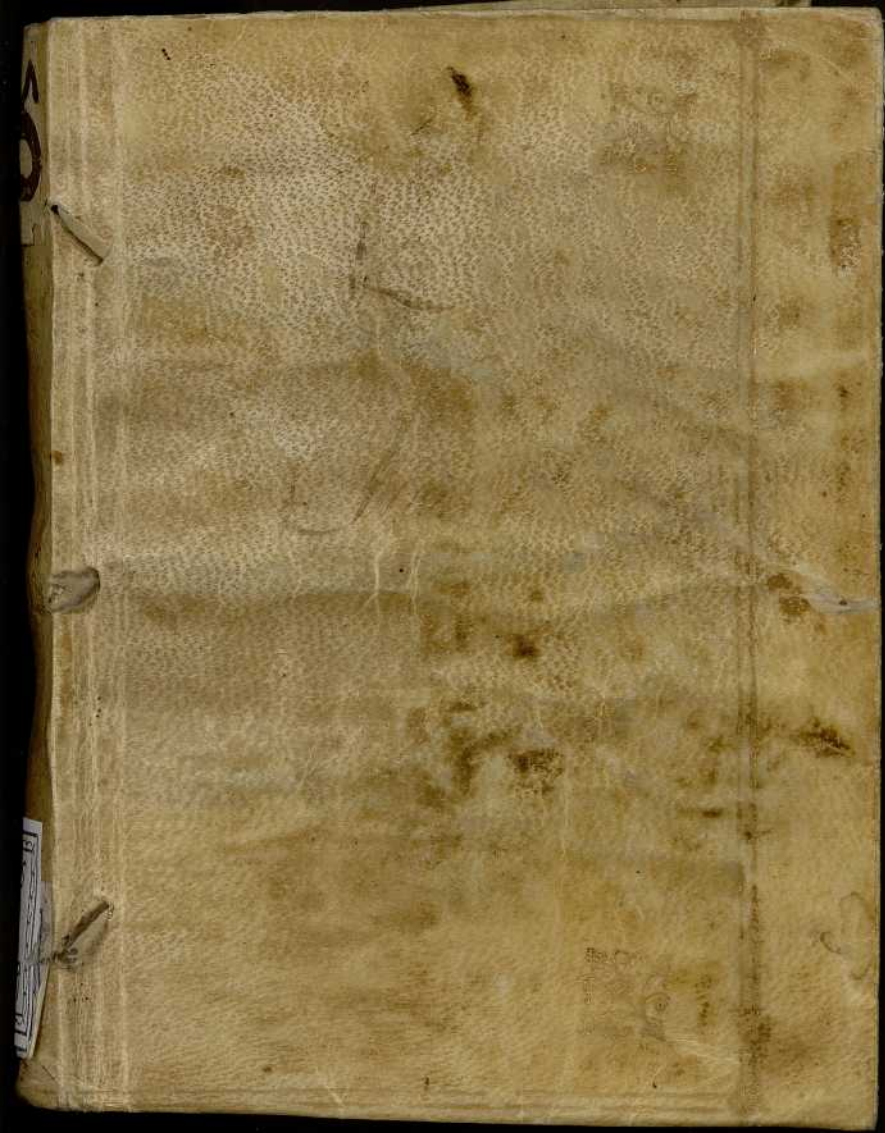

45

MS
2
089

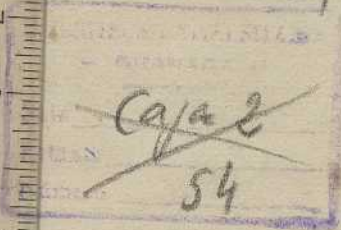

27. a. 7

45

MS-2-089

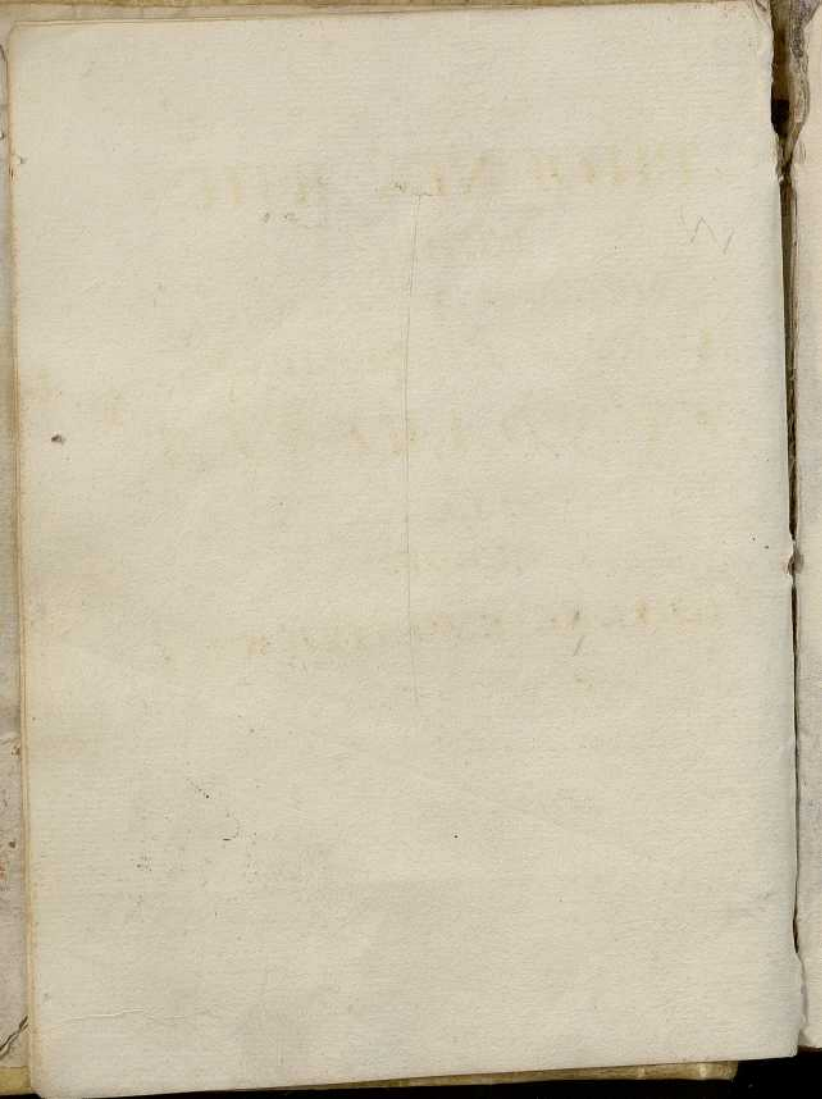
27. a. 7

45-

MS-2-089

SEITE	Caja 2
FOLIO	54
NUM.	54

PHOENIX RHE

torum,

Seu rarioris Atticismi, nec

vulgaris Eloquentiæ.

FUNDAMENTA

et Species.

authore.

IOANNE KWIATKIEWICZ.

Soc. Jesu.

In usum Oratorum.

Proposita.

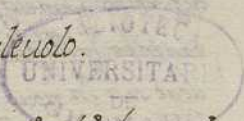
Et ille fatuus Atticissimus ex intervallo regulari
des. Cic. de claris orationibus.

Rara iuvant paucis, si maior gratia
Marc. lib. 4. Epig. 22.

Lectori

Beneuolo, immo et maleuolo.

Auctor.

Attici multum omni gratia detulit, ubi eloquentiae
 fascis tenuit, culmen in Democritone. Sed quae non
 mellea tantum est Attica, uerum et mellis in dicendo
 legos profugit. Ab hoc fonte nouis mihi deuiare
 placuit aqueductus, et daxe Atticum in extra Grae-
 ciam, et Athenas, ne sola Galli noctes Atticis luce, ac
 diem uiderent, uel sola quod dulum ingenii mouerent
 Attica bellaxia. Pontani suada quidem Attica
 Puteanus dedit religio, immo et fatis toti, sed
 ea nullis legibus induxit, quibus tamen se illa
 patitur circumscribi in hoc etiam libertatis regno.
 Haec autem ego non inter Exaculos, Exaculone, aut Pthe-
 narum notata, sed inter Polonias uel ingeniorum aquila,
 e ius hoc inire gratiam nauicantis, seculi laboro,
 quam ueterum subinde capit fardidum, sedumque, neca-
 pit quod non Atticum genu condit aut insperit. Neq;
 per hoc ueterum fontes obstruo, sed recentis etiam facun-
 digi-

dis. sicut fameq; (ne uetus iam et toties resorta-
crambe fastidio quosdam prope enecet) inuicis. Pi-
deat sese in nouis etiam cultu regina mentium elo-
quentia, nec una sibi tantum, eamq; ueterem, a lon-
go deserta usu synthetice inducat, quin artificie
contextu ingenio saludamentum illud offerat supra
vulgus. Nam vulgare cultu respicit trabeata Maies-
tas, seu in Principe, seu in sermone. Ne titulus libel-
lo inditus offendant. Phœnicem dicimus, quod varius
sit eloquentie Artificis specimen, ut illa etiam Arabum
ales. Non quod ut Phœnicis unica semper ales,
Satis oratio non sit plurius, sed quod passim.
ergo hæc in luce publica protusa boni consilio, et si fa-
cunditate ingeniorum non penitus odi. Si, contra ma-
ligna, si que sunt quorumdam ingenia tuere. neq;
inuidie plenus Artificum encomium affecto, quod
illi Quintilianus inuicem, quod et de Artifice dicere
est optime dicere. Sat præmijs labori improbo retulis-
ti, si hanc etiam (que comuni Rhetoricæ ratio est)
arte boni, et si non optime dicendi de fideiis, quod
si hoc

si hoc a te neq; impetrauerit: saltem titulo Phoeni-
cis respondeat ead in ipso, et uinere, quae patrema
Phoenicis fata sunt dedinabit.

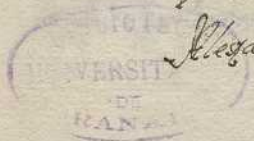
FACULTAS

R. P. Prouincialis Soc. Jesu per Poloniam.

Cum opusculum, cui titulus Phoenicis Bethorud in
posuere, seu rarioris Phoenicis fundamenta à S.
Ioanne Kowiatsiewiczy Societatis Jesu editum, ali-
qui eiusdem Societatis Patres ad id deputati recep-
erunt, et in luce edi posse probauerunt; potestate
mihi facta ab adm. R. P. M. Ioanne Paulo Oliua,
praedictae Societatis Jesu Praepositi Generali, facul-
tate concedo et tibi mandatum, si ijs ad quos pertinet,
ita uidebitur, in cuius fide hanc dedi manu mea
subscriptas, et sigillo officij signatas Cracouiae ad S.
Barbaram 27 Iulij anno Romani 1671.

Alexander Foxencowic.

Approbatio

APROBATIO.

Cum hoc scriptum Rethoricum Eloquentiæ
Audiosis, ijsq; exercitijs, qui Rethico Sermone
et cultiore delectantur Stylo, non mediocri fu-
turum sit commoda, et subsidijs do facultatem,
et publici usus fiat, et imprimatur
20. Martij anno An. 1612.

Hyacinthus Liberius.

PARS PRIMA. FVNDAMENTA

menta

Eloquentie non vulgaris.

Inaqueq. moles suis insidit tutus, et solidus in-
hæret fundamentis, nisi

Velit

(ut canit Silius)

sed et dicitur probus

scandit sonitu ruinae.

Eade non aliter in fastidium nisi ab omni aurgit,
na uergit in præcep, quidquid aliter in gloriu.

Nei eloquentiam vulgari contraxerit, que faciunt
ac in sublime exorant delectant fundamenta. are

liquis molu subtraherentibus, eo uel maxime dixer-
tenda, quod quis uis hgerit e posuit, ia admirabilis

Orator exant, qui.

Et dicitur posuit monstra, et dicitur hic est.

Fundam^{ta}

Fundamenta hæc breuiter pro
pono, mox operosius col
locanda sunt au-
tem hæc.

- I. Sensus Admirabiles.
- II. Conditionis usus non vulgari.
- III. Mirum acumen.
- IV. Descriptiones admirabiles.
- V. Affectus non vulgares.
- VI. Mira per Allegoriam, et insigniores figurarum
Styli exornatio.
- VII. Circumstantiarum, rerumq. mira combinatio.
- VIII. Amplificationis usus singularis.
- IX. Argumenti tractandi varia, nec obuia ratio.
- X. Numerus oratorius, et admirabile decorus.

Primum non uulgaris Eloquen-
tie fundam^{tum}.

Sensus Admirabiles.

Intelligo Sensus non obuios, sed uelut illustrati in-
genij partem pre-nobilem, sublimem, mirissime expec-
tatum, et argumentum alio qui humile sua grauita-
te attollentem. Quia tamen non a cuiusq; Sensus ce-
rebro facile tollis speranda Pallas, hic ingenium, si
quod in te est ad illud rem hunc fetidum informabi-
tur. = Sensus ergo admirabiles deducuntur uel
a paradoxis, ac insignis uerbis hyperbolicis, uel a sua-
ui serui, ac uerbosum pugna, uel a grandioribus gra-
uibusq; dictis, et uibrantibus sententijs, uel a mixto a-
cumine, uel exuditione mixta ad sensum accommodata,
uel a causis ingeniose, et preter opinionem adhibitis,
l. a sensu, recortatis, ac profundis, quosia exemp. illustra-

Sensus non uulgaris à causis ingeniose adhibitis.

Ingeniosa gratia non segniter hic deuidat ac emittet, sed reuoluit ac euenit in causas, quas non facile adhaerit ingenij melioris studium ino admirabilem. Duplice uero causas intelligo: in primis per se, ac primo aspectu ingeniosas; de quibus autem causis desumuntur ex eruditione ingeniose accomodata, tum ex gratia et inexpectata oppositione, tum ex inuenta coniectione arguta effectus illius ad causam, tum ex fortibus accumulatis Cap. 3. aperiendis. Secundo nota quidem, et obuia, sed non sine quæsto colore proposita. Tertia sententia graue, ac uibrante dicto, uel facta alicui per modum causæ adhaerens.

Primi et secundi modi exempla habet Plinius de Nera Imperatore: et ceteris omnibus, ac deinde sanandum, quod pro se pepercit de uideretur.

Et de Naxo ingenio Athenas profecto studiose causa: Athenas profectus, ut Minerva raperet,

que scilicet ibi unice colebatur.

3

Et de Nino Piceo Thaumaturgo: sub frigido
Celo natus, ut illud ignem incenderet.

Contra de Neione: Patram incendit, ut extingui-
eret. Et de Phætonce: Phæton fabulas illud dixit,
quia Mundum accendit.

Et illud de Vapariano: Hyperboream ut clauderet
fores, Dani fores aperuit: Et paleo garaxet, Bello-
ne nupti, suum scripsit nomen ad illam urbem
delevit.

Et illud causæ de S. Fulgentio ex Africa pulso:
In Saxonia relegatus, quod geni sibi ardores Saxo-
ca pati non poterat.

Et de Viris abbasimo inter Cardinales adiecto:
Inter purpuratos Romæ Patres adiectus est, ne suus
dearet. Mercurio Galenus (hoc utiq; capite in signo Mer-
curio tradunt Poëte).

Sunt et plures simul causæ huiusmodi conglu-
bati. Sic de S. Thoma Aquinate: Invenit humilitatem
salutis schedam, pondus ut aleret indole, delectat
tuit

4
tuit; ut mixandum non sit, si sapientia quae etas di-
tius adoleuerit hanc enim quatuor cum salte suxit, u-
nico illa haudne exorbuit, solo unico assumpt.

De D. Cypriano. Ut Africa geminaret auctores
natus in Africa, suad etiam Carthagini. Silius de-
dit, ut quando delerit armis cum Romanam conderet,
ad conaretur cum fauordia superare. Sed, ut uirtute
meteret, uirtia demeteri; ut ueritate firmaret, erro-
res penitus eneuans. In monte S. hanc suadamna-
re abnuens, ne se quoq; damnaret, peccata neciens
nisi ut corrigere, exumnas omnium scire ambiens, ut le-
nisset.

Conglobantur item caue in hoc exemplo de Ian-
ne Carimio: Ignatas Vladislawi laboribus metas o-
biens, gmulto glorie paruo, grandibus indabat ues-
tipis, nihilq; de terere poterat animu. Semper in-
fractu, ac sibi similem, ne constantia natu teta-
bis ambigeret. Hinc detulit tibi Patricia Regnu, ne
tante uirtutes. Principis non incederet coronatq;
nulli quippe melius incumbit capiti corona, qua

quod an-

quod ante sua merita coronarent. Meretur scipiza
ferro bene assueta manus, et capiti sepe galea presso
mitius inuumbit Pondus terrarum.

Huc spectat illud breuius, sed uibranter dictum.
Ne solus Ippollo suis se comendaret oraculis, à te quo-
q; responsa petuntur, quod quoties peroras grata circum-
fluit oratio. Et illud: Duces illos mitra, et galea uos,
ore semel pericient, sepius fugant.

Quis textus ad causam ingeniosam uibrante referri,
quod patet, tum ex proxime dictis, tum insuper ex illis de
Pentiocho Rege: Ut ne perturbate peccet. Introitus, ordi-
ne tenet in sceleris à grandiori filio crudelitate auer-
tatur. Auersanti scilicet Martyri lingua precidi iubet,
nam pessima tyranni cruetio est in linguas, post lingua
Martyr utraq; manus postulat, cunctis porrigit, quam
iubetur, et hoc tyrannicū est manus horrendare post
linguas.

Pars ex eode fonte sunt illa de alio duce: Una re-
galibus equis, toxicata bellū senex te dabitur Rege,
hunc Dux nocter uirtuti sue scopū designat: sic eunt
humana

humana, in conspicua collimantur. Sed locica hostis
obiecerat teli gellore vacua: hi mox tuxanroxu, ax-
ma gestant, non animu, timent, ad timentur.

Pax illud de Siro: liberalitate acie delictu ex-
excuit, ut daret, non proiiceret beneficia; tuxpissimud
genus damni exprimans inconulta donatione. Sic
de N. Fran.° Nauisio uaticud ex luxoga reuulsante:
Recurato uaticud longissimud sedat inuuij maxis inuul-
ad, in maximis enim periculis leuissima sugernata
uno satis onuda. Deo mendicitas.

S. II.

Sensus a paradoxis, et in signioribus hy-
perbolis deducti.

Primo ingeniosud paradoxid efficit sensu ad mira-
bile. Id uero sumidua per sumid, noua conuersione,
aut unius oppositi in alterud quam d' d' transmuta-
tione. Sed ad credibile effectus per modu incredi-
bilis, patet id in sequentibus exemplis. Hinc ille
sensus de exornio oratore deductus. Paride satis-
simus etia ad taceret, nunquid audiri au' dicit
ogtaba-

optabatur, quod eum auditus diutius fuisset.

7

Illud uero de Claudio nonne uisum parado-
id. Ant. Imperium sine fortuna fuit, quia latuit in
Imperio infamum, quia non latuit, clarior futurum, si fu-
isset obscurior.

Et illud de Sanctis: eternitati felicissima lumi-
na e' paxid fertile pluuia lacrymarum sublimius e-
nata diu, formosius emittuntur, facile nimirum lacry-
ma ignavit in oculis, quia liquor amarus est, ex quo
etiam oritur non obscura diuturnitas, nec enim occa-
sum habet ea felicitas, cui uel quummosa lacryme
candentis unda latissimus oriens.

Et de Nolano Ant. Sic. Paolino: Omnium infelici-
simus sibi uisus, si ullo felicio' capisset, nunquam li-
beralior ille, quod inter tenebras carceris, quo arctius
tenebatur, eo liberalius in celum euolat. tu p'inde uide-
uictor uisus, cui deceret quid uinceret.

Nec illud paradoxum sua caret admirabilitate:
non sola parturit pugna laurea: subinde pulchrum
fuga triumphat, adeoq; melius pedes, quam manus tri-
entur

8
entur, tam quadrupli, quia pedibus iter ad Capitolium, ad
triumphos: vitiorum sibi fugam nemo infame duxerit,
fugis hec? uideri, nec pulchrior uictore, quate profu-
gum circipit laurea. Et ne fortibus in bello fuga intra
probrum. Parthos uides? nunquam hos metues, nisi pa-
labundos conpesseris. fauceas illi fuga reddis, fu-
ga trophæi condecorat: non tam superere quia fugæ speci-
e uictoria insequi uidentur. Salui reuocantur. Man-
tuarius Mauus: uictoria, fuga Parthi, uersis, rapiti.

Secundo inuigiliorum hyperbole faciunt sensum
admirabilem, non ille dicitur: fulminis, cyper alij,
uel cyper et uenti, uentos equante sagitta, sed Pene-
puzice, et que Paradoxum contineant, alio tamen modo,
non ut proxiome dicitur, nempe quod incredibile positum,
per modum credibili, impetu effuso laudis, uel exseru-
ationis.

Falsum est hyperbole illa de illudri Heroe: non
minus a te. patria deriuat luminis, quia ab illorum
Principe minorum. ydæa. exerentur.

Hyperbolicum et illud est, et longè pulcherrimum de

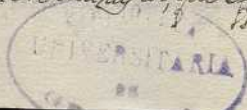
Platino

9
Hadrianus IV. Hec bellorum extrema essent aliis, sed tibi
rudimenta, secula tot alios defecissent, quot tibi exant
satis ad uictoria alios. Sed aliis erat incredibile tanta
belli uirtutis molem, quae tibi facile tanta delere ui-
na. Quidquid humanae essent uirtutes, tuas nondum aspe-
quuntur. Non dum bello humana uis effecit, quod uirtutis
tuae estimatio sine bello. Hoc nec tam celex est. Pylus rex,
quod tuus gladius, quo paucis annis tot uictoria histo-
ria dedisti, nec libelli angustiae concludere possunt ea
gloria, quae uis Caelo capi posse uideatur.

Exata et illa hyperbole de Sando. Suis Caelum re-
parat e nodosa mortalitate succiferos, ex qua illis tot
perueniunt sidera ipso quo capiuntur maiora Caelo,
uno minora Neos.

Et illa: Nihil illud coram terra. Patet illa a sereni-
tate excipiens creati potuit altitudine mentis Olympi
quod excedere.

Et illa de liberalitate cuiusdam: tota tibi gloria ex-
hausit, ita munificentis genio assuetus, ut nechoxa
peraiden ubi. Nunc die. Oceanus est, quod effundit n-

1720. mo

non modicus later, gratia uid. Fluxibus, quod Egypti
flumen dicitur, aut quod Thebaeum portus exerunt a se conglu-
axia; et adhuc ex auiu renuit tunc beneficentis Nilus.

Ille autem hyperbole de precoci cuiusdam. Hab-
lescentis uirtute, an sensu non pariant admirabilem?
eius propterea multorum togas uicit: semper ille pollicu-
tus maxima, cum daret maxima, in ipsa etate aurore
quemdam exhibuit mercedem, et ubi uenerant alii, autum-
nauit; adeoq. nicias, an uirtute ex indutitione tra-
xerit, an ex utero, quod cum lacte imbibens, cum etate cor-
roborans fecerat incertum, an in eo uirtus differret a
natura: deniq. puerille n. unquam propter etate proreculit.

S. III.

Sensus non uulgoares suavi rerum, et
uerborum pugna, seu oppo-
sitione deducti.

Uig. quid quod admirabilis est, quod concor senten-
tiarum discordia, seu oppositio, ac inter se pugnantia,
uel quasi oppositorum uiciorum connexa coaccensatio,
uel conciliatio. Tale est illud: Quia grauis fuerat, qui
ad leuissimum

ad levis esse nesciret: Nulla gravis fuerat, quod le-
 vis esse nesciret; uix in omnibus auceus, nisi quod
 auaritia suad placeret. Ab oppositis et illa dicar-
 tur, dicunturq; de Augustino: uera gaudia cupi-
 catus a gemitu, tenebras suas diu in luce edidit, il-
 lud rariu; nunquam uidelicet puduit a tene-
 bris erigere; Valis ille diu errozes delexet alienos;
 sincerus diu nec teperet suos.

Non minus et illa de irupri duse admiran-
 da: Nemo tantu diu relicto ualuit esse, quantum tu
 in vagina recondito; pueri diu mullis rudimenta
 uideant. Pateras diu de uentris a tunc, nunquam
 tu tyro, antequam bella disceres, docebas. Cum nullas
 adhuc haberes a fama suppetias, tua uirtute pup-
 mudi. Mende omne Martiu efficiens, iunioru dig-
 no seruire bello coegisti. Et uero monte non detentis
 qua campo uis, ab uidi uirtute ducit, non locoru
 fortuna bella decernere. Nullis tamen maiorissen-
 tis angustias, qua ubi uenia locus non caperet. Se-
 mel proinde. uicui, ne semper esse cogere, pauco-
 rum est.

quod exilio, ceteros monuisti, ut te respicere mallet,
quod haberem.

Et illud de Clia: multum visus videre mortales,
quod serenam tuennio Celum, hilaxasti terra, ad ex-
se fecisti Celum, sicca de lacrimas, ad quod si aqua.

Ad eum de gente spectant illa de Ambrasio:
Re, quod nomine dulcior, melante habuit in ore qu-
duos: Idem auorum gloria illudam, illudam tua,
Agriani: esse cepit prius quod fieret. Ita miseris
adit, ut felices dimittat: In hoc timendus, quod ne
minime formidaret, sepe deprebus ut cauta exigeret
oppressa, probris factus, arripit flagellum in pro-
bris, ara supplicij eo scopulum. Deniq. eo melior re-
liquit videri, quo deterior accepit, laborum non
qua audior, quod ad illius labora pet.

Pax illud de Noyrio Polofano non ideo in-
nocentia minuit, quod aurgeret etate, aliorum non
qua oblitus, sui sepe immemor, ut vicia produceret a-
liena contraxit, sua addens, meriti, quod anni ad-
mi pet.

Spectat huc et illud in Syberia. Quorum per se suo testa-
 tus calamo, sua gesta Nepotid calamo reliquit detestanda.
 Si unquam vel semel pugnavit nunquam, omnia in impe-
 ris habuit praeter Imperium: Octavianus in consilio Consul:
 Placidus in consilio ceptus inuenit: scelera si non vidit, in re-
 ne diuinit licentia magistra.

Et illud de occubente gloriose: Exigitur in subli-
 me gloria, qui sic cadit, ruina hic et altius asurgit, ut
 uere incipit, qui sic moritur, ortus, qui sic occidit, ip-
 sa denique morte redditur immortalis.

Etiam D. Augustinus hoc modo utitur, dicitur:
 Ideo uolunt esse miseri, ne miseri sint; sed ne miser sit,
 malus est, et ideo miserior, quia malus est.

S. IV.

Sensus a grauius dictis grauiusq. sen-
 tentiis deducti.

Et sic, ac in superioribus dicendi modis sententia in-
 genia elaborant. Grauius sensus de grauius a grauius
 sententijs, seu gnominis; nam illi possunt esse sine gnoma,
 uel sententia modo sua supra uulgata, eminenti graui-
 tate

ditate, quae illis exurgens ingenij, ac prudentiae, doctri-
naeque, per spiritum conciliat, sententiae uero graues porten-
tant rotunda, et ualde rei, sensusque, comprehensionem
uniuersalium proponit.

Quaerit illa, et grauius refertur sententiae oratio ad
Attalum praetorem: Flagellum Dei te insolenti uocabalo,
Princeps, uocari praecipis, proinde ut flagellum te Roma
saluat, et timet. Inuitus, quo nimia tibi sollicitudo
superari captiuitate uoluit. Sed quid? Roma exo ges-
tundabit? At quod in ea crimen tanta eluat clade,
haud reperis. Sit uero noxia, at supplex esto. Vide que
tibi tibi supplicet, et rogata donabit. Deint cetera su-
mum parcens illiud est, Roma supplex. At nec in-
solens in elegit est, Rome perexultet. Annibalis olim
arma exhorruit, sed habuit adhuc, qui Denodum fa-
ctum frangeret, tibi uero cunctatere, nunc cogata non ab
armis, sed ab artibus, et tua clementia petit oped. Quis
ad si tibi arma inferis, merita in planis uoluntatis,
peris ad tibi nomine tuum nomen, eius in expellendum
circibus. Inuidia per exultatis non est fugis, itante
exbis

Vixis amas ruinam, tot odiorum facturus ultimum, quot a-
 udiens, legentq; tuum facinus. Adeo tua praeumit gloria,
 si Roma pectus concidit, et diu illa uulnereas, te obtun-
 cas. At nec tuis ita uicibus, uisq; praeside, ut fortuna ex-
 ces non pertemeras. Habet adhuc, quod pauca, quae mul-
 ti es pauca uent. Communis Max est, et eadem laudem disse-
 xit, cui Parentales Fides plantauerat. Sepe mediis tri-
 umphos secuit contemptus hostis. Exce pace, et flagel-
 lid Capitolis intentatis, pace inuanti, pace supplicii. Ro-
 me, gratia diu retinebit, si quid ei uilior praesideris, nei
 superis saluti memoria abolabit. Quod si illud animo
 incedit, age Princeps, Vix dixerit, sacra omnia, profa-
 naq; pollue, adert innocentie, adert scelus uindictae,
 Deus.

Gratissima, et pulcherrima est illa oratio Cleaga-
 xi apud uelitas mandare deduxerant, contra amico-
 rum consilium. In hac autem quae graues seruis a quod
 Thesaurum.

Quod suadent amici, etiam hostis, suadet bona fide
 ad cenam uocatis, quae tyrannus parat. At ego ne hoc ore
 leges uis-

legis uide, quo lege doces? Ne mouax? necessarium uideq.
 malum minatur amorem Fortis. Dantid hoc uide perid,
 quod qui perendinat, morti generatur alii moriens.

Non estimat amorem meum pondus, qui mortem le-
 uisere putat, ergo pulcherrima uide fabula in extre-
 mo alii concupit. Sine fuge hanc forte aruit tem-
 pus, nisi laureola meto. In hoc narimur, ut honeste ca-
 damus. Si dignum est mori, ad indignus es mori. Cui
 ferre uerba huius grate non possid, qua tyrannus potest
 intelligere? ta contra senectis amoris crudelitas est,
 qua fortitudo. Pudor ut sinaturq. imbecillitas uide
 suppletur, non uirtute. Pide in hoc inuitatus. Si uer-
 abo, mei muneri est sanguine fundere, nec semper fe-
 rind. Quosq. androicis uideis operis ignauis-
 simis. Tot hostias feci, ut semel hostia fieri diuere.
 Ergo morde apparet, Tyranno bene mihi cauitud est,
 non possid totum mori. Vigias expedi, solum pulue-
 re expulserit, et hunc reparabile.

Vide quantum grande. sensus, et illa attollant
 sententia. Inimici pusilli est uindicta uelle sonare.

47

Quæ si synonyme effertur. Invidia tibi quis virtutis?
Sexa, neq; plus penurata, quã uirtus potest, experimen-
tum in te capiat aliena nequitia, nã illa plus ferre uale-
at, quã tu ferre. Fortè te caue dixeris, qui feris, à uindic-
ta quæris suppetias, nec satis tibi animus uirtus obarmat.
Sanguet nimid uirtus, cui sub quocunq; ille succumbit a-
nimus. Nitelas non ex, si sub celo hoc quantiduis graui
leuiter bigemiscis. Non satis compacta nauis, si ead in les.
illa ad sequos fluctus nauauit, et uirtutis naufragium
inducant. Certe conuictis non regere conuicta, propria
non deluere probris, id demum Herois est. Nec prodigi o
uacuat si nubes he fulsissima non pauant, aut emit-
tant.

Vir et eloquii senectutis: Senectutis caue oderis, cui e-
tas diuturnior inquit amare. Nã senem aspirat, qui qu-
is mortalium morte odit. At uero uiuit ho. in te odium,
quam malis uicis. Nã hec seniu prudentis sedes est, et
maturus consilii fructus ex inuexa hac dependet arbo-
re. Pat illa, et tota prudentis fructibus, ueribus, quã
cincus alit Patria.

Sic de fili

De Stilione Claudianus: nil breue moliri, fatiſq;
loquũta digna futuri a te deponitur ſcepus, ſea qua
moueat. Et illud ſenſuq; mali detrahebat oras. Quod
Iucanus: iſ uel maxime hĩc regnat.

Addo.

Sensus predictos usurpari non inueniunt etiam in narra-
tione oratoria permittendo illi graues ſententias. Sic de
Mirciſtao dicit author heſchiali: Imite alia Mirciſta
id quæſita elaborauit; perior enim facit, quod malũ dig-
nitas reperit, et pleriq; Imperium pro uimine, fortuna
pro ſcelere hũt.

Ited de Mirciſtao II. Sexennate emeritũs tempore, non
integra menſũ hebdomate implẽuit. Paxo nempe bo-
na eſumia, et diuina contingunt: Pimus illi labor
fuit magne fortune pade eludere. ubiq; enim magne
felicitatis comes eſt inuidia, ne vllata modeta eſte-
rit fortuna, quæ malignitatũ dente uitauerit. Pinci-
quid diuidũ turbata non nihil conqueuit. Repub. om-
ni reſpiratura, niſi illi expiraſſet. Ne, ut nulli
ſexeno non inimicus turbo. perſtringerat tanta

sexenitas Brandeburgensis animos. Causa odi,
 querar. fortuna fuit, quae in plerisque pro culpa est. Illu-
 mina eiusmodi aequa eundem alioq. inuenies.

Huc pertinet et illud de illudici heroina in
 foveae illius dicitur: nec tamen ita maiorem illi agit fulgo-
 ribus, ut non amplius luceat ex his. ex quibus data luce,
 quae latent formae imagine, uel atque post hanc fa-
 ctu incendere, nisi ea aurea probitas intenda, expon-
 datq. E.g. Luna. Bellum, ac Heroina uirtutis illa doce-
 re conuicti comitatu.

S. V.

Sensus à miro acumine, et argutiis, hinc
 inde inspersis deducti.

Acumine et argutiis in se fuisse acetur ac de illorum fon-
 tibus, illos adit, et ex illis sensum admirabilem copiam videri
 rationem sauis. Illi tantum, quod admirabile acutis argu-
 tiis reddant. De his paucis ex scribo.

Qua enim illud pulchrum, et acutum Valerii Maximi:
 ex cuius uulnere, non plus sanguinis, quae gloria proma-
 nauit.

ad simile

Cui simile Manulus de Josepho Patriarcha: exi-
ca aeterna tibi marrauit fons gloriæ.

Scitid et illud de S. Joanne: Non gelu fex mīda-
ba. in cuius pectore melior aruit flamma: cuius tibi
ceucal saza p̄obueant, sed lacrym̄i, quas molu fu-
dera, molliora effecit.

Et illud de Ioue: Sol non occubuit antequā his-
tis, qui longior illuxit dies, eo pluribus uitam euduce,
audemisti.

Et illud de Enoch apud Manulo: Recepit it cui
hominē Paradysus, uel iāto tutus, quod ab est et iā
mellere.

Indicant et illa de axanea D. Felici ab homini-
bus conseruando prodigiū obtenta: Felice te nomen
loquitur, sed felicitate nomini auit axanea, sub cu-
ius tela hostiū tela effugerit. Nimirū Felice etiā ce-
lat axanea, etiā tu Felice, ad uictū potius et infelice.
Ad illud uelom ad, quod imaginē sue sine prodigiū Neus
Itapelles obtendat.

Sic indicant illa de Amīcile Arizoni. Digi-
t Dau-

et aurea in doctis egeroxu exogante. Hodie tan ad
 dies aureus, imo aurea effudit, gaudia. Nicolaus -
 melior. Midas in aurea omnia etia dies immutat.
 nempe mens aurea in aurea facile degenerat. Salto -
 lura in comune fluctus aurea despumante, qui non
 arenas, sed globos deusulit aureas, et in miseris ab -
 q. sui diminutione profluit, at aurea hoc in subsidia
 uirtutis manat, ad datur pulcherrima, que impares
 numero, pari cumulantur beneficio ne tanto more -
 xi sui derint gratie. Derinexet id esse fabula, que
 de Phisq. uelle circumfertur, si sepius Patroxi in
 aureo grege uelle confouerent.

Huc spectat ad aliquid latens euerse debet po -
 tenq. audibor es, tuo dicto ut ex illo Plin. Peruader -
 dit Prouincij erat, illud inter Romitiani fuisse non
 Principi.

Sentit et illud in Plinio. Non alia, que resera pro -
 portud end est mihi Principe laudare, non. Sinuigi fac -
 ta, na etia mali laudabiliter uulta faciunt, ipse lau -
 dari nisi optimus non potest.

Sensus per sensus reconditos.

Sex effexatur per sensus reconditos, et profunda,
 ac docti specimen referentis, admirabile dicitur ora-
 toris. Sensus uero huiusmodi sumuntur à noua re-
 rum combinatione, uel contraria experientia, ac effa-
 to, sensuq; communi, uel Regis suggerente, uel ex aliqua
 rerum analogia, ac sympathia combinationi inge-
 niose descendente. Ad hunc fonte pertinet illud de
 Ieremo: Sanctus ductor, et seductor populus cri-
 minatur. Ideo nec probi inuenerunt a probris. Profu-
 et Inuasi parentia; didicere ueritate uiuere. Sed
 illud de ouis in bello: Hi ab inuisito duce dele-
 tos uideri; unde uixerunt nouicia, nisi à tumultu,
 qui hęc nomina, uixitq; oppressere.

Et de Ezechia Rege: Primo Imperii anno
 templum aperuit, quod nisi sanctus gene ui-
 derat nisi Regis.

Et de Regis tumultu: Quis illi regulis
 interdidit, agro, quod coluit tumultu, adeo

suggerendi

superborū viciniā horrent uel mortuū.

Et de Sanctis innocētib; uis e' materni sinus
 portu soluerant, suo in cuore naufragiū faciunt: ni-
 mirū hic etiā mare rubrū, suo more naufragiū est.

Et de Vitae, ac Venatore: orbis supercibus noc-
 tas fluxibus uictorij; illud exauit, uenationibus non tā
 flexat, quā otia persecutus.

Et illud fatū demū succubuit, nulla magis, quā
 morborū suorū mole laborans, nunquā mortaliū credi-
 tus, nisi ad se ipsa mori uicinas.

COROLLARIUM

Modus, leues, et obtusos sensus efficiendi gra-
 ues.

Modus hic multiplex est, ego octo pro-
 feram.

Primus.

Modus est, per aliquid ex eorum modis exuendū sen-
 suū admixtū, nempe uel per paradoxū sensū,
 uel per aliquem pugnantiū sensū, exemplis aliis id
 declaro.

de claxo:

Primo per versa paradoxum. S. g. si uelis mira, et di-
uturna a cibus abstinencia altius admirabili sen-
su efferre dicere, fames per inedia obsonata, uel fa-
me ille in obsonis inter laetitias inedia collocauit,
nihil ex diuice delicatoq; epulo proter sui uictoria do-
litus deliberare.

Similiter de D. Alexio admirabilis efferre ueli,
quod gloriose latuerit in patris domus ueribulo, di-
cere per paradoxum, et antithesim: *Multra umbra,*
et quod magis claruerit, eo quod latuerit: etiam te domi
quisque illud uerant adhuc tenebris, *Alexi*, nec alia tibi ex
illis ad lucem potior uia, quando etiam per nos ad *Sid*
tux: obscurior huius, nisi illud sic calis: querit quippe
tenebras, odit publicum solida uirtus, nec mirus oculos,
quod *Sid* effugit. Sic et gemmarum nitorem in donchi
odit natura, et fulgoris auxi inira mantium ueras obs-
curit.

Similiter si uelis admirabilis proponere quod ex ad-
uersis magna semper oriuntur incommoda, dicere: *Pioral*

plenumq;

plexuq; quod nocet; non sola felices reddat felicitas, ²⁵ sed
acerbis etiam suavia, et libus noxia permiscetur. Non sic
nobis moluntur exitia, non sic ruina omnia, et hi
velut gradibus asurgatur. latent plexuq; in aduersis
solatia, et nubes hinc. Sed sequunt: nucleus latet in putami-
ne, in uelli concha leguntur. Margaritæ, et maximi fluctus
naues hauriunt, sed fundunt uriones: turbo instructa
ad fulmina nubis pectus hat acies.

Sic de Helena tollente Venere simulacrum: no-
uid tunc occidit fama, Helena Venere aduersa.

II. Rex pulchra oppositorum conueniens, sensus admira-
bili efficitur ex obuis, et simplici. S. Q. sensus hic est
simplex, et obuis: laudabile quandoq; est esse seuerum.
licet autem admirabilis. Non semper consumit lenita-
tis gloria puniendi seueritas. Sed ille simplex sensus:
nemo est sine aliquo cimine: quod admirabilis efficitur
ad Plinio: Nil tunc nemo existet, cuius uirtutes nullo ul-
terius confinio legerentur.

Sic illud Claudianus — quo spatio uentus in omnes
In tempesta fluuio, et que lucina beatos
efficiunt

Efficient collectors.

Et illud eiusdem — *Ita publica felix,*
Sed privata mirus est quod uultus hereditat
Natecorant mores, animus quod pulchrior orat
Corpus dedituit pelliculis insonior ille
Sed puer fedat uictus est partitio supula quodq;
Nobilisant.

Id illud simplex dicitur: tollerabilior est mori sal
 ueris, quam felicitas: admirabilior proponere: quod dicitur
 felicitatis genus est esse infelicem.

III. Rex causa commode adiecta sensus obuius
 attollitur, et admirabilior euadit. De simplex ille sen
 sus attollitur: In tua aula omnes prohi, et timore rati:
 indagatos aule tue mores, qui impexent. Nunc dicitur
 Regia, in qua prohibita fuit domiciliis: ne sub uictu
 somnia dicitur sanulitium profectus morax dicitur. Proci
 ad ab aliis pietate ad tua. eade inuita te, solitudinem dicitur
 Primarij vobis pulis uirtutis, sedera obnoxerent.

Id: nec literatos atque munificentis. Nihil dicitur
 te, nec unum sub Regibus. Magna dicitur ubi haberet.

Secundus modus.

27

Simplicem sensum mutandi in admirabilem per excultam oratoriam
est comparationem.

Sic simplex sensus est: crescent sceleris nisi plerantur;
sed admirabilis per comparationem effertur: sed nulli
bus Ingerit est acutius, exuberant in falcem vertiant.

Sed ille simplex sensus: sic homo clarus est naturalibus;
per comparationem splendidius effertur: cohibe oculos
insueti luci tante potestatis. Sapientiam oculus
splendorem non quous palpebrae presentiant, quasi nec
modica impune apererit. Meridianum huc crede sole,
in quo oculos nemo coniecit, quoniam viridex lumen in palpebra
presentiant, quasi nec modica tante luci vix ad
egredierat absque tributo lacrymarum.

Sic et illud. Maxime dictum. ferius auctorioris. Pra
laude tantum, quia meus me videtur. semel ille coniecit, ego
semper. Posse esse comparationem exudita de qua mox.

Tertius modus.

Simplicem sensum mutandi in admirabilem.

Sex sensus

28
Pex sensus synonymos, seu pex pulchra similitudinis
suis congeneris. Seco S. 4. supra pex servus synonymos
exornatur illa sententia facilis: Animi puerilli est
uolle uindicta sumere, sic et hic in primo modo exor-
natus illud paradoxum: Prode est quod nocet.

Sic etiam pex sensus synonymos effectus illa
Sallustiana sententia: nemo pex ignavia factus im-
mortalis. Nihil nemo existit, qui solus ignavia pa-
sibus ad immortalitatis glorie fatidit uas exit.

Aliter equidem illud est, quod ut illuc tedu do huius
pextingat. Nec Alpes Karibali, nec iuga sublimioris
fame circa sudor ulli patuere. Curo erit, nec faci-
le molli committitur innocuo nomen immortale, odit
inexte gloria, nec inexte manibus bene canit pretii
gemma teritur, sudandis. na etiam ad hoc fame non
intermittitur fatidit pex diximura tenditur. Conu-
rata uentorum agmina non ignauus tollere nece se
est, antequam hoc beatitudinis teneas, scilicet aduq; me-
ritorum penni ad sudum immortalitatis euehant. ia
cent huiusq; et situ obliuionis equalent, qui delitue
et otio

re otio, desideria defluere. Vides nunquam Ionaui immor-
talitas obtempit, qui campana emollice delictis. Spharita-
ridibus uirtute attem quondam passi sunt.

Similiter sensus ille simplex: Senax, et tauauus: ex
hoc fonte sic minime exornatur: etiam ne autem colligi, qu-
od nunquam paruerit in comuere? Inundat te aureus exten-
ng toxrens, nec superfluis? Domesticus tibi Laros est, si
refere te pulchex uiuus inaurat. Tandem inde ne pluri-
bus quicquid uiuulus in miserorum examina dimittat?
Aues ergo tibi axca, et inops manus! Et ego te deuitud
syllabo accenseri, cui nihil ad manus: quod alteri lax-
gite? Opulentud dixerit, a quo nil opus, nil opud ex quonan-
de alioxiu inopig impendatur? Tres tantum Parcas numerat
Poeta, quarta est tua manus. Cui accipiendum est? Buxali
manus tibi uis, sufficiant, cui largiendum sine manibus
es. En nouum Iudicis schemma, quale Ithobani uoluerit.
Hoc demum est iudicium esse pecuniaz non heredit: hoc pla-
ne est opes damnare ad tenebras, quibus unice caues ne lu-
id uideant.

Sed sensus symoniaci illud attollunt: Virile tuad te-
nauitate

naitate, esto liberalis: Id tantū tenacitati modū
 pone, cui opud abunde est. Si trophæū tibi placet a te ip-
 so illud arce, et primā duc in Iranubiliū paritate.
 Vincis tibi hostis, et avaritia, quod si vincis, gulle heri-
 me, triumphasti. Alibi hostes fundere, hic opes effunde-
 re palmarum est, imō minus flagitiosū est armis, quā
 liberalitate ulcisci. Ad hoc hostis ad irāzæ Philippi de-
 pugnet argentei, qui nequit ferreū, vincat auxo, qui nequit
 ferro: quā exera bella manus triumphat, sicut ibi armis
 hostes opprimat, ut auxo, qui nequit ferro, alibi ablevat
 opesitate.

Breuior illa perisphrasī synonyma loquutus senten-
 tię: sine respondētis miles torpet: elanguit bellatorū vit-
 tu, ubi neque militū viris solidare dedit, nec ceteris fer-
 rixus displicuit, quā ubi preliū ferro decerat. Hebescit
 huius acies, si auxo illā non acuit, et vitū manet abiq;
 malo, ubi abiq; premio.

Quartus modus.

Sensu admirabilem ex obitio efficiendi.
 Et per emendationē, seu propria nomina appellatū
 subditū

substituta. sic loco illius: sub Piqueatore discipulū pul-
 chre fortitud.: sub Chirone alitico Agrianus. Pichillas, per-
 cias an plures dī dixerit, an docuerit. Eodem modo illud
 exponatur. Poeta ad heros dixerat: sic enim id ex-
 plicatur: Ad Apolline ad Minoid, a Pallade ad Pomo-
 na, a Musis ad montium, fontiumq; Nymphas dixerat.
 us. p.

Similitex indole N. inter alios eminentē describeret:
 Cuius inter Pastores, uel rariū ingenium laudaret: Ina-
 charis inter Scythas: et illud: Mexalli regax non ro-
 nū suis laboribus fatigauit eu iudicem. Simile illud
 Strabo de Belgio: Tot decernit hec Troia getibus, nec
 opprimitur.

Et eodem fonte illud de Iaco Ilbo. Helena matre na-
 tur, tamen nequit esse Constantius. Et illud Purnisi:
 Flexig ad perorandū est aliena uox pat' fauor d'ia,
 ceterū nō Apolline delectantur, et Minerva sua. Sed
 bono suaefore. Sicut pro Mexia Stragant, sunt Sicut
 pro Vaspasiano.

Similitex illa uentura, opes a regere, et uellex e
 facile

facile proueniunt: sic effert quidam recentior: Ceras,
 et Saron non raro Plutus parturitiunt. similiter illud:
 Sicole Polong tus aduentu gaudior: sic exponitur cau-
 site: et Minerva noctua sua tanta reuertat, et minore
 Aquile salaxibus aucte radiis sentillitug lucid inhe-
 rent.

Quis an non pulcherrimum illud sit. In artificiali dicto
 ex eodem fonte ad loco sententia: ad mors certa ingruit,
 locus salubris, proinde ac pestilens, fatalis est diu illi:
 ad mors uenit, in medio Sibux. Sardinia est: Sibux
 amens, et salubre Sardinia pestilens, ac grauiori celo.
 Huius generat modus ille alia nomina aliis sub. Reuon-
 si, ut cerus ignos tu aduentus fama leones eff. eide.

Quintus modus.

Obtios sensus attollendi per lulum in
 uerbis ingeniosum, nec le-
 uem.

Non huius exempla non obuia, etsi per illa sensus obtus
 exprimantur.

1. De Antiocho: non homines tantu, sed elephantes
 consurg

conseruabit, bellum non ratum, nisi bellum de certament.

2. De infracto in *Aduen* *glia*: Digna res calamo, calami
tati non cessare.

3. De arbore *Saradisi* humano generi fatali: tantum
malum attulit malis illa: beatq; syluæ fructum dux
primus, syluam amittimus.

4. De *Martyris* manu percuta: cadit sub secunda seu-
ra dextra, et palma illa percuta palma rapuit.

5. De *Flauio* *Vaspariano*: ad spectacula theatrum dedit,
sed spectaculo se ipsum dare non potuit, dignus et ipse
spectari.

6. De *Nubo* *Vitellio*: se a *Luano* uirginem trahere puta-
uit, sed ille semper uir fuit, hic omnino foras, perpetuo
consul perpetuo inconsultus, fami non famæ consuluit,
sed *Tri* sacra pulchre *Vitellio* consecraret, sed tandem mor-
ti in ultima cepit huius uirtulus.

7. De *Agostoli* in *Cena Domini*: secundis diuitius co-
cant mensis, quæ primis, secundas epulas primis ad poste-
ros transmissis, quæ non citius fine accipiunt, quæ *Man-*
du.

8. De Moralone: Jancea illius cordi tentata est, sed inue-
nit exordia, hoc est sine amore filium.

9. De Clia pluvias dante, vel negante pro arbitrio:
Insidiosi: facta subito celum exiit, aliud imperas exen-
te fit cecidit.

10. De Noe diluio: quate spectaculo, si fuissent
spectatores? et de floribus ab ortu flores, sed allu-
untur, uenustate prebent uenustati.

11. De Sancto exulto: suauis etiam uirtus pra-
erat, ad plorat.

12. De Gallis in Aferanti claspud olim contra
Roma carentibus, quida Polonus: caue tibi, Ro-
ma, caue nunquam Gallus cecinit, quam Perus fle-
ret.

13. Et de Iuda Proditoris Jugalax: Demones fuga-
re potuit, fugere nauitqua.

Et eade fonte figuris: nihil repna citius.ecat,
qua moleculis, secta. Id de Iudouici A III. obi-
tu: Nulla libentius soluit debitum, qua supremum.
Ita docent, pteruinq. que noient.

35.

Et ille laus Alexandri memorandus: qui ad de-
lud sui Parentis sepulchrum excolere avaris cece-
ret, dixit: Hoc est Parente colere?

Sextus modus.

Sensum facile commutandi in n̄ obuium.

Per insignem Allegoriam, uel exuditam, que fit in pro-
prie dictionibus, uel aliam, que in appellatiuis;
profero exempla utriusq; In propriis huius.

De Stipendiis, aut premiis uolenti calcar
aduentibus est illud: Non obstat in Cholericis na-
uiganti maxima inlestudasoni, que uellus aux-
um ad se allucit. Et illud de paxo in milites
Princeps: Vnde Roma cum stratoris nouit Fabium plu-
res, iam secuta est uedit conditores, qui ad extremum
opopus nouit Annibalem, adhuc iniqua mentis paxi
monia domi nequeunt expugnare.

Huc spectat locus ille insudante in pellito
amicui: Nihilanid te non iniuria, quid iuxa pet et
si sub molliori celo, sub leuiori Jodiaso, que solius St-
rietis signum colludat deridat.

In appel-

Id appellatiuis plurima exempla occurrunt:
 sic illud Baburii loco eius: Malo esse lentus, qu-
 am precor; tarda quercus esse malo, quam repēs
 cucubita.

Id illud Quirini non dicitur in quodam argu-
 mento consultat alloquentis: Si non dudum uideris, ex-
 pecta fulgur ab auctoritate, quod animi innocen-
 te ita egredienti illustret pariter, ac prestingu-
 at. Etiam ab hac eius tranquillitate time; diuis
 sereno etiam celo fulgurare.

Si illa sententia: Stipendia militum uir-
 tute animant; Effertur: Pluvia profecto laureo-
 rum fertili, trophæorum secunda, sunt effusa in mi-
 litum congrua, non unum tibi redditura Praeparatū
 si liberaliter illa Princeps impetratur de suo.
 Nos depluat, sepe Patruum celum imbres, reuulset
 credo, nec ante flad emaret uixit militum.

Septimus modus.

Sensus obuii in inexpectatum commutandi.

Est proter alium aliquod tropid, uel figurat, aut lo-
 cidin-

ad insigniore. Ex tropis, quos iam usurpauimus, ad-
 huc preter Methaphorā, Allegoriam, Antonomasiam, sex-
 uit huc Periphrasim acriter; qualis est illa de p^{mo} litte-
 rarum, et characterum formandi inuentore apud Theophrastum
 : nulli adhuc legebantur characteres, nisi sexus in-
 uilbi; tandem illi uerbi dextra fugientia uerba mo-
 xatus, calamo in tabella defixit, certauit ad loquen-
 tis lingua scribentis manus; nouoq; miraculo audi-
 it oculis, quod digiti prepetere loquebantur. Quale por-
 tentis in textu papillam equore, Musam agello, ni-
 gerimum notam semen committi, quod aratum cala-
 mo, sepiā rigatū legendā doctissimū mense festi-
 nat. Et illa: ad alii serenitate inceptus ausa auen-
 darent, intra sexu auso fluentis uinula uibrarent
 gressus, argenti elatis subdiata marmora in plau-
 su excitarent. &

Huc spectat illa Periphrasim de D. Scholastica,
 que ut diutius alloquio D. Benedicti succederet, pluu-
 iū d' gelius impetrauit. Sic hoc exprimit nonnemo: ut
 longius diuina miraret alloquia, gelius a patiori-
 nio plu-

nec pluuia laxa maxima effudit quae serenitate a-
 eris extenderit, ad pluuia tacite procer euocauit ful-
 mina, clarius inter fulgura pietas effulset. Quia
 ta mirum quod quod bono Celi armauerit in fratre
 Celi amicum.

Sic loco illius: facillius de materia laudare. N.
 Proxima Aquinatis, acute est textus per Senyphras
 ex apulo Sole in D. peltare. N. Nisi uicem hodie
 neq. debita laudationis argumentum, sed non uide-
 a, quod et si terra Celi addidit, adhuc tamen lucet in
 peltare.

A figura etiam attollitur humilis alioquin ora-
 tio: ut est Hypostrophe, Senchitheta, comparatio, ex postula-
 tio, congeries &c. loco illius: Deplorari debet necos. Ne-
 quid admirabilius dicitur per figuram. Stamus ad in-
 uicti Heros tumulla, et adhuc laxas tenes dolos?
 triumphatis plausus mouat, tu nec plaudibus Au-
 gustos manus dignabere?

Sed loco illius: Dolendum ad, quod tantus uil-
 tor obicit: aliter admirabilius per figuram. Ergone

post facta immortalia morari. Aut inuitte? Et uane
 illudae animae extinguuntur? Cuius Patris. Nles oul
 dunt? Jeqis parentales. Facis, qui laureis iramendit.
 Mori ergo poterat, mori uerua fortitudo? Ad loco illi
 us: fudis. rades in campis, uel ad flumid; admira-
 bilis trogo, et figura dicitur. Meminare Varcense cam-
 pi, ubi hostile tibi laurearum manipuli succreueres,
 quoties hostiles manipulos mepuisti. 7. Flus. di; et
 uos tot magnarum galis. amonaru exsumidi. Polo-
 nie amnes, sepe non ta uadit iridionarcente. flusti-
 bus, quod hostili sanguine.

Sic et loco illius: pauent. uel di; gulchre pexuo-
 pud uerit. Poeta: sempex pauidid et scelus.

Octauus modus.

Sensus obtusos attollendi per expolitio-
 nem aliquar. circumstantiar. et ad-
 iuntor. loci. personę rei et

Stematice.

Sic Romani Pontifici loco illius: colit te Roma:
 dixerat: Nouit te Saceris, et in tua pponia ple-
 no de-

no decurrit alues: nouere septē illi colles, et tua
 sibi submittere fastidia. tuos tibi fascias inclinat
 Ramulus ꝑ. Sic in deditōne Theod. logicarū, N.
 1mo ac 2mo J. Andreæ Treuebiski, cuius insigne o-
 lox loco illius simplicis sensus: etiā thes. logicas
 non in grate recipies: admirabilis ex hoc fonte
 deducitur idē sic: etiā Aristotelis organū, tu-
 as auxes ambit Antistes Illus^{1^{mo}} Amicū nouerat
 concentibus clorē, quos suauior sapientię condit,
 ac temperat harmonia. Si tamen hæc suauitate ca-
 xeat, eodē trahet oratiā ab Olore.

Nimiliter de quodā, qui Belgis, et Gal-
 lia Auduit: dicitur ornatius: quod nec dudum
 ferri Belgio firmanda, uerantē anno regno li-
 licū concepit. Sed exempla ad hunc modū pec-
 tantia passim hūc occurrunt, ego ut cū Claud. dica.

Singula complecti cuperē, sed densior irrat
 Nolting sexies sexūq. sequentibus undū
 Chruimur:

Imō si uelim omnia huc spectantia exempla de-
 promere

promere merito dicat cum Nasone:

44

Desinet ante dies, et in alto Shepus arcehos
Eurgite condet equos, quia consequaz oia dicit.

C A P V T II.

Non vulgaris Eloquentiæ
fundamentum.

Mira eruditio eiusq. usus insigni
OR.

Quantum gemma in annulo, in auro nobiles ceta-
tuz purpura in pretexta in celo sidera, tantum e-
ruditio in loco adhibita obtinet dignitates, admi-
rabilem proinde reddet oratorem et multiplex erudi-
tio et eruditionis usus non vulgaris. Multiplex e-
ruditio tu lectione librorum comparatur, tu eruditione
auscultatione. Ad eruditionem aude refero Rhodiam
Romanam, et Lygia, quae breuiter comprehendit Plauti,
et Sueti-

et Justinus: ritus et consuetudines veterum, de quibus multa in Iustino Bellaxii Pontanus: Poëtarum fabulas, quas in electis Pontani vide, Symbola, emblemata, Syneclogica varia, dicta graecia, sententias, et Adagia.

SECTIO UNICA.

De usu eruditionis non vulgari.

Hic de usu eruditionis, infra de usu sententiarum agetur.

S. I.

Modi Variiores eruditè scribendi.

Vulgari eloquentia contenta historia profecto uel innuere citra ambitum Quatorum. Admirabili modis hic uirgat non uulgares, quare

DOCEO. I.

Eruditiones posse poni non uulgarietè per breuissimam comparatione rei de qua est sermo cum alia re ex historiis petita, citra tamen usum uulgari-

non particulatim, quemamodum, sicut ita.

Sic de Principe Cimbrovici rex Orator:
Statuam non exceperat Alexandrum, virtute equavit.
Sic de forti Duce: Te in hoste inuente paruit non so-
la pacta viros pinnere.

Sic de profligato hoste cuditur alius: Straga
illa alteras hosti cannas, alterum dedit Thrasimenum.
(Locus est esse a Carthagine Romae.)

Sic de Puce inuicto ad bellum loco Regis pro-
ficiente aliter dixit: Non enim Regis sanguine op-
poruit hosti Patria, cum alios inuitos haberet aliter:
sunt namque pro Theodorici Scylliones.

Sic non in loco, sed more Carthagini ubiq. inspi-
entem, dargunt; banca uelut inuictum, seu uictus lo-
cum Apollini parunt, et dicunt.

Obserua hic loco illius quemamodum, ita uel non
aliter posse te uti varia circuitione, seu ambitu di-
cendi.

Sic debere illud exprimere: sicut ad Alexandri
aduentum sudauit Oppigeri simulacrum, ita et nos cogi-
mus ad

44
mox ad tuum: sic potius id exprimeres: Non solum
Alexandri adventus Oxpæ? simulacrum, sed tuus eti-
am oratorum ingenius elicit, quibus leni ad movens in-
mentum. 2. Vel aliter: Adventus Alexandri sudor
elicit Oxpæ? simulacrum, se in tanti Principis eno-
mio, uel elinguis statua derudaret: admirabile id,
nisi parum ausu hodie oratorum ingenia sextiar-
tux.

2. Sic ut ille orator Vladislai contra Amuratice
sine proelio uictoris: Amiserat nomen mundus suo
vndiq. pollutus sanguine: sibi mundum reddere navi-
o, an dubius (sive tu aliter sive) Imperatoribus conti-
gerit: alii uel in Augusto sanguine requirimus
Augustum.

3. Comparatio huiusmodi sic instituitur, et Pa-
negyricæ noster comparat ad Julio Viminicium.
Habet similitudinis gemulum Cesar qui non prius hos-
tem uiderit, quid uicerit. 2. Habet suos etiam Polonia
Cantabates, si mox appropinquandus sit externus Annu-
bal: Vel Dulius, ubi in celebritate plurimum elementum?

4. Sic per hunc alter tu: uel: Alterum nobis referens ⁴⁵⁷ Annibal.
baldus. Sic de ferone Sapienza dicitur. Alter tu scilicet ui-
debare Seniles, qui et in utero matris, et in bello, eo es
creditas. Sic exhorruit, seu uia Longone ad reuelata
Senis patria, uel conclamatur perinde ac si ad por-
tas esset Annibal.

DOCE. II.

Cuidemones posse non uulgare uel poni per ali-
qua prolatione, uel postpositione: seu ita, ut res
de qua ab sermo alteri rei exhibitio desumpta
obiter proferatur. Tale est illud de liberali Princi-
pe. Pluribus a te, quia Nili ostiis exeunt conuicia.

Tale est illud: factis tua posteros uigebunt,
qua olim Themideus et Mithridatis trophæa.

Tale est illud: Nihil hoc grauius te, quia Theles-
phus Achilli hasta perstrinxit.

Tale est illud de gentilitio quorundam Numi-
ne: Tutius huius Numini comissa fuit totius Polonia
felicitas, qua Breuari quondam fluctibus fortuna
Graui crederetur.

Eadem

46
Eade prelatio siq; aliter sit: spes ad quod saxu
posuisset triumphans de Orbe Roma illud in te ad
togatis mixtura Quiritibus, quod et semper uir-
cere, et contra qua Annibal uictoria uis scias.

Aliter si, ut ille de arcibus oppugnatis, necti-
men expugnatis: In fortiore Troia illa hosti con-
uersas credi dedit, ne decennio quidem expugnabile.

Idem si ut de cuiusda aulæ: castigatos aule
tuæ mores, qui uiderit, plusquam Nunc dixit
Regia.

Idem si precepit palona Neogaon tua equitatu:
ubi uero liberalitate certandum est, non dico glori-
a ad emendat.

Idem si ut de cuiusda consiliariis: Quis exant
a quibus responsa petere, qualia nec Delphicus Apollo
nec consilium deponere potuisset.

Idem et illud de Jacomquinum Hadris: Inere per
manus uaxias. Scyrolaxu dicitur, qui note instituti-
nis: sed ad inuiper ob cognata, uel sanguini sapient-
tia exare in hoste nauerunt, audouaxit, Fabius

certe &

cento.

Doce. III.

Exditiones non uulgariter posse ingeri per modum ca-
use (utendo proter solitas particulas ne, ut) etiam huius
ut Orbis noceret, no dubitaret Orbis, uel credo ne, scilicet
et ne, ut id pateat.

Sic de quodam milite facti dicitur est: Sic uelapidi
oblatu pedoris excepit fortiter: documento. Plonis e-
gual fortiter pedis pro muro esse.

Sic de Salba Imperatore dicitur: Imperiud tribu
libentis regendum dedit; ne prouideret Roma, quod fluxu
na fluxu affligeret.

Sic de magnanimo Rege: V. tua regni, uno et Orbis
terminos gloria, et tua promouet trophaea, nempe in
solis Macedonia non capis Alexandria.

Sic de Vladislas. IV. quod Pompeius iactabat, e-
uentu, x. y. tibi seruabat, ne dubitarem quoad
magnos, aut maximos edidit antiquitas, te minus
fuisse.

Aliquando et exditioni causa subnectitur, ut:

Romani

Romanis solemnne fuit, ut quatuordecim coronati iuxta
fontium Fontinalia celebrarent, credo in idem arbi-
trari negari certa fontibus, à quibus uita quaedam mo-
do hauriebant. Hoc illud est, qui aqua hauries fuit
corona.

Doce. IV.

Exuditiones posse non uulgariter poni per Antonomasi-
am, ponendo nomen proprium pro appellativo, hic uero mo-
dus à primo per hoc differat, quod ibi aliqua fiat com-
paratio, hic uero quaedam ut nominis appropriatio. Sic
in laude Aulicorum Sacerue se excentum dixit postea
orator: Omnis hic Theopompos inuenit, ephora nemi-
ne, ad quorum unum calcavit, ad alterum se Socra-
tes egere dicebat.

Tale est illud de Iudaico Rege: Inuenit quemcum-
que tui exempli uidentia Achille effecit. Tale est il-
lud suum: sint Incegnata, non deuenit Flare Inazones.
Sic de Duce semper inuictis: Si Tuxo non haurit contem-
net hydram grandior Hercules.

Sic exudite ponitur Phalaris pro crudeli. Pen-
tor pro

49
tor pro clamoroso, Quiridada pro iusto, Protheus pro mu-
tabili, Momus, uel Theon pro mordaci, Penus, uel furi-
ad ingenium pro subdolo, Verax pro fure.

Sic etiam illud: Atheniensium nocturna Inveni capi-
tolino antetulit. Sic et illud Martialis:

Ardua res hoc est, apertum non tradere mori
Et cum tot corporis uicibus esse Numam.

Doces. V.

Exordiones etiam conglobat, seu plures simul in unum
coarctat, non modica admirabilitate, et non uulgari
sed ornato eloquentis confirmant. Ad exemplum illud.

Primum sit de tollerantia iniuriarum: Patrus est qui
iniurias uel Titus aspernitur, uel rideat ut Syberius, uel
ut Theodosius condonaret, uel ut Augustinus etiam remu-
neretur. Sit diuini peroranti de temperantia dicendum: In-
in taxas tu, qui diues ut Cyprius, uicis ut Lucullus, loque-
ris ut Cato?

Secundum de exercitio corporali. Prudens uel subsex-
tita fecias: Non sic illi. Rato, solemnique restitua plius-
rum

50
in studio ut quondam Annibal Campanie pibexnis emoli-
ti, ut uel caritudo ad Caligula comidas legere, natam ad
Macedone p'icari ad Nerone, obire lucas ad Augusto syl-
uas degere ad Hademo colles obsequitare ad Carole, me-
tere colla parauerunt ad Traquinis, uenau ad Do-
mitiano, prandere inter arbores ad Trajano, ad Berge
minis Romanorum Mozatiis certamen ponere.

Secundum de insignibus ditionum: Non idem in igne qu-
emuis indicat, non idem nobilitat. Athenienses nobilia,
Persa Aquila aurea, canis Oriade, Iudicia Polixeno,
Thebanos sphynx, Aegyptios Columba, Dona Iustitiam de
moethene, Carole V. columna.

Quartum de titulis quorundam: In que non inuo-
lauit nomina mentalium ambitio. Attilat redixit ira
Dei, Tormentales flagellum, fulmen Perides, succubus Rex
ad cogitum, Hauis bellatam, Antigona, Arxua bonum,
Trajanus optimum.

Quinto Clemente Alexandrino, quis ait: Siquis
Domacho Auducit, agricola fiet. Siquis ^{di} Nauilexus.
Si Charistomo Imperator, si Crobito coquus, si Perdici cau-

52
po; si Archetico saltator, si Caspius Dialecticus, si Kris-
telli Philicus, si Homerus Poeta, si Tullius Orator, si Chri-
ste ad imaginem magistrum perficeretur in carne exumi-
ens Deus. Hec ille.

Imo una sententia potest sic conglobata: eunditionibus
mixtissime exornari, si exornatur illa sententia:

Non omnis fert omnia tellus.

Cedrus abrupit, sibanus. nulla caetera fera infestat, non
timetur fulmen in Ethiopia, & exremotus Gallia non con-
cutit. Jugo non nouit Anglia seporum, Itaca, Iuvens nauit
Pontus, Caro de illis profertur Egyptus, Phoenice, Africa, Juxta
quaeque superbit, Coenitae ere optimo, Memphis, Pyrami-
dibus, Nymettus, et Nitica mell in copia producit, Obores A-
rabia, Amantibus Cythra, leones, Iuxta et Arcadia, Juxta
nia Syriades, India Elephantos. Juxta et Humina gloria
diverimem admittit, Indolus auxo fluit, Juxtaque gemme-
is Hylitibus intumescit, Mazae Gemmarum est, Patavia, Fons
Cedrus Obores educat, Colchis Pharae, Juxtaque Juxta,
Nilus cocodrillo gaxiuit, Juxtaque ozues. Quid montes?
Gona et Juvencus flammis exomit, Juxtaque Juxta.

Juxtaque

52
Squales, fauro Parnasus euixarit, Incolis, et Fauzatis
montes uicibus, Antioxiq; Helleboa, equis Thepalia, ue-
neris Pontus abundat. Nec in hominū ingenis, idē iu-
tū odori, aut uirtutū amor: Ariaticū molles, Perg
otiosi, Syri cupidi, Alexandrini deuotus, campani ax
rogantes, Capadocis, Cretenses, Cilices mendacis, Troi
dolis astricti, Seni astricti, fraudibus ualent quam plu-
rimū, Thracis oratoribus, Parthi iaculis, Athenē lingu-
a, Roma plus manu ualuit.

Stob: nec omne Caelū prospicit vndiq;

Terras, nec omnis patitur omnia

Telus, et in magnis reuertit

Incolis ingenis ueludat -- India nigra

Virg: Fert hebetū Nilis et thurea uirga Sabaeis

Sic segetes, illinc ueniunt felicius oue

Sabaei fetus alibi?

DOCE. VI.

Exualitione ita posse poni, et sententia alicuius sensu gra-
tatur, quod omnino perelegans.

Sic loco illi.

53

Sic loco illius sententię: sepe victor partium momento vin-
citur, sic exudite dididit: sepius diuturnis questibus ab-
est laudat, vel Annibali Capua inpregit.

Sic et loco sententię illius: materia est quę quis et aptu-
comphs: exudite dididit: Nec sola Alexandri tropheę se-
niud, nec sola Cruxi in dolis quate requisit.

Tale est illud: Parua Annibal sua caruit campania.

Tale est illud: Sepe auxens Macedonis aethus penetra-
vit: bellico anxiete nil profectū. Tale est illud: Prestat
esse exordia, quę Syphone fille obruis hic oberis, et
Nupitius. Ex eodē fonte illud Terentij, Cere, et Pu-
chofris et Venus.

DOCE VII.

Conditiones posse poni per oppositionē, ad silicet opposita
sibi exempla, et antitheta ponantur.

Sic est illud: Plures sepe videas Equos, quę Hippolytus.
Phedras, quę Pendoros. Et illud: Probra litteratorū pleris-
q; non litteratorū dixerit? Menadō choro, non Mvaxū libe-
ro, non Sullio, et Apollōri a pōrore. Et illud paucos nostrā e-
tas profect luxios plures, vel intenuiori fortuna Caspos,
aut qui

aut qui uno haud ita patrimonio deliquissent Antonios.

Et illud: Non bene convenit Cuiuslibet in illud: Odit
seu utroque Petrius, in illo Thede sunt paria gladiis
torum opposita.

Doce. VIII.

Credidiones posse poni quasi contentione, et per oratoria
reiectione. Sic illud est natus oratoris: A pape sangui-
narium Catilinae concivium, ubi non plus haud ita uiri,
quid sanguinis. Non hic more barbaro sapientiae de-
ditur, non hic Sybaritico luxu infames congerunt
nantur fastidio. Certe Cambyses, ut libet maiusibus
per mensa poculis.

Sic et illud: Innotent nobiles Thebe prima alumini
sui Heracles induit, infantuli manu ferocia de-
pente prelocatis: loquentur seletud ancora miso naturae
artificio illi insculpta? Si nec invidemus Joro ad hoc
sicut, quod natus usitate humane generi lacrymis sub-
stituit. Plus tibi naturae concessit privilegio?

Aliter illud de hosti amicitate: quid hic de periculis
hostes opponas, seu Veris in seipsum Elipis fabule contex

86
dextera manu? habet animo impressisti, quod ne sua quidem
mater eluat.

Tale et illud: Vix Viri per huiusmodi vixendi in-
sidias elucet. Huc potest referri obiter per ista ex-
ditio, ut maxa in vixendo non admittimus, in tanta
proverbia peruvia. Fabio, imo ne in copia eorum d.

DOCE. IX.

Quando plures exemplis vix, eademq. propositio
confirmatur, duplex conatus adhibendus, alter
in elocutione, alter in exemplis, ut nona transillione
notandi. si in illa sententia elaboratum videri, qui
quis, sed laborat vitio. si enim ab exemplis dilatatur.

Vexatis exaule, non. Viri effatu credite
bi. censuit adhuc nemine extitisse, cuius virtutes nullo
vitio non continio ledentur. Hisq. Orientisq. texore
recolite Alexandri, discrepant adhuc facti, nullo
flus vini, quod sanguini. fident, ut qui eq. trophæis in-
cliptis, a temulentia infamis, cedat inuiper amicorum
laureas inuibravit. En ut ne tanta quidem virtus extua

57
civili propeud? Etia tu Trajane non absq. neq. Piniu
te a mortaliu cetu elimi, inter feras in xibi cauda in
insontes immanitas. In Macedonia nobis Alexandru oc-
cidens Trajanu obicit, in quibus virtutis per vitia in-
fucate laude notare liceat. Illi extra illud, et purpura pro-
bra huiusmodi, et virtutis ad vitio affinitate utrige-
mus. Quintus Tullii fratres nobis Roma offert in eius
laudibus una omnes exceperet invidia. Etia Tullius
fratres quid maior, sed hui non melior, amo illius eloqu-
entia, fastid odi, qui non una meuit in urbe. Philip-
pica. Quae autem Tullio adiungat? Nempe Consuli Roma
gentiu regnatrice, sed laus mancipiu. Egrote Roma
in armis uenere, orbis extorruit, at laus tibi glori-
d arhausit, ac gratia, demerita potentia ambicio la-
uress, ac purpura temeravit. Sed gmulat Rome lax-
thagine hinc excludat. Inicus Annibal esto argu-
mentu. Arguent ille suis vincibus ualuit insepulta
eius gloria inq. inq. Natio nulla dos animi extra
vitinia uitiorum.

Sed huiusmodi argumenta uaria, ac mixta ex
employ

58
empla concervatione abunde tibi dabunt exempla
monita, et exempla politica.

DOCE. X.

Ex conditione affectu posse per Proasim ad Apodasim
Historia. s. d. s. d. s. d. Historie aut oratorie referendo.
Exaltio per Proasim, et Apodasim tractari potest
multipliciter.

I. Per comparatione, uel relatione huius referendo.
Neinde materia proposita ad Historie predicte parti
ta accomodando. V. G. Alterum te hoc pta. suspicit
dandus, ne Macedonia suo deinceps inscientis sine
intumescat, cui et Polonia non in pax exaret. Primum
per, sicutiq. fecunditas. Macedonibus illud quanta
glorie sitis, quanta peruehenti namini, ac uictoriam
incusit cupiditas. Non nouit, qui nec Alexandri na
men nouit. Paru illi fuerat Macedonia a Philippo
et Graecia recepit paru tota Perside, imo totu do
minuise Orientis, etiam quos Democritus somniabat
infinitos illi mundos subigere promptu fuerat.

Ante

Santa est uel generose indolis, uel axiocantique uis, si quando aliuus animum pulsauit. Sed taceat Alexander curules, taceat Macedonia, maior tu mihi etiam Alexander, qui non tantum tot hostiles uentos profligaueris, (quod et Alexander fecisse memoratur) sed insuper se ipsum noui uincere, quod nemo Alexander.

II. Si Patria tantum obiter attingi potest applicatione addita longior. V. G. Maior tu mihi, et longe admirabilior, quia decantata illa sepe dicitur miracula. Nam siue ceas mortalium mentes in bono fugis tramite reducere sit necesse. Pharus ex reperiendis errorum curibus accensa siue Patria munimento egeat, firmius illi ore muris Babilonicis exhibet, siue magnitudine fauorid exigenda Patrie sit gloria, sua Colopudici Phodiu descript magnitudo.

III. Potest prius parti applicatio historice posterioris ponendi. V. G. Prius trig propaginis arbor Patrie succedit in palmas, flectitur in arces, a fugis in trophaeis; nec nisi in Poloniae decus exauit, ad sumis factibus paxi illi Neuar profert, id quod olim de rylua Dodonga creditur

creditur, ex qua non nisi Principi, ac Secundo in ignia, su-
ad claus. uictam exogha condebantur.

IV. Exagratatur in primum ueritas, et factitas historiae,
aut aliquid ex illa exultu, aut ad eandem pertinet. Sed
ipsa profertur historia ad extenuatione, uel exagratati-
one prout res exigit, ad extremum fit Apodosis.

Potes ergo fieri accessus ad historiae, uel Apologiam
desumptus a documento, uel sententia in illis contenta.

Uendo id in fabula de Ciconia ad quibus segete depu-
centibus inuenta, proinde ueluti sea, ab agricolis ad
quibus captiuaxi. Si enim fieret accessus ad fabulam:

Rara intercedit ad uolere affinitas, que non pariter in-
necid abeat. Nempe in praeterea ignorantia crimen est,
quando nocentibus stipulatur, hinc et pena non raro
ex positur ab insonite, quos si non improbitas saltim im-
probosum consortia placuere. Prouoco ad interpretem uerit-
tati Apologiam, quia uelut pugnare nucleum tegit. Ap-
quisquis improbis adhaerenti periculi te admanearit, uel
auum infortunata, ac potius inuicem prorsus, quod affertur Ci-
conis a contrabernio infelicis periculis. Alebant famelicis
uoluerit

uolucis ab agrippola ruper comipa terre. emina & 62

Sic patet in Apologo de pauone, et quae sententiae per
olimine apponit planius, et ornatus exponunt.

Si cui uano surgent paucordia fasti
Quae tument, reliquis ridet abesse subar;

Hinc sapiat, Chariturnq; mœra sub imagine neuos
Et radiis umbram credat inesse suis.

Sors tenues angusta animas non horret, amicus
Quin etiam uibret ceca per antea faces.

Quemq; suspensio mendat honos: nec temere tutum
Si quem sors tenui figere uisa loco.

Sanciet interpres taciti rem fabula ueni,
Sinonis reflexens, et Palamedis aude.

Num laetas adhibet uolucris Latuonia mensis
Mexios Procera, Treyciamq; graud.

Et bene condite mūdexunt pocula mensq;
Indq; Atheloe, tuis incaluere cadis.

Stimoniam tumidus uoluczem sic Pauo lacepsit
Cuisa cui Apuziud cauda rotare decet.

Et faustum nutruunt oculatq; sydera penne
Quae

Quem leve cunctati uestis auget onus.
 Quin mea sceptræ colas pennatæq; pubis habenas.
 Cui dat in ænias edita forma thronos.
 Staud tibi pax species pennæ, haud natæ uua colore
 Ixi, nec simili summate coeuit humus.
 Quæ tibi conspicuo radiant in uestice cruce
 Surgit in auxatus queis mihi frantis apex?
 Cauda mihi uigili manus est oustatione. Hæpo
 Quæ pæc milleis solibus una micat.
 Tali flammato seu dæus corde uoluitans.
 Et mihi sors inquit non inimica uiget.
 Non Phaumantia aliis mentitur penna colore
 Nec mihi multiplici sydere cauda micat.
 Sunt autem in pennis alia sortita decorem
 Quæ magis diffuso mesurât orbis hui
 Tu teris agredes umbratius incola pæpos
 Nec super etherea te uehis ala plaga.
 Studuit hæc posuitq; ales. Sinonia factus.
 Similibus in symbolis tractando accessus questus est
 in illa salutatione, quæ incipit: te ipso humanitati

deversu, has edidit argutias subante, rara tua hu
 manitate magni illu in Romana prapua mi
 hi uscat Barberini, qui du' Musi' uectigalia, Ful
 bog. limina hospes inueneret pro sepe' foribus, forte
 hactubi' Apollis mixauulo, uel h'iemē herbescente so
 la. que illu depaerent axes et pedante, quod ipa
 inuicet inuicis: caperet axes &

Similiter in alia salutatione non prius de Ma
 similia Rege Numidie pxtasit ab ferdex, quod Mus
 exates habuerit pro supine apud se hospite, sed auer
 sa pxtasit: semper magnitudini hospite' pax respondit
 gaudii magnitudo, adeoq. hec illius mensura est. Na
 Numidie Rege pxtasit.

DOCE. XI.

Exultationes posse non inueniunt trahi in acumem pul
 cherimam, patet id in eo, qui luit in Nerone astante Ro
 ma extraxa canente,

Inuere Thebani tentat mixauula Sabri
 condidit ille orbe, dedituit iste pxta
 et illud

64
Et illud ex exultatione auumen:

Inter tantam fluxum qui quis numeravit. Nunc
Ipsius genium rescivit ille tuus.

Et illud de. Faust. Nauexio acerbissimis pennis diu uita
sustentanteo.

Tam mala reuerend. si tantale mala morexent
Supplicium manus. N. fluxare foret.

Et illud de. Jano, uel templo. Soli succenso: Phae'onti
patet, Deis ead. affedans. Phae'onti. supplicium tulit,
et ea fabula h. i. Roia fecit.

Et illud de. Aba. pio supra: Fluxis. Regas uidexi po
tuit: nullo hoc nomen magis meretur, quod quod'ud. Doue. Sa
matico pugna set.

Et illud Allegoricum exultate: Et contra uinula, pe
dosq; Gordios gladius. N. laran dei.

Et illud de matre filii morte fortiter ferente: Niben ma
ternus dolor, te constantia durauit in saxum.

DOCEO. XII.

Non uelgari omnino et doctis, et multolectionis uisus

dignus

65
deus est ille exuditionis. vus in Dialogis maxime
liberis, et colloquio familiaribus, loquitur adagice, et de-
sumpto uerbu ex Poëta, uel alio auctore, uel alludendo
ad aliquam exuditione. Exemplum dabitur in poli-
tibus, aliisq; ab ipso, et iudicium, sed ad hunc de uicinis ex-
emplum, ubi de ludicri genere consulunt aliqui.

Ludicrum.

- I. E ludo uenimus; sed libet ne ludu reperere cui pvide
inuenimus.
- II. Exage tu ludo; nu optas (quod Plautus ait) ut cot-
tibi in tuo dorso crepent.
- III. Quin ergo tantu per seria ludicis di purgamus?
iuvat ex Senecæ prescripto die solidu dimittiare
miscendo consiliu. Præstita breuē, et desipere in loco. Ex-
gones saucis, molisq; oblectemus.
- IV. Nu a Plauti primariis Stixpe duci, cui adeo pui-
tina sapiat. S factu molis trusatilibus circumagendis
caquit. ne tu luxphure pro cexebro, polline pro Apolline
geat; qui nos ad melas damnare uelis.
- V. Ego a leg

66
V. Ego abeg ludo suaserim: Hoc tui di penus et tua Reg
glacet: fortuna hic uenerat, laud illud quidem, Sed tamen.

VI. Iudicium suades, quae nec ipse ceruus, nec suada mihi
persuaserit. Vel si quous in lectu uenero ego, aut Ilex uide
Basilicid, si nunquam Cuthruanid uel cario, semper uene
re, aut Senione iaciã forteng hic litare uolim. o dicta uer
Iudens carillis, bene uigilare quid sit in illis.

Sax tua quam etia tua nos dependet ab illis,
Alca uira, Venus tribus his sed falsus epenus.

Præuius nati. Emanuel te dinq; me dicit. Alca fuge mox?

VII. Ergo a ludo, et calculis uos pro uoco. Præui ego qu
emadq; ducter, redudatq; calculorum uentura, ad uigilam
familie additurus, digno strapedis cotruuros comit
uocor aptare potest?

Dentibus antiquas datus producere pelles.

VIII. Salbe potius, uel potius Crafo uicari uiri hodi
bus ludo hunc suaserit non Phelari. Illud is deiecit qu
E natium Saturni sideri affluente, me uero equat ama
uit Iuppiter, et sereno fusina celo produxit. Quod si inter
uore aluo calculos promouere uolli, etia ibi talozid cau

tus alca

tu deatore daret non Phetorid.

IX. Expo. latronia pignora ludamus, loquar ad Nasone:
clausus Senecae pignora dixero ab eo, et latronibus teramus
diem. Basilium sone ludi genus, ubi et Regis auctoritas,
et Regis libertas, et Equitum auctoritas, et Flamini invidie,
et opprobria in fronte pedibus de curia incandescima scena
dabunt.

X. Infame ludi nomen, meum mihi sufficit Patrimonium.
Latronibus ludere liceat, civitatis inani libet. Sed huius
modi tantum ludendo in remere velim, non die.

XI. Quid exgo demio? Expo sine ludo nobis hora efflu-
at. Imo ludi materia ego expeo. Urbana nuper in
tota transierat unum ab eis mercato libum, et eundem de
Nadamus opera, exit, quod etiam ille e Trophoni antea
deat, vel Salemus naxet id uolomen. Pax hanc hinc
vua Teuxidis ne Primante laboratas effigiam sic depe-
rea, ut rudos hos colatid dubitas.

XII. Dicendo me pugnandi, non uoto, in mea desiderii
a immixtas, ut nec ouid ouo, nec lac lacti, nec numus nu-
mo. si similia, quia mea uotid tuo.

Noce 13.

Exempla et conditiones cui ponuntur per descriptionem
 ut et per se, postulante breuitate, claritate, (et ne admi-
 rationis denit ill' ecebra) elegantia desit, uel aliquid in-
 geniose inserti prout et patet. Patet id primo in hoc
 exemplo Perizantis. Perizantis tyranni annulus for-
 tior luxu celebris, quod uicq. sponte miserat, ut a puduo
 gaudio lapsus sentiret miserat; mox uero recepit intra
 quatuordecim dies, ut agnosceret aliquando existimari posse ar-
 gumentum izati. Numini semper esse sedulo.

Patet secundo in hoc: Athates opulenti solius
 natus, in Regi Perizanti annullo Agalline cui Cythara
 Musas cui insignibus propriis effinxit. Sicant' addi-
 diua, et onus fuit et uere tibi Pannafus non in uirge, sed
 in gemma.

Patet tertio in hoc: Noni venator annulus ex luxu ena-
 sui retinet fama adhuc aliqua, sed mala. Nonius Anto-
 rius proscriptus, quod uniuersa Reip. expe totid ornate sa-
 tis potuisset, quandoquid pro unius dignit' ornate uigini-
 te millionu gemma induerat, tanto pondere manu, imo di-
 gitu lu-

quid lucus opprimet.

Et: In aliqua Italia homo calculus uerus adman-
ter fractus, ac diuite humani corporis uitio eiecit.

Aditux et ratio, ut: Romani cor in annuli pala celauerunt,
cuius ut eius symboli admonitu, corde prestatent, alii fi-
gurabant amorem inuidente ferri, habuimusq; ita eius rege-
re, eo quod fortia queq; amori cedant. Nexo Maximo effi-
gid excoxiati ad arbor ab Agolline habebat. Cuius lanie-
na simile in Principatu exercebat.

S. II.

De usu, et formatione non uulgari.

Quoddam usum sententiay.

Nota I. pulchre sententia orationi in se, si non ad ut-
sententia, quod ut aliquid ad sententia uixentis periodi per-
tinet, uixentia, et si periodus per se non sit sententia.

Tale est illud ad Wladislaw Regem: te in acie pro-
deante confestim percussit, quantad in acie posset galentia
Mazasas.

Sic de Maximo

70
Nōde matre profiliis contra tyrannid: male precium pro
filiis lacrymas offerens, sollicitudine furca anhelat, male
precibus pugnas contra barbaros.

Tale et illud Curtii de Alexandro: maior fuisse
si uisisset superbia, et ideo in uilla mala Alexander.

Tale et illud de nostro Rege: fortuna fortius in manu eius
ignoscere nequeunt, ad quos tui nominis fama peruenit.

Tale et illud nostri Oratoris: spernere ac metum ducis consulantur
si uoluptas, inter consilia, et rebellia Indidit haud unquam
admissi. R.

Tale et illud Politici: qui a tacito arma consilio tem-
peranda didiceras, caudis rotas, quod accubitus consilio
in potentia tutius retineri hoste deuenit.

Denique ex eodem fonte illud: Nequebat tibi. In arma-
tione ferocia modo perire, conscientia, uonis desperatio,
que duo quanta seruitibus quoque animis uis et audacia
superant, meminit Roma: sed qui a uiuendo libidi-
ne non longe abesse solent, furor infelicitate cepit precipi-
te, ut tuis demum uinculis condempneretur uideretur,
quasi inuictus.

Nota II. cuius illud sententię uerba esse non uulgata, si
ad quoddam epiphonemate acclamatus ueritati senten-
tię, que periodo currensi indeditus. Patet id in illo
exemplo: Nihil est tantum tibi infortunia raro ince-
dere solitaria, sed patet luctuosum Principis nostri obi-
tu noua in regnum detoruit belli procella. Patet id
in hoc: Nescant id barbarę orientis nationes uixisse
hic ad genus, decerniq; non numero. Nescant non con-
fectas Exagaxionum turmas ad in bellis conficere, sed
quandoc; paruis in copiis ingentes animo, mentem-
q; magno exercitu maiore.

Patet id in hoc: Nil mite aut lentum agitabat
Osmannus, adeoq; in tota exiuerat Europa, tanti
est semel id in consiliu admisisse, et que in trans-
uersu agit proripies late regnandi libidine.

Patet et in illo: Otto Silius, et Nero sibi etia
crudeles morte consciere, adeo malis si desit carni-
fex, sibi non desunt.

Nota III. Sententiaru uerba eleganter esse, diuin-
tate causę substituuntur, idq; potissimum per illas
particulas

72
particula, ut ferme, uel documento, uel arbitratu
uel ut constaret, uel non ignarus, uel nimium, nem-
pe, quippe. Affero exempla praeter allata supra:

I. De saguica: Bellante semper affera. Maiores
tati, armoru, glorieq, comes, ut ferme semper magni
Stipatus nominibus galeata Maiores.

II. Ne quoda genere, ac merito illustri: Non solo
antiquitatis praetio, sed orbis etiam nobilitate lau-
de sua constare uoluit. scilicet materia arbitratu
uel felicitu conditione, ubi nihil moribus, omnia ma-
ioribus, omnia sanguini tribuuntur.

III. Ipso etatis uere Casimirus exhibuit, quod uil
alios in autumnu: Sterilis argumentu ingenii exis-
timans, sola diu spe alere in herba.

Et illud: Ne quid in te factu uis possit, il-
lud ab armis, quo non praerire fortuna, non sequi sole,
praesidium com paradisi, eq, impud ratas arma iniuria,
et iusticia in eximio bello committere.

IV. De liberali in egenos: Misericordia ustra occupas,
praecaxia genosus gratia, non ignarus, illud inter

beneficia

beneficia Principe loco reponenda, quod gratuito quis
elargitur. 73

V. De Vladislao: ne quid in te factorum vis possit tibi ab
armis eius presidium comparari, eoque impudenter arma
iniusta, et iustitia in exime bello committere.

VI. De cultore B. J. si tu in herbas Domino, ut An-
cilla quoque Domini a cultu non exclusorij, et ab actu. qu-
ippe non arbor vita diligit, qui non diligit vitæ Matrem.

VII. De Iord: Ad regnum sublatum fratres uelutit, -
nempe tyrannus sanguine scit, quod timet, nunquam lo-
tus nisi dum canit exequias. Similiter de eodem: Rogo de-
mid cauit, non tumulto, igne fraudatus, quod meruit, ni-
mirum tyranno maxima poenitentia est, post obitum non luere.

Nota IV. Pape aliquando ita referri sententia, ut ag-
te alia sibi opposita referatur. Tale illud est: Saluberrimè
d canet, quisquis hucusque senserat, fluximè in celeritate
sua esse momenti: Cunctatorum illi Fabium mora inui-
tè opponat, qui lento Perid moderamine luit. (Manil.)
Et: error ite Plinii, cui in magna fortuna occultus ni-
hil, uenia apud te querit, in quo J.

Tale et illud

Tale et illud: sentiat deinceps, qui uolet, ita colde esse
iuxta illi, at mihi tacente etiam Claudio:ano:

Quis proximus ille est

Quid ratio non ita mouet.

Tale et illud: Aliud iam patet tua Romane Orator, sen-
tiae cogimur:

Et: tunc iam ita cedo: iam regnum capit duos: Facet
in facite, qui pacis interesse dicitur, si ad unum omnia referat.
Nota V. Sententia uero in oratione eleganter reddi per sonum
et proximos, similibus sententiis, et si sub diuersis Allegoriis
confirmetur breuiter, que etiam Allegoriis ab exemplo obiter
inuinuato dici possunt. Exemplum huius habes supra in lo-
collaris capite primo sub tertio modo, ubi sententia illa
elucidatur, aliis synonymis sententiis: Nemo ignauis fac-
tus innoxialis: Sed illa: animi pusilli est uindicta sume-
re. Huius spectat ex hoc fonte aulla ad pugillare exornatio
illius sententia: Neque sibi pernicie educant in clienti-
bus, et alumnis. Sic: Iactamus sepe catulos miseris matres
qui nati exa post uerba deparantur: uigamus a siculo
sedere cicuta, que max in uulnibus adulta nos perimmet.

et no. p. u.

75
Et malis iudicibus feruimus, quo cadamus, a deoq;
non uisum suum torquet Vitulus Perillu.

Nota VI. Sententia aliene uel profertur supra
auctore, ut habemus ostendit, licitate, et tunc auctor sen-
tentia non sine acceptu insigni, cog. uario pro sententia
ad uarietate citatur.

Aliquando illo acceptu utitur: Veritatis illa non sal-
lustii uox fuit, Consilii sanitate, salute Perigub. constra-
re. Simile illud: Clementia illa n. Iuliani uox fuit.

Aliquando hac: Ita te ueritas amet Romane sapi-
ent, qua uere censuisti primos in acie uinci oculos.

Vel: aperiunt, et tibi cogimur Romane Orbisq. Orator,
cui Paucissima magna uectigal: Vel hinc quis Vati
Mantuanus non uoluerat, quo Iudice? Vel: Affe-
ctus Iulii Cesaris audiuimus, suos milites etiam ungu-
entatos bene pugnae posse. Nimirum ille tumida, et
ex uulgaris genio insolenter. Vel tenet idem Roma uetus,
quae suo didicerat furore: Nihil non aggere, iuxta homi-
nes, i magna sonantibus premia proponeret. Idem:
In et Satyrice audire placet.

Aliquando
2

Aliquando potissimum, quod in expositione Christi, uel eius-
 dem testimonio fieri potest, ipsemet auctor sententię per
 Proposita induendus, elucidans sua sententiã. Sic
 factum in sententię Sabinianę expositione: *Auro libe-
 rat, cui dulce feruor est: Exigite mentes, ac e' tumultu sui
 metozaulli dignissimo interprete' auscultate: Face-
 sant, inquit, facebant imbelles animę, qui u'd omnia
 sanguini, et fortiter exhibuant, nihil meriti, adhuc
 tamen auro fulgent nitent purpura &. Non hos ego
 fascibus honorariis admouerion &.*

Nota VII. Cui plures sententię diuersorum auc-
 torum effertur, etiam pro positioni seruientes, uia
 transitione, et ipsi met auctori seruiente, si potest ad
 quamlibet utendum, nunc Hypotheses, nunc admira-
 tione &. Et quolibet sententiã explicanda ornatus.

Sicut id in testimonio ad prefata Sabinianę
 sententiã confirmanda allato: *Sic et Principum ma-
 yestas, sua sancit ad falsis aperiit sententiã, Casi-
 mite Sabinianę: Sic autem Regum mentes ea probant,
 ad re ipsa approbant. Quidni sapientia eruditę ue-*

77
sentur, quia adorant et solia? Quid nitebentur calamis
quod neptis Regalibus maras Principibus adnotauit?
Tota plane uetustas p[re]mii militibus fluxim de-
tulit, p[er]inde ac si noua in Patria conuulset uentura,
si bene meriti p[re]mia deireuissent. Sensit id Roma ue-
tus, quod a suo didicerat finis, in quo uelut lades ma-
xi honorat[is] uirtutes deliberauerat suauitate. Sense-
rat ille (qui etiam sensus ueritatis est) nihil non agres-
suros homines, si magna conantibus, magna p[re]mia
proponantur. O uere didicisti: ip[s]i q[ue] sup[er] oraculo ha-
bent nempe sua p[re]mia, habet autem ille ueritas, nihil q[ui]
ta aures aduocet, quod uirtus auaritia conuulsa Pi-
mulis non penetret, quod auri opa q[ue] a flata radiis n[on]
emittet. Nullis p[re]mia uirtuti, non medio re calcar sub-
diabitur. Anne t[ame]n p[re]mia in quibus auidio? Et potest su-
binde auctoris sententia a d[omi]no? V. G. id d[omi]ni audi-
et nec aduersus sui quilibet exuberet. Effate uenudat d[omi]ni
p[re]mii, nec auctore d[omi]ni uenerabimur.

Nota VIII. Sententia potest afferri et aliquo auctore per quandam reuersionem, de qua uide de doctrina obta-
uam de

uorum de exauditionibus.

Nota IX. Cui oratio sententia gratia multum habeat, nec tamen oratio, quia quaedam tunc oracula fundi uideatur, si grauis, et rotunde argumento insint sententis; ideo inuabit passim per lumina in se exere, et hypotheri uenustius et exaggerata tibi infrequentius percurrere. Exemplum agitur in oratione filii Regis Simeonis post obitum parentis.

Parentes nostri ad septem natus temporis, solio nuper admittit Principis grandis utique; iactura, sed nostra proventer orbis, seu publica, ut ferre fata Principis incedunt solitaria, uel abiq. cognate demus, septemq. uulnere, nec State obduntur, aut facile mora temporis coalescit tremenda ciuitatis. Perisq; Principis fumus iacta fortuna peragit, et inter parentalia Patrum Patris, quicquid, publicisq; per pagania tumultantur. Nec liberis tanti est felicitas. Soli, in quod naturae suffragis emittitur, cui non beatus sit regno, quia Parentibus obduntur fieri, nec corona potest, quid eorum uita. Regnet proinde regia, ubi regnatoris uita legat astra gal-

saure

saure. Mexet p[ro]vincie, quibus uiduata Principe p[ro]xi-
tas ludu, et squalor d[omi]ni indit.

Quoad formationē sententiay.

In primis breui ambitu conclusa sensu p[ro]p[ri]a sit senten-
tia, quod figura, s[ic] tropus exornet, uimiuu[er]u[m] synecdoche &c.

Hinc gratia illi sententię apud Statu[m]: Primus in
corbe. Deus fuit timor. Sed nihil falsu[m] exepidi. Paterna
p[ro]p[ri]a fortius alluit, uixitq; uixtus. et illa apud Seneca: fa-
cile p[ro]uocantur mala absentia. Id illi: male repon-
dent coacta ingenia. Id: languet abq; emulso uixtus.
Id: in bello, milites pace franguntur.

II. Allegoria exornantur sententię non uulgariter: V.
e. ubi uirtutis cultura acceperit, nihil Secile est. Id: =
multorum capita ambitio, nunquam in uno caput coaleuit.
Et: unu[m] Reipub. corpus, uno animu[m] mandu[m] est spiritu. Et: a-
uauu[m] minus est, uixitq; autumnu[m] Deo dicere non floret.
Et: inter sedes videtur conuus Olores. Et: impia sub del-
ci melle uenena latet. Et: tranquillitas etia[m] nauisq; horret aquas.

B. R. simili

80
III. N. simili^o etiā non incongruē ducuntur sententię sic:
Quod Deus uniuerso, Sol cęlis, Pterix auidus, iad regnū
Pteris sunt. Sed: Vires, et vitia rufalid sentiant latius
exorescant. Et: sic humili fluit e fonte Syphus.

IV. Sententia pulchre secunda persona effertur: Sic
Saludius: Antequā inceperis consulis, et postquā con-
sulueris mature facto opus est. Et illa: quod scelere
paraueris regnū instabile est.

V. Admittunt et annotatione pulchriorē senten-
tię sic: festina non sunt, que ferunt. Et semper for-
me formido affinis. Et speciosū malū ut species. Sed:
absent, que noient. Et: Nus ad flagrat, fraxat. Sed
admittunt sententię figurat. Gradatione, ut: repna-
re qui uult languida regnet manu. Comparat, ut: Perri-
g; in ca. Pui ferax, in acie timidi. Correctione, ut: fran-
frangas potius, quā corrigas, que in grauid induueris.

VI. Nō aliqua oppositione lucē decernunt. Sic illud Lu-
uenalis: Rara est concordia forme simul pudicitę. Sic
et illud: Crueliter feris est, que vitia palpat non curat:
Medico nunquā est bonē, nisi cū aliis male. Sed: no-

ut qui

et qui parat malis. Id: in bello illi maximè periculum
est qui maximè timet. Audacia pro muso habetur. Sallust.

VII. Ab conditione sumuntur insignis sententiæ. Tali: il-
la: De armis coacta Nichille. Pericula disperere indecorum est.

Id: etiam nunc citra fabulâ. Max. Veneti federatae. Rom:
Soni non unquam obiq; Troja effecit. Et Sal. Max. Fabio non
dimicare, vincere fuit. Et: nolim te. Atheniensibus simile,
qui que resita sunt approbant, favore detestant. Et illud
Sui: Mirum est si Ciceronem accuset. Mithras, Catilina Cethegus.

VIII. A sensu, et experientia, ut: prima in acie oculi
vincuntur. Id: furor arma ministrat. Et: dabit iram
ira. Et: ingenio stimulos subdere fama solet. Et illud
Baxclaj: sepe temeritas, et fortuna felicitas iudicat, quæ
inter momenta prudentiæ incerta laborant, solet. Et
C. Pavat: Virtuti addit forma suffragium.

IX. A scientiâ, et artibus uariè diuersæ sententiæ. Si:
etiam sole sup deformant macule. Id: linea recta linea
breuissima. Id: nec in sex sidera omnia sunt primæ mag-
nitudinis. Id: nullum casum exemplo nefas.

X. Sententiæ acutæ unde sua acumina derumant, sequen-
ti capite

XI. Sententię admirabiles sunt, quę non uulgari, sed docto contextu et aliquę obuia effezunt, uell de notis obuia adhuc miro colore adornant. *Megario*, uel *reconditū* quid spizante: *Sic in Pentecoste dicitur: Prudentissimus amor igne feruido mense pergluit, Amoris enim plauia ignis est.* Et de *Paulo B. Novitiam*, *Koskha* insequente: *fuerat ut supra illius certamen inuit fuerat, frater quę dirigendū curauit, uelocitā est pedes amor, quę iussa auitga. Et: supientis impetus, qui terris non potuit, Celo debuit terminari.* In *celicū* expo *serid igneus transfuga demigravit, ignis enim supra sublimis est. Supiente meta et proximiū excipit celū.* Et de *Plato*: *nuad non aggressus ueritate, et innocentie candore. Celestissimi iudicii non fuerant oculi, uentū colore amat crudelitas artificis laniera induendū.*

XII. Sententię ad apice huc spectant, ut illud *tridat*. *ne Paxe contra cunctū.* Et: *Narus in Colopio* *Digas* sibi cū dicitur. Et illud *dicitur Alexandro a Cytharedo*. Illud est *septū*, aliud *flectū*.

XIII. Inire exornat sententias, sicut Paradoxum effezantia ⁸³
ut illud: nihil prodest, quod non ledere possit idē. Et. Uxi
satis: nemo leditur, nisi a se ipso. Et. In pace en: Placentini
Pexonensibus potestate.

XIV. Gratia sententię consiliat oppositum in uerbo lery,
ut: si quantū cupis, sed quantū capis hauriendū est. sequitur.

XV. Pulchre in sententiā trahuntur carmina Poetarū, ut
illud in subdolo: Timeo Danaos, et dona ferentes. et illud:
Pode capere uis, tamen hic dū stabis ad aras. — In tua quan
do parare conua possit exi. Et. Vix, istud cōtinuāroxū.
At. perate. Nec memora fandi, atq; nefandi.

C A P V T III.

Cultioris Eloquē fundūm.

ACVMEN ORATORIVM.

Ita id fecit scultus, ut nihil ferre auidius audiat, quā
quod cupit. tanto illi admirabilior eloquentia, quan
to auidius, et quę plurimum hactē adstantis ingeni pollet
illecebra, quę acumen est. Nec igit aliud sentis, ita id
textū

tertium mihi admirabile eloquentis fundamentum, quod ut optime colloca sit.

SECTIO . I .

S . I .

Leges Acuminum Oratoriorum.

I. Aliqua acumina epigrammati potius quam orationi deserviunt, eo quod illis aliqua leuitas insit, quae ut epigramma, uel epistola, uel colloquium familiariae narum sepe respugit, ut grauitas oratoria non admittit, quod enim orationi acumen illud Mureti de Naxos inuenit.

Sicutus ad Sole Statuatur rursus hiante

Ore bene ostendet dentibus hora gustata est.

Vel illud: Nihil est dignum quod uocetur siue binas

Haec gaza tibi tuageat, aere mihi.

Vel illud in Lucii nomen:

Inna tibi putredine corruam pro illucia nomen.

Nimirum Lucius dicitur, ac paruum.

Vel: Attala salus homo es, cui quia multa bibis.

Vel illud de barbaro nupta e pugna pro fuga:

Stixud barba pro bat nupta e pugna pro fuga.

Cygo meum

Ego meum nobis ens rationis eius.

Et in eundem: Natus et Rursus, et Reges dotior spes
 Si foret ex omni Regite Mexicanaus.

Quod illud de otio ne solum sibi ante mortem oculos exuen-
 te: Dormire uult uero claudere fenestras, alidendo ad
 illud, quod somnus sit frater mortis. Et illud Martiali:

Non bidimus uitro, tu murex haec, Pontice, quare?

Produt per picus ne dico uira liquora.

Contra illud Plinii, quod exaudire acutum: Vidimus humer-
 centes tuos oculos, demumq. gaudere cultu, tantumq. in o-
 re sanguinis, quantum in aristo pudori.

II. Numen orationis fugiendi affectu caue. Tale uidetur
 illud de Argela in castris Sennacheribis, 18000 dormien-
 tium haec perimere: per tenebras exuente Argeli gau-
 dio. Spiritus autem millia 180 somnus concinnauit sorori id
 est morti: Tale et illud est Agrippae, qui in Alexandri laudi-
 bus, nasci ea nocte, qua Dionis Ephesini templum conflagraue-
 rat, dixit: Minime mirandum si Dionis templum tan graui
 incendio aereit, quippe Nea in ipso Olympo pariter, quo
 Alexander editus, obiretandi labantibus auctibus igne
 non ualuit

86
non ualuit: restinguere. Quod acumen Pictarchus, ad
fulguris cecidit, ut illud incendium restinguere potuisset.

III. Acumina sint argumento Cratoni, et personae accom-
mo dato, ita ut si grauior sit, et uicia tunc insurguntur ac-
cumina. grauia illa sunt legatorum Daxii ad Alexan-
dru apud Curtiu. Vide quantum post te reliqueris, ita
quantum petas: periculosum per graue Imperium, et diffi-
cile continere, quod capere uix possis: et nostrae manus
expediunt, rapiunt, quae continent. Nemo an Daxius
ideo multa amiserit, quia nimis operae magne saluagloria
faciunt.

S. II.

Fontes Acuminum seu Argutiarum,
potissimum non uulgari Eloqu-
entiae deseruierunt.

Nulli potissimum, nam etiam dicendi genus ad se hinc plura
deriuare potest, mox neo tamen acuminis, et argutiae nomine
intelligi debet, quauis sententia comprehensio, quod in
genio plura in se praesentat, tunc etiam inter se differat ma-
xime combinantibus, tunc reuocantur, ac euentus causas, et quae
bet circum-

bet circumstantias subtilem generantem, et abditam ali-
quid indagantis eventus aliquid inexpectatum, ac in om-
ni oculo.

I. Fons Acuminum Oratoriorum.

Pulcherrime sunt argutis, quae ex contrariis, vel quasi
ex contrariis quona, et de similibus, aut seculis quonanti-
bus exuntur, hinc quibusdam acumen nihil aliud est, nisi
concordia discordia. Cuius forte dicitur illud de Caligula Ce-
sare: In castro, id est maxime ubi illis vita haerit, nondum
puer iam miles, prius gladium vidit quam sol, sed post de-
ra vidit grave, nam ut Mausus natus, ut Bacchus vidit, fax-
tior videri, quod adultus.

Sed haec opposita debent habere aliquid admirabili-
tatis, et eo quod sint praeter spem, et opinionem adhibita, ut il-
lus de S. Chrysost. lenitate quae claret alii, rursus ibi.
Sic in omnibus, etsi ferre probavit tolerantiam, verum inue-
nit Patiam, id est in eum properaret.

Haec quasi opposita compar pulchre utuntur, ut
de S. Agnete Ambros: Maxime adhuc parva, sed parata, non-
dum idonea pugnae, iam matrem videri, certare afflicta,
facile cor

facili coronari, et que non habuit, que ferre acciperet, ha-
buit, que ferre uinceret.

Hinc rex Antaltata creata, ut illa de Rige in
Sagellonia. Hoc est magnis Heroibus in pulvere pu-
us, et ole, quod in Sili's Patula tuexi. Nimirum in regna-
tore hac domo natos ipso maxime inditio agnosce subis
quod non prius scriptum, quod hacta in manus admittere
soleant, neq; corone prius, quod Siles caput submittant.

Et quid uaxit scabui et o. culu. Iudex per hunc mo-
dum effertur. In signo pacis et cordis bullis. obscuro amo-
ris interuentio et plan dimenti amicitia abusus. Sed in-
tex amicos a culu anhelitus odii uenena de pumari,
amicitia symbolu uertit in tepera proditio. Et instru-
mento pacis, charitatis pignore uulnus infligit. Amicitia
tepera hostili exiit odio. Nimirum nouerat ex amicitia cadu
barbarus transfuga nullis amodo armis, grauius uul-
nere xaxi, quod uul-

Ex ead fonte illud: In uitiis exarsu, in uirtute con-
fuit grave, mixandus quod ita inceperit, mixandus, quod
od ita deriuit, non idcirco postea innocentia miscuit,

quod pta

quod quate congruet, virtutem ibi quando alius inchoat, et
ab.oleuit.

Id de Aene Religioso in Epit. hactenus dicit, ad manum
exigit. hactenus etiam prauis, cum amicum sibi quod inermi que-
re expugnat.

Et de S. Martino: Non beneficia prouocans suo, pax
te ista meo di. totum emittit impugnat.

Id de impuro libro: Sui est tunc effronset: multorum capitum
liber. Resuscitant ad hunc fons et Poet. Sine. Pausan.

Nullis laudes scripsit. Hi primus, exa ne?

Indicat ingenium Multitia operum.

Id illud de Poet. canu. Entico: Poeta tunc maxime sapit, cum
maxime fuit.

Et illud in pagos ingenium Persuasio:

Coxe Cure magne Vires, me diuat letid sequit

Fanda quexaus esse malo, quod repens iussu bita.

Et illud Claud: Nilipimus pariter, pariterq. timemus

Ipe metus te nosce amat.

II. Fons Acuminum Oratoriorum

Est causa dependentia et inexpectata allicuius Officium, et
diti pre

illi procedentia. Cavendum tamen ad hoc in iuris eo. f. etiam
 seco. ad figuris quibusda, potissimum Annominatione, An
 thichet, aliis in causa talibus, et per modum cause enunciatis
 Patet in illo: Nihil graviter, quod tenet esse nollet. Et ad
 mittano: frater de iudiculis, ut se attolleret.

Ideo de prolixitate caronis: quoniam etiam auri prolixitas
 duas accepta moralitas non videt, quod auri in capite
 atq. auro in oculis sunt, calando despicit.

Et de Nativitate Xpi: sibi i. subiecta dicitur pa
 utrua Virgo. M. comite Josepho, non tunc end vobis. i. i. i.
 ca. et Antiquas inscribant.

Et illud de G. b. d. l. a. 4. Nativitate in huius soci
 etate videtur. v. e. n. i. s. i. m. a. l. a. r. a. N. e. c. e. n. d. u. m. e. t. a. i. n. i. m. u. m.
 u. d. s. i. u. e. u. t. p. a. t. u. s. i. a. c. i. e. F. e. r. u. d. t. e. m. p. t. i. o. n. e. r. e. d. u. c. t. u. s. i. n. v. i. d. u. b. i. l. i. t. a. t. e.
 l. a. b. i. l. i. t. e. s. i. u. e. u. t. h. o. s. t. i. u. i. d. e. o. r. d. i. b. i. l. i. b. e. r. a. l. i. o. p. t. i. o. n. e. d. e. l. i. g. e. n. t. e. s. f. u. i. t. q. u. o. d. a. d. m. i. r. a. b. i. l. e. f. a. c. t. u. m. o. p. u. s. u. t. t. r. i. b. u. s. c. e. d. e. r. e. t. u. l. l. o. r. i. b. u. s. q. u. o. n. i. a. t. e. x. v. i. d. e. r. e. n. o. n. p. o. s. s. e. t.

Et illud de probo: Incautus. quilo ille in sepe.
 ut. mas magna in se vicia magna virtute sua esse. III

Et illud de lauro: In se pro condidit, et merito ut

91
si corporis securitate detulcat, carere sibi molestus sed
nulla impio tuta est laetitia.

Non illud omnia legiū sepulchrale fortis id:
Eheu Stanislaus Folkeuus ibi uita amittit, ut Patri
a inueniret uiltraui, nisi uinere maluisset. Nihil
Chodkiewiczus uictor ad iudic. puerum ut Pater in-
piscaret. Nihil tot Prouincellatōes ubi gloriā meam ē
campo sanguini.

Secundo fons spectant illa de Caligula Quaxi,
qui prius aurea corona usus.

Primus Agrippa commutat fronde metallū
Ceras, et auriferis Principis in tute caput.

Inano capiti fragilis per tempora pendet

Non sat exant: modo se meliore legas

Et. Leporeus saltas Romam Tranib, credo

Nā Romae multos legimus esse tuos.

Et in Paulū tremita foliis palmis uestitū

Totidie palmis uestiū, Paulū, necesse est

Malq, tui toto corpore dicta eras

Et. Hec ego nunc saltes epigramata dixero Quaxe?

rempe

Nempe sui faciunt. sepe relecta. Cicero.

Exiitux secundo causa ingentia e' sententia uberrima:
 sic illud auctur: utrumq; iudex testis seorsim de crimine
 loco sitatus. utridq; discrepans inuenit, et mendat.
 A mendatio desectur, dulcius nihil radiat, quia ueritas
 ad nubes exegit.

Et illud: Tot inter mores morde regeat; end est in
 sece anima trahere, quia tradere.

Et illud in Satio incendio, et ille rogus inuenit, na
 qui selexibu. Inclauit, sola rogi luce indiget, quam
 muretur.

Et illud de Hadislaw IV. Qua solus trophæa sunt
 quas intranti obuias molles tuo bellatoris ferro, non ig-
 lo Artificis elaborat, non eget etiam alienis, quem su-
 e carant laures.

Et illud: lingua Martyri paxidib. iebet, na pxi-
 ma tyranni cautio est in linguas.

III. Fons Acuminum Oratoriorum.

Est ad alium dicto, seu sententiæ subnectitur alia pæ-
 cedentis

cedenti destructiva: Sic de impio Rege: clavis fuit
set, si fuit et obtinuit, regna manebat, si non regnasset.

Simile de Mithras: Poterat felix dici Boletus,
si non secundum hunc genuisset. Sed de quodam: Rex in omni
his aureis, propter quod avari non placeret.

IV. Fons Acuminum Oratoriorum.

Est locus in verbis, qui vel est traductio, l. Anonymatio, l.
nomen equivocum, l. locus conjugatus, l. notatio nominis.
Ultima sequitur forma, inter mones admirabilis oratio-
ni locus hoc gravis sententia esse temperandos, ne ad con-
fusa levitate deflectant. A dicitur: et ad securam fonte
hinc aliquid derivari posse dixerim, tamen hoc loco ali-
ter adhibetur, ibi autem tantum per modum causae. Juras in
verbis a conjugatis, Traductione et annotatione dubi.

Talis locus est ille de corrupto guallo: quae vitis
antevertent homines, nondum adulti, iam adulteri. Non
diligenti manu erant mitenda submina, quocumq. ca-
derent, in celeberrima casta, homines inter homines, nullum
reperisset, sed vel singulos l. belluas, l. ara Deorum dig-
nos, l. ha-

205, l. h. a. p. c. u. d.

Tale et illud Fulgij in Vexed: que ista ad cognov-
it, et novus Prologus, qui non ad legitationes, quod
estati argentis duceret.

Tale et illud de Clementia Principis: Non superest,
quod metuas, hostibus metuende Principi, vni hoc ti-
mes, ne timeare animam victor, et armam.

Tale et illud de Vladislao: cepit impax tanto
multo mundi terror Amurathes ne caderet, si non hoc
ipso postulat orbis videt, quod supplex tibi venia, ac
pace orans prouident. Nos cuius bellum, uia pedo prepe-
ras ad oppressisti.

Tale et illud de S. Gregor. Thaumaturgo: diffi-
us sepe mentes moueri, quam montes expectas.

Et de S. Jo. Bapt. In deuota et la diuina, qui verbo
fugerat, exher ad se trahat.

Et illud de S. Ito: et uel ferat animam ad puer-
um induit.

Et illud de quibusdam non commemoratis de S. Ito
et de S. Ito: Nouo igitur supplicio scelera stultitas,

dicitur

did aut selectos, calamo purguit, quos expungit, totq; ca-
pitae obtruncat, quos truncat nomina.

Et de S. Martino: In solo melleusum amare, eam q;
constans, ut facile pateret eum sub constantia mensisse.

Et de Boleslao audace: et tamen interrogare sua auda-
tia debuerat, ego ne oppugnando perchet? Ultra no miris
audacia progressus, fide suo fecit nomine.

Et illud Ferraraense: hactenus per luxuriam d'it-
lustriam advena. Kavariu, quia nativus de India, hoc est
e' Poëtaru mente, vltimū solis cubile, sed non quicquid
Kavariu ubi sol cubat, per invidia avaritūq; per invidia chari-
tati spacia exuavit.

Deniq; hoc illud spectat: Illi modulanti bus in fu-
rore alii hos, inter se digradantur, faxibusq; momentis,
illi canunt, illicantur, cordaxū concordia, cordū discor-
dia, iuxtaante. Punt motus musica in bello numero, ca-
dere ad numeros, et supra inter axima numerata, ut inter
axima: Sic multi Poëtae magis ex hoc, quia ex Caballi-
no hauriunt: Sic ad Heretium:

Ore, marisq; canis, canere, tamen aptius, Velle.

Sic tot

Sic et tot fidiibus iungeret una fides.

Et: Cur autem in stabili nomen deduxit ad aurum?

Fluxa nimis, fluens est utitur, fides.

Et in send dicitur:

Sine coronari dicuntur curata, ueneta

Heu, etiam uita, Plute, corona tua.

Sursum in uerbis et nomine equiuoco, quasi equiuoco. Sa-
lis illi lusus est: Incipite Principes, quo precipites, male-
imperat, qui imperat tantum.

Id illud de Naue Noëtica: heu neq. uelociter, neq.
remige, sepe omnes mortales in nouum cubet traiecit.

Id de Xpō hacten ingrosso: Alia illudis hacten ingre-
sus, non ut sumeret, sed ut adsumeret mala.

Et de Salamū ari: Tantum malū ubi astitit perquisitū hōz ma-
lū. Nunc et Poëte, sepius: si illud in malū oratōd:

Quis neget orando populū de flauē mouere

Orando quando contis tota fugi?

Id in illud exē alieno obructū:

Marcatōr tacet, hū mīhi nomina loquū

Sicere nā mouens nomina mille habuit.

Idem illud

Id illud de damnato. — O quæ uelles quædam 97

Interdicta foret ignis, et unda tibi (quod est sup-
placitum edulid.)

Et: Conuenisse suis dicebat nomina rebus
Cui porrexi per eam mala mala mihi.

V. Fons Acuminum Oratoriorum.

Et uaria exultatio ab exemplis, historiis, fabulis, et con-
suetudine gentium desumpta. Sed ab his, quæ ad alia spectant.
nientias, si in illa, quæ hoc ingenio moderante desumpta,
non sine illecebra ueris dicitis.

Si autem illud de Exbe in mari sita, Rupax in infami
ditto: Nec loci genus ab uita libidine alieno, nempe Venus
in aquis nata, ibi dicitur ueritas.

Id in Aquilina fulmine petita. Sola hanc Aquila
fulmen petiit, non in alio duntaxat, sed in suum etiam cap-
put. Sui fulmina minus exarsit.

Et illud de oratore inter Cardinales ad puto: Vultus
queque Patribus adlectus meus in Mercurio Galenæ deesse.
Et illa autem de N. Thoma exultatione à Mathematico de

sermone

scripta. Quid in pagina translucet? nulla in eo micat, ni
si prima magnitudinis syllaba, et quae tibi luminis copia
est, uia lactea, uel nigro exprimitur atramento. Quae arguit
felicitas inuenit in stellis singulis plura signa cuius
superbia saluta Jodhaco.

Quid id Poeta familiare: si illud: Quid fugis ex a-
cie fraudis culpaeque Alane,

Pugna Partheni more, maleq; geris.
Et in bene capitatum:

Intra Jovis cerebro, tibi uisus grande cerebrum
ex illo nascitur Minerva potest.

Et illud: Alter Aristoteles nostro iactans in quo
Illius Eurippos Eurymachae cane.

Et illud: Si nax cento uelto, quamuis scullatida Jugo
Plus uno tenit lumine luca Dies.

VI. Fons Acuminum Oratoriorum.

Saxa et exatua per sensus reconditos, et profundos, nec ob-
ui ingenii, sed docti, pariter referent, de primis ex-
men a superioribus fontibus. Quae uero huiusmodi docti

mes, ut supra didicid, a noua reru combinatione, uel contua-
ria experientie, acceperat, seu iudicij. comuni. / Hec superante
uel ex aliqua reru analogia, uel sympathia combinatio-
nis ingenio deserviente.

Tale est illud: *Luxurij, cuius proeudens templum decipit:*
deceat hoc mi exi. Regni pietate timere. Vnde multa exem-
pla in sensibus admira bellis.

Et Poeta hic fons familiaris: sic illud in maro cultu:

Non patitur geminos. Sicut illud in Olympo
Cui celo quiddam fons tua maius habet.

Et illud: *Candide ueraxi seponas, sed proelia perdis*
Ille non canibus, si exi ipse tuis.

Et illud: *Non uis huius, si non uis balbus haberi?*
Ne tibi consilium, Pontiliane tace.

Et illud Sabinianum in M. Poeta de M. Magdalenis, *Uza*
scribente: Diana fuit lacrimis, Magdalenis, Uza foci. Quilibet
Poema de Uza Sabinianis.

VII. Fons Acuminum Oratoriorum.

De locupletissima circumstantie, et adiuncta reru perso-
maxime

100
natus, loci, temporis. Adverte ad iuncta rei potest prima esse, et
locus, tempus, occasio, modus, facultas, instrumentum. Ad
iuncta personarum secundum Ciceronem duo dicuntur: nomen, natu-
ra, virtus, habitus, fortuna, vita, affectus, studia, consilia,
facta, casus, oratio.

Acumen ex circumstantia nominis

Deducitur hoc in investigando nominis etymologia, vel ex
aliqua inferendo, vel nominis proprietates exponendo
vel illud ad aliis comparando, vel ad illud iudicio
suis accedendo. Patet in laude B. Maximae: Maxi-
mus capax, ubi nomen nomen nomen nomen nomen nomen
in mirandis se maximam exhibuit, sed magnitudine
illud oculis omnium prodeunte. Maximam tamen se ne-
gavit, quod se in dies videtur fuisse maiorem, sed mag-
nitudo tantae ad telluris obstraxerit angustias, cui ca-
piendae sola Caeli immensitas par esset, haec sola tandem
mensuram comprehendit.

Patet idem in epitaphio Margaritae Pirupis. M.
En quo Margaritae ostreae manus inclinat! Ingaude quae
in malle lingat marte, plebeis non est contenta iis.

Alapate

101

Cleopatrae sexuulis a pueris, dicitur Margaritae ut sortem
in pulvere attulit. Ve mundo ab ingluvis tantum mon-
strum! Spectare dapes auarit noua fames.

De Leone Apuleo est illud de nomine: Incul-
ta hęc adsumi Leone semper generat, nūquā Genios. Vig-
adeo Elizabethę patris olim partu celebris horridū terro-
re parturit, et, puer. Se tamen postremū edidit, seu de
grandiæ partu desideret, ad, cond edidisset.

Brevius iudicium a nomine in siliū Fullii degenero.
Patrum nomen nihil habuit præter syllaba.

Et de Michelai uxore Pica: Salmixandus om-
nino Princeps, quod ad Pica pacifice uisere potuisset. Ju-
dit hęc uere sui nominis, cui fide fecerat innata sexui
affectuū impotentia pacis publicę perturbata. Felici-
or illa mater, quod uxor, quod filium repro dedit corpo-
rendis denariū natū, adeo ut Pica matre genitum ne-
garet. Et: Babarū mentis Babarata nomen.

Huc spectat laus Inayani apud Plinū de accu-
sato Sicuti Sicuti nomine. Nonne hęc tot, tantūq; meritis
nouos honores, et scūlos merebare? Et tu etiā nomen Pa-
tris Patris

tus Patris, quia longè nobis ad modestia tua fuit ma-
 na? quid tarde iudicamus? Nomen illud, quod alii pri-
 mo principatus die receperant, tibi usq. de Pretulisti, de-
 nec tu quoq. benefactorum tuorum beneficium & estimato-
 iam te moveri fatere. Itaq. si omnium tibi contigit, ut
 Patre Patris es, antequam fiores, hoc tantum ceteris ma-
 gis melior; Cuius enim in animis nobis, eius in sed-
 e, nec publicè pietatis intererat, quid uocare, nisi
 quod ingrata sibi uideretur Patris, quod te Imperator
 id prius uocaret ad Patre prius experiretur.

Cuius Patre ex hoc fonte delibant. Si Biderm: de S. Clara:

Presente gestas ipso per peccata. Sole

Nunc bene te Clara dicere quicq. potest.

Et Bahurius de S. Virgilia:

Iuxta minor, maiorq. uale, mea carba posthac

Virgilia ad sociis uirgine luce reget.

Ne Senatori si quida precatum:

Grande Senatoris tibi nomen adhaerit, o exgo

Si sinito nomen tale Senator habe.

Acumen ab adiunctis, seu circumstantis Fortune.

Adiuncta

Italiæ ad fortioris continet genus, Prema, honores & 103

I. Accumen à Natalium claritate.

Generis splendor, propositus acute, uel sic: uir perfectus
coloratus nunc oratio, quæ ab imaginibus maiorum, uir
cui quæ uacuis inhebet eloquentia, quæ ceris auræ, quæ
non facilius laudat. Item ad maximum claudas, quæ
diuina maiorum oratio.

Idem: Cultor eius fulgora non quæsi palpebra
impune asperxit. Mucidiam uis hinc crede. Sed, inquit oculis
nemo coniecit, quin uindex in palpebra lumen peruen-
tural. Perderet inuict olim oculos tanta serenitas, nisi
in Aquila inuict. Sed non ignara, ad serenitas. Ad idem
cutere nocturnus id esse, non Aquilam.

Idem de illis: & Rege natus nunquam se Regem ce-
didit, nisi cum se uideret. 109

Et illud: Genere et ingenio laudat. Primum
Princeps adolem originis. uir se uir natus explorans,
quas heras referebat in nomine, eade referre. Prudent
in uirtute, rapitur nampe excellens in similitudine sua.

Et illud in funere pignobilis Adolescentis: Itaque pa-
rentibus

rentalis dolor, Tentata in primis eius gloria prenu-
taxe. Cœnet hinc ludus materis, ubi alia nobili Scia-
ge planta nouerit recida: nequit non esse luduorum, ea
extinguat, quibus ad splendide navi contempit, eg-
tius a curis affuit, ac citis reuena recreabat.

II. Ad natalis acutē deducendo iuvat dioxepio de
maioribus in particulari, ut est in Panegyrico, qui in
cubicula Rexa Proxatonia, et alia.

III. Virtute, et meritorum radiis huc natalis alia
ordiantur. Sic illud: Suorum claritate, armam fulgo-
ribus illudruunt ne tanto mira esset, quod maiores
tot haberet. Patet autem huius splendor esse, ni-
si heres fuisset.

Sec. Non otiosus maiorum fructu uxor, diu uelut
suis fragis posterorum glorie laborabant. Tu uero nisi
a maioribus senio quodam, ac uera caritate uenerabile
genus accepisset, ferues, deo tantis familiis addis splen-
doris, ut non ita ex illius claritate teq. seme, quod illa
et tua. Sic enim anillante fortuna pulchre tuum con-
fundis genus, ut intra maiores tuos esse merearis, il-

105
l'interia posteros. Maiora illa, quae tibi debet, nec munera
conferri possunt fortibus, quae una teud exigis.

II. Ex stemmate Acaemen.

I. In suada civitatis plurima de stemmatibus affertur, hic
aliqua propria huius loci. Exuviae hinc acaemicae vel ex
caulis, ^{et} in stemmate desilite. Si de auro subo, ma-
ciorum flumine orator: Nobis tu amne staze, in vico, quae
in bono seip. devolutatur, in laqueo didicisti. Ali-
us necesse ducuntur, nos inter maria amittit. At ita
ut Patris fida semper, tranquillae, patris barbari mis-
erationibus naufragium. Quoties ille subuit caedere bar-
barum? Quoties ingenio ad audaciam reuocato, cup-
tallo pavore fluxit?

Sic et illud: Intret capiti murus, ut id inde Patris
nominis armata procedant consilia.

Sic de tergemina cruce Potouiana, alius: Non una
Poloniae laurea emittitur tergemina Potouiana in igne,
quando ut Patris crucis signis non solus est vivere Con-
stantini. Ne vero ab illa digne unica felicitate spes,
tergemina cruce uide, nempe nimium felices, haud do-
cet felicitate

et felicitate in certum pariter inuicem.

II. Vel ab eundem ad Roma accommodata quod habes in Prada Civili, ut de civitate Lamba ad eundem had. Prada. Sallas ipse non alias aut perire sapientia vellet, aut togas regali effigere monumentis. Non alias, sed quod vellet, si ille pro fulmine in dextera collocaret. Inere per unam manum, sequolam dicitur, quia recte factitudo dicitur, sed quia errare in hunc per unum, haud ex unum per nomen.

III. Vel ab Illusione gentili, quod axmoxiu cabre. De de Rosa. P. Prohibitione: candida ne misere, una enim exuberaret nil inuenit. In qua illi per hos in dicitur, cano, ut simul indueret reuerentia deo gratia, hoc unum in ore gratia, et uenit de atri addit etiam uenit in ore.

De eadem est illud:

Cur Rosa. P. Prohibitione quia uenit quibus abbet
Concubae et Romini motibus in Re color.

IV. Vel a comparatione in eundem ad alia: si de civitate nam inuicem. Venit hoc Ingo totum Polonię factum, didicit fabuloso maior Inuene, non ea uellus auxilium quod auctore Polonię factitudo in gloria repereret. De eadem

est illud:

Est illud: Innoxia est spatio degelesse nauis,
Dignis hinc fuit Garmis una natis

Illud de Juna Dani Cuiusiana:

Exuit ingenium Juna, tua Juna iuuesq;
Nā propter nomen Cetera solis habet.

Et de Gentilicio quocumque equo:

Curre uel immense, soni per Olympica fang
Nā tibi pro meta fama peremptis eat.

Et de quocumque insigni, quod est uisus ad Vixone coronata:

Inus et augustus ueliam in luce coronę
Vixō tuę condit nobile Scina domus.
Ad si Vixone tuę amiat Vixus in auro,
Vixō celestis fit minor Inus tuo.

Attenditur etiā ad uulgarē nomen, et causa eius ad.

III. Acumen ex plurium stematum combinatōe.

De sensus ille: Felix hinc Naxos Polonia: acutę per
Illusionē ad plura stemata effectus. Quoties Acupitalio
Nō, uel dicitur pennis in altum pro uel a Polonię felicitas, quę
etia a Juna, Nellig. Celo Patris perenne affulget, in
mune fecerit seipso et abis in expugnabile nata muni
mentū

mensur in suo celesti Cynosura subax arguendus in
 Ipsi capite sacra capitollid boni mentis, in rostris per
 petua sibi uex afflanditur, uex flacido nacta quibus.
 Pentilid quocumque fariis nodo cui uexius Solonis glo
 rie nomen, quod Roxalis Asiaticu spe Imperii facta de
 nesterent. Fariis, inquit, nodo splendide uideat, Fariis
 uelut uictima solomni honorata, deniq; amata sa
 gitta, munita olei exultia uomeris, ac uis uallata.

IV. Acumen à circumstantia honoris.

Iuxta illa, que in Iuda Ciuili habes de Exaltatione
 honoris. Acumen potest de uis, sed ex honoribus insig
 nibus, sed ex muneris prestantia, sed ex meritis ful
 gore, quibus exultat, sed ex nomine muneris, si ac
 men patitur de uis, sed à modestia honorati. Sicut
 tux et insignibus Regis.

De corona: In alii non raris propter auctu nitiu
 in uertice conuertat, sed tua huius mentis immensae ca
 pacitas coronatur, nec maior coronato capite rostris
 os affundimus, quod dicitur uicta. Coronae alii coronis
 gloriæ, ac honoris sunt tibi primordia, non quod tibi

109

Satis glorię non fuerit ante coronam, sed quod ingloriose gestis nulla ignavis terminari coronam potuere. Nec impedit capiti pondus aurea ita mente opprimat, ut hęc in x^o boni publici non subuolent. Et pondera nempe motu impugnant, nisi quod Basilica id regalis coronę pondus, quantum nos infra te deprimunt tantum te supra Fulgi. Procerudq; capita attollit, adeoq; unus inter omnes non seuis emorere, indicio coronę comprobatus, ac aurum inter metalla. Argallerit hoc aurum, se secundu^m consilii caput unice exornare gleba unde serenius ipsa elucet.

De Sigillo Caricellarii: Serbator annuli cura quę gemme ad iustitiam tua illustrat uirtus, surreptim^o aduult hoc tanto simbolo immortalia merita inscribere, et tuas indicata laudibus eternitate hac ueluti archa deponere. Honorarium Regi ante ambulo factus aduultu, ut pariter fortuna non sequi soleret, nisi quod se ad uicem alii tibi gemmea scribisset. Minorum annuli cura tibi consignate. Maabe! Nisi te annulorum gratia inueniat.

De claua

110
De clauca Pueri: exit ad in uidentes tibi lauceas et
fronda et, et impudens clauca, non minus hostis Pater
fatalis, quia Heruulbi clauca moritur.

De Primi: Praxari modestia: Et huius nati
ra iudicibus, ut paxua, et exilia uallidam exortus ob
curet, et sepe aliquid aduentu dignitas inuocabretur, tu
tamen maior omnibus, sed sine ullius diminutione
maioro.

Id. reuulbi impexare, igitur cogendus fuerit co
ge paxio non poterat, nisi penullo Pater, et mutatione
Pater. Obstinatum enim tibi non uicere impexu
nisi reuulbi fuerit, et in magna uis magno tempore no
destia tua uincenda erat.

Et illud ex eodem fonte: Consulatus ipse tibi inuulbi
mentis attollit, et augere uidetur, quod uicendo, ge
rendoq; maioris fuerit. Tu quidem ut maximu reuulbi
sed hoc persuadere non poteras, nisi aliquando et
non reuulbi. Pater futurus Praxari, non ideo tan
tu uelle, consulere fieri ut fuerit.

Id. sentiendum de abundantia de clauca, uicere

tute, gratia; ut illo patet: longe si proposita breuitate
 oratio declinaret, si tunc infantia, quod gratia sua
 inuoluit faceret, senescente tibi in solatia inuolueret.
 Et in immensum exeret oratio, si uisus annos in gratia
 flore exhibitos.

V. Ex proprietatibus, seu adjunctis ^{artis} uel senten-
 tiis Accumen.

Haec intellige ut liberales illo conuictas ueniculo:
 Linguae, tempus, ratio, numerus, Tonus, angulus, & cetera:
 id est: Grammaticae, Rhetoricae, Arithmeticae, Musicae, Geometriae, Astro-
 logiae, ut etiam Liberales, inter quas est ars milita-
 ris, ut scientia ut humana, ut diuina, ex haud enim
 notitia, et uocibus inibi uisitat, ac in tua parte non
 inuoluntate translatis auctora oratio. Exempla passim
 in aliis uidere liceat, hic sufficiat.

Salutatio Areopagi Sarmatici a Mathematico
 dicta.

Nei Mathesi salutandi officia huius detestare, ubi
 fuit Patrii sedes illorum. Noua post exortu in Cygno,
 et Caridoga Phenomenon seve huius officio Astrologo ra-
 re magis

et magnitudinis luminis cuiusvis Zodiaci radios ex-
 tendit, nisi quod fixata indole Stellam hanc pretere-
 rant. Nec Arithmetice inter Iudicium subvertit non satis
 fit. Abstrahi e' dicendum peroptat, quoties fore uerbi exbi-
 tas inducitur, quoties scilicet hic figuris addit, et multu-
 plicari in immensum. Non aures potius illi Regula, qu-
 ad legemque, quas fouetis. Quod sicut Tubos a puera
 est optata. Mathematis, etiam circa Felicisopii uisum augeri
 uidet angustias, quoties huc deflectit, uel atomas
 surgere in modo uerba imperat magnitudo. Quis hinc spe-
 cies non uaniter oculis delibatur? Quanta radiis in
 uerba luce reflexio? quanta refrahit in obliquum?
 uel ullum nempe in orbe squallor angulus, quo uerba
 serenitas non pertinet. Nec patitur uerba non hilitat
 aduentus. ponderis librandis insentia, nullum quanti-
 us, quod Iudicium authoritatis repetit pondus, equitate
 bilancie in uobis, et nullis partibus Rudiis uerumalte men-
 tis equilibrium uenerata. Ibi autem horarum, patia e'
 lucis, ac uerborum conuictis inter nos sumus, horas, equa-
 ritas sequitur, ubi non alia, quod est nouum solium, qu-
 et procerum

et procedit luce diēdū spatia cęginus dimotū?

VI. Acumen a circumstantia temporis.

Nade Judaulco XIII mortuo in facto R. Perationis Agri.
Quis una pompa, dicitur in Cetero Reges extulit, alter Deo Ce-
li capitolium conspiciente triumpho comes assumitur.

Ad autumnū alluditur in funere Sexenidimi Prin-
cipis Sabaudie, tunc extincti; Maudus uobis, o Cuius, autum-
nus est, serenitate sepulta; Plurimum spectibus pectore
felicitate datus, octobri uindemia lacrimarum offerente.
Hęc autumnū nequit euadere summa Principis maturitas.
Et Sole sibi in ore, lux magis hominibus ce-
pit, quā diebus.

De quatuor Principum sub autumnū sublata illud. Cęlo
matura concidit in Autumno, et October, qui ad delatit
thalamo, dedit et tumulo; ita ludente ad hominibus Sole,
aut illis id quādoq; dies contingat funem, qui fuerat
rupturam.

Et alius: Salique tantū admirator funeas in sibi et
ad nunc heret, quā in alia dignitas hęc possit explorari
iacturę huius magnitudo, quā Cęlesti.

Et hyemis

Et hyemis consideratione est illud de obitu uisus: Ita
uel in hyeme tua felicitas aut uisus; id est tibi ex
nitatis, qui anni, mensis, die, mense, huius, alii, fa
ci noua, tibi ex nitatis, facia impertit.

Et illud de Principi obitu: Infensa flauibus
hyemis est: Februarius Hyacinthos non tolerat; et mites
animas, non alii, quod norma nisi sustulere dei. Sed in
tando extra contagium hyemis est ubi amemus uer perennat.
Maximo Caxani cui, que ultimo An. e. inezaliu de facia
contigit, si alius expendit: Amiserit tunc nomen suu, Nilasi
a, tunc q. illud dixit potius de p. nate, quod q. q. quod
in temp. p. nate tanta. Quis, si uer e. commune confudit q. nate,
et lacrymas ex p. p. Solon. S. u. h. u. B. r. o. n. i. e. Nauma
chia tunc placuit in lacrymis, quibus et pouilla de l. u. e. t.
et gaudia. P. o. e. i. illud et India uelut Nomen agnouerat.
Iuppiter est at feretruis, bacantiu glaucus, planctibus, sus
tibus lora permutans.

VII. Accumen a circumstantia loci.

Ita de mortuo ad S. Faustinum: ubi autem felicior tribu
mox obtinere, quod ubi Faustinus suo nomine proten
dit fau.

ali' faulitate?

LLS

Ita de Niphaiano rege: Sic ut Niphae geminaret ardo-
res natus in Niphae sudetia Carthagini Puffid dedit.

Et de Lucilio: Non ad unius gloria Prouinciæ natus in lar-
dina animad, in fatio fide, in dubia palma accepit. Ro-
ma sedignus non putabat, cuius accola, nisi aduicta, specta-
culi nideretis nouo spectaculo gaudere, uirtutes omnes in se,
seu in theatro diuiserent.

Et de aliis: Patia, non moribus. Quatius, et ia in Sri-
a forte nati, et ali' propositi.

Et illud de Xpo Romano: Mulcere metuens se-
cepit in syluas, ex utruque inter syluas, siquid inter homines
ferum induisset, felix, si quid a feris expulerat feritatem in
hominibus uideret.

Et de aliis: In eximo ignorantia, quod in homines amise-
rat, quæsiuit, uel qui uiuere inter hoer didit inter feris.

Et de Niliario: Belegatus in Scythia naua Iolem ab occi-
dente in oriente rediit.

VIII. Acumen ex modo rei tractandæ, quandam
nouitatem preferendæ.

Patet id primo

120
Patet id primum in uale ditione delegati. Regni Iudicibus in fine iudiciorum dicta. Adhuc uobis una suspense, quod foris hoc dicuntur, causa equissima legum Iudicibus haberi. Sed noua iudicij forma inducitur, ut gote contra Iudices alium apud Iudices. Eundem hodie reu, et Iudice foris accipiet. Nimirum de uobis placet hodie conueni coram uobis. Effuse in uobis humanitatis rei habentis uobis in id appetente desceptu luctu eide iudicis. Haud leue praecula est non coram, roze membris induere arbitrate. Solatia dolere confundit, quibus per uos adimitur eternitas, ad in uobis immixtat saluado. Quid Iudicibus dare Iustitia, nec ultra tuam uelle iura equitatis; cauere ultra uolle, nec metu supplicij exulante reuicis regnent ultra sine freno timore. Ad hoc Vbi Solem si erit Iustitia, et recte uocat non nemo) Sole Vbi, imo tot Sole erigere an fixulo uocat? demig. supplicia rectis qui habentis iuxta alii id in ontis vobis animos uulnerrati. Et quod reos caimend fauit. Proceca, hoc quod

ad a dorna

117

od adornate dices. agite, et quo d'alibi uix conceperit
vestri uos aut absolute sententia, aut ad longius hui
demonandi spatium damnate. Si tamen sic rei uobis
descendit, uel alio saltem insignes titulo eandem potestati-
no reuincite hospites, sed ad eadem Themidis secuti,
qua illam hactenus munieris.

¶ Patet 2. in obliuione exonerata Pl-
bitu aqua Regulari. In laudes modestia requirit,
tolerancia quicquid admittat. Quod in nullo accu-
sari ualeas, reus er. Inuocas ab optimis animos, qu-
ando exhibes meliora. Mortuo Gallico auxes obliuiscam
a quo cogimus redimere audire, cuius exiit iste me-
moriam, gloria extendit. Ad sine crimine dicas, te
nemo nobis sine crimine audit, ut pote qui roga-
mus illico uel deperando, uel inuidendo peccare.
Parcendi: auxibus natus es: dubium tamen an eandem
magis auas, an mitior fame, ad eas uerquid i-
ne tu fame dimittas. Quo dicitur dicitur, eo magis
cogimus timere ne desinas. Id uero non amamus in
te, sine quo q uix, quidquam amamus in reliquis, par-
timonia

118
Simonia orationis. Muditur es tuos dicendo beaueras
quoties suauiter adderetis gratias. Minaxu horro
re ita confundit delirio, ut magis a te argui, quod
ab aliis laudari peroptemus. Quod dēgere cogamus in
fantes, cūmer tūm est, qui ita tota exhaurens eloqui
entia, ut extra te nulla superet. Obiurgare tamen te
maluimus, quia laudare, ad ab eo in laudari pro me
rita populi a quo uno non debeas.

Pater & in deū, ac impetrationibus facerem
ut in luce Religiosi firmatis per renouatione tribus us
torum clauis: Ne tu dixeris merere, felix cruciare! Exo
si profusus modestis enomia reuas, sedata tolle
rantis merita admittit quere monias: id te si deuo
tio. oblatatū huius immoxere cruci: tuū hū uotum
meta esto: gternd hū affluere here: hū te thronus de
de affectu: hū se hū labantur thronus exigiāt: hū
quiescat, qui pūma odit! Indignus es, qui terra uel
cabe conuigas: supra illa si emine. Si Rethor es hū
tibi quaderat suspensio: gternd te voluptas horreat,
oderit te libertas. Cruciatū es, ne dāne. Itind te
uita pū

129
vita pueri, quae ex hoc debeat? meruit? curat? oc-
cipit? Haec et quod hanc speculā accēdit, ex qua huma-
ne profundū condeantē metuent, te supra eā effertis.
Mundū certe proceci? Pulcherrimū factes, sed mundo qua-
cū. In delicias ex hostile peris? In Cūcū abī, et tunc
hoc tormentū. Quod nō vīdē ideo dīcē Venenū in laude
Lepidū epī? latebras Religiois amas, ut ex invidiis
Mundū adiciat. Nūc feruas ut orbe nouis Phaeton
cūq; integritate in emulatiōe auendas. Adhuc ride
innuere eos. Demouite, qui sequuntur, qui solus fugis:
si unus te scilicet rapit, si quibus accipit? Sequi pa-
uus in optima tibi bonū est, nec plura aliter hic condu-
dit? quid plura? At quis illi?q; ambitio? per egeri
titulu, in Celi Principū thalio inuolare? Nō iurāt
inopie nihil dēst, et centuplā adhuc expectat? Non
enī? paupere! Et sicutū scripta capi? Olimpi heras?
Hec parū? cui egestas diuoc mater, cui pater Deus
ipse? a Graecia nihil exigit, sed a Deo cui totus oule-
at? Nulla tibi res propria, tamen totū Celiū rapit pro-
prietariū? quid scilicet loquax? Nunquā in comitatu pro-
dis. Regis

120
ad. Nigra, arda, fomes caribet. latus claudunt. Quante in-
super id in caribet? O ubi fugi, et ubi peragras? Imo an-
gustia tibi ubi huius est. Antipodas quere, et ubi? Iud
refugi, et in die oriente reuere. Sordus tecehu exuta, et alibi
ope succollat? Nisi quod arroganti audate in genus? Homo
genulid te Angelis ardo re opponi, inter homines non homo,
sed Angelus? Quid id arroganti genus, nolle pate esse tu
ingeni, uelle tibi? Celi ingenium uelle in tibi
transfere in mores spirituum innocentia? Nihilque delicia-
tus tu nimidum, qui xosaf inter et lilia tantum degere uelis?
Ite ad spirale, et ab ipso, equid te iactas liliis. Cuius
orthodoxus puritatis. Sacello, te noui, et si non quoad
fide exhibet Sacellanum. Nihilque, incredibile aui, apud id
tu met tibi monio absente, ad quod ambigui. Sacmatz
Mundusq. heret. Sicutq. remittit uera libertate indurati?
In remittit liberrimus, in libertate mancipium. ad si in
nullo non maxime, imo quod persuadet demissio, es non
minimus, dubium in qua maior ere possit? Libex es, et uirum
ei, tu ignis exignu alicui subannarid tradere, omnibus
reputis nobiliss putari. Tenbo, non aliu tu, quod natu es;

124
uicere, utraque? Sic istius famulus, cetera libere. Ob hoc noua
obligatione, superiora dicitur mercede? In cauda ista, in
cuius personis auxiliariis, quod nulli has, in parte duplicare
possit, non est.

SECTIO II.

Quatuor species acutæ dictio
nis ad Elo-

quentiam non uulgarem pertinen.

Sexta epigramma, quatuor dictionis acutæ asig-
no species: Oratio, Elogium, Inscriptio, et Dialogi-
smus. Nihil in quo hec, sed Elogium latius patet, quia In-
scriptio, et orationis partes illas notissimas, Ceterum, Pro-
positio, Confirmatio, Confutatio &c. Non requirit
Elogium de quo hic. Nihil in quo aduerso Dialogismum in qu-
o inducitur plures acuta in concis colloquia, ut fit in
Dramate, uel inter colloquia sennior, et Declama-
torum, quales in declamationibus Senecæ. De singulis hi-

S. I.

Prima species acuta dictionis oratio acuta.

Non uulga-

422
Non vulgariter acuta oratio duplex est, alia longior
alia brevior, qualis est in Panegyricis, ut est Panegy-
ricus Trajani, Oratio Serranenſis, Annus pacis &
Alia brevior, quales sunt orationes Afflictoſe, ſubſta-
toſe, gratulatoſe &c. Vulg. huius generis orationum acuta
ad ego nunc leſes non preſcribitur, quia hoc non est huius
loci, ſed tantum ea ponit, quae ad eandem aduſum admi-
nabile attinent, ſeu unde, et quando acute reddantur.

Prima oratio acuta longior.

Requirunt inuentionem, et Propoſitionem acutam, Dilatatio-
nem, et elouitionem acutam.

Ad inuentionem acutam pertinent ſed allegatio, Pro-
poſitionem non obuiam, ſed ingenioſam acutam, tum argumen-
torum non vulgarium.

Propoſitio acuta et ingenioſa ſumi poteſt, ſeu
non obuiam opportunitatem inueni, ut est illa de tribus Religioſo-
rum votis: libertas in vinculis. Et in Panegyrico de S.
Stanislaſo Koſtka, cuius argumentum, et Propoſitio est:
Pia in parentes impetras. Ad aqua Serranenſis de eodem Pro-
poſitio: Ex fuga victor. Ad de Pentecosteſe die. Beatum in-

223
cendit. Sed illa propositio de Honore, Mundici; con-
tetur in S. Fran. Borgia: Sol ab occasu reversa. Sed
de S. Hiero: Maledicta umbra.

Huc refertur illa conuicia Deus: icter & Xptus
patiens, et moriens, alludendo ad illud saturabitur
opprobriis.

II. Propositio acuta sumitur ex Paradoxo, quod in
proposito aliquid non vulgare sonat: sic est illa propo-
sicio de flammis picaularibus, seu Purgatorio igne, de
anima. Anniversario: Qstas in autumno. Sed apud
Tubridio: comete felicitas. Et illa de Immaculata Con-
ceptione, et contractio a S. J. capite serpentis. Propositio con-
tractio sine penitentia. Sed de S. Fran. Borgia: Oriens
in Occidente: vbi et ponitur et umbra, quas sibi obstu-
serunt, clarior emerunt: sic de S. Nihilai Seraphico
amore in Deus: Zona torrida in Equatore. Et de eodem
gestante Infante Deus: Deus captivus. Sed illa propositio
de Andrea Gonzardo 40. natiuis sub quadragesi-
ma cillitante: Fames per inedia oborantia. Sic in fer-
to Theophrasti: Cibus ambulans. Sic et Sacerdotum: Be-
neficiis

124
refugiū Dei mīne. Sed ieiunū Atlas Orbis.

III. Propositio auita sumitur ex accomoda scho-
lasticādo rerū, uouūq; ad Propositionē translatione. Sic
illa Propositio de S. Fran^{co}. Nauerio, eiusq; indefatigabi-
lis tot orādo deuersū: Motus perpetuus in Diuo Orbis ex-
hibitus. Sed illa de Immaculata Conceptione: Sol sine ma-
culis. Sed illa de Incarnatione filii Dei in Annuntiati-
one B. V. Propositio: Metaphora in Verbo. Sed illa so-
lemnis ad Xpti corpus receptio. Sed de S. Fran^{co}. Nauerio:
Nova Pyganthomachia. Similiter in Annuntiatione B.
V. propositio: Logica Cēditis, seu conclusiones, de Verbo
in utero Virginis concludendo.

IV. Propositio sumitur ex Analogia, euentus in ora-
tione pertractandi iudalia resimili. Sic illa propositio
de 40 Martyribus in frigido lacu demersi: Felix Nau-
machia. Sed Victoris: Arcus pacis. Huc spectat symbolū
uirtutis, uel uicij: hinc sumitur illa Propositio: in Allego-
rico proponitur B. Hieronymus: Canes siliatus, uel siliū Car-
tationense. Sed de S. Fran^{co}. Borgia: Phœnix occidentis, per
allusionē ad cineres Sabelis et quibus hū Phœnix.

S. propositio

V. Propositio acuta sumitur et honoris insigni accomoda-
 to ad Panegyricum. Sic illa in Panegyrico Mariscalci victo-
 ris: Supra, seu in igne Mariscalci in lauceas efflorens. Hu-
 et illa propositio nes pertinent, que et insignibus ad Nicomed
 simulacra appellat de umantur, ut et rota Catharine, Andro-
 xa Clementis, Remo Adalberti. Sed ex Coruo, qui S. Vincentio
 appropietur, propositio acuta, felix auguriu.

VI. Propositio acuta sumitur ex generis insignibus,
 seu stemate ad propositu inflecto: Sic et Regis: Luna in
 Sole versa. Sic et Czarnecina nauis, et Steppani nomine:
 Argo coronata. Sic et gentilitis turribus: Pharus sechicæ.
 Sic de S. Alloysio: Aquila ad Sole. Sed et Regni, Provin-
 ciaz, vel ciuitatibus insignibus.

In gratia Poloniz Inuenturis refero hec insignia Pa-
 latinatuum, et aliquando Ciuitatum in Polonia, refero autem
 ad aliquo acumine.

Insignia Polonica.

I. Insigne Poloniz est Aquila alba in campo rubeo cui
 coronâ aureâ: Et alis hec sublime quâ pîa protendit,
 et color alitis est boni ominis, quâ si campus rubet, id gen-
 tem ad

te ad bella, et triumphos nati Deum: ne impelle
 xore progenerant Aquile.

II. Palatinatus Cracoviensis, in vexillo candida Aquila
 la ad coronam auream in campo rubeo, in alio extor. In lo
 nea aurea. Si Aquila in celo, quidam et in regni ef
 fulgat. Vbi ad amplexum auream, generositatis deco
 ra expleantur.

III. Vbi Cracoviensis insigne tres turres ad una par
 ta, in qua Aquila. Nibi si fuerant Aquile, fulmina
 contra turres, hinc pro turribus, etiam hinc porta triumph
 alis.

IV. Palatinatus Sandominiensis, sicut in quo a me
 dia tres campi rubei tres albi, in altera parte campus
 sepulchris ad tribus belland ordinibus. Hoc plane insig
 ne armat, et ornatum, imo quoddam orbis compendium est,
 quod sideribus = Mysterium fadere iungit.

V. Sandominiensis insigne, Rex in alio, et Aquila. Si
 non texerit Iovis = sua dextera alii. Rex alibi hospes,
 hinc generis incolae.

VI. Palatinatus Lublinensis, Cervus in campo rubeo
 in collo

in collo aurea corona: Belliger est, potensq. Leo ¹²⁷ = =

Nad ceruus sicut ibi cruorem, et ne coronam iniquam timidi meruerit.

VII. Subline' inigne, Capex. Nisi si' celeste Zodiaci signum est, quidni et inigne Exibit = Gemina sub clauo reponit.

VIII. Palatinatus Romanensis, Aquila accedida sine corona in campo rubeo: Si sine auxato pondera hec celibus uolat alas.

IX. Romanis tres turres, in porta duos clauos deorsum posita. Neuit gemina Exibit = Gemina sub clauo reponit.

X. Palatinatus Caliensis inigne caput Biontis, inter cuius cornua aurea corona per naves circumlo transeunte. Campus in dext. alucoli albus, et ruber. Et ut Plea cui triumphat, ne triumpho decuit nullum coronam.

XI. Calisii inigne, porta in muro nigra, et duos turres, inter quas tubi ven inflat cornu. Ne Plea Exibit alioq. cornu copia, eiusq. nomen late canit hec buccinas.

XII. Palatinatus Siciliensis, leo ruber medius, et semi aquila nigra in corona aurea, flauo campo. Et sub dimidiis

hec interpretat

hæc integra virtus, et digna coronâ.

XIII. Pradię tres turres cum porta, in mediâ turri Aquila. Sic turres, et cerber optime communit cetera indoles.

XIV. Tenuitoxii Viduensis insignis, agnus cum vexillo, et calice in campo rubeo. Sub hoc signo vince: fortior hic agnus, quâ alibi fœo.

XV. Palatinatus Jencynensis, semiteo ruber in albo campo, semiaquila in campo nigro in corona aurea: si sic dimidiis regnat, quid integra?

XVI. Palatinatus Ploteni, Aquila nigra in campo rubeo, in pectore P. Nativus hic Aquilę placet color, quod ne alienus ab Aquila Palatia puter adiecta littera sibi vendicat Polonia.

XVII. Palatinatus Ravensis, Aquila nigra in campo rubeo, in pectore R. Non solius Romę Equitas possident, sed et Ravę.

XVIII. Tenuitoxii Dobryziniensis, caput humanum cum barba, cornuta in campo rubeo, dædæpex et infra habet coronâ. Cuius hoc Moyses miracula profert, ne ferus exalt in cornu, sed auud. Somnolatus in ruxer cædente coronatus.

XIX. Ducatus Sitchuanę, et Vima insignis cathaphractus.

curre per Olympia fame: nec scietas tibi. Regni Regula
ita p[ro]p[ri]o loco sicut, quin voluit, ac emulo passu sequatur,
et a sequatur.

XX. Palatinatus Smolencensis vexillum rubu[m] in quo si-
plo aureus Diueo campo. Sub hoc signo militat fortuna
militat ether.

XXI. Smolens in signo, eques armatus. C[ir]ca eques dex-
tre, arma capere, et lauri Muschiu[m] iugum exute.

XXII. Palatinatus Novogrodensis in signo Angelus vi-
dex in campo rubro, et in altera parte vexilli eques ar-
matus. Sic tuta omnia, ubi et arma p[ro]p[ri]o, et arma
celu[m] sicut, nec p[ro]p[ri]o t[er]rae, et nocte, et
tenebras hic genus minuitur.

XXIII. Palatinus Bredensis eques armatus amideu
caeruleo, campo rubro. Camp[us] est: bene saxmate cam-
po bella perunt.

XXIV. Bred[ensis] in signo arcus intensus ad imposita sagit-
ta. Semp[er] feriet hic == si quando minabitur arcus.

XXV. Palatinatus Puzos, leo flavus in corona aure-
a, campo caeruleo. Hunc nec tenuerit Claufer Accude,
et Jodiatu

Fodiendum recipere non puderet. Nec aurum virtutibus
 primum, quod coronat. Sed et se, seque semper meminit.

XXVI. Ferrus *Stabulionis* monedula nigra in coro-
 na aurea, campo albo. Nigra pedes nigros, uelut a me-
 nedula pennis (quid) olim pax Aquilis, Regumq; in
 Agone, nec corona negat.

XXVII. Ferrus *Calmenis*, albus Versus, inter arbores u-
 xides campo uicidi. Nec Aquilonis *Sechius* = sua de-
 fuit Nubos, Visa Celesti *claudius* uere miles.

XXVIII. Ferrus *Prasmiensis* Aquila biceps coronata
 in campo caeruleo. An et hic *Gerard* sedes, ubi et Imperi-
 alis Aquila?

XXIX. *Palatinatus* *Belzensis* Gryphus albus in coro-
 na aurea campo rubro. Nixo arborum tantum, sed hic *Epi-*
phus, et *Ferro* amicus, nempe campus in arma uocat.

XXX. *Palatinatus* *Paoliensis* Solis radiis in campo
 albo. Nix orien. *Sechius*, sunt hic *curabula* Solis.

XXXI. *Urbs* *Cameauis*, *Georgius* in equo *Dracod* in
teulmen = *Et* *prote* militat *ether* = *gladius* *phalans*.

XXXII. *Palatinatus* *Practius* in *Crux* alba in campo
 rubro

rubeo. Munit, et consecrat hęc sacra deusq; . Idē in regione
Polhynie.

XXXIII. Puarę Aquila alba in campo rubeo: in collo pennis
corona, e' dextra ala piodi manus hominis gladio armata,
et uolat in hostes inuolat, nec lapidū timet corona.

XXXIV. Palatinatus Nazouiensis Aquila alba in campo
rubeo. Quā uolans sit pennis color hic aliter adumbat.

XXXV. Palatinatus Potalchiensis, Aquila alba, campo ru-
beo, et altera parte equi armatus. Sic fethica tutior alii.

XXXVI. Amogitę rex Ursus, albo collari, campo rubeo.
Cū inquit fana Cūmantiados Urs.

XXXVII. Palatinatus Kūo uideri Ursus in campo rubeo: et
altera parte Angelus in rubeo campo. N' metuas Ursus hos-
ti, Glites time miras.

XXXVIII. Gedani dug Caves, una de uex alteri imminet, et
supra has corona aurea: Cū d' diadema coronat: Et situs e-
tiā Cūcibus honore.

VII. Proportio acuta sumitur ab auditione, quod h'c aut
preferendo, aut comparando unū ad aliū, uel inueniendo quid
ad tacite non sine quęsito colore, et luce proponitur euadere.

de B.

Sit de B. Basiliao Propositio: Amoris Olympia, seu cura
 amoris. Sit super raris Belgica: Vaticinia sacra, ubi ora-
 tor consultat Sybillas more Romano de prodigiis in-
 teris extitit. Sit et in fedit sine originali nota Conceptus
 a quoda Oratore indetata. Salutatio Quorum more Roma-
 norum, more Illulantiu, more Syxiu. Syxiu erit matu-
 ring huius aspectus Regni fuit auspitiu. Milantibus po pu-
 lis infentia, et pote Soli, et estus aluxu inuitiu. Romani,
 aliisq; gentibus amicus hoc sidus est. Sit die Parasceves
 orationis materia Feruio: Parricidiu, ubi alludit ad
 Romanos veteres, qui ad in fame cede Julii Parricidiu
 uocant. Sit de S. Tran. Lauentiu utriusq; Orbis Trau-
 matuq; illa propositio, euadita: Oratio Orbis miracula.
 Nadala 1. Orbis miracula satis uulgata sunt. Sit de S.
 Martyribus pale insulari sub Alexane Propositio: Noua Mem-
 phis Roma tot Colosiu incluta, quot martyribus. Sit sa-
 cer etia orator in laude sacra ubi abbinentia: Ielu-
 nidum Illas Orbis.

VIII. Quia propositio fieri potuit suscepta occasione
 et aliqua circumstantia supra reuerentia, nisi

Adhibebit. Sic curatio venit temporis, tunc incipi-
entis: Propositio de S. Benedicto, Rex inter spinas Be-
nedicti reflexerens; Sic de sanctis omnibus; Autum-
nus Nivorum ferax.

Ad ex euentu, et prodigio: ut de S. Laurentio Lona-
rensis: Viri linguarum omnium. Et ex nomine S. Stepha-
ni: Infantis Dei corona. Sic etiam ex lingua ignis in
Pentecoste: Etas Simonis, uel plura linguarum. Sic etiam
sacer Orator. Ad ex conuersione Euangelii desistente Xpto.
supra Hierusalem: Et festo S. Ignatii, de quo Breuiari-
um Romanum, quod semper nitore, sacramentis reueren-
tia reducit, formauit nomen, et Propositione Panegyri-
ca: Ignatius Xpi Paraclitus consolator.

IX. Ex uaria reud combinatione: Sic non nemo con-
siderat fluxus in Polonia familia in gentilibus in scori pre-
fere caput feris, uel vitulum, alias uerum, uel sagittas.
Videri eadem in glo signa a Mathematicis decubis, hec
in Panegyricum Poloniz combinando Propositione eunt:
Polonia terre Jodiacus: neq; huiusmodi coincident ad qu-
ata, qui ibi requisita similitudo inter combinandum,
si non

hic non, sed etiam inter de familia, et quae uia aliquid
habent proprietate inter se, sed ingenio ope, vel concun-
guntur, uel adferuntur.

X. Etiam per se tenent. Proportio, uel di potest admirabi-
lior, si Metaphora, uel insignis, uel Allegoria eius attolli-
tur humilitas, ut est de D. omnibus: Glo donata sy de-
ra. Et de B. Alouio: Cuiusque uirtutis, ac honorum tenu-
it. Principatū. Vel si offerente se opportuno in uerbis quae
nata sunt: aucta exiuit Proportio. Sic de B. Alouio
Ferrariensi: Coronatus coronae contemptor. Ne hoc pon-
to fluxa cap. 9. Hic quo ad inuentione Sponsonis aucta.
Quo ad Argumenta non uulgaria per quae tractatur

Oratio aucta. Aduerte

Aduerte in primis haec obuia reponatur, uel salte contex-
tu Allegorico, uel sensu singulari illud reuertitur. Vg. con-
solatio equi. Morbus se lecto afficit? Habu unde
tolleantur curam decerpas. Sed uisum amittit? fuge
curpando tibi haud timenda. Vel colore aliquo, aut e-
xudatione, aut lusu illud reuertitur. Si commendat quid-
pia monstra, et feras: nec monstra sine cornibus, aut

135

glorię conu. Hercules, Phœneusq. aspiciēte, cui monstra
celere in trophœo. Nunquid eo glorię Heros hi pecti-
gissent, ni Minotaurū Phœgo Acta, Vnu Herculi E-
rymanthia, Apud Arcadia, secūdo Nemes oblectaretat-
tus. Quid fere aliq. Nomes in Panthera feritate. Sat
eiusd. pelle, non minus quā Hercules Leonis crūmū in-
solentia superbis. Fuitte lupus Scabulis? Sed te contra
hyemē obarmat. Et lusu in verbis illud: Femo simul
ferimus, et ferimus, propugnat iā uita, et ea pugnat; pe-
nit peripē illud armis, quibus quis hostē ferit.

Deinde causę ingenii aliquid preferentes. exco-
gitentur, quo iuuant in primis iud. graues sententię. si
illud: Etia hostili tibi prodest scabies, quando heri glorię
tuę seges crebris extitit. Iaurea tibi non obligit, nisi nos-
tilitas illā necteret. Exegit tibi Colossos et trophœa, dū
in te hostiliter abrupit, adeo ab hoste seu cada fossitū,
seu Peruenit cada, glorię dū dēnoxit. Nemo uita inuasin
pace probauit. Ad bella de uirtu exegitmento caret.
Sua kalundā, et circumstantię expensę, de quibus toties.

III. N. proprietates rei in Allegoria absump-
te ualē

et ad aliquo acumine ad propositum detorqueatur, ut ora-
 tiones illae in Annuntiat. B. V. Allegoria fuit: Meta-
 phora in verbo; ubi in contextu orationis? Metaphorae pro-
 prietates sunt excessus, Utilitas, necessitas, voluptas, et illa
 quod non beat esse frequens, et quomodo a longe peti-
 ta, non obvia, non humilis, seu tenuis: quae omnia ad
 acumine ad propositum argumentum sunt devinata, ut videre
 licebit in ipsa oratione. Denique argumentis addet admi-
 rabilitate ab elocutione admirabili.

Quoad elocutionem admirabilem, et acutam et ha-
 betur si ad selectiores acuminis fontes supra indicatos ac-
 curras, et iuxta doctrinam capituli I. sensus admirabiles
 passim videris, in ipsa eruditione hinc inde iuxta doc-
 trinam cap. II. Praeclaris et vibrantibus sententiis, quae
 omnia videre licet tum in Horii Panegyrico, tum in pleurae
 Neoterici. Inveniat etiam praeter haec, quae de oratione acu-
 ta habentur dicta, videre caput 9.

II Acuta Oratio Brevior.

Breviores orationes acutae sunt in usu frequentis, ut in
 adventu

adventu, et recessu hospitiu, in Gratulatione, Petitione, Gra-
titud. actione, in Iudiciu, Epithalamiu, Funeribus, ali-
isq. officiu, imo et in suasculis q. De his toto fere libello
in Rada Civilis te in caudimus. Nil omisui, que ibi fere
affuerunt, tantu lege tunc acute sciendi accipe.

Prima: Aliquando hęc Orationes ita scribentur
et una Propositio sit ad quã collinetur, sed ex pluribus
similibus ad illã aliquid acutum referatur. Patet in illa Gra-
tulatione Natalis Christi, adus hęc Propositio: Loqui ho-
die non debet, et debet, tamen loquor, et Gratulor.

Gratulatio Natalis Xpi acuta.

Loquens hodie pudet esse, cum et Deus ipse Infans.
et neq. Ryli deiet maturitas, cum Deus ipse fuerit.
Sed tamen ad Infantis etiam Deus unum, omni ma-
turerit eloquentia. Nec lingua obtinet verboru
seculitas, ad et veteru Verbu parit. Et nec silenti-
obscure est, ubi vel in ea nobis silentia vocalissimo
vagina Verbu loquitur. Sicut is, qui letitia nocte
ingenio loquens esse ignorat, me ubi Gliciu cantus,
et Pado-

et Palladium provocat in pluvium melis, etiam ob-
 muterente Verbo tacere non deuit. Solus hodie
 Delphici obmutuit Apollo, eo quod conspectu patre
 veritatis pati nequeant mendacia totius, quae ora-
 cula. Sed huiusmodi verior ab actus generat, abest ob-
 muterendi periculum, ne orationis lumina ad te pe-
 roxatius deunt, cui nam. Bethlemiticus Sole lucis ab-
 fulget, cuius orientis abstratus radices, hinc peruenit,
 hac comite ad te venio, non sine liberati voto, utque
 ad hoc die sperant in comune liberaliter orientis sub
 caenea nube Deus, vitalis huius copia tibi quae
 diutissime diffundat.

Idem vult in hac salutatione. Quis in
 us ad, ubi hinc peruenit. Illud est nacti sumus
 te Hospite.

Salutatio Ducis cuiusdam ad Polo-
 niam Regem properantis.

Si ad Solem spectandum (na Regem venientia hoc
 Solis indit nomen) properante, vel ipsa mundi
 repente

repente luce traucunt ingenia, fulgor eius
 obscurus, sed qui conuercantibus late per Orbem ra-
 diis uia ad te patefacit. Nunc quoad q. ingentes
 animo diuertiendi, copia luminis uos copia in-
 cumbat, adeo q. quibus noua inuehitis Oriente.
 Et iam minores Aquilas, que intra hec pueri in-
 obli formandae adyta in spei publicis sole educan-
 tur, lux regi affat et reuertit, et si uix oculis deli-
 bata, uix oborta in quemda prematuro abscisu
 proferat occasid. Sed uiuat illud in transcur-
 sibus delibare, quid Heroica tibi mens circumfun-
 dit militari gloria inuicta

--- uiuat usq. sacre

Regere uultu, xuro q. Quis Spectaculo beare oculos
 quibus ubiq. ad plausu splendida illustres ad
 mulatione scenas exhibet. Quid intus uirtute
 admiratione alide. Solonia excubi. cu' summi tibi
 armis regimen uirtute suffragia ingenere, u
 bi tu meritorid mote nos pere oruud, ad hote (i. h. m.
 pletius in me cladi' ab uimentia temere te lae (pet)
 tuorid

lucida luce armato optimus. Nec minor in te a Prin-
 cipe redundat reverentia, cui fidelissimus semper scien-
 te, etiam sub invidiosa virtuti temporaria adhaerenti, mi-
 rante Polonia (quod de Petro alii novebat) etiam in
 Paulo tunc (Paulus huic Duce nomen) fide non de-
 fuisse, ut semper hoc eluxit in sereno Patrie statu,
 si in turbido emittit, nec unquam in Patria, in Prin-
 cipe fluctuavit. Sed ne moram inicit oratio, qua
 Regis Imperium vis patitur, si te huius abire tantis
 per patimur, ut recte voti calentes exoptemus.
 Ibi tu quidem, quo te boni publici impellit ardor, sed
 abeundi voti, animi quoque prosequemur, ut te digna me-
 ritis, votis omnium non impar obiq; felicitas comitetur.

Secunda: Aliquando brevis tamen acuta or-
 ratio ita scribitur, ut non una propositio per tot orati-
 onem deducitur, sed maxime necesse tamen ingenioso, et
 ad circumstantiarum annexa suspensione. Exemplum
 huiusmodi orationum passim est.

Tertia: Aliquando possunt breves huiusmodi
 orationes ex una circumstantia multasque aumen-
 deducere

deducere aumme ex fontibus supra datis deviato.
 Sic de S. Joannis morte sub comitibus natale, eo saltu
 Herodes, et sic hęc una tantu circumstantia, tamen
 vexo politur aumme a Jugulari. Affine suis
 semper vitis sine didicimus a Joanne, qui vita
 a Chorici in vtero auspiciatus, eandem persici in cho-
 rea. Nempe nulla dies magis funesta virtuti, qua
 que quicq natali est. Nescit nec comitibus dare, nisi
 que vita perimant. Ergo cepit unum solis, inquit san-
 guinis: sic comitibus belluam, quod erat hominis: con-
 cepta inter eas victima libror immolat, non sacerdos.
 Aquive dicitur Herodiade, cui nullus huic feralis sa-
 guinis, que Joanne Regni dimiduo pretulisset, malletq;
 illu non integru, qua horrida Regni divisa. Et equ-
 erat plane capite, cui omne ingeniu fluxerat in pedes:
 Sed id e ferali cena horres te prope: Extincta lucerna
 est, id nihil hic dionid tunc exalta.

Quarta: Aliquamis brevis oratione velut in
 Peripia contemnit multu pliu aumme inleura ex di-
 versis circumstantiis. Patet id in subepta gratulatio-
 ne que

et, que ex circumstantiis pluribus audivit.

Gratulatio Nominis dicta Joanni.

In luce hodie patet gratia, prodeant et gratulantur
 certati officia. Prætere nobis credit alii, nec vnus hodie
 preceptor est, ubi ad te animorum votis, seu passibus ad gra-
 tiam excurrunt. Sed neq. tanta respicit obsequia, qui
 perennia meruisti, nisi quod hoc tanto minoras,
 quanto maior ille, qui in te colitur, et ipse quoma-
 ior haud aspexerit. Multos hactenus fuisse haud
 mirabere, clamantis voce nisi montana proficiant, e-
 linguis afficit memento turd. Et nunc lingua in plau-
 sus et perconia laxamus, quando multo etiam Joannis
 Parenti tacenti necessitas relaxatur. Tudes elinguit
 esse hodie quando vel ipse mutus eloquens est.

Hactet idē illud in materia Philosophi-
 ca de spatiis imaginariis, ubi præfatione ex vario
 arumine, puta Philosophico, Poetico, Oratorio contem-
 tur, est autem hec.

Præfatio Philosophi de Do in spatiis imaginariis;

Troucora

143

Procurator in certamen, &c. Spatiū imaginariū are-
na est, in qua cotrudis Gigantū in Iudeo pugilis quid-
dam emulū contempit. Exesse inde cogitur Deus, nec
ultra spatiū realis terminos delitiones sinitur promove-
re, nihil extra hunc, quod nouimus, mundū esse com-
plura voluit ne Deus quiddē. Sed anquid hī immen-
sitate definiunt, ac in Celo ultimo illa capere. Ho-
men dicit Gabriel Vasquez, robustissimū, et natū-
in pugilia nomen. Nempe quid Angelica nomina =
opponere Deū (et si Doctor hic tantū a spatiū ima-
giniū illū excludat) dicitur. Sed arma, arma so-
cūs: Immensitas coarctatur, putatū pro nomine ar-
ma capere, et adeptū illi restituere delitiones, illiq. De-
ū. Sit, inquit, illi, ubiq. Deus, et non ubi nihil est, a-
liquin esset etiā in chimera. Chimera his auctori-
bus illudit? Chimera illi pro scuto est? Ut nouerint
Chimera etiā Bellorophonē expugnasse. Ego Chime-
ras non timeo. Ego Deus non sit ubi nihil sit aliud
pugna Deū? Quomodo, inquirunt, Deus sit ubi nihil est?
Nihil est aliquid aliud necesse est, ubi est Deus? quid
ergo in

944
Quid ergo in hoc spatio, ubi nunc Mundus est, ante con-
ditum Mundum Deo existit? An illud huius fuisse ante Orbem
conditum neges? Neque ad Chimeram promissa, nisi si de-
si velis, cui spatium imaginariū cum Chimera combun-
das. Nec volo coexistere Deo spatio imaginario, ut re-
ali alium, hoc enim requirit aliam esse utriusq. exis-
tentiā coexistentem. sed tantum existere ibi Deo, ubi nihil
aliud est nisi Deus; apertis nec aliud unquam suadebit,
ita me immensitas, et Celi exaltior Materias.

S. II.

Secunda Species acutæ dictionis:

Elogium.

Elogii nomine nunc intelligitur, non tantum laus que cuiq.
quod quoddam conuictus, et autem orationis genus, seu refer-
ta auctissimis, sed et nimirum Oratio, que potest quicquid di-
citur ex Poetis, et quoddam epigramma continere, et mul-
tiplex, sed lege Poetica soluta: nisi frequenter Epigram-
matis leuitas ab hoc illo nomine abvoluerit.

Elogii proprietates hæc inseparabiles: Bre-
uitas non Oratoris, sed Styli, et acumen sine quo
hæc rara

hinc para linea. Sape quida hinc una periculis est
 ab alia independens suo contenta auertere (sicut
 et in oratione unum argumentum ab alio non depen-
 det) in omnes ad idem spectant argumentum. Num-
 minus nomine intellige etiam argutisne, sententi-
 as, et hinc in verbo raxione. Numen id est, dicitur
 supra fontibus hauriendū. Exaltunt in Elogiis
 Theauius, et Singularis, et Marulus; ab his idea
 sume legendo.

Triplex modus Elogii scribendi.

Primus: ad Elogii totum acumen consistit in
 sensibus admirabilibus, ac ingeniosis, quibusdam
 Paradoxis, oppositis, contrariis, grauibus, autiq;
 et doctis figurantibus sententiis, nec non orato-
 riarum hinc comparibus, similibus cadentibus, An-
 thiteticis. Hunc modum tenuit in Elogiis Emanuel
 Theauius, et in partem Elogii variis Singularis
 partes Elogia Per hominis. Ideo Stylus est in Elogi-
 is Cesarum, exemplo unico ad declarata.

Elogium Signi-

146
Elogium Sigismundo III. in Colosso
Versaviensi inscriptum.

Sigismundus 3. Suis a natura, Poloni a libera So-
phorum subrogatione, utriq. a Deo datus Rex, e
bestiarissimis hinc Cottosid, hinc Polonois, utriq. Re-
gis sanguine natus. A Patre regnandi, a Matre
vivendi arte edoctus. Ita visus ut regnare, ita re-
navit, ut vivere ad divitissime Reipub. interpretaretur.
Regnavit a Pueritia, usque ad Senium. Sempex bonus
supra suorum vota, sempex felix supra Satorum men-
ta, bello invictus, victoria misericors, pace sustinens. Nil
unquam magis timuit, quam bellorum causas, nil mi-
nus, quam eventa. bellavit sepe, vixit sempex, trium-
phavit nunquam. Quid diceret, Recusatione ita de-
raud consistere, si illis labor, Reipub. fructus, Deo glori-
a, hoc est, sua cuiq. reddantur. Visit annos LXVI, quod
sed Regum non multum, regnavit LXIV, quod paucis: v-
biq. inculpatus, et sua laude innocens, quod ut aliqui
Sana canere licet, sile, Postea vitam mirare. Ego magnos Reges
miratus similes. Orbem totum Rex, pater, et laudis

mas non habeo.

Secundus: modus Elogii scribendi est cum materia
a una, vel multiplex deuritur auct⁹ h⁹im⁹ concepti-
bus, causis ingenio⁹ &c. Quare non ea a sensibus ad-
mirabilibus, oppositis, Sacerdoti⁹, conu⁹is, comparati-
onibus venatur gratia, et admirabilitate h⁹ modus,
quia ab aumine laborioso, et multiplici. Aliquando
autem vna tantum de pluribus aumini⁹ describit⁹, a-
liquando fluxus & g. tota h⁹ h⁹ h⁹.

Exemplum primi habet in Regulare ubi de hoc
tantum auct⁹ agit; lux nova stella in Sept⁹ ortu exor-
ta. Sic ergo respondet per multa aumina: 1. Sine
reuo Phosphoro ortu non deuit noua die. 2. Pulchri-
tudine sua interea miserat Deus, cuius proinde pec-
tante gratia noua celo oculis condidit. 3. Plebeius
poterat Princeps lucidum natus haberi, in p⁹ h⁹ h⁹ ad te-
nebras sine h⁹. 4. Proceper ut e thalamo sponsus,
Hymeneos suos adducta e celo face nobilitat. 5. Ita i-
m⁹ h⁹ in terra Numen aensa lucerna super ex⁹ h⁹
gant. 6. Et quo sole haberi in terra h⁹ h⁹ h⁹ h⁹
v. h⁹ h⁹ h⁹

Utro sidera cœli cecider. 7. loquitur lingua ignea pro
tacentis Verbo perorans.

Simile exemplum habet apud Senecam die Pen-
tesosten: Cui tempestas hec ignea, seu Amoris estas mi-
silia linguarum innocenti prodigio fulminat. In quia
Amoris fulmen lingua, amabiles flammæ ad eos faci-
le iaculatur. In quia prodigium Amoris suadere nos
Amorem sat probum requirit nisi ardentibus linguis
et pliare. In quia Verbi Numinis munus aptissimum
cœlestes lingue sunt.

Similis modus tenetur in Elogio ubi aucto-
rationes afferuntur. Cui Palatii Imperialis pat-
erita proximè ante obitum Ferdinandi 2. Imperatoris.

Melior cadit Phœtor, quidni Orbis Imperia-
lis ardeat. Si Solis hic etiam aut occidunt coarscari,
et videtur desinunt non lucere. nisi forte uel Europe-
o credas Alcidæ rogum si exitari. P. nauigaturo ad in-
sulas cœli fortunatas hanc perluere. Phœtor. l. Do-
mitozi tot hostium ignes accendi triumphales, nec non
sexenot sit in occasu, quia in ipso uis, ac fortis me-
ridie,

videt; Visq; adeo mentis splendoribus innuitur Pala-
tinus splendor precusq; ignibus parentat seu paxu-
erit Augustat niteat nisi ad nauis huius disgen-
do flammam auget in facillio. Sed abierit fatale
Sanciliis gubris faes, adhuc huc fumigant dolo-
ris ignibus, mox fama, et cineres daturu: fumus la-
crymas ab Imperiis elicit vedigales.

Aliquando plures materis autē decessor-
tus, ut passim videre licet in Elogiis Singulari, et ali-
cui. Affere tantū unū Elogiū hoc stylo scriptū, in
Vita S. Ignatii describitur.

Elogium S. Ignatio Soc. JESV Auctori,
et Parenti.

Ordo inflammatus nomen ignem fons saevis insidit
et facile flammā concepit ad natalē presepit illi fund
obtulisset. Nec imbelles probavit militiā, quā axe pi-
mo propugnauit, ut mater opponeret Ordo. Principū
illi robur casus dedit, ac melioris militiē adiguit: rece-
pit in vulnere sanitate, et conuulso pede dare firmius
cepit

150.
cepit; nam et debilitato corde (ut ferme in virtute aux-
iliato animus generosior non claudicat) et lesa tibi-
a genuerit, quo Deus. Vidit Hierosolimis Apis vesti-
gia, que deinde exprimeret. Poiss, quos hic e. Nullius
Imperator sibi elegit IESU nomini? (quod diu e. pa-
trimonium Deus) heredes indidit, quasi non alia tel-
sera Ignati delevare debeat, quia quando Deus refe-
rant. Quid deinde? Rudis adhuc verbo obere non me-
tuit; nova in Gymnase animos exercit; nempe ad hoc
illudrantes satis eruditus est, ad Deus ad subet, et qu-
i Deo valet. Digito Dei vus scipit leod ignea. Deo
aliubi exult reuocant. Genuit herens, du exultis as-
ma cansabex, exoribus grauis, Exultat. Sed du ex-
be per sus inuenderet, non minus verbo suis auendit
exemplis, ne torperet charitas in Septe Regia. In conuer-
saxu gnobis amore catinaxit; indidit et iudicari bel-
lu, qua publicis praxcipit licet. Totus tanad Du-
uinus, ad nei dade terre, astinaxet, quia rapit celestis
animi vestigia stellas relinquit in opibus.

Tertius gradus. cavendi flagitii est mirtus ex
primo

primo, et secundo, et hunc modum tenent in sepulchris Ines. ^{L54}

S. III.

Tertia species acutæ Dictionis
Inscriptis.

Inscriptioes aliq̄ sunt sepulchrales, et laudabiles, et Epitaphica, aliq̄ que aribus triumphalibus, Colossi, et Piramidibus. Sed primo lapidi templi, horum, aris, templi, aliq̄q̄ promissive inscribuntur, he omnes brevitate, et aliquo acumine gaudent, quare eandem exempla affert.

I. Inscriptiones sepulchrales acuta.

He scribuntur in lapide sepulchrali, seu in tabella accubente tumbe affigē solita, seu in tabaxo, seu versillo acute, et breviter alludunt ad stirpem, et genus demortui, cui facta, Africa, honores, et statū utiq̄, et si quid in eo singulari, deniq̄ ad mortē, mortisq̄. Sed tamen hic parva aliqui utuntur acumine, ac sententiā quā in Elogio. Numen tamen potius matrem, quā flos ad ephe huius loci videtur. Exempla declaro.

Inscriptio.

152
Inscriptio I. Perill. tri Stanislao Trzebićki.
Etia in hoc maxime sexennio fama Perill. tri Domini
Stanislai Trzebićki. Etia hic attēdit, quod sax. simi.
circumtulit merita, quae optima: Prima illi etas ingeniu
auit, maturior in hostes Saxonū feru. Binas annoru
decadas in armis exegit, et tuq. feru, Saxonū impendens,
quod licet ademerat; nempe perill. tri quilo potior est
aues feru, quae ingeniu. Reptano Saxonū tunc Rege
Impendens bellu. exaribus, ac videlicet magna
Orbi parte peragrans, ubi Perill. tri bellandi, et vincendi
artes perdidit: pluriū gentiu lingua merita, quae
optime calluerat. Nec fortius in hoste aere reuerat qu
ad patri apud Saxonas mente libera qua alieniu cogit
uis. Sedan, e vinctu meliore sorte vus a Sannuro hu
ce in obsequ. beneficiu. auctu, quae munerat; na hoc sua
uis libantur, ad illu non plus relucet gratia, quae
mercedis. Sex bina atq. connubia in pluriū fam. illu pl
nia influunt, non melius. s. g. acta quicquid domi, quae pu
blica feru adornans. Tandē meritu, ac reuo quau. esse.
semper vigore ad canos virtute productu, meritu in Saxonū

ad inmortuus anno etatis sue 94. Eius gloriæ ¹⁵³
grades filius N. Saxo hoc etatis polhemus Parentis
gloriâ loquentum genuit. Anno 2.

Inscriptio II. Illustris^{mo} D. Georgio Lubo
mirski S. R. I. Principi, Comiti Vu-
isnicz Supremo Regni Ma-
reschalco, et Exerci-
tuum Duci.

Steu! hie mortale posuit civitas Georgius subomles-
ki. Sed vivens Princeps, Marschallus, Dux. Nunc ci-
vis. Fortuna illi non infra genus: honores non infra
mentis: Cognitio ad sumis: affinitas ad supremis. Pa-
ternus genus e Palatinus in Parente, Comitibus splendo-
ribus illustres. Maternus natalibus in Ducis Saxonia-
civem id gloria influunt e Regis sanguine derivate, (ta
splendide certis ingredi amant Herou animes.) Sex
Mascara Rotham linea etia Divis amonquines,
nec in umbra prima etate egit, sed in Ide, non solo
inertia odit publicâ. Ergo mente exteius limanda mu-
si, et fons Barbarus limanda comitit, reliqua etate
honoribus

honorebus exegit ac triumphis, seu Patrie, velles inuicem
 seu fortunam. At ratione qui fortune non succubunt, quia
 armis. Claris eius in Princeps fides sub sollicita simul-
 tas, quod et Patria. In montis ex oblatione, quia auro,
 Regni in ignibus sed in toto collocatis. Ratione digne
 quies comitibus, romi in Transiuania, xami in Patria
 fregit. De his et huius Imperialis in se oculis, sed
 Legatione da Ferdinando in foveas splendide. Impe-
 ri Princeps xatis, quippe fons etiam triumphat, quod
 domi virtutes aduocant laure. Contra in his inuicem
 robur aduicem, armis regimen Dux ostendit. Clauis
 hęc Imperialis Moris in laureas, effundit, que in
 Cuauouensibus campis succucere, quia huiusmodi. In
 Maritima Borebelli castris 40. Sed non sic de Pa-
 tria meritis, ut non etiam de lego. Clauis monte sui mu-
 neribus redderet clarior, tot uotis in propitiata Nepesina
 Clauis. Patria apud Patrie Cuius collegat, quia optime
 Patrie eius. Fama deq. belli, ac tota fortunę intractus, cede-
 re compari uelut est Patria, etiam cepit cuita. Ne ita
 tu. Subleu adlego, entia Patria, meliore inuenit Patria.

280
herba peractū est: Magnitudinē iacturę perdidit et no-
mine. Siquid mundus Gladiolus xv. filius pueritę bul-
lā induens, exiit uicā; vix septennio Princeps: Illu-
sit nebatas Apollinis eius ortu: Vix ubi agerunt. Primi
p̄ simulū: Nā Cēcilia Romana, quid pareret ni-
si septio, aut Celo natus? Expellat de eo iudiciū Gl-
ladiolus? Illo expirante, hic exanimati cepit. Tanto
Principi tantū crepescere licuit in Augustū: Inuidit
hic mensurę Cesaris Regni sp̄ Siquid mundo. Inducit
Cēd quid adimeret, magne ruine maximū fragore
antevertens. Sēptia mensurę dū aristas, nec antea
has, quā Principē superba sane messe in auitū Sa-
gellonię Nix p̄ manipulū collegisset. Tandē febri-
libus exultus igniūctis, ad Laurentiū laudē perit. Tuo
Saxmatica ad coronatū Principis dūctū ne Neucū, ni-
hil ille in vita ep̄ abolerā, nisi quod sp̄ publicis om-
nia fati antevertit, quę fati abire iā cepisset.

Inscriptio v. ex Jugulare, et Ines.

Regit hic lapis, Viator, quod non una tibi retegat his-

coria

157

toxia N. N. cuius venerabere vinces, si mores agnosceris.
Maiores hic sortibus, quos tales dederet postea, fulgore
natalium claritate facinorae geminavit, ad idonea tro-
phæa etate ad arma transtulit. Nunc tamen hominū fu-
it omni gratia ex ferro: nullus illi mense non Martium:
arma tractavit, vel ad ferro via posset, nulli labori non
impat, seu in Belgio ageret militem, seu in Italia Duce.
Obiectus ab Rege, pro quo preter vitæ tempus, et fortu-
na pugnaverit, omni tentatus alicubi nullo fractus, seu
admirato se dimisit, quod hoste auceperat. Fortitudo dixit
Asymata sensit in vultu. Tandem ita avidus immortalitatis,
ut non videretur amplius memox mortis, Patris do-
lores, matris luctu funere auxit.

Alia brevior inscriptio Thomæ maxi. Sic Thomæ maxi e nihil.

Inscriptio ludicra Helluoni.

Salvum, et mihi propina, hospes, salutem mihi precare
ne, non requies, nam et post fata sitio. Vixi quidem, sed
ut Philosophus ille in dolio: nec Philosophus tamen,
quod vixisse fieri posse docere in pavulo: nec Gramma-
ticus

ticus, qd casus, qui capula comitantur declinare -
 newicium. Imo extra Philosophi modo, viciissim ex-
 do, Centaurus, et Capillus, si crateribus certando fo-
 ret, at vixit non aliud melius sexu corona set,
 quid hedera. Sed quousq; te sicus alloquar? huc focu-
 la. Enigmatica Inscriptio Adamo ex Thesauro.

Sine gradu, Viator, mira leges. Nil ille iacet per qu-
 e omnes iacent. Celo natus, sed ex terro; nec Ortu, nec
 posthumus fuit, sed patris, matrisq; exers: lignea natus
 sine lacte vitam me genuit. Rex ego sine Orbiu, diues
 sine auxo, ludu aperui tot nactus auditores, quot ho-
 mines. Neu stolidia Sapientiq; fames! Cui omnia si-
 de, ut fluxa scind derigere cepti? Vixit Sapientis-
 simus dementor a femina, quid male suada! Pomu
 celesti inter alibi attingens circumscriptu, beate
 sylus fructus ad cargo, sylva amitto. Itaq; ex Rege
 Roriciola, qui Numen non colui terra colui; tandemq;
 secui terre matris uterui, donec utero me recepit.
 Vixi ergo me imatere peremitt, vixit ego, uterq;

omnes. Nihil quod de minimis perierimus: tamen ma-
la actualis malis, cuius fructibus absolutis angu-
is venenud uocant omnes hauriunt. Tuus ego ge-
nitrix, sed nunquam uisus te perexemi, antequam gin-
neris. Sed si istas malis uisus: Nemo eodē repara-
tus, quo perieris: unde de venenud tradit, et medela.

II. Inscriptiones Promiscue.

In aliis Inscriptionibus qualiduidq. rerum, breuitas
etiam, et aliquid aumen et rerum variisq. adianctis,
a fontibus aumenud yabitud requiritur capla inuicis.

Inscriptio Templi Corporis Christi Taurini.

Occurrite Cives tanto hospiti, apud vos iteud hospes Ag-
tus est, non antiquitate beneficii, quod quia eternud est,
semper eternud.

Alia Inscriptio eiusdem.

Nate procul hinc bella: procurrant quod hanc Aua pa-
ci. Naste Cives, et paco, quod inuenit in terra, e' Celo que-
rite, sed apud vos non hospes Agtus, sus ciuitatis acquiri-
uit. Poque

nia non respondent, merentis gloria crede, non temeritate debentis. Innoxens igitur, et insubnix hinc feliciter crede, quod iterum Graecis sedes sit.

Inscriptio laureae Coronae Vladislao IV. victori.

Collige, et collige Florentis qui mense, nunquam senescens
vixit. Quot Fidis Moscho ubi quis caudis. Kiboda subefe-
cit canitudo bellante Vladislao, tot pellulant laureas, tot
palms uliori. Hinc vesta nolle vixit, nescit quae,
cape ceteritatis corbe.

Inscriptio Colossi Triumphalis.

Hic furoris Ottomanici limes ceterus esto: Buda-
ria est, quod calca, viator. Cecidit in hac valle Osman-
nus clade sua, quia Imperio Orbi notior, nec procul-
tate imperimentus profano ceteri Moscu. Cheu' Pa-
nistau ille Tolkicuis ubi vicia amittit, ut Patria inueni-
ret. Inscriptio calami dicat B. V. Marti vnde apud
Sypria.

Sunt et alie minores etiam symbolice, ac ut tamen
Pulchra illa, et brevis Inscriptio Anaclogii oblati Clementi
VIII. Romano Pontifici. Semper prima nunquam ultima.

Et illa

est et illa symbolica. Inscriptio pagana, Bombici in tra
 caputulo laboranti, que est modesti animi symbola. O
 factus, ad operatur. Et illa soli liberalium symbolo: non
 exoratus exoratur. Et illa Inscriptio non deservet inscri
 ta seruo militari et Saxi: Si auro nempe bibat, cui
 dulce ferat. Inscriptio Ladii potest exsumi a poetis.
 Vixit ex Seneca: Nec temperari facile, nec respirari potest
 Belli ensis ira: Bella deletat cives. Vel ex Saxonibus.
 Seruo res eget, et manu, et magis animus: hec talis
 tua dicitur Deuoni pareat. Vel ex eisd. Formosa fortis
 arma timent, uicos frangitq; nolent.

Inscriptio primi lapidis in Templi Structuram
 consecrati soliti.

Inscibitur huic titulo Templi, auctor, fundator, tempus, dies.

Consecrator, Pontifex, quies tempore

Eccleniā rexit, Imperator Christianus, Rex

in Templis Bæstrensi primus lapis inscriptus.

Deo Optimo Maximo.

Et Sanctiss: JESU Nomini,

Diuoq; Principi, ac Regni Indigetæ Casimiro.

Primo

Summa Templi laqueis posuit
 Mladzeimius D. Carmineus, seu Sapiens
 Pro cancellarius M. D. J. Laqueanus
 Consecrante Mladzeimio, ac Reuerendissimo
 Domino N. Fombicki
 Juuoci, et Beden Antidite
 Romano Pontifici Innocentio X.
 Imperatori Christiano Ferdinando III.
 Rege Polonie Ioanne Casimiro.
 Die 14 Julii Puro Bonaventurae sacra
 Anno Dei Romani 1655.

Eadem Inscripctio sic acutius dicta.

Hoc, quod tunc impactum uideo maximè, non inmen-
 tum in Deo, Puroq. Magnificentiq. in Soc. Jesu mihi
 id (sempe is mihi magnificus, qui nec miserios à be-
 neficientiq. influxu remouet) à Carmineo, seu Sapi-
 entia Pro cancellario M. D. J. Laqueo semel exhibitum, ten-
 uis perenniter occultatum. Satis illi est, l. semel gli au-
 los merulue. Sub laquei Barthelemy Saxo sacro Jesu no-
 minis, et Puro Casimiro sacra sustinet. Adco l. tanto-
 ed hominid

165
huius eviatur ex illis ad fontibus, quos immediate de aucto-
ra Propositione indicavi. Ne orationibus Succi data
Inscriptio eviatur: Sarda Stolica: nempe per oppositi-
onem ad Stolica, et Robusta eloquentia, sed horum exem-
pla in promptu.

S. IV.

Quarta species acuti styli: Dialogis- mi.

Acutus Dialogismus est, cum duae, s. plures personae indu-
cantur colloquentes, scilicet ac materiae sensus admirabi-
les, congruae, sententiae graui iudicio eliminatae, et pro-
fundioris incumentiae ingenii inter loquentes permis-
cent. Horum omnium fontis supra aperui. Sui exemplum
ab eis in Manlio Pallatore, qui filium contra suade-
dictum ad hoste peronante, et vivente morti subiecit.
Sic ergo villos filius.

Dialogismus. I.

Manli filius: Quid exploratorum dimiseras victore ac-
cipe Ducem, et laxens in mille. viri tuis filius auspiciis, vir-
tute, quae Manli filium deaueset. Si abis spolia, atensum
Ducem

165
Duci manu hac detracta, ex Senu' Capitolino, tibi uic-
toris cedo gloria. Grandis tuis mirare pugnae la-
urea: omina licet, ut prima belli auspicia cespere,
si fore deinceps uniuersa. A me uis tantis accepit
Metus, a tua manu, fati dade ultima prostratus.

Mantius: Cuius vincere non licuit ubi nec pugnae, et
gloriorum te murea, ac ut nos d' uidere, eminus n' uinces.

Filius: An uerote uictoris nomen intra cumen seip-
si? An uita malis per Roma, qua uictus?

Mantius: Nolim uictoria, qua uiolata edictorum au-
thoritas dedecorat, nec illa placet laurea, que de militi-
ari disciplina, uel modicum deceptis, pugnat rorin-
cere, quam uis uis tantis pexo.

Filius: Saepe ubi detestare uictoria, ubi uisus pug-
na, ac me illic impulerat fortuna, ut et postea uinere et
deberet. Nostet mihi fors inopinato obulit, et uictoria.

Mantius: Ergo tibi d' uictus in pexis fortuna potior
uictoria?

Filius: Agrestore que uis qua lex ouipare armis uictus.

Mantius: Illa ne agrestis, cuius uictus eludere po-
tuit

tuius? Melius tibi pupina obtulerat, at ego vetera. 167

Filius: Ego probo Romani nominis placuit?

Mantius: Quid ne tu parere probo putas?

Filius: Insultante, vixitq. ita Romanas vidente Latino,
induxit armis, haud vindicare probo vocat?

Mantius: Ideo netas caude, non id Consulto probo,
quorum Imperii derogasti? Eodem ictu et hostes confodisti,
et Imperii reverentia? Iustitia es, suffragio victoriae
hae. Imperator, securum expedi, manus colliga.

Filius: Etiam ne Victori?

Mantius: Etiam legum contemptori victoria nulla est,
ubi pulchritudo non vixit.

Filius: Ego securi me subivisti?

Mantius: Se ipsum subiecisti, capitale noveras devertare.

Filius: At Parens es.

Mantius: Etiam legum vindex: male vero auctoritate le-
gem caueretur, si plus daretur sanguini.

Filius: Si furus, fugatusq. si captus exutus fuerit,
an abiret facinus reponderes?

Mantius: Causa utrimq. equitas necesse dicitur inqueret, uti
impera

468
imperaret. Frustra agis, disce Mantiana imperia venerari.
Filius: Si precibus loca, et caetera. Pateris dabit!

Mantius: Non alia, quae apud Metellum sui vindicæ ha-
bueris. Victor, manus ad partem deliga, ut ipse, et secum expe-
di.

Dialogismus II

Sit de pueritia Alexandri Macedonis, in quo nulla pau-
peris laudum vaana. Etiam tunc ille magnus, ad mag-
nus esse per etatem requirit, nec minor fortasse vir, quae
puer. Referat ergo hic pueritiam pueritiam, quae ad puer-
ditatem, moxque senium quodammodo attingit, pueritiam metas
transiit. Quod quidem eo libentius afferro, quod his sen-
suum eorum sit copia, qui ad elucidandam doctrinam in iudicio
huius libelli de senibus admirabilibus traditam spectant,
et praesente de Dialogismo doctrinam illustrant.

Pueritia Alexandri Macedonis.

S. I.

Alexander cum aliquot Ephebis.

Alex: Triumphos meus agitat, et crescere piget ab-
q; laurea

g. laurea. Alexander non id nisi supbia geribus Ox-
 be pond. Promouit Laxens Regni terminos, sed nesit
 terminus nostra virtus. Iuxta es, Philippe: Macedo-
 nia me non capit: nihil tuus a te accepit. Alexander
 si Obed illi non dedit. Imensa Gloria rite patrii
 amnes haud restringunt. Oceanus Obed terminans
 quarendus est: in mihi pro meta gloriae vel si qua
 extra Obed egessit. Nec obdat gra. ubi virtus
 tate supplet, et in puerili corpore Lygae et aru-
 mus. Atas mihi non ultra quatuor terminos est, sed
 animas adoleuit, trophae mali qua annos computa-
 re: at ubi trophae quae molitur, virtus in censu
 abeat, non gra. Puer omnium manus est, quae
 annos computat ad eximios. Si mihi de-
 mid victor, qui vincit etiam, dum vis potest.
 et laurea pueri numerat, qua annos. Immo
 simul mens ad viribus maturerit, et ipsa a-
 nimus robur corporis vires consolidat. quam ex-
 go in Philippii seffero, nec maturioribus pro-
 ludo pueris. Sempex mihi promptum vincere
 quandiu

270
grandis ex parte est vivere. Parente opprobri
arriorum regimen is tibi mihi dederit. Ceterum
ultima veritas est scienti iustitiam omnium
centum est. Macedonum supra infera, qui ne
cedonum nomen pertipidet.

Ephesus Primus.

Tempera votis, o Princeps, hęc --- non viribus
istis conveniunt. --- nec tam puerilibus annis.
Vota hęc ultra statem, et si non infra indolem,
tantisper expecta, dum corpus cum viribus coalescat.
annis grandioribus id glorię revera: habet in
tra gloriam etiam nunc velle sic vincere. Inter
non bulla pueritia ornent, arma virum.

Alexander. Magna molientibus materie in
cepto opus est. Matutius cursum incipiat, cui im
mensa famę spatia deinceps. Velle vince
re illi elidat vota glorię, cui magnificum nihil
superest, nisi velle: at ego trophęa velim, non de
sideria trophęarum. Bulla puer induat, arma

Alexander

Alexander. Plus mihi ornamenti in palaestra qua
in corona, vel adolescentis insignibus. Nec pur-
pura amo, nisi quae hostium tabo erubuit. Denique
laurea manus pupae, quae adulta virorum

Ephob. Secundus.

Ephobus. Exit tu virorum continuos tibi dies dis-
tinguant, et Nil excedat vires tua gloria, sed
nunc potius ludaei animu relaxa et curas ani-
mo per ludica diu purgo. Si tibi dulce victoriarum
nomen, certamen offero, et una haec iuvenum manus:
habet hic pupiles concitatos strenue, seu diu
seu lucta malis et palaestra: hastiludium si lubent
vel mihi annulu hasta induat, sic hostile latus
tua quondam hauriat. Quod si, ut cursu vales qu-
ambulatione in Olympico, procurris. Adhuc pro-
to sed: alibi tibi laurea, hic mihi obtigerit ole-
aster.

Alexander.

Judicax haec victori suavis, at mihi ludicis
non placent laures. Cuius mihi meta est, non
annulus

amulus: equare in hoste, quia in Olympia peti-
 us in vobis est. Sed neq. pernicitate pedis, magis,
 qua manu valeo. Teurys du vbiq. laures, si dig-
 na Principe contempet ratio pugnis. Ma hęc, ut ve-
 lim vincere, quid vincā? pax non occurrit specie
 hostily experimenti pupill. Reges mihi opponne et
 Olympia decurra. Sanguet absq. pax emulo vir-
 tus, illa mihi laurus non indecora, que nobili de
 hoste decerpitur. Nec valde petunt fulmina, nec seo
 inagnū exult, nec vi postrota imbellis infartio
 decus parit. Laibus conprodi speciosū: minoribus
 extra laude est. Regis oportet, qui mihi lūrum
 offerat: Regibus colludere tanto libet.

S. II.

Nuntium, Alexander, leuat ex Perside.

Nuntius. Habunt ex Perside legati & Princeps
 tua petunt alloquia, quando Chersona Philippū
 detinet. Mū operū sui Principis cogunt imperia, et
 mra caute momentis posthabent. Cultus illis, qui
 barbaros decet: itinere causi in aperto: in certū
 pacem

paed, an bellu ferant. Sed Philippo requiruntibus
etia Alexandri conspectus in votis est.

Alex. Saret illis Regia, patent aures. Vidend per
to, cui (ut iam praxagit animus) fatalis olim exit gla
dius Alexandri. Vos illis comitatu prxbete hospita
lem. Ad Regibus vobis Regu legatis agere id demu
sumpe non indignu: pulcherris mihi sui omnium
qua optu, vel casu distrahere.

Leodat. Attigimus tandem, quo non orient des
tinavit. Sumpe Indyste Philippo requiritimus, sed
in te Philippi sanguine reueremus. Nescit meta
vestra gloria, que Asia pervagantur. Philippi armis
intremuit super Traxania, Tropy, et Euphrates in
horruit: Ma eu nos Rex M. Dazuis destinat mo
ra tanto per, ad redent, tuo conspectu levaturus.

Alex. Abstinere fessos quies, et subrellia
excipiant. Sic Philippi reditu prestolerini, dum
vincat: spatium illi victoris concedite, adexit ille,
nec laurus differet, nec responsa. Tregis illud arma
debuerit, cuius clades prosequitur in Scotia quas
alibi aus-

alibi auspiciatus. Sed Darii res an in turbido? O-
leas metat, an lauceas? facij ne magis acerbis su-
det, quã exoptis?

Legat. Ab armij apti otium: arma ferere
sagitta iubet. Olim infalla nobis Iregij signa-
num federantur. Habet tamen, quos opponat e-
tiã nũ Persia. Si quis virtute tenere laes-
sat, nunquã militarij cessat exercitatio, etiã
pace in armij agimus.

Alex. Quã vero Persici exercitus robur?
Numero ne plus valeat, an virtute? que gen-
tes arma souant?

Legat. Virtus, an numerus in milite
superet, in medio relinquo. Numerus vix in-
as, quã suis gentes conflant. Perses alius sep-
tingenta millia de xeno armauerat, trecenta
millia de auxiliis: exhausta tunc flumina, et ca-
sing. At nunc etiã viciorũ abunde est. Nãd,
et Nãd populos ameno peruxat, et numerus mi-
litijs inuicti. Multo immortales copias e decem
millibus

millibus conflatas, quae mox reserunt, quin fax
 numero succrescat robur. Regia item arma cir-
 cumsequest complura: in praedaliis haerent fluxima,
 arnat nempe fauces exubias summa potestas.

Alex. At Imperii quae valetas? quae
 opes? quae commentum ratio Imperium exarcent?

Legat. Omnes prope quosque populos nostra
 ditio comprehendit. Niliam Imperio coarctamus;
 quidquid inter Hellespontum, et Italiam, quidquid
 Duxis aluit, et Euphrates aequi Persium munimen-
 ta crede, Aegyptum nobis Nilus fundat, Hydaspes
 nos aureis inundat fluitibus: nobis aureum Bactra
 tributum debent. Sarcania, Media, et Indorum acco-
 le, atque ad Caucasum, et Tanaim, viz ipse motus nomi-
 gatae gentes, renascendum foret in terrarum obeun-
 ti: opes Imperii tot aures torrentes fundunt for-
 tunas felix Arabia subministrat; aurea ibi ora au-
 reum semper parit recubum. Commentum ratio eq-
 uo pedata: agri fertiles plebs alunt, mira super-
 ubertas, menses opime, ferax vindemia, armentis
 campis

carere vis suppetunt

Alex. O dignum me Principe Imperium, nisi
 universum orbem manerem! non tanta etiam tuo liberali
 proterno Lusitania minor est, quod ut me impleat capi-
 atue, cui usque Orbis suppetit. Ludet ibi curam victo-
 riarum sistere, quo illas communis pluribus armorum
 felicitas promouit. Nondum pulchra gloria fame
 totus Orbis implebit, si extra captum etiam Lupta-
 te, et Tandem aliquid capiendum supererit, quo vela
 gloriae explere, ac conuertat. Sed qualis in hostes
 Darius? qualis in cives? an tyrannide omnia, an
 beneuolentia coequet?

Legat. Erunt ad ciuitibus, ut Parens cum
 liberis; hostes armis, cives beneuolentia deuincit,
 ibi ferro, hic auxo plurimum potest, polletq. tyran-
 nidae nomen quod audimus, etiam vilissimum san-
 guinis, pulchra inibi parsimonias.

S. III.

Nuntius, Alexander, Parmenius

Nunt. Bene habet Princeps Maxime, vivimus;

totę iam vires Lęgis concidere, quas ad Chersonę
 effuderat. Numerę hostium ex clade conuice, quę Lę-
 cis Imperio finę attulit, tanto fuit opus apparatus ad
 tantam strage! Tanta ibi clatum, haustuinq; san-
 guinis, quantum nec Athęnę vellent, nec Thebę crede-
 rent. Creuit Scotię vico nobilitas conuicio tantę cla-
 dię, et triumphę. Sic pereat, quisquis Macedonię
 arma infert. Non alibi pulchrius, quā hęc tuus tri-
 umphauit Lęxens, vię Ducis Lęgis, nomen e totę po-
 lit, ad se pextinere passus, cū iam Lęgia Regem
 dixit. Patit illi ad nominis decus viuere, tan-
 tumq; Imperiū tanta delevit exuina. Pulchrius
 victorię illi nomen, quā Regi.

Alex. Mācone Lęxens me per imbellem que-
 ritiam domi deinde profert lęxens? Sic arma
 big. viltaria solus circumfert, iam Thessalos attri-
 uit, cū Thraciā palmau ferro domuit, frastę demū
 Lęgis viribus. Quid mihi paranda glorię, quid vin-
 cenda superest? meę ad hęc trophęis, quidquid
 accedit Lęxens, nec modica mihi pars laudis in-
 terit queę

178
terit, quae ab alio praecipitur. At ex mihi pulchrum pro-
sunt gloria, quae nemo inter cauda ferri obscuria de-
libavit. Saxon certe quot oras vitiorum cursu peza-
grat, tot mihi praecipit. Mea fuerunt, quae incenditis po-
pulatus ves in flama submittit. Praesentent mihi, quae
os fudit in acie; tulissent me cogente iugum, quos fer-
rus oppressit.

Parmen. Etiamne ad Saxonis gloria, Saxon-
ces, ingemiscis? an magis vitiorum Equam quam
victor Philippus? Ego te illius cauentant laureae?
victor de honorant? Atzita Equia nō Orbis Im-
peria considerere? nihilne ferro demandū superest,
vbi Athenae corruunt? Atzite vero matrua acin-
set Orbis, si extra Thebas, Athenasq; nihil reliquid
protulisset. Vicerit ergo Equiam Philippus, non-
dum Orbem, qui tuis armis superest, et iugid iam
Macedoni exponeret.

Alex. Victus quidam parentis nolim quia
nec illius amo dederis, sed nec meū; mihi vero pro-
brū seruitur, quoties triumphū praesepa materia
triumphū

179
exemplum os minuit, vincendi pugnat industria.
vinceret Philippus, sed Alexander signa inferente;
Iugurtha amo vulnera, sed meiis armis inflicta: unquam
eius haud egere tulerim, si mea manus concidat. Ne-
que hoc invidiosum est, sed mihi auferte gloriam, id
minuitur egere habeo. Nec fortunae auctor esse ma-
lum, quid peres: malle a me potius dicens, quid a La-
rentis sine Iugurtha receperis. Equidem si mihi in latere
est curd vincere, nec Iugurtham detrectassem.

S. IV.

Ephesus, Anaximenes, Aristoteles.

Ephes. Orator tuus Iugurtha gradu adnotet, o
Princeps, credo eloquentiae genus exaltatus.

Alex. Ita quidem mediocritas, et multa quod
aiunt, cruciatum lima, industriae mihi primas, inge-
nium deferret oron postremas.

Anax. Ut nulli tributo velit obnoxium fortuna
Princeps ab ingenio censu non eximitur. Stygia requi-
ro, quod litterarum Princeps legi indigere.

Alex. Ita vero tributi pendere mihi extra
probrum

pasbrud ducō. Impera tributū grandius, ferēs; im-
 pōe grauius, ferā. En laboratū ad lucernā opus; non
 semel id mihi, ut Apelli' linea in spongia incubuit
 eliminatū. Argumentū est: consilia Principis obliqua
 in bello maxime arcana esse oportere. Memorius de
 vates mihi in delitiis. Sub puluino Homerus tantū
 et gradus: is me regit, ille tuctur. Sicut vati insidit
 de Asperia Niaca pro armis Achillei contra Olym-
 sem ad eloquentē leges escolū?

Arta. Eptegium vero et dignū hoc calamo
 argumentū. Equidē consilia tantū tuta, quandū
 abdita, tū illudua, cū lucem resciunt, nisi cū in
 apertum factorū violentia cogit exomperere. Sicut hō
 ut oracula, quę tū ex abdico panduntur, cū abstru-
 ta oratio perplexum mentem innodans, eis nube
 et reuerentia intendit. Nostem non exerceant con-
 silia, quę ex notitia pondus, minasq; amiserit: ad-
 mit illis metu arcana obliqua garrulitas. Solus
 etiam doli extrorsū amittit, nisi ablu colas; sed en
 Aristoteles se huc infert.

Alexander

484

Alex. Veneros summam Scientiarum Antiquitatem, tempo-
ri venisti: Philosophari tibi per libet, et Scholasti-
cer disceptatione interperare, quae mihi nuper per
aures in animam, in memoria transmissisti.

Aristot. Quando Principi etiam tum facien-
dum, cui defert Imperia, pareo, et disceptandi argumen-
tum est politicus exus. Quod vero tu Imperii genus tex-
ris affinis ducis? An fluxum regimen, an unius? An-
narchia tibi potior in Imperio, an Optimate, an po-
pulus? Nam huiusmodi species ex regia gubernatio-
ne prelabuntur in tyranniam; ex Optimatibus in
paucorum potentiam; ex populo in avaritia Magni-
tratus. Potestate ergo unius improbo, non quod
Principes oderim, sed tyrannos, in quos hec gubernatio-
ni ratio sepe degenerat: non tam hi premunt hostes,
quod opprimunt subinde civem, aut eundem fluxorem,
quo in hostes detoruerant, amoluntur in subditos,
et, ut ait ille: laudem polluntquitia, ad fuis hos-
tibus in populares feda populatione gravantur:
Ita hec Potestas potestas eius naturae congruit, vel
enim ex

282
enim ex similibus coalescit Respublica, et sic ius om-
nibus ad idem regimen: vel leges diuersas, et sic non
vnus inter hos eminet, cui tamen vnus proponatur. Im-
mo nec semper qui eminet fasces capit. Quare lex
potius dominetur, quam vnus ciuium.

Alex. Ingenium in omni circumstantia parte
in te suspicio, non tamen id efficit, ut Principatum
vnus reprobem, quod te Magistro semel multiplex
ad rationis solem expressa ratio approbavit. Sena-
tus enim, populique imperium ob certamina potentum,
et auaritiam Magistratum, ut tu, et veritas avertit,
est suspensio: Deorum Principum electio, Ciuium est bel-
lorum fax, et origo, quid fluxum? omnia ergo ad
vnu referri, pacis interest. Vnus Sol, vnus Principi,
nec duobus Solibus regi Caelum, nec Orbis Summa-
duo Imperia saluo terrarum statu possunt consis-
tere. Natura comento est Regem in apibus, at
hic vnus est. Elephantorum grege excellentissimus
ducit, vtiq; vnus. Diuiniq; induper hec gubernan-
di ratio, quia sic Deus, quod est vnus, dicitur gu-
bernat

L83

bernat universa. Nec obstant, quae in contrarium op-
poni; nam tyrannus irumpit, ubi unus omnia ex
libidine regit; non ex legibus regni, quas suppono.
Tyrannus idem dicimus, dominatum unius ad propri-
um commodum intendenti, ac Principi Respublica cu-
ragit, et illud vitium non eliminatum est, sed maligni-
oris ingenii. Nec leges melius sole gubernant, nam
haec tantum in universum provident; non de singulis, quae
accidunt, iuvent.

Aristot. Bello tu quidem de regimine solitari-
o, utina tibi sic unum dominum Orbis contingat, quod
solide imperium unius adstruat. Sed Phisias adhuc
experimentum placet sumere. Quid tu ex me de terrae
ambitu? de Mundo?

Alex. Unus est, sed plures ad Democrito vel-
lem, ne in arcto imperem: unum tamen ex te audita e-
iunus ratio. Terrae ambitum melius explorabo, dum
terras vitiorum emetiar.

Aristot. Sed en educator Principis Leonides
gradum accelerat: cedimus tantum per, ad grandior
Chirono

Chiron noscitur Achille instruat.

S. V.

Leonides, Alexander.

Leon. Nil usquam proficius, Alexander, nisi Deo-
tiam uicē colis. Monui tibi frustra formator sum,
nisi diuinis etiam mēte imbuo. Di' fouent in-
genia, quæ pietas simul excolit et doctrina. Prin-
cipe es? et diu, et feliciter sis, Diis supplica. Ca-
dunt Imperia, quæ religio non fulcit. Ergo Diis sa-
crificia, et thure illos pro Macedonia, pro te ipso pla-
ca.

Alex. In isto non, nec Deos inuitus colo, in quo-
rum familia nos auctor generis nostri Hercules
invenit. Absit etiam, æque diu, Diis cognatio, ad-
huc præter sanguinem est, quod in Diis colat.

Leon. Ergo huc ad aras, em acerta: ei thus in-
gere et Deos tibi coluisti?

Alexandro thus liberaliter ingerente
Leonides.

Facere liberalius Deos colis, quæ ipsi uelint. mo-
dico illi

alio illi thure placantur, et minor illis placet hostia,
non tantu grauior hecatombe. Inter Macedonas sa-
cificas, non Sabas, quoru huius natua messis est:
tu demud odores prodigalius accendes, ad Arabiam,
et odoru regna capies triumphatoz.

Alex. Ne ego parsimoniam odi, ubi Divi ali-
quid dandum est: Magni colantur Maximi. Probo
non vacat, ad parcius habuisse, cui omnia accepta
refexas. Refluant in Deos, que a Divi fugere libe-
raliter. An amnes velis maxies, quo occulto meatu
natauunt patres. Olim tibi etiam plenas Sabas
a Nave naues transmitta, ad Divi tantilla ne-
gem. Ignosce, o Leonide, hi me vix habere obsequi-
ente. Parcius apere, si Leonides esse, sed liberalitas
et Deos addece, et Allegandus.

Nunt. Ab Chersona Philippus redit victor,
Princeps Maxime.

Alex. Quin procuramus obuia, et vitiois aspectum
sumus.

S. VI.

Philippus

186
Philippus, Alexander, Commilitones.

Philip. Didit tantam Eximia, quod illi emulid in
cedone fata obicebant. Abaxare cogitur Macedonum
Sextutem ultima sui uana. Vix nunquam Orbis pro
mius illa adorauit, quia Eximia sic cadendo. Utinam
pro Patrua ad Aeneas hostili equiet xabis, quia olim
pro Helena. Troya melius oppugnare mouerat alie
na, quam propugnare sua. Solis Eximia quomodo, qu
ia virtute nequirit, Troya corruit ipsa non Axijs oppres
sa armis conidit. Thebas sibi in vincendi fiduciam
admonerat, sed illas per interitus sociavit. Nec illud
sua Minerva, neq; has tutelaris Aescule defendit.
Exit, ad insuper Thebarum moenia, que ad caesmen co
aluerant inter lugubres equidii bestos dissoluentur.
Si fata conatu precipiant, id tibi Alexander infero,
in te habeo, quo vel post fata Thebi noceat, et in emu
tuus uiuere probe odia. Alexandrum relinqua, et hoc
ad Thebarum claud sufficit. nunc sub communi cum
Athenis clade ingemiscant.

Comm. I. Nos vero et Macedonia te de

pe per

se perbeata! Viginti de p[re]lia recenset, quot tuum
 p[re]s, ita palma v[er]o dextera v[er]tus inserit, quocirca
 arma triumphalia intulisti! fauor induit quidquid
 palpas, caluarie. Thessalig[is] v[er]o regale vestibit[ur] imp[er]i-
 seza, ad hostem opp[re]ssit. Gemit tuo sub iugo Thraci-
 a, obscurior futura, nisi suis claudibus, tuis inclam[er]is
 set troph[ae]is. Villoxi[us] nomen p[ro]uide apud te nouitatis
 nomen omisit. Si vincer[is] alius p[ro]dique, tibi ludis.
 intentare tibi pugna, et offerre laurea: cogis h[ab]ere
 arma ponere, ad tua estulisti. imo fama subiegit,
 quibus manu parat[ur] securus villoxi[us], ubi consua v[er]i-
 tutu[m] aciem explicasti, deniq[ue] hostium v[er]ulnantur
 acies, aut perimentur, ubi tu consurgis, ad riuu[m], et
 le coxuant, tuq[ue] virtutu[m] mole obruantur, sed ta-
 men id n[on]nu[m] de te desisse sufficiat, filiu[m] habes. A-
 lexandru[m].

Comm. 2. Verobiq[ue] tu magnus, Philippe
 donat[ur] forisq[ue] nisi quod grandia ab Alexandro. Neq[ue]
 hic te p[ro]hibeo: tibi imputa quidquid in Alexandro
 estimatur. Redi ad authore[m] p[ro]ua, et in maiorum
 decus re-

188
deus redundat, quidquid laudis congeritur in nepote.
Criminari licet grandaeva de Magni filio. Exius tu vir-
tutis praedivisti in Egeia, quas ille immisso in A-
siam bello adornabit. Crescit iam in eius pernicie
et bella continuaturus, et trophaea. Ipsa illius indo-
les mihi non minus praedivum est triumphi: ani-
mum etiam nunc perit dignum, cui Orbis succurrat:
nil in illo praeter annos puerile: Indoles Marti
peridonea ultra etate ratio; responsa, quae a ven-
o vis expectet; animas Orbe maior, bellorum avidus
triumphi cuiusdam non incapax, Martialis glo-
riae studium et fames perenni cupiditas, vigetia-
tum omnium Imperis es plena. Ad unum ergo de
te dixisse sufficiat, filium habes Alexandrum, pul-
chrum tibi, virorum nomen Parentis gloriosius.

Philip. Dignam et ego Orbis famibus du-
xi indolem, quam amatis talis generandus erat, qui
Orbem vinceret. Me vero te filio fortunatum Alex-
ander. Quod te Regni, quod trophaeorum Regnae
relingua, id mihi ad immortalitatem sufficit.
tibi que

L897

tibi Thraciam, tibi Thessaliam, Thraciamque. cuius. xelin-
quo tibi Imperium, quod ab Amynta non accepi.
Macedonia primo fuit, ad regnum capere; nunc centum
et quinquaginta sunt Provinciae. Auge tuorum gloria,
et tibi pacta tuere.

Alex. Effugiam ut nec datum te Imperium peni-
teat, nec me acceptum. Modicum tamen est, quod tribuis,
nec pro meo mentis immensitate. Macedonia mihi
est, etiam si aucta non sufficit, Orbe volo. Thraciam
mihi das, quod ipse cepit. Thraciam mihi olim cog-
natus subegit Hercules. fatius ego arma cum votis cum-
fexi ac ut tua virtute. Thracia Hebraei aurei in-
cubitus fluctibus, sic olim Indus, et Ganges in tuas me-
as; pariter laudes desumabant. Etiam tuos obsecun-
dabo gloriae, ad militabo meo, non auctius imperatu-
rus, quia mundi immensitas patietur.

Philip. Amo Indolem, Macedonum dig-
na dabo. Aliud ergo tibi regnum quaere, si tibi, quando
te Macedonia non capit, Princeps ac tibi impera.

Maecenas alexium Dialogi mei exemplum.

Simile au-

199
Simile aumen in colloquijs, et literis sectarijs quando
q. licet, nisi quod in his grauius, sexiag. luicij tem-
perare sit Solemne.

CAPVT. IV.

Quartum non vulgaris Eloquen-
tijs fundamentum.

Mira per Allegoriam, et insigniores
figuras
Styli exornatio.

Ad hoc ennodii seculo Allegorij percrebuerat usus,
ut Sulliana dictio, que alienior a frequenti Allego-
ria, vulgo diceretur fextu Ciceronis. Nuda scilicet
illis, vel auro quia pretiosius pulcherrusq. fuit Al-
legoria, et multo magis de insigni Allegorij usu,
et Stylo per eam, ac insigniores figu-
ras exulto id censur-
sent.

Rariora quædam de Allegorico charactere.

Premonco nimiam affectationem, et tumorem quendam
Allegoriz merito capere ab omnibus, qualis illa est Enno-
dius: Est nunc, et cothurnatis elationibus Alexandri
iactet antiquitas, cui famę opulentia suggerit do-
loquentiam, et prope fauendis prodigialitate videtur
exerere rebus mendaciam laudatio. Hoc posito sit
iam de Allegoriz usu non vulgari.

Documentum I.

Longe admirabilem Allegoriam esse exedita, quæ a
rebus sumatur, ac personis in historia, vel fabula ce-
lebratioribus, nec vulgari modo accomodatis. Sic il-
lud de Alexandro VII. Romano Pontifice, qui a
Religione voti, quendam absoluit: est Romę contra hu-
iusmodi etiam modo, ac vincula gladius Alexandri.
Sic de Rege nostro hostium tot prius victorie: sed tyro
non horruit, contemnet, inuicta grandior Hercules. Sic
de Mos-

Sic de Mithrore victore, quorum insigne Taurus: I-
 tem novus Hercules taurum adorat & sic illud nos-
 tri Oratoris de Duce invicto: State admirabundam Re-
 xes, ubi pro civitate maioris Troja contra sui tem-
 poris Dolopos, et Achivos alter Sarmatis Petis pen-
 titis; Hector; hoc vetere illo felicisq; Fortiorq; qu-
 od ablu variam Ulyse, armis validis Diome-
 dem a desperata expugnatione in fuga vertit. Pre-
 cius Prada de Belgio: tot iam decernis Troja
 hec petitur, non expugnatur.

Allegoria ergo aliqua est exudita, in qua
 etiam aliud sensu, aliud verbis dicitur, sed ver-
 bis propriis, et exhibita, vel Poetica conditione
 petitur.

Patet id etiam in hinc systemis:

Adriam quisquis horruit
 Et lenem Cyani cauet
 Teleggi haec a metuit
 Aene, qui lethi pavet.
 Et de cura minorum

Allegoria

Signum ridooso delicti
 Cyclades parvas time,
 Scelus —

Non statim euadit Eypas
 Sed crevit culpam indoles.
 Sensusq; fit Scelus

Et in Superbia:

Quid cuncta Terreni exigit?
 Et alas cuncta gerit.
 Quid uerba celsi ruxigis?
 Staud cyllaro fax exit.

Documentum. II.

Allegoriae Synonimae, et conglobatae fortissime adox-
 rant exaltationem. Habes exempla cap. I. ubi de sensu
 bus Synonimis. Sic ad confirmandum illud, quod ra-
 xus sit absq; aliquo nequo, seu vitio, allegorice elabo-
 ratum in rythmo:

Nec sine cortice lignum
 Nec absq; lappa Sipes;

Nec sine carie.

194
Nec sine causâ typicâ

Nec sine causâ lege

Et Roras spîs aspexant

Seguntq; nubes Solem

Nimbosâ claustra reuerant

Jephyri, qstus prolem.

Sic nihil egisse gloriam

Vendicat totâ sibi

Sic de modestia animi contra fastid:

Furtius humi xepitux

Nec lapid imâ timent

É cælo xuitux in pæcep

It telis pag est trifidâ

Nec Suis spauet fare

Vales &

Documentum III.

Allegoria non re fugit acumen, immo Allegoria acutę
pulsatione adornant oratione. Sic de Ruro Ineu-
mate in igne, et spiritu vehementi descendente, Rex
rarius: Rex flammea linguas succursuimus hic
glus, seu amoris glus xepitux, vehementi spiritu
commodę ventilatur, ut vita efficacibus flammis
per ventid inspiket, quandoquid vnus potest Diu-
nus amor ardore ipse suę ventilare, nisi forte si-
mul in igne, atq; auxid ideo mutatur amor, ut in a-
moris glus

195
maior est amor pro auro respicimus. Atque gelida
Septentrionis ora, nec remotissimum Aem desideravit
proximo illudis Deo, quo melius intulit, quia auro
so, atq; auro sole. Atque torridus Mundi tractus, et so-
lis imminentis est, pro amorem estate frigere uti ex-
perimento intellexit.

Sic et illud de Sanctis. Splendidiora haec, quia in-
finiti Solis sidera sunt, non haec splendide mendaci-
bus fabulis, at debitis opo virtutibus lucent, non in
varias ferarum fauces efferrata. Crueliter rubent, sed
ipso Deo, quo felicissimo ardent, beatissime effulgent.
O vere amica sidera, quae veloxum magis fulgore
virtutum, quam celestem luce flammam stellatum annu
circumvolvunt.

In Poeta obsequio ex hoc documento illa Allegoria:
Mullorum capitum scripsisti, Pontice librum
Cux fronte tuus hic non habet exo liber?

Documentum IV.

Santo Allegoria pulchrior, et admirabilior, quanto
aptior

196
aptior; in Allegoria enim est quaedam tacita comparatio,
at comparatio sola laudat meretur, que conuina, et re-
bus idonea. Sic nepoti non degeneranti a maioribus
apte accommodat Gabriel Maximus, Equis Allegoria
ad dependentem fetu ad solares radios ex plorantia addi-
to Lemmate: Nui non degenerant.

Hinc suauitate haurit Allegorica illa petitio:
Et ego ad pedes munificentis tue cum precibus supplicem
coruus, ut beatorum supra, et in hac felici uirga, ac Ma-
iestatis tue umbra, fortunae meo ludo, et fastidio inue-
nia. Sic potentiam desideria magni mentibus plerumque
theatrum sternere.

Et eadem causa illud de Turco tumido a Polonis
vulgo, allegorice dictum est pulchrum, et admirabile quia
ia aptum: Oxbe terrarum haurio suum completura Ox-
bem Luna Turca videbatur: sed passio erat, qui
coeuntia Europae dimidiis fere cornua obiectu laterum
impediret.

Huc illud refert allegoricum ad tumidos de va-
poribus terrarum:

Nec vaporos

Ne vapor tunc altius
Nubibus caput eredit
Solutus est tunc tristis
Marexymatus redit.
~~~~~

197
At illud de obrisio:
Dissoluitur in paulo
Naufraga vite xatis.
Ni caueas hunc scopulum,
Perbis Salinute.

Documentum. V.

Tanto pulchrior, et admirabilior Allegoria, quanto
continuata illa Meta phora Euiditionis, et acuminis
multiplicis capaxior est. Hinc illud admodum
Allegoria apud Nestorid de Scytharum virtute V-
ladislao: O cetero vigoro! na et Stella post Luna
Othomanica ducit in triumpho, nisi citationibus in-
signire malis. Putuerunt Scytharum Reges, sed Stella
fuit quare appellus et Roma semper exhorruit, ca
etiamq. Solis domum teneret. Sed occidere coguntur, vel
extinguere cogit Vladislau, quia Sol est gerere natus
astra minoru. Nunquam luxuret Lodolia nisi aliquan-
do his stellis luxuret, nec ominosus quidquam acci-
dit, quod Exonid huiusmodi est Luna conuentio. Sed
reperit

298
reperi Atlante, qui hunc Iodiceum versat. Olim pe-
rissent, nisi lucebant alieno: collucere iam, si pu-
sent, sed nocte amant. Cui conuolue signa exatilia
Planetary cohorti, et si quid monstratum ibi agnos-
cit Martialis canba sub nostri Aevuli pedes eant.
Sic vides quantum admirabilitate tribuat a Bel-
li ducta comparatio, ob multiplici acuminis, et en-
ditionis Mathematicis, Romanis, et Poeticis capacitate.
Tales Allegoriz essent de Aquila, Leone, Phoenix, ce-
lo, floribus, igne, gemma, mari, tempestate, & c.
Ut ergo Allegoriz luce addas, si huius nomi-
ne appellatus ducatur, Alibozis, et exauditione ad
nomen hoc festinente illustratur. Sic in Allegoria
Rose, meminisse fabule docentis, Rosas ex huma-
no sanguine propagatas: hinc rubore tragique. I-
co, quod olim teste Basilio spinis Rosa caruerit,
sulliet ante Nati peccatum, vel quod Indi placare a-
sueverint Dynastas rosa oblata, et sic de aliis &.

Documentum. VI.

Pose Allego-

199
Sane Allegoria non vulgare sumi a rebus ad aliqua
ante spectantibus, vel ab ipsi artibus. Sic a re nautica
illud dicitur: Quoties mota est sacra Religio, ancho-
ra, toties fluctuavit Hero. navis.

Sic in Panegyrico d. Martini, ego quod Geli susper-
didit id Sanctus. Nemo mihi posthac Ethnologus,
nisi cui Gelos sic libeat **contemplari**. Viam tamen in
Gelis, non prius lalceda reperit, quam motu innocentia
in terris expressisset, aliquas in Sole, nullas in se pas-
sus maculas.

Sic iunera a Sancto Fran. Saverio animarum cau-
sa obita cum motu perpetuo alius comparavit.

Documentum. VII.

Stylus admirabilis Allegoricus aliquando deflebit
ad viam, et consuetudinem veterum. Sic illud dicitur
Patris: Non vna tibi civica, non vna obsidionalis
debet Patria, nisi quod sic Polonia coronari non suf-
ficat virtute, quod Romana.

Sic illud dicitur: Sape libertine, interu d'icembri
vtere

veteri: sibi alluditur ad Saturnalia Romanorum diei
 in Decembri celebratorum, tunc enim sexus omnia libe-
 rant. Sic etiam illud Poetæ: -- dextrag; suri iam compe-
 rat annos, -- id est iam centenarius est, nam veteres vi-
 g; ad centum in sinistra numerabant, a centum in dexte-
 ra numero translato; Ita: Si Phrygæ plaga caudit
 et te, ne in carne facere periculum factura videatur.
 Nunc patet etiam Allegoriâ non vulgare ab adagio,
 seu proverbio derivari potest, ut et illud de donis sus-
 pectis: Munera quibus colitur, equum, sejanum reputat
 aut monile, Scirmione, vel fatale sui possessoribus
 auxilium Tolovand.

Sic Balto nautæ dictum: Cui tot maria, terrarq; luv-
 traverit, placeat, ut ad solas nauipes Antycyris so-
 bi Stelaborum in copia purgando cenebro rationem.

Aliquando Allegoriæ huiusmodi, maxime
 in Dialogis, vixu et Logia derivato efferventur,
 ut illud ex Juvenale, ubi iudetur suis faciendum es-
 se: Cognatus parit maculis similis fœna et spuis in-
 ter se convenit vasis.

Documentum. VIII.

Allegoriz ditionis proprietate, ad ad Allegorie descen-
berat ad delectu accommodande, ita ut etiam eorum opposi-
ta per hanc artum, puta, ortu occasu, luci tenebras,
malicie rempitate & opponendo, ita ut noctis umbra-
ridg. horrea Dies & nocte, si opponita luce Allegorie
intenda.

Documentum IX.

Possit intertextu vni Leuodo plures inueni Allegorias non
inelegantas. Sic illud de Strads: Sed bellis arderat Ita-
lia, inueni dnd illud late dimanauit &. Et illud de exer-
citiu Duce alius: quos te, vel inter inuicem & arma-
tis procellas, quas Cotticus turbo equitabat, sereniores
Patris die, et quasmad resilituise malacia nesciat,
ad tu, non ta equo, qua victoriaru cursu tot pa-
tia decurre, Hoste parenta de impressu, te vbiq. trium-
phales lauceas colligente.

S. II.

Idea Allegoriz rarioris.

Exempla huiusmodi plura alibi, hic duo sufficiunt.

Primum au

202
Primum accipe in Allegoria de Ap'to. patiente ex p'p'rio
rio, Allegoria est sub nomine Parricidii, ad quod miser
Passioni mysteria adaptantur:

Illuget tandem dies que vix parente impio p'p'ro
pto, vixit, quia Salus Marci, cetero tyranno, p'p'ro de-
beat Parricidii nominari. Tam atrox, et insolens Par-
ricidii scelus, non communibus lacrymis, sed p'p'ro
dato sanguine deplorandum fuit. Osculo filicum all-
quis p'p'ro, et ex faucibus oris adp'ro omni gravissi-
me cor Patris vulnerearet. Vulnere id aliquando
non minor licentia, ad tantum osculo in cor liceret: in
bi id vincula, p'p'ro Patre, decet enim, post fili-
fatale tibi osculo amplexus vinculum: neq' tu ce-
filii mitius tractare volent, quia vinculum. P'p'ro et de
palmatus gravissimum leviter p'p'ro alape ludibri-
um? neq'pe Patre alape blandiri pax est filio. Par-
ricidas. Sed imbellis est manus colapsos impinge-
re, valentior hic Patre liberis habet, quia ad Sage-
am delapidum columna, illa sane durior, alterno
festum impetu Patre in manum deponent. Equi

Demone

dem nunc primū didici sapere homines moueri posse,
 quamquā huiusmodi saga nimidū animum habent ad
 motū, quē crudelitate animantur. Sed satis id qui-
 tid est: libet id cū Latre filiū tantū per luitare, ab
 ille lusus inter spiras aculeū habet. Ingeniosissi-
 ma amorij Philosophia, quē non Philosophū modo
 Socrate, sed Deū etiam Iuis cū filiis docet in axundi-
 ne reperasere! quā vero filiorū alio leuis axundo
 est; Cuius pax habens furorū pondus inauditū Deū
 Laxitudinē peragit, quē non minus dedecore illud cau-
 ciat, quā dolore, ubi id mactatus a filiū, et pro fili-
 is tumultetur Latre? nusquā credo decentiū, quā in
 emollitū cordibus filiorū.

Idea II.

Offertō dedicationē thesij logicarū M. Dominio Ryst-
 hi. P. N. Secretario: Allegoria ex aqua eius gemi-
 na fura, quā gladius discriminat, sumitur.

Quum id nomen felici amittit interitu soli-
 us iactura passa caliginis logica, ad tua montem
 noctū, quā dixerit proinde fura uirum funditur. Te-
 mira, ut

204
mina ut Latia, sic Attici ingeniorum nobilibus, et Aca-
demi vmbrae face proluce, ad una Celi proferato, adeo
parcius in Celi fons proveniunt, quod in Aetna acrius
ad et geminos Celi nesciat ferre Sole, et funas. No-
tuas quiddam acutis hoc Styli vmbrae cornuta luce
impetat, funa utiq; Solis domus, utiq; Cuius proferis con-
ad destinat, sed aliam etiam ingenium accendit, et Orbe neu-
ad etiam completo (quamuis non impleat) plend me-
liori passagii accendit plenilunium, ut Solis indu-
se ingenium fons huiusmodi videantur. Quid enim
illud ad diurnis lucis desit copia, quod Regia serenitas,
hoc est, felicitas Solis radius illis in intimis conclave,
seu in terrestri Celi admittit affundit? Elypsin
quiddam alie in Solis vicinia patiuntur fons, sed non
eius, quibus obnoxius autis lucis vixet luminis intendit
expendit, et in super contra fatales cuius, Solis um-
bras meliori quod Celi. Perseus gladio manentur.

S. III.

Mira Styli exornatio per
Figuras quasdam.

Illud hic

Mul' hie te moreo non figuratim specialit' tantummodo
 modo vultu a me hoc loco commendari, sed vel ora-
 gine vultu specialit' eorum ad, quod fiet si non verbi
 tantu' inanimibus, et grandiu' sensu' vacuis oratione
 conuincas, sed quibus grandior substat natura sententia,
 et non vulgare quidpid' sanas.

Latet id primo in flexu; Principi' Senequiae loci.
 Satis illa est conperies, Antiochus, similiter cadens, et
 indigniter exornant laude Traiani a Iustitia: quid
 natus severitas? quid non absoluta clementia, non
 recuperando furo sedes, nec aliud tibi sententia tu g-
 pcedit, quod bene iudicasse. Scant ante te litigato-
 re, non de fortunis suis, sed de sua equitacione sol-
 liciti, nec ta' verentur quid de causa sua, quid quid
 de moribus sentias. O vere Principi' populos non impe-
 rio magis, quid ratione comperere, intercedere ine-
 quitacionis Magistratum, in felidq; reddere, quidquid
 fieri non oportuent, postremo vobisissimu' Syderis mo-
 re, omnia inuicere, audire omnia, et vndeudq; statim
 veluti Numen adare, et assistere!

Mul' vero

206
Illud vero apud eorundem exponat non iudis compara-
tio, et oratorum incrementum, sed tibi nihil accomoda-
tius ad gloriam, quam penitus inspicere. Sunt quidam pro-
clara que in publicum profert, sed non mirra, que
limine tenet. Est magnificum, quod te ab omni conta-
gione vitiorum reprimis, ac reuocas, sed magnificentius
quod tuos. Quanto enim magis est arduum alios pro-
bare quam se, tanto laudabilius, quod ad ipse si opti-
mus omnes circa te similes effecisti.

Quod illud eundem: Veniet ergo tempus, quo pos-
teri videre, videntem tradere mirantibus suis partem,
quis sudores tuos campos hausit? que repositiones
tuas arbores? que saxa somnum preterierunt? quod
conclauis languores tuos videt? quod hausit la-
crymas? quod denig. tectum magnus hospes impleue-
rit? At hic iterum conperies, similiter cadens &

Rulbrud et campaz Antithesis personarum, sed
antithesis graue subbet acumen, ut illi: Et flagitio
sanctissima, luctuque, quod xij. felicia Magdalena.

Profere conuas exemplum de, anto. J. Sag.
&

Clauit

207

Clausi oculis perspicax, Solem ante vidisti, quid cerne-
res die, ante adoleuisti ad sanctitate, quid nascereris
ad vitam.

Et de sanctis Martyribus: Clausis ois ora, a periculis
submersa, palnere, quid ore eloquentiores.

Et illud: Neq, illa Rhetorid propria pensi habemus,
qui nata in sumo Thrasone ore fauendia emulati,
de suis rebus inconcinne, de alienis loquuntur, indix-
te, pessime de vicijs, tui vel imagine dixenti, ad elo-
quentis flumen e calibus deriuant. Nymphis, quid Ne-
pi, Tibero, quid Fulco, patris oratoru aptiores, quid
nobis oratoru.

Et illud similiter de Poetis: videas illos obicu-
ris lucid, notis oratid, antiquis nitore, ignorantis in-
textid, epitiu exoribus, expedita dubiis responsa af-
ferre: vniuus illis est hostis ignorantia, quid edidit ase
inpeni monumentis profligant, auditate ab hominu
mentibus proxiore.

Idem illud illustre ab iudicioru luminibus, seu
figuris. Fulgentii de Septo nato: qui portatus ut
paruulus

parvulus, adoratur ut Deus, parvulus in presepio in-
mensus in celo, vilius in farris, pretiosus in stellis. Ve-
nit, non ut suppet viuis, sed ut triumphet vitis.

Patet ex his obiter attackis bluxiburg, apud reveren-
tes exemplis miris in modo eloquentia, rursus modi,
ac aliis figuris exornari, si insuper figura sublima
sententia, vel aumone exornetur.

CAPVT V

Quintum non vulgaris Elo-
quentia Fundamentum.

Pulcherrimæ, et exquisitæ Def-
criptiones.

Religi; hic non mediocri placidâ captant, sed et suis
ad viciâ coloribus usq. ad viciâ abentatione, et legen-
tâ illecebrâ laborant depingere. Equius hac in re
Tucius in Allocutionibus, et Præda in Duobus
bas, et acuti S. L. præter alios.

Sectio 1.

Primum genus admirabilis
Descriptionis.

Duplici Descriptione Statuo, alia historice, alia Oratorij Stilo, utriusq; tamen artificie admirabili excolat. hęc non sine flegu quodam, et pompa, atq; acumine, et affectibus describit quod illa brevitex et diluide, et aliquo colore Rhetorico.

Primi generis Descriptio apparatus sumit ab ad-
iunctis rei describende, contentis illo versu: Quis, qu-
id, ubi, &c. Eadem ornamentis sumit, et admirabilem ab
Hypotyposi accurata. Ad a concinna rexiu comparibus,
Distributione, comparatione, Voculis similiter cadentibus,
evaditione obiter insperata, aliis verborum luminibus, et
viva adiutorum Descriptione. Sicut subinde descrip-
tionis maxime historica condire quæsito accessu, vel ex
viseribus rei exuta, vel in prima descriptione videre
licet, vel a loco communi, seu documento in promptu con-
cinna redacto, quod ex historia exutur, ut in Descrip-
tione quarta præstet.

S. vnicus

Descriptiones I. generis.

Descriptio I.

Celi terrestris apud Cosroem.

In Persiâ vos, et Syliu transfero, quo me res facile Cos-
 rois Regis Glâ rapit. Admirabile artis potentem, qu-
 od melior quam tuum in Barbaria condidit Kishi-
 medes, tanto solidioris glaciâ, quanto fragilior ma-
 chine argilla. Chrysalid id erat, in quo esta Globum
 immensitâ solis, ydæudq. uasus, hunc uis, laborq;
 etz ne micantiu Bellaru conversiones, Celi altioris
 speciem miâ artificis exhibebant. Aderant machi-
 ne equibus uis aquarum erumpere, que modo subiret
 in imbre, modo riperent in grandine, modo tumes-
 cerent in fluctus, modo precipitarent in torrentes: tum
 vero aex, nunc serenus, blanda uelut coenarum ameni-
 tate ridebant, nunc nubibus obducebatur, nunc fure-
 bat procellis, nunc micabat fulguribus, nunc minaci
 fulminum

fulminibus terrore omnia confundebat. Rex ipse velut
211
terrestrius supplex in medio collocatus ad nutum compo-
sitis, cursus, recessusq; Palladium contemplantur, p̄uebat
tonabat, fulminabat, permiscebat omnia. Vituere Celi
obscuro, Celo sic oculis subiecto &.

2. Admirabilis Descriptio

veris ex Nazianzeno.

Arripna omnino hec, nec indigna Divi calamo Descrip-
tio, quod figuræ Rhetoricæ, et partium enumeratio ve-
nusta nobilitat. Vide qualia sint, que oculis offerun-
tur, quales Regina temporum inducit pompas, quales
senas explicat omnis aragnitatis stipata satellitis.
Nunc Celi splendidus interornat, nunc Sol sublimi-
or, magisq; aurois, nunc hunc orbis clarior, purior
Pateris chorus, nunc et fluctus caditioribus, et sili-
per ad oculis in gratia redeunt: nunc fontes manant
liquidius, limpidius fluunt: nunc flumina hyper-
ni exuta compagibus, vinculis soluta liberius, latius
q; diffunduntur: nunc gratia collocant floribus: ax-
boxes gem-

212
boxes gemmas turgent: detonsi vident herbam totam
et hortus suavitex olet, et planta pulcherrime vixet, et
per videntes apax apni laucium. Nunc nauis cum celestis
mate e portu soluit, velarum alas explicat, per pyram
assulant Delphines, et tranquillo mari nauitas comi
tantes deducunt: mari suum excumit opus agricola,
vomere sulco imprimit, iam cuius nidum construit, et
dulcius modulatur, calad auceps instruit, et ad auu
pue ramos designat, plumasq; auis ad insidias ele
ganti artificio contegit: iam apud laboriosa explicata
pinnulis ex alueari emicat, iam praeta peruolat, iam
florei populatur, castra caeca concinnius elaborat, et
alterius implicat apni portus &

3. Descriptio Elephantuli tumidi

Adverte quod Descriptio non fiat a partium enumera
tione, admirabilis instituat, si non omnes partes
simili contextu, et conperie proponantur, ut in Secun
da Descriptione ex Nazianzeno. Sed varietate qu
am ad in de cibendis partibus conlecteris, noua q;

Stylus

213,

Resselegantia. Patet id in hac Descriptione Eleganti,
quæ Subiicitur ex Causino.

Quæ illa fronte, quæ porrectæ serenitas? quæ suavis
oculorum? quæ dignitas oculi? quæ xenidentis ad singulas
vultus amplexus? quot in facie venere? quot in ore
gratus, in genis rosei? quot roseis labellis insident. Sic-
natis? ut illi digitos magnæ lucentisq. incendunt gem-
me! quæquæ pondera quæcunq. tempore ferre viz potest,
quæ annulos --- ventilet (ca) quæcunq. digiti sudan-
tibus aurum. Quid quod comâ habeat scitissime rotun-
data, madentes coninnocid amplexas! quæcunq. pergit
pullulare rosas, fluere opobalsama, unguentâ cloxe di-
cere, atq. ad talis sit, quid mirâ si de Pauo conchatis
caudæ voluminibus, et veruiclore plumarum amictu su-
perbiens se ipsâ circumspicit, cervicid rotat, gradid fran-
git, nunc tenere, et molli incense eumid suspendit, ma-
gis de sui capitis decore sollicitus, quâ salute, ut pote
qui malit Rempublicam turbari quâ co-
mam, et complior esse quâ
honestior.

4. Descriptio

4 Descriptio cuiusdam Ado- lescentis Euanide forme.

Digi⁹ incipio huius sectionis concinnius historica Des-
criptione fieri, per ausum quæritur a documento in-
tentias reddere, quod in historiæ contemptus indicat.
In uero uero Descriptioni admittenti obiter possunt
opportuni affectus. Patet in exemplo.

Sæpius mora decipit, quæ sub fucato mentientis
Cæcis, vel illudentis, trini colore deperimus uerita-
tate. Momento forma corporis deformatur, nec fra-
gile id bonum omnia temporum mora solidat, quæ de il-
la sensim decipat fluximur, et uicium hoc in immorta-
le sapit illudat. Nempe quod Poeta cecinit:

Mendax forma boni defluentibus

Annis, fragipitat vitæa concuti

----- cerea diffluere

Vixit more rosæ, quæ modo rosida

Sed sicut tepidissimæ Fauoniæ

Resoluit pluuu' vesper. Cæcis

Vidimus

vidimus hac grata iuvene, cuius si genus inquiras in.
Quod originē ceteris maiorū, et natalibus influit, si o-
ris gratia, Larymeade alterū, aut Larymeade iuxta, vel
Larymeade. Et adhuc expectandum est, nullus est epi-
mius, neq; ille Iuvenis formosissimus, quod fluxorem
mortis ad liberalem, et laudabilem cultu ab se abstinere
et. Floruit, sed. Sed nempe induciā huius nullus
est. Venit ergo ad extrema in ipso gratia flore, et
ad nascentur hęc Rosa consensit. Floruit, sed flor
fuit ille caducus, neq; plus ultra floruit tempus mo-
doq; vixit, vixitq;. Inciderat forte morbi vis vehe-
mentior, cui. Ipe in spoliū forma cecit, ergo ille id
extremū iam pallere, id forme, id vite fluximū ti-
mere, breue rosarū, vel inculare. Diversa florant,
precantur multa feliciores, ni talē genuissent Laren-
tes, illud tamen vel maxime ut posteris sui cultus,
vel sic exhausti, et pallescentis effigiem velit non in-
videre, depingi se permitteret, si possit aas imitare na-
turae genicū. Verū nec precibus, nec lacrymis qu-
idquid dedit, suadus ad illas opes, ut olim. *Spavilla-*
us ad

ut ad similes. Sic solus annuit, ut postquam pluviosos dies humi delitasset, ea, quae tunc reperiret, formae penicillo egredi, ac exprimi curarent. Ergo extirpatae, et intumant, certisq; diebus uti dixerat, opperiantur. Tandem vana aperiant, sed heu! quae se de mutabilibus reperiant! Haec illi dixerunt, unde eruentes colubae, et serpentes sumerent. Horrent illi, cum ad reuelatae se sui paranda, et veluti lapideo frigore obripuerunt.

SECTIO II.

Descriptionum 2. oenus.

Alter modus Descriptionum admirabilior, et longe ab historico proxime indicato distinctus, floridus et impetuosusque narrationi plurimum deserviens: hic vero modus in eo consistit, ut adhibitis liberatius Oratorum coloribus etiam primo genere Descriptionum indicatis sensus illi admirabiles, acutos, ac eruditos, de quibus capitibus 1, 2, 3, alibi, insperantur, ac in superius insigniores affectus, de quibus brevis.

S. VNICUS.

Descriptione

Descriptiones 2. generis.

Hoc genere Descriptionis scribuntur nunc Sanequari-
ci Divi, et vici illustribus. Eodem genere scribuntur
elogia iisdem, uti et vituperia. Nabo tantum aliqua hu-
ius Descriptionis exempla.

I. Admirabilis Descriptio pro- digii facti a D. Antonio Patavino.

Habet Italia suum, habet et Aegyptus Antonium, nisi
quod hic inter virgula memorem, ac in umbra, ille
in radiis theatro versatus prodijt in Sole. Iterum
ille vetera Manlii trophæa innouat, panes in hos-
tium capita e capitolio iaculanti. Prodierrat hostis
non iam Antonio, sed Deo ipsi graui, fabulosa Dy-
gantidæ prælia in historia mutaturus. hostis plane
in sacra altaris hostia iniurius, nil tale in Deum
ausurus, nisi in latente. Sed latere inibi tantum ho-
spite verana haud potuit censere incredulitas, qua-
si non ferunde possit latere Deus in pane, ac sol in
nube

218/
nube, vel animus in corpore. Fregit tumidum hostem
ornatus cibo fortis Antonius, et si non ardeat illi
admouerat oppugnando, sed Minus fregit, ad iniuriam
in abditu Numen iumentis Magisteris peruenit, in
excursu lance proferens Deum, ut haberet momentum
non leue librata fides. Exande profecto spectaculum!
Dignator Minus, hostis perfidia triumphator Nemo.
Rursus agnitus a Iumentis Deus renasus visus, ut
fide pararet, et triumphum. Posuazum animal ceteris
firmum oneribus, succubuit inolito pondere Natio
tatis.

2. Admirabilis Descriptio

Virtutis Casimiriane.

Regiam, Casimire praeputa non alius tibi tingit,
quae reverendi color, aut flagelli excussus causa.
Noctu quoque ad sacra quae reuerens conscia tua
pietatis fecisti sidera, conscia, sed non sine metu
funda, quae ad te protusum incolumitate in precibus
dit effundit, obhominia ex palluit insignis. At re
galis purpura solito magis erubuit, cum vidit, te
sibi profecit

219
tibi proferri candelae. Nungua tu fuisti sanior, qu-
am ad hoc, proposita pro Pharmacis venere reputari
verendi, proferens impati fasibus tuis, et geniale
cordulato furebri, Regni solio tumultu, veni fibit hi-
nam.

Sax illa Denaxio virtutis D. Syacinti: Facit Sy-
acinto vera virtutis pulchritudine deponere de alte-
ro Syacinto fabulam, quod de Arias sanguine na-
tu credit Joan. Deu ipse tibi exuentus, et asper com-
parasti, cum duxit capiti lapid subiceret, quo efflo-
ruisti si non mollis, certe pulchrius. Nulle in te scap-
te fuerant flebiles motus, nisi marientis Dei. sed illo
in primis ex pallis natura prodigio, cum vandali
sine nauigio transerent, si iam non est aqua perdere
pulcherrima flore, neq. ex Syacinto fatere Maxima.

3. Acuta Descriptio tempesta- tis D. Xaverii immissa, et ab eodem sedata.

At tunc descriptio mare, quod sua tibi opes obtulit, iam
naupit tua, ad violentior procella tranquillitate
obsideam.

270
obit ad Aphi, tuo magis animo, quid Cauci affligi, he-
rentiq; effugio accipit, et sorbet, tuum enim uero vter-
q; naufragium feceris, merxus amox tuus est fluctibus
manij, tu dolens. Condonata tamen, condona. Cuius
piam Cuius sapina: Sed ille Imperatore, ut offi-
cioso tantu per amplexu coleret, pigra tunc in te par-
cella innocenter inmisit. Prospice id e' litore, ut ad
te paucis enacent: vide ut breuissimz generationis
officio perfundus ille, ac lepta malacia tibi axidens,
per tenace postitote Cancra tuos amox, ac delicia
remittat. Qui te, Maxime Cancer, Syderibus dignissi-
mud non affiamet, qui q' olem reuereris.

Descriptio Claudi Iulij ex qua patet quo-
modo vnus etia euentus Descriptione exornet, ad
acute exaperetur: Vg tibi Roma ab hoc ferali monitu.
Deni in sua Claudiu latuinet latebra, non in diti-
emineret, eo feriox, quo felicior, melior Speluncz
incola, quam Septu parulis. Imperii quid
lucd ante superat in latebras, et se ferari vexus,
quam homine ferino abstraxerat carere. Sed in-
de nescio

221

de necis, quo Imperii fato protulit dicitur in
purpura ferociore. Patuit illum e ludis ferarum e-
mexisse, dum qui sic eum vivere coeperat, morti adige-
rat. Viget in Imperio ut fera, speleo dignior, quam
Solis.

4. Descriptio acuta ignei Fi- siae, eiusq. gestores.

Quae te celsitudine, Sermonis esseque, quem ardua vir-
tus in Celis curru egulit, ab humo prodigiose sublimet?
Supra naturam credi poterat, qui naturam iura possidet. Aus-
sisti? Celum transiit in gremio: aliud imperasti? fecis-
ti caecos. Nihil tristius videre mortales, quam serenatu
ate triennio Celum: nunquam tanta nigrosi nubes ef-
fusa est, quam cum semper iacet clari, et sine nube di-
es. Egreduit aër? Demadherunt oculi. Impius non ex-
pulsisti, Solem, ut per famem aër per lucis iura. At
vexo tum primis exhilarabi terra, cum tristes, ac pluu-
id fecisti Celum. Sicasti aquas, cum fuditur lacrymas.
Red si in impios exansisti, statim concitatus ad Impe-
rium tuum aër, aut egundavit in imbres, aut exansit
in flamma.

in flammis. Sed quartus tu dicendus es, quem dum
bellus non satis caperet, immensus excepit ether. non
pe nil tibi commune ad postulare, qui fuisi etiam immen-
sus a cinere, eo vel a ole, quod ipso referi nomine illustra-
ox, quod non ovidere.

5. Descriptio acuta Davidis

Regis brevior.

Et causa reuocatus ad Scula, coniungit se gloria cum
sceptis, etiam cum Dabo zitiara inflari arundinem
digna calamo gerens. Fortis tunc non claua, sed manu
pulsisti malis bellis pugnando cum bellicis. Quia
alle posthac tua te virtus optulit, que superior fuit
gigante. Cum illum funda tua funderet, fecisti hos-
tis occasum reuertens. Datus natalem. Acior ti-
bi super fuit pugna cum filio, quem triplex hasta re-
perit excozdem.

6. Descriptio insionis pom-
pe, cum qua corpus S. Xp̄ostomi Constanti-
nopolim est inductum ex Carisio.

© fortuna

Fortunata Moer, que triumphorum fuit principum. Fe-
 rebatur pretium piam totius orbis, vel humeris, vel
 Rudis, et tot ille erant Sepulchra, quot pedora: quam-
 quid nullum ei Sepulchrum fuit, cui semper certa fuit im-
 mortalitas. Redibat ab exilio, tanquam ex virtute sua
 theatro bene adhuc vivus, et spirans; nondum enim ex-
 tinctus videbatur oculorum ardor, nondum attrita fron-
 tis gravitas, nondum lingua Celo altior plane contine-
 rat: totus erat etiam in motu Agostomus. Sup antea
 loca equalem sine lacrymis videre non poterant: ea-
 ad ingenium genore letitig videbant triumphanti. Pu-
 auno. Sacis inferebantur equis, hic undantium po-
 pulorum multitudo, hic inexcelsis plausus. Mortuo, hic
 suavissime carminum modulationes, hic venientes flo-
 rid elegantis, exquisitissimi odores, flammis omnia
 collucere, quasi Caelum suis altissimum Tiberibus in
 terras defluisset, dies, et noctes non ea sua ardere lu-
 minibus, quod frequentia ceterum; oppleti vias om-
 nes uno agmine obviam sese effundere, Procerum glo-
 bulo vultu, cultus; ornativissimum emicare, non sequi, non
 valetudo qu-

valetudo quæquam retardare, ego etiam ad hoc
 spectaculum, ut ad salutis portum defessi, satis se
 vigine egisterant, qui huiusmodi noxium vide-
 rat. Imperatore ipse dignitas non tenuit, quæ se-
 lipio incitavit, quam Sacerdoti Antipatri religio-
 nis equitum manibus suo ferret navigio. O felix nau-
 gium! Non cogebat remis, quod fauor Numini
 impellebat. Viridissæ in ipso aditu Urbis muris
 egultantes, gestientes domos, confortivimos pompæ
 vicos, tellis ipsa laborantia, et cedente Civitatis
 faciem &.

Et allatis exemplis patet quantum sit splendor
 Descriptionis, quæ initio S. præscriptis præceptioni-
 bus inscribit. Vide etiam descriptione gal. fause-
 tanæ dixit, in Quirini Allocutione tertia.

CAPVT. VI.

Sextum admirabilioris FRAG.

Eloquentiæ Fundamentum

Affectus

Affectus Admirabiles. 225

Nilil Oratore admirabilius, ubi affectum seu habe-
 nas laqat, seu restringit. Sic ille imperat, hic trium-
 phat. Si boni affectu aures permulceat, et fere man-
 suerunt, si detinet. Severius, Classicum canis putes, vel
 (quod Satellitio cinctus fuisse dicitur. Scitica Demos-
 thenis, et Pericly eloquentia) fulgura, et tonitrua re-
 formides. Citharædæ cuiusdam. Paris Regis, si non
 tūta volubilitate nosse historia, eloquentem in eo adum-
 bratum credas, ubi primum in musicitate severitatis
 contentum odidit. Stupore quodam, et more omniū ani-
 mos opprimit: ubi suaves, ac mellitos effudit cantus
 omnes saltatione corporis intemperantē testari legitū-
 ram, ubi auriūbus modulis insonare cepit, continuo to-
 tis telis fremere, tumultuaxi arma, et gladii passim
 inlamarū. Rex effractis atrox foribus, accepto ense
 in obulos promissive vacillare, ac quire. Pax est vire-
 loquentis affectibus instructa. Aut certe ut illud assen-
 tatoris genus apud Juvenale ab aliis, quod opati-
 am venatur

am venatus, color ducit, si auditor ab oratore, nisi
quod ab hoc verius similes affectus, in se transferat
Pator, quod assentatis plebecula,

Quis si ridet ---- maxime castro

Comitatus, flet, si lacrymas conspexit amici.

Ne dollet, igni vultu trunq pro tempore passas,
alacris Enaxomias: si dixeris alio, sudat.

Verius ab oratoris affectibus vultu theatro sumunt
et cum gaudentibus gaudent, collacrymantur la-
crymantibus, seuiunt, si oratio ferociat.

S. I.

Affectuum admirabilius sciendorum ra-
tio, seu modus.

Legitimo affectus esse dupliis, Ethicos, et Patheticos:
illi sunt lenes, comes, iucundi, motu q. animo impu-
munt moderata; hi vehementiores ut pro cella, in-
censi ad fulmen, imitati, ut torquentes exumpunt, ac
ferme circa odium, iram, metum, inuidiam, miseratio-
ne versantur.

Primo ergo ad motus animorum iuvat vicia reu-

Denique

227

Descriptio, seu sty potius posita, et enumeratio partium colo-
re orationis quęsito temperata. Sic Aristoteles Urbis, Grae-
nensis restauracione Antonio Imperatori succedens, mise-
re vrbis fatid ob oculos ponens dicit: *Incet Stryxna, orna-
mentid olim Atiq, tui decus Imperii.* Non expositis eius
ornamentis subinfert: *Atq, omnia sunt in cinere.* Clausus
est portus ille, perierunt foris ornamenta, collapsa gym-
nasia, iucundissima vrbe luctuosa facta spectaculum,
iuniorum, et cadaverum tumulus. *Olim floruit, nunc ve-
re desolata perflant Zephyri.* Ad quas voces Impera-
tor lacrymatus.

Secundo valent ad incendendos animos figurę sen-
tentię grauiorę, et rotundius propositę, mox in lenibus,
equatio, et concisi breuiter tornati sensus in acerbis. -
Spiciant hęc Inclamationes, Detestationes, Dixit, Apsti-
trophe lenes, vel acę, Conuersiones, quęrimonię, aptę
personarum Similitudines, exempla comparata. Modu-
si incendendi animos sex exempla de quibus infra sub-
iciam.

Tertio oriuntur affectus ex personis, et eorum ad iurata,
quod etid

quod etiam Poetis⁹ solemne. Sic affectus ille ab gratia
deducitur 6. *Æneidas*:

At tu miserande puer, si qua fata aspera pumpa,
Tu Marcellus cuius manibus date lilia flenti,
Luzpuros spargam flores, animamq; repoty
His saltem accumulem tonis, et fungar inani reuerere.
Et loco et tempore etiam affectus similitudine, ut apud Virg:
O nimum celo, et pelago confide sereno,
Nudus in ignota, Palinure, iacebis arena?

Et modo rei pube tuæ oratoribus, tuæ Poetis affectu du-
cere solemne est. Quid modis mixte exponat Comparatio,
Seu simile. Talis affectus est in *Phœnicis*:

— Occidis, occidis

Caneste, ceu quoniam procellis
Exanimem quidam nardi,
Ceu dum per hortus cerulea manu
Despicit vultus Iuppiter, imbribus
Necni reluctantes Scanthi
Fassa solo poruere colla.

Similis affectus ille 8. *Æneidas*:

Voluitur Curiales letko, pulchroq; per artus
 Iterum, inq; humeros cervice collapsa recumbit,
 Purpureus voluti ad flus succius aratro
 Sanguis ut moriens, lacrog; papavera collo
 Demiserit caput.

Ab bonis fortunis, et corporis auctis, vel amissis affectus e-
 legans creari potest. Sic de obitu Isabellæ:

Ego peris, Auguste nitore, soliq; voluptas,
 Cui tumido Tanges amare reclinis ist?

Sic niveæ cervice ebux, sic lactea colli,
 Flugit hyemi, vires sic ferere long!
 Et illud, quod cerna charis, fixenq; necebat
 Affixis linguis dispareunte tacet!

Dulcia quas nuptæ posserebant basia matris,
 Nil putris, sanies, et gravis horrea inest!

En ut in affusas bubulis mortalibus umbra
 Desiit, ita peris lux Isabella throni?

Aliud hoc loco nota est Tullio: Fixi non potest, ut doleat,
 ut odere, ut nihil fletum deducatur is, qui audit nisi om-
 nes ei motus in ipso Oratore ingruant, atq; inusti esse
 videantur

239
Videantur. Recte enim Seneca: *Ita faciente discendum quod
faciendum sit.*

Quarto *Affectuum admirabilitate efficit, aut auget
verborum, et Sententiarum energia, item sensus grande, et
profundi figuris oratorum substrati.*

Quinto in affectibus sciendis *Stylus concisior, prae-
ox; locum habet, nam longa verboritas alicubi exingu-
it potius affectum, quam fouet, qui citius, quia ad finem
pneumatica decurrat Periodus, interuenit. Nempe ar-
onus loquitur, dum affectus ciet, at il momento quod
concupit, effundit, aliq. oris est, alia mentis eloquentia.
Iuxta omnium praerogatione exempla hii accipe.*

S. II.

Idea Affectuum lenium iux-
ta doctrinam superioris S.

Idea I.

*Materia affectuum sit minimus ille Connexiozum
Regis filius, qui dum inter fratres a Regni Successore
post obitum Parentis non conueniret meta ab Miro-
phane Thracie Rege, quem arbitrio elegerant propo-
sitionem.*

231
siam simulq. Regnum reputavit. In meta Thraz arbiter
Parentis coram demortuum, ac e' tumulo protractus collocari
iussit, et Regnum defferendum edicens, quod ad cor Paren-
tis Sagitta collimasset. Placuit meta duobus maioribus
natis filiis, unusq. illo ad Parentis brachium, alter pectus
telo perstrinxit. Recusat minimus, et meta, et regnum: af-
fectus iam audi:

Bene habet, o Princeps, meta nobis. Quis pharetra propo-
suit, quod vis nota Scissidii immanitas unquam statu-
ret. In meta vobis Parentis, in votis solum: Regnum in
corde quæimus, et per paternum pectus sceptrum pensamus,
ac insignia Regni per ferocia sua insignem. Etiam nos fer-
ro scrutamur viscera, dubii credo an ferrea sint quæ ta-
les in lucem effuderint! Preiudicis minimo, Magni Prin-
cipe, sed sequi si præsertim pudet, pigetq. pietas vetat.
Feliciores putassem, si meta huiusmodi Sagitta decli-
navit, aut necuis, manusq. detrectasset obsequium. Fe-
licitis hodie quod ne Barbaro quidem unquam fecerit! Re-
perere placuit, et simul Sarracidas! Induere purpura,
equare pietate! Siquis libuit in mortuum, cui vitam regno
potiorem de-

232
potiorē debemus. Non Patris Augusti! Nec in solio
bi felicem esse dū licuit, nec in tumultu! Si hostium
lis appetitus es, hic filiorum, felicior si tam fecundus non
fuisses. Daret in meta tuam extingui corpus, et purpura
placet, ubi ludū imperant ferales equi. Petisti medi-
us, ut nostrā reparandi sortē decerneres, Petisti ut per
tua vulnera filiorū assumeret ambitio. Scilicet repa-
lis purpura non satis rubet, nisi paterno sanguine im-
buatur. Sed ego ne in te genitor, arma capessat? hec ma-
nus iacula in te contorqueat? Paternū cor ferat, ut rep-
tra feda? An Regē esse non licet, quā simul et tyran-
num? At pietatis iura prohibens, si suadeat ambitio. Si
ta infame iter ducit ad solium, augustius est non rep-
mare. Non mihi tantū sunt, vel regni opes, vel Am-
riorū Regimen, et exequata filium, aut in dū Regē. Co-
rona non ex ambio, si per cor Parentis petenda sit, nec
regalem trabea, si per sanguine. Quale id mihi Regnū
quod si paternū vultus funestat? Videat purpura, quā
hoc cauro rubuit, pigeat sceptrū, quod ē paternis vire-
ribus ferale scripta exuitur. Fabula sit, quod amori

Pecis iacu-

Laeri iacula tribuat: Meo in te, Larente Optime, sic ut ar-
 biter iubet phasetratid amorem esse nolim, qui si adhuc
 opus creditur, vel in Cimmeriis tenebris tanta sceleris
 immunitatem laesulentissime videt. Filius non sum, si
 cor Larentis fecit; neq; Rex nisi impeto. Procul quidem
 a me Regnum, sed simul impietas. En ut etiam ipse necius
 trepidat: ipse ad tantum facinus accus intromit: ipse
 excidunt tela, quin ipsa etiam manus obrigescit. Quam
 aliter lites hanc de Imperio, Magnae arbiter, termina-
 ses! Hoc meta Larentis filii statuitur. Nollem etiam
 Manlium crudelis sane meta, et que nec Thracum de-
 ceat. Absit tamen ut me tam ferum videas, quod fe-
 rid esse voluisti: Focid siquos manus, hoc prius sentiat,
 quod in Laed iuxat, aut insurgat. Dolo tyranni nomi-
 ne discrepat, qui quis Larentis fecit, ut impeter. At ego
 Rex esse velim, non tyrannus: quod si non aliter impetran-
 dum est, prius malo vivere filius, quam Rex simul,
 et Parricida.

Idea II.

Oratio Manlij a Parente securi addicti, quod eius iniussu pugnaverit viceritq;

Expone ma-

Expone manus etiam triumphales ad infame deliquit
 buntur palud? Caput hoc vltimo virtutis securus equi
 piet? feram vincula, qui ex hoste tuli spolia? At quas
 causa? quod vicerim? vilioribus ergo ignavis felici
 oris, et pulchrius fuerit non vicisse? In glorie sanes
 facta fortia reponuntur, quibus hae reponi pignu
 um, ac fauorosis suppliciu? Et fata Imperii nulla
 misera! vbi et virtutes plebuntur. At contra
 dicitur Consulis pupnam? non piget sic pupnam, v
 bi victoria delictis satis expiat. Si quod in paelion
 te redundat dedecus, maior in victoria fauore la
 tet gloria. Ad hoc infirmi auctoritatem Imperii
 doles, non etiam iura pietatis? hanc expungit, et re
 tinere laboras disciplina? Non tunc te solum, et
 Consul, sed et Saxente cogita. Times ne non disciplin
 amans videare, non ite ne crudelis? Aut ne cunctis
 sua desint supplicia, non ite ne relictis factis pignora?
 Ita ne coxuet disciplina filis non occiso, hoste victo.
 Quod si coxuat fortitudo? quid si alacritas Inue
 nit? Mitto, quod edictis tuleras, et pugnae propi
 tueris

lucis, non vincere. veteres pugna, sed sine comite vic-
 toria. Quis enim certus victorū pugna vel prohibeat,
 vel detinet? Periculum a te edictum extorserat, illud cum
 hic abfuerit, quis fuerit noxa vel vincere, vel pugnae.
 Sed si Parens ita filii morte amas, si vincere non licuit,
 quam et vivere, eni iugulum, habes saxatū mori pectus,
 non ita vincere dedit, ut mori extimerca! Occumbere,
 mihi probum non fuit, dū victor moriā, amitto
 vita, sed non gloria. Lexime, licet, victore Mantium,
 Mantii famā non extinguas. Tu ead cadentes filii vlti-
 mas voces audi, et pternū vale.

Idea. III.

Deploratio excise Hierosolime ex Theophrasto

& Syllone; o adyta! o lēti colles, Sionis! Inuine illa
 beata vrbis Mater, qua pene pterna Celi spondentat.
 Quid ergo diuturnū, si pterna pexerunt? Cecidit ceci-
 dit Superba Regia, id nūcū nūcū fumus, et funis. &
 fumū semper aude molesta! Quo redit exulta tem-
 pli moles, Angelorū colonia, Celi pomeriū! Cuerti-
 tra montali manu, Diuinus ille lappi, eodemq; ele-
 mento pro-

236
merito profanatur Sanctuarium, quo habitabat. Vbi u-
sa, ubi sacra, ubi fontes? Ignem fontes, et naturae obli-
vione non estinguit, quod culpa succendit. Vbi mensa v-
bi ara? Vbi lampas aeternae, Soli grana? Sed nihil est
nisi lampas una totum templum! quas iteratura praes-
entibus in solis turba? altiora votis incendia sunt, cui
supplicia feruntur palmas lintenti senes? Nixere King-
lii in indigetis templi. Postremo exuta domo, abiit
Deus incolae? Davidica ionis potentia! qua nobis Satri-
am linquet, qui equit fecit Deus? quo compelle opes?
quo exortis merces? quo armille? Incurabit spolis sui
iurmodi depredator ignis f.

Idea IV.

Pulcher affectus Xpto morienti compatientis.
Dormis in Somnium suum vigilia nostra: victor dicit
cruciatum effundis animam, quod nobis infundas! con-
cludis diem ultimum, ut nobis dies aeternus orietur! in-
iugis manibus, pedibus, vulneribus, ubi conquis cas non
habet, nisi vel incurabas in vepre, vel declines in vul-
nera! Stare vero, Davidsime vix dolorem, ita decuit

rebarant

restaurari. *Arundinē, ut e ipsa illo gratē, illo vite flore
desine poteris? Aut non erat vita quā dases, nisi
proprie vita tibi sineres. Nouū profecto Salutis genus,
ut Orbis uiuat, Orbis vita perimitur, et hoc furene fu-
nus omnēū speciosius affertur!*

Affectus Pathetici, et vehemētes

*Idea Affectus vehementes spectant oburgationes, et in-
uectiua, et probations, et oratio furoris, mirandāq. plena,
aut aliquid ferale, et tragicū spirans. Affectus huius-
modi. Idea dedit Demostenes, cuius oratio fulguribus,
et canonicationibus plena, ipse etiā bellū in lingua pere-
re uidebatur. Pedit eorundē Idea Tullius in Catilina,
in Verre, in Antonio, in Cratino in senates debacha-
tus. Itaque et feralem affectus plenissimus est. Se-
neca Tragedia. Medea inuolue, in saniente ferociter
perhorresces, lege furens. Hercules, dices et ipse furens.*

*I. Idea huiusmodi affectus sit in Dialogo. Man-
lii dilatoris ad filio, quā supra attuli.*

2. Sit inuolue illa in Iudg facinus.

Bene et non

238
Perne est non vulnere, sed osculo excipitur: o facinus ab ip-
sa humanitate barbarum! O crudelissima, et digna pro-
ditore dementia! quis non nouerat ex amoris calore, bar-
bare transfuga, nullis prauis armis armare vulnere
posse, quod diuis. Superi te perdant diuinitatis venditor,
emptor suspendi, qui et diuinitate habere subiectus du-
plicitatis impudens voce publicatur sedentis venalis
Deus! plura se veniit iumentis mortui, quod Dei u-
uentis. Caput per te ueneat. Fecialis tu omnium foderum
ruptor, aude inter amicos osculorum anhelitus, odii ve-
nena des pumare, et a signo pacis bellum egordiu. Salu-
tate non exuberis? quod salutem esse nolis? prodianso-
ris pignore beneuolentia? pacis instrumento, pacis Prin-
cipe. Sed multi crede, osculo inuicia feneratoris, mor-
laqueo redimerent.

Pax ille affectus in Opti nefarium percussore: qu-
id agis impie uerberis? Sic ara illa tangis, ut uioles,
aude tibi aptauerat ille, quod Deum perciderat. Sic
preparationis inpratiuime reddita etiam auricula ad
voces beneuolentis obduraui. Adde in ipsa pudori

Regia

Regia tua imo improbitatis manus fit impudens. O pla-
 ne sinistra dexterae sic fraudentis obsequium? O sinistra
 nefarii percussoris despecta! nimirum apud Seniles, ac
 venales animos beneficii sentitur, contumelia meti solet.
 Item: o quidquid in Caelo fulguris lentum, atq; otiosum es pro-
 pexa, prohibe hoc humano maius, imo dignum. Rex de scelus.

CAPVT. VII.

Septimum admirabilioris E- loquentie Fundamentum.

Amplificationis usus singularis.

Amplificatio communis est oratoribus, sed in oratore
 nostro necesse est, ut sit singularis. Amplificationem
 ego duplici statu, in qua eminere debeat orator non
 vulgari. Illa est amplificatio breuior, seu dilatacio
 sententiae intra periodum, alia longior, id est, dilatacio
 argumenti, vel in tota oratione, vel est per se ampla,
 vel exiuciu, et actius. In utroq; hoc te instruet ca-
 put.

S. I.

Amplificatio

240
Amplificatio breuior non Vulga-
ris.

Breuiorē intelligo, quæ sit ad Sententiā in una sententiā,
vel paulo pluribus dilatatur. Vtriusq; modis efficitur, ac
exemplis.

Fiet hæc I.

Lex Periphrasim exaudita: Sic ille tres dictiones: Our-
nus Impurus Poeta, amplificatur: Exeat e' vaturno
museo ille quantumuis inter Castalios haustus casti-
cæis veng' audis omnino vates, melius de Nymphis, ac
fœonibus, quæ de Musis meritis, Myrto proinde, non
Apollini laure coronandus, ideoq; Solum pulcher, qu-
od in eo tot veneres. Ideo apud alios ingeniosi capites
laudæ meritis, quod fronte pene amiserit totus ef-
frens, dignus qui Toruicano vati, hui non impari-
dem, quibus paginæ inestavit pedibus in Ponticæ
solitudinē deportaret, ut inter Sythicas riuus mul-
tū calere dedisset, et Ponticis frigoribus calenti impu-
re, ac impure Enthēd temperarent.

Fiet II.

Lex periphrasim

Rex Persicus in orationis ambitu liberalius circumduc-
 tam. Si illa Arabis sententia dilatatur: In auro non
 pebibat, cui dulce ferrum est. Facessant imbelles animae,
 quibus genus incensum abiit, nec exitus in pretio, et cum
 nullam domi, nullam in hostio gloriam collegerint, ad-
 huc tamen auro fulgent, nitent purpura, quae pro eorum
 ignavia erubescat. Non hos ego sepe, non hos facibus
 admoverim, non illi aurea melioris fortunae venam
 aperuerim, qui nec domi consilio, nec foris manu se re-
 nesc, nec domi Curio, nec Pallio referant Camillo, il-
 los potius, quorum toties armis secunda, tuta periculis Sa-
 lina, e cuncto illo glorie Martis, bellicae theatro tot
 victrices collegerit laureas suo sepe, hostili seque sanguine
 irrigatas: his ego diuite domi Paetolo, his au-
 reos non infelici adhaec huius Arabis virus in totis
 alveis infuderim. Ludere sanguine? Merito Patrius
 ad illos Tanager diuite vena refluat, et laudem sequatur
 auro: pax equidem est, ut strenuas ferro manus caridre
 exponant Manubis: pax ut oppressum Clypeo pedus au-
 reum velles induat, et insomnes vigilas praetorsu Pa-
 trii cervical

ut ceteris reponat, nec sola recte factis merces sit recte
 fallozid conscientia.

Fiet. III.

Lex Periphrasim sensibus admirabilibus, nec obuiis, ceteris
 tamen significantibus exponat. Sic aliquot hec verba
 liberalis fuit in miseris dilatatur. Nulla ille reperit
 angustias, quas non maximis largitionibus dilataret,
 nunquam sibi viuis beatior, quod cum fluximos de suo fe-
 liciter redderet. Nouum ergo alii cum sole oriri fortu-
 nam, occidere calamitatem imperat; negligere opes, nisi
 quas exparet, fluxa appetere, quo dare plura posset,
 nunquam miserorum exagubula inuisere, quin ea simul
 simulam efficieret fortunata, nihil in super in sua ex-
 timare fortuna, quod quod prodece deberet miseris fe-
 licibus posset; deniq; quicquid fortuna exigere potuis-
 set, id lucidum virtutis fuisse, solo glorie consue ad illud re-
 dundantur.

Similiter illud: bonus fuit inter malos iuuenes, am-
 plificatur. Nam tunc ille inter equales non equis pas-
 sibus ad animi lucra properare, quibus illi ad inter-
 tudine

et uideant precipites: iam virtutes in se, cum in theatris, aut
 eorum compendio circumferre, succedens corpusculum non
 aliis pro, quam ingentium virtutum augmentis dilatare, ni-
 hil unquam puerile praeter plateam praesefere, Quidq; mo-
 res, usq; ad ipsam cultus similitudinem exprimere, cum inte-
 rea in coetaneis in vite oblectamenta effusis, palmaria
 semper regnent vitia, ut fere illa grae post hinc una vo-
 luptatis, exae aliud bibit colat.

Fict. IV.

Rex bene Comparatione a simili deducta. Sic illud di-
 lictatur: Militum virtus praemii exultat: Cederet im-
 brom aureum fortium esse praemia, solidum virtutis belligru-
 tummentum. Exigitur hac aurea tempestate, ac in immen-
 sum exiit etiam collapsa bellantium virtus, Solidaturq;
 ubi aurea Quid Latium fuit grandine, et pretiosa hac
 in calxii detonuit procella.

Idem breuius aliter: Virtutis in publicum emersura
 adyta facile aurea reuerantur clauis, adeoq; munus, ac
 praesate mercedis ratio mentes hac velut aurea virtu-
 tis era pertrahit, velut aurea cote acuit.

Similiter

Similiter illud dilatatus: Nolo comprehedi cum impari: fan-
quet abiq. pazi? imulo virtus: illa mihi laurus non indeo-
ra, quae de nobili hoste decerpitur, nec valles petunt fulmi-
na, nec seo in agris ierunt, nec vixo postvata imbellis-
fancia laurus parit.

Fiet. V.

De brevis Comparatione euiditā. Sic de fortiter aduersa
tolerante: Ita ille inter fortunas illu: stat velut Marpe-
sia cautes, Capitolisq; immobile saxu. Sic: Nubili To-
nanteq; Patre illera serenitate exipioni, merito credi po-
terat altitudine mentis Olympi excedere, ut pote celsiora
quā ut ad eū potuere, quantū aut mucro Bellati Cui-
ni, aut contra Persei scutū atrocior aspectus.

Similiter illud: Iudices corruptionibus obno-
sū. Non sola Lydia argenteis Philippi hastis patuit,
et aureus effudit Macedonū Bellū, ubi bellicos auiere
nūl profectū: etiam iuxta equitati pectora hūc
pius pulsaui post nauisq; Machina.

Similiter illud: Exmū mūles capitea: Recte
aureū credas esse psmū, quo citra Timothei som-
niam

nūc vixius videris, quia et similitud animi capiuntur.
Non vni credo reperitur simachus, si suū haberet
legendum, qui aecoras pro Patria cicatrice auro obstrue-
ret, vulnere coronaret. Sic Juvenal.

Pallus ut nudus pressit, qui calibus angus
Vel fugadunensem Ruchetoz dicitur ad aza.

Fiet. VI.

Lex compositionem fluxuū similitud, seu per sensus synoni-
micos, eorū: vel eundem, vel non. Sic illud: Exodit qu-
od nocet: Non sola felicit addit felicitas, sed acerbi se-
tiam suavitat, noxia salubribus permiscetur. Latent
pleidq; in aduersis solatia, et nubes hē. Solem sequunt; nu-
clous latet in putamine, et sub spinis, sub cortice ligno
in vili concha leguntur Margaritę, in montis venis
aurū tegitur, in Thersite viget illubris animus, Maxi-
mū fluctus naues hauriunt, sedis ad fundunt uniones.

Sic et illi Rhythmi de minimis non temnen dis:

Si praua mole subruunt	Remozgiter obstruunt
Antilla flamma hui	Dū proa pontis recat,
Et apī Pylo recat	Si oculis debet hortum:
	Laxus in

246
Lexus humanae flumini Sarcobri debent citum.

Fiet VII.

Lex congerit exuditionis loco vocabuli alicuius unius
sali, et generis, ad quod ille exuditiones obiter memo-
rata referentur velut species. Sic illud dicitur: Super-
eat hoc opus omnia mirabilia in cuncta opera, in parti-
culari huius exponendo, dilatatur: Causa huius operi compo-
nas Egypti Pyramides arte, pretioque certantes, Colos-
sum Solis Rhodii situ, et mole admirabilem, Sta-
tiz tuxis lumina, dignum Phoempe Rege opus. Epho-
sing Sicis templum, muros Babylonis, Mausoli Sepul-
chrum Iouisa Sicilia in Cnos decursum, Corcori Regiam,
Minois labyrinthum, Luxea Neroni domum, Amphithe-
atrum Pompeii, Apelli Alexandrum, vasa Zeuxipoli Pa-
thasii linteam, Pompei Statuam, Coam venerabilem Pra-
gicelis, Arineus Cyprius, incisa solis sapithazum ad
Centaurus pugna, aliisque septenta Orbis, et artis porten-
ta.

Similiter illud: Delicata ferula vales. Somnias
tucum vitellio, nexio que acrogena iocinosa. Pra-

riarou

247
Sarcod cerebella, Muxosaru lactes, Mumidica. volu-
cre, Arabiam Albid, patina Vitellii, lugum Helio-
gabali, gemmas Eopatis, Mexoni coruicua f.
Similiter illud rhymericu de ingenti cruciata Lux-
patszu:

¶ Inge Procuste lectulid	vel ardor. Hinc totus
¶ Hinc cataracta Perilli	Non Phalaris, aut Sicule
¶ Nec capris coma ignea	Toxite tyxannus ore
¶ Nec lior plumbi potus	ubi piantur macule
¶ Nec vi morboru gnea	Foco vel leui more

Item pauca non temnenda eruditionibus compleratis
offer: quis sibi a minimis non reformidet, cui audit
in Hispania restorid a cuniculis oppidum, a Falpis
in Thesalia, a Ranis in Gallia, a Foultis in Pru-
ca, a Muxibus pullos Megarenos, Phavelitos a ves-
pis fugatos, Gymnesios contra imbelles sepuculos o-
pe a Romani flagitare?

Fiet. VIII.

Lex applicatione Subiecti, et predicati in propositione
contenti. Si illud dilatatur: Num a certis stulis, ac
necessaria

necessaria: Vex imbriū *fructum, et solus in*
am nubes aq̄os fructant, exhilarant hortus, prae
amgnitate, floribus luxuriam, arbutis gratia, fru-
tiung, copiam recedunt, et nitore. Emortua horto-
rum gratia, et in Jona *coaxidam mutantur omni-*
a, nisi ros ille Celi ardore temperet, et effug nubibus
procelis terae viscera humectent, amena nequit a-
se tellus, ridente perpetim Sole, cui primū amgnior
vultu oxidere solita, dū glum in lacrimas so-
lū in lacrimas se cepit effundere; Deniq, evasit
copituz apiccola, dum apri vivunt, nec glūis ino-
xantur.

Fiet. IX.

Pex evolutione, ac applicatione quaedam partium a-
licius vocabuli in propositione contenti. Sic illud
silatatur: Vox Mus, sic artificiosa: Principio con-
stanti auctoritatis vestigiū inalterata vox impu-
nit, adeoq, graue, minimēq, vacillante glomerat
et metitur gradu, ut omne plane specie, gloriaq,
acq, ligere, nec sese in inessu circumvicere rictu su-
plaudente

plaudentiū videatur: mox ubi genius ille vocalis in-
 caluit, sensimq. in artē incidit artificij fuga, hic etiā
 considere minutim sonos, et canora velut in puncta
 distinguere, pluribusq. momentis, et minimis maxi-
 ma eorū tempora compensare. hic argutiorē, et belle
 cadentē ad numerū charite, velut artē appēditicē
 vltimas, et quosdā quasi cinnulos consignare: hic
 ductū celerissime spiritū librare veluti pennis, et in
 sublime promittere, mox aut ad ima deuoluere, aut
 retrosum a medio cursu repprehendere, deorsum im-
 pellere, ante ex pedatū premere, sibi ter, reuocare, cir-
 cum agere veluti turbidē aduersare, et non ore sed
 toro vibratū, rotundatūq. credere: hic dextērita-
 te blandissima dulcedinē Patientate considerē, hic
 improvisa demissione vocem introxerit, flebere, et
 suada quada titillatione prouehere, hic exultante
 cantu hilaritate, fractis identitū numeris, et quada
 Inproxi specie temperare, deniq. sonū illidēre, im-
 plicare, explicare, suspendere, variare, producere su-
 perius, trepidatione, Modulatione, concentu plane,
 grauitate

250
grauiter acute, et sequenti modo nobilitate facultate
suam.

Sic et illud: Quae varii canunt, et animalia vocem
sunt, ubi singuli verba sua propria, et animalibus
attribuitur: Vexi adulationi audias pipire passerem, p
sitare palumbos, tinninare gazos, Mexilos suauiter
coninnere, miltare acridulas, trullare turdos, Ruu
piltare, gratitare anseres, puxi puxere, gemere can
re, tectinnire anates, arenare cygnos, pipare ac
tre, lipire miluos, cucurire gallos, gracillare gallinas
pupillare pavones, trinmare hiundines, clargere ag
las, pulpaze vulturex, crocitate coxus, paxulos frup
re, glotzaxe ciconias, cuculaxe cuculos, cicadas p
nixe, bombillare apes, bubones bubulare, Ruidere v
cillione, cubire putione, cucubaxe noctuas, alulare v
lulas, Stexopei zinzululare, Pitacos humanas voces im
taxi, Philometad per mille discrimina vocem florum.
Kallige audias vancare typrides, rugire leones, felice
gazdos, orzaxe fincez, vris vncare, apros fexendere
paxzine cleyrantes, rudere ciros, cezuos, et omnes
glouitare

glocitare, mugire tauros, quiritare venas, blaterare de-
oles, balare oves, mutare nivos, gonnare vulpeculas, gla-
uitare cotulos, vagare lepores, dinterare muscellas, quil-
lare quillos, dicitare bozies, coagare xanas.

Fiet. X.

Lex raras definitiones conglobatas. Sic vox liliid dila-
tatur: Tos ille, terre sacramentū, plantarū gloria, o-
culus, fluxū, pratorū gemma, sydus hortorū, pulchri-
tudo suaviter eminentibus radiis emittens. Sic Perda
procerū hominū describit: Quid ob immane corporū mo-
lem de Texanaceo genere, aut Enceladi, Euphoine so-
bold, seu centū geminū Briareū credidistis, hominū,
ingūd hyperbold, ve, peritina vmbra, Rhodid co-
lūū, Eupantomachis Colophonē, una ap' Herculis co-
lumū, cui invicibi pōnit, non plus vltra &.

Fiet. XI.

Lex opposita, vel quā opposita Synonima. Sic illud
dilatatur: Omilite sit. Revul: ab armis ad axa tran-
sit, non cruore id hostiū, sed sanctorū hostiū lita-
turus; Clavico ante assuetus, ac licius, nunc vocalionē
in laude!

252
in laudes Numini harmonis; laurea triumphalis
mitiores olea, galea in Infula gladius et hasta in
honorariis Sagulis. Siphione, Chlamyde in sacro
pura permutantur. Etia hinc procedunt vitte lictus
tullibus arg.

Huc etia illud refertur: Adversus virtus exipitua
versifalium, in equos proficit, in nervo roboratur, canis
in fiduciam, triumphat in catastra. Prospera tibi adu-
ta fluant, retro sepe refluit virtus, melius virtutis
adversa consolidant.

Flet. XII.

Lex adiunctionis, et variorum circumstantiarum compo-
sitionis. Sic illud: Familia Sapphicarum fortis et hono-
rata, dilatatur a circumstantia Nomini, Remma-
tu, dignitatis. Ne tu a Martia, Sapphicarum gente
degener, que leone generat, nunquam ceuos, quod et
Sagitta gentilitia Marti consecrat, et adiunctum ei-
dem vitae signum immortalis glorie, ac lauree de-
vota reddat, si non hoc ipso pternitatis secura, quod
ad pternitatis pronube mirorae annulu illi merti-

ta desu

ta detulerint post honorarium antecambulationis Re-
gii. Scriptione, quo sua Scriptione gloria sustentat.

Fiet. XIII.

Sex imperatoribus concessus fluxus ad eandem propo-
sitionem illustrianda complebatur. De illius dilatatur:
Magnus est quod te laudet Summus Pontifex. San-
tus es, ut Septentrione cum Meridie tui nominis fa-
ma coniungas. Amuliu: eloquium ne quere, quam
dum tibi exponarab. Scriptione Lorna Tullius pro-
dit. Securus es gloria, qua Petri clauibus communi-
ti: patet illi gloria immortalis adyta, cui clauis ex
hic resuadit. Coniada nulli unquam balchium Lau-
consignari potuit, qua tibi annulo Scriptionis, que
perennare poterit. Scriptione illi festissime semel in-
cisa.

Similiter hinc dicitur dilatatio illa acuta Supta-
ris de Christi Sudoze Sanguineo: Exegit a quavis
corporeis parte tributu avarus dolor, nulli Sudoze,
vel lazzemas condonavit. Aliter fere Christus non
decurit, qui totus oculus est. Alia oblatu de Celoca-
liq. veneru

254
siq; venenu propinat, quo propius adnoto sedat
nobilis gemma? Certe orien nobes, ad ita vesper
rubuit, polliceri sibi. Musca poterat cras serenud?

Fiet. XIV.

Si utamur simul pluribus aliquot modis, et modo re-
censitis, eosq; in una propositione dilatanda coniu-
gamus. Patet in dilatatione huius sententia: Non
res mutant mores; que sic amplificatur: Non semel
mitem alias. Rursum efferauit, aut peiore fecit, que
em dignitas statim reperit. Si pleriq; imperium
caimine, fortuna est pro scelere: hec umbra solis
hunc modum, hoc fasces satellitum comitatur. Nec per-
tior illis subinde quaquara, quod que plurimum rubet hu-
mano sanguine, nec solium augustius, quod quod pro
depressa civium capita conscen ditur: nec reptum
potius, quod quod plura, per Tarquinii virgula, non
iam papaverum, sed innocentium colla abussit. Ideo
honorariq; recire. Septe virtuti equidem munitantur,
et Regis felicitas saxo pristina libertatis constantia
solidatur, viz illius quatuor relicto, postquam repale
pomum

258
potum auxque videlicet virtutis fructus obtinere. Tu-
mus, ne dicam unicum spectavit Roma Titum, qui accepto
Imperio melior, animus ferocis eguit, cum purpuram
induisset; sed plures in illo vitia didicere licentia
Magnifica, quae in fortunae fastigio posita, in reuera
quodam barathrum precipitat, et ad Diademate proce-
dit sortis, ac virtutis oblivione imprimit. Quam diu
nocturnae vel naturae respant tenebrae, Sol hic infra
terras deprimunt; ubi effulserit clarior, aliens lucis,
et minora extinguit. Nihil, veluti Sol non foret, nisi
inter diu Solus luceat.

S. II.

Amplificatio longior.

Hic dicentur de vi ad argumentum esse etiam
minus amplum dilatandum. Aliquot modos afferam.
Illud moneo, ne sua admirabilitate eius modorum
careat huiusmodi, debet presuppositis in Eloquentiae
admirabilis fundamentis insistere, et ingenio, in quo
itaque modus pertrahatur.

I. Modus argumentum reddendi amplum.

Facile, et inge-

256
Facili, et ingenio a circumstantiis, et Adjuvantibus
ad, locorum, temporum, personarum, id est, vel a pluribus
simul circumstantiis, vel ab una tantum, hanc dicitur
ut appendendo, ac per acumen carum, ac exultatione
sices ferat, eam librando; fluxus autem omne inceden
do ad propositum.

Exemplum accipe in hac oratione, quae potest
trahi in gratulatione noui anni. Huius propositio
(Annus hic nascitur) sumit aucta amplificatione,
tandem Adjuvantibus festorum Natalis, et Circumcisionis
Christi, tum anni praecedentis. 7.

Natalis noui anni

In luce imo tenebras prodit Deus Infans, et sane
opportuni. Sol oritur, ubi lucis, quae tenebras pro
fliget, pressat inopia. Part Dei crepundia, et annu
pene vagare, ac inter Verbi fascias coarctari videtur.
An enim sic adstringi annorum spatia detrectent
ad gemitus Verbi temporum uocabulis angusta
tux. Exo natalibus destinatum tempus noua ve
nisset fundamenta, cum et Deus in carne proferat,

nam extra

257
[nam exera carne ante annos pignitur, quod tota pa-
cie pteinita.] et anno insuper pexat se obiteticus Dei
quidam suavior Infantia, sed anni non nihil amigni-
or, quod natalis Numini temerariunt lacryme, anni
crepundia communis plausus exigit, Terentianon.
illi orbis induunt, ut illud pxtered, quod anni fasci-
as tingat purpura, quod Verbi cuon imbuit: nec ali-
ua illi in horoscopo contingat. Sed dicit quod d. Deus
in vna Virginis declinans inter bonorum pxtagia,
et sic hodie pluat sanguine, na hpc teneri annus plu-
uid beate sementis pabulum est, et quidquid malo-
rum supererat, extinguitur pxtage acris. Sed pariter
traxit, ad meret. Funus eiusdem pxtatid circa nocte
meridie, ut ille ait: Cuius vitam producere ultra
natalis altorius haud licet. Satis tamen habet en-
comii, quod vita inspirauerit nato in carne Verbo
in agone merito gloriatus se vita dedisse vitz autho-
ri, quod ab anni funere exiatur. Sed en melior est quo-
dam annosi cadaveris pulco exumpit. Speniq, et ab
inlextu, quatuor vniu, extu, ac vita emexpit alteri-
us. Crituro

ur. Exitus, et ille super egesto. Sole puriores haud
 radios ab hoc tractu, quam a plebe traxit. Et
 quidquid ille accessit lumine, tuis. M. P. amplexu
 cet, accedit commodis. Neut enim mutasse lucis
 simoniam cepta illius, anni reuolutio, quin ad
 spargat in commune. Quod si nec una tibi constanti
 serenitate ligit, hec salid' faulci' com precationibus,
 quas rex repetita se plus vota, quibus sua vis in
 tumulatiuime auget.

MODUS II.

Rex variam conditione, et multiplex accumen, quod
 res populat] dilatatuz argumentu non vulgarien.
 Argumentu si dilatatuz: Currens moneta in Pola
 nia, de qua sic conqueu possis:

Regulau' sine facinus quereu, ad ab ipse
 tribolanz monete censu inopia' auri imo iactu
 augemus. Merito hodieq; Creta, et Corynthus, sed
 detentor credi possit Polonia, cuius sic abunde auri
 argentiq; nihil prope. Non sola tribunes coluit gra
 nis vetus Roma, etiam hic, ubi silicet q' exuim
 phat. (ne

259

phat. Aeneas repente offulsit speculum, ubi fulgebant au-
ro, prae solido obrisere. Olim gemmis, niqueq. illi leg-
sam auro depluit, nunc quae tartarus detonat tempesta!
Ita vobis et civitate donavimus, auro cogitur epulare, a-
deoq. iam non auri sacra famel, sed cuius profana cru-
ciat. Nemo qui Aeneas in orbe graecae stetit reuocat,
vendidit, acrua nomini induit gratiam. Nondum aliquis
Iulius circulum esse conflat, quo Polonia torque-
ret, sed venosa neque parem Lextillo penna toleat. -- do-
ceatq. suad mupire iuuentud. Lax prodigio nisi te A-
quila noxiter deuoueat, quisquis aureo Patrum scu-
lo exultat, per te cecidit, signatusq. argenti, per te fedit,
infelixq. auri copia sublata: tibi vni saum nomen de-
bet gratium, tibi dange felicio repata opus estro sum
gaza tibi indulta. Repno melioris metalli pauperia de-
betur. Minus sane pretium ex fessili cui vel argenti feo-
nes, vel Imperiales in argento Aquile sedere copustuxo:
non iam auro oppugnat gratiam Patrum. Aeneas q.

Et et in pellicula Laxmata, auroq. luditur ex eo-
dem fonte: Aeneas personata vulpula, cuius eximia
in doctum

260
in doctum, non tamen ingenium in animu translatu
ti. Tunc fugiet gloria, quantumvis corpus a pelliculis in
calescat, cum ferendis. Et in iuuvis impato, ac imbel
lem te prebet hec leuis armatura. Penula contra fla
uam, pelliculus contra brumam pedes obarmas, ne leuis
nouo scilicet. Nihil desit clypeus. Nihil iam sparsa ca
uuluet si tale pro muro peloris haberet. Si tibi noui
militis genus auspiciante, non crebrius tarentu memia
sed et rigore hyemis placet uicere expugnare. Nihil
te dixerim, nisi fons illud, te in bellis uel periculis ora
gent equum: uel certe Atlante, qui sub meliori hoc que
antumuis Zodiaco (quod Solius Axiety signu occupat)
deudat, adeoq. effiui, ut nouo ualid ordine Sol in
axiety fluguid unius mensis mora patiatur. Nihil
non immerito. Ote proclaud omni, proclaud axiety ual
todem. d.

Modus. III.

Per reductione argumenti ad preparatione uniuersa
lem, non vulgare, nec vulgari proposita, uel ad lo
cum communis: que uniuersalis propositio per simi
liam.

261
lia vel causas, vel exempla deducetur. Exemplum autem
in laudum civitatis. Nescit honorum eximii contemptor,
quos tamen non effugit, eo quod honorum fugaces sequatur.
quod laus sic communi loco dilatatur:

Alexiter contra honorem institit, palmarum iniuriam me-
mor, quam illi proculcatij Basilie sortis insignibus
intulit. Rex habuit suos sub calce pomere depressa
pulcherrimo fastu ambitio, totamq. in sui vindicta Ro-
mam impulit. Nescit nempe ludibrium ex pertus sese
vindicare honore, nescit eos eximii ausus plebere vi-
tato auctoris fortunae supplicio. Saepe quidem regali tenni-
a immeritum incedit caput, saepe aurato vellere imme-
ritum pectus induit, sed in trabeatos e. Solis fortunae trans-
fugas, totis inruit honorum copiis, toto vel post fata in-
volat numerum apparatus. Unicus illi hostis sacri profa-
nig. ambitus fuga: huius omni cura compedes designat
argenteas, ut velut in nequid abeat rara virtut. huius
velut cavere subiectis victimis coronas destinat huius
honorarium intentat securi. Nec iniquum in iratum ce-
sere honoris se vindicantis minus, citius compedes indu-
ere, quam solex

esse, quas solenti virtutis imperio declinabant. Saten
 Lynceum quovis modo nequit insolens virtus, quae ad late
 oras praesens, in Solem incurrit. Luxo non in passu
 ea illud dicit fugam exubere modestiores animi: nec
 fatales profugo foveat, hoc est: talium rerum insignia
 cavere.

MODUS. IV.

Rex exaperatione rei, vel eventus alicuius non sine
 insperatis sensibus admirabilibus, de quibus, Cap. 2.

Sic Nuntius cladis victricem Annibalis Caethra
 mensibus exaperat: Bene, habet Carthaginienses, An
 nibal extractus Alpibus Romae, iam Punica intentat
 pugna; fugit acies, quas ad Auspiciis, et Cannas Romae
 fuerat, exivitq; in nobili vico nobilitas consilio tante
 cladis, et triumphis. Illeq; et Auspiciis aliquando
 entus, sanguine Romano decolor. Sic occidat, coere
 atque quovis Carthagini infecta signa inferat. Non
 inferat iam Roma, aut si inferat, habet adhuc a
 quibus iterum vinci possit. Dicat non contemnenda
 aciem, quae cunctis opportuit, nec vix minus
 ex, quae

263

cas, quod ingenium esse metuenat. Opprimit illi Cartha-
go puer, quo luulenter didicit Romanas vias, fortu-
ne ludicra pati posse: gemit exo. sub armis. Atque ob-
curior futura si noctis in clamor et triumphis: clades
numerat, ubi victoria arrogantiis somniant: trin-
cos suorum artus colligit, ubi cauid legere attentat.
Effuderat se in campis, sed ut ultimo faderetur: nume-
rum attulerat, non faxe gemitu sui virtute, tanto si-
licet apparatu suis ad immensam cladem, ignara Cartha-
gine virtute bella gerere, quae numero non computat,
nisi in hoste quo. Numerat nunc, si numerari deletas
possunt, quot ei genus reliquerit Superbis cladesque

Sicilom Scipio Africanus amplificat cladem carnen-
sem: Ducem me commilitones adeptavit Roma, eo-
tempore quo et ignarus nolit vincere, et magnanimus
non speret. Suis titulo me non incutus evoluerit nisi
fidulum ducere, ruenti Latas vel negare subsidia vel
eundem Imperia detrebare. Accepit hodie vultus Italia,
cui res glori posthuma medeat. Fuit Annibal quo-
antur H-

264
antū Annibalem Romę semper obliquus, nec Carthago ab
eo flexi voluisset. Nec alius virorum Tertium populi an-
te fortunę arsurgerē, nec sub Annibale magis potuit
ferre ire. Nāc nec Summa Sempiterna extra fortunę i-
tum? Erubuit ad se indignitatē ante Thrasymenus,
nunciū Scipionū, postquā nōstro cruore diu decolor pa-
lustris inter montes Suta virū, paleasq; cepit volvere.
Credent ne posteri conflatus ad carnas tantū Romę de-
decus? Dux Romanorum exercitus cesos, donec Annibal
militi diceret: Sance ferax! &

Modus v.

Dex digressione. Faciunt hanc sepe et historici qui cre-
bris de situ locorum, ac Regionū aduocamentis, & propo-
sitis Historiā laxant. faciunt et Oratores, tū in Panegy-
ricis, ad a laude aliorum, quod potissimum laudare in-
tendunt, in proliquis auoxis, consanguineisq; eiusdē
laude digressiuntur: tū per eussationē ad locū com-
muniōis virtutis, virtū, moxq; ad illius, rerū huma-
narū similitudinē, omnia interim argumento et
si id referri possit ad primū modū. Primi gene-
ris digressio

283
si digestio fluximū conducit ad ampliorem ²⁸³ Sanequim
magis eū pauca sunt dilaudanda in eo, cui Sanequim
adornas. Secundi generis digestio facili, sed grauius
sententiis reddenda admirabilior. Sic cuiusda ad ex-
tersi Rudicidū causa profecti laus amplificatur: Si domi
tantū lateat, qui foris Patriam obscuraret: domo pedē
non offerant quā et res angusta domi, nec animus ex-
be maior. Sed angustū, et magnū mentibus. Quid Patria:
Solum vertere magnū est cultura animarū. Sed vere a-
liis exteros oras vivere profectū, tibi semper splendū.

MODUS. VI.

Lex exempla, Sententiā Auctoris, sed non obuiū contemp-
tū, quod scilicet, et rarior transitio, et ingeniosa eloquentia
admiratione non debeturat.

Sic dilatur laus Metheros: Vix illū orbe in-
genium hūc non affant scientia. Etā coronata Re-
gū, Augusta Imperatorū exambūct. Carolū V ad-
huc luxū pā celebrat, qui triumphales manus ab in-
trumentis plorū ad curū pā tradidit molimina,
in Saxo illo otio, quod orbis Imperio euolutus dele-
gerat, vna

266
gerat, una, quae ex Mathematicis hauxit potest, in con-
clauē admittens voluptate. Celebrat adhuc et Maxi-
millianū Nubriū, cui nomini immensitas adhuc
suffecerat, quin eadē salis ultra mensurā homines
tenderet. Augustus Teometra, auferret telescopii Im-
perii Archimedes. Infuerat longe ante hūc, et Ca-
rolo, Adalano, qui latenter in Mathesi suauitū-
is, post Imperiale pomū nouus in burgo Santa-
lus inhiabit. Nāc et Imperialis Aquile suadito-
tem ad Solem ad Astronomi apporare, altitudi-
metā defigere in Altimetria duxere non inconpu-
id. Sed neq. occidens hac luce non illuxit. Hispani-
am venerat, cui Oriens etiā parat, lucetq. Nāc glū
illa suo coeruit. Ingerit, et adhuc occasū glorię
habet. Sui in occidente, nisi nouus illi exra Indias
intelligentis Sol oriatur. Hispanus quidē illozum
est, quem Mathematica retulit in Planetas, sed to-
tam insuper Globum Cantabrigie Astronomi ad se tra-
huit. Vixit adhuc sui in tabulis (quas Hispani-
nas vocitamus) Hispanię Reg. Alphonsus. Iacobus
Philippus

Philippus Hispanie, Philibertus Sabaudie Princeps,
 quia illos fama non tacet; Principes se non putarunt,
 nisi ut in solio, sic in cathedra sederent; nec alia il-
 li insignia cariora, quam que in Zodiaco signa pasce-
 re. An vero et ceteris afflavit gloria? ubi vel maxi-
 me regnant Astrologi? Aliud exemplum habes in Chri-
 sta in illud: In auxo nempe bibat?

7. 8. 9. MODUS.

Dilatationis oratoris tu per syllogismum tripartitum, et
 quinque partium (ubi maior, et ratio maior, minor, et ratio
 minoris preter conclusionem dilatantur) Item per appo-
 sitionem oratoriam, que constat propositione, ratione eiusdem,
 item ratione rationis, preterea eiusdem confirmatione
 ab exemplo, vel simili, vel testimonio, et conclusione, tu
 per partes Chast. puta per causam, contrarium, simile, o-
 gnumplum, testimonium. Hi certe Modi rem amplissime
 diluunt, ut consideranti patebit: cum deniq. per locos
 intrinsecos oratorum preter enumerata, ut obuia decla-
 rant exempla, que alii afferunt; his quia non vacat
 multa afferre, do saltem unum.

Dilatatio per

Dilatatio per expolitionem Oratoriam.

Sit illa Sententia dilatanda:

Vita Principum censura est obnoxia.

Si fortasse illius vita extra oculos, si vitia extra linguas
 illud, ac non Principi. Illi autem natalium umbræ nocte
 cæci, si parum effuderint, quod eorum probris sit obtentum,
 Nam Principum dicit ad ea latendi fiducia generis dis-
 crevit origo. An enim illud sit latebræ locus? An censo-
 riam Aristarchi virgulam evadant, fallant intentos
 corrensque oculos, si, quos in Sole, ac velut in fortuna a-
 pæto positos, perpetua Orbe Aristarcho rema aperena-
 cendi felicitas, aut diligentium suffragia volvere? Faci-
 le oculis illabuntur, que non intra humiles obscura
 vallis natura occultis, sed in conspectu defigis ex-
 gaudulo, et latebra interdicit. Nisi ut pæterea, argute
 ita illud videtur de Principe per oraculo sensisse Tra-
 yanæ Orator, cum vita Principis perpetua mundi cen-
 sura asseruit. At neg. a Rogato sat sapiente illa
 scripto dissimulata veritas, quo Iudice Principi non
 aliter latere contingit. Nempse ut Principes illud
 videt

269
ad Solem natura radiorum prodit serenitas, ita Regis
dignitatis fulgor sua se luce a tenebris vindicat, ut qu-
isquam Princeps in regia nascitur, exornat facile in
apertum, facile in vulgus emanet. Fausta est ad sua
gemma Reges, cuius probra non ita celavit annulus, ut
omnium gratia notitia effugerint. Atque dolosus est for-
tunae calculus, qui acta Principum paucissimè vulgi arbi-
trantis, ac gratia subicit censuræ. Romanum non effugit vel
tanta felicitas, nec ita subdita gentes Imperio coequet,
ut mentes etiã, et linguas.

X. MODUS.

Simplificationis instituendæ per Descriptionem exactam eius-
dem rei, quæ in argumentum addit. V.g. Rex et pugil, quod
non sola dixerunt, amplius narraturus pugili descrip-
tionem affert ex Causino: In lato patentius campo inluxit
tunc acies: hinc glomerati inter se pedes addensantur,
per pedes, de pedes dupeo, via viro consentus adhaeret, illinc
alazid vire explicantur equites cæcæque umbri opacati:
omnis est omnium ardor, scintillant oculi, spirat in vultu
furore Martius, fiduciosè permittit horum virtute, qua-
si subditi

270
In Subditis sibi Stimulis incitat: concinnant sicui, clau-
gunt tubz, volitant signa, fulgent gladii, immani quo-
da Preceptu sonant tympana, iam congressus, iam pug-
na, etiam pulueris nubes, vocisq; diuarius, iam tormen-
torum fulmina, et fragore, omniuius telorum concitate
grandine, mox collig inter se aures alterius velut fluc-
tibus reciprocate: sequuntur deploranda, que solent for-
tune ludibria, eedes multiples, deuictorum fuga, clades
nuce singulorum, nunc uniuersorum; armatis inexmel
eques pediti, intropis ex uictore iam debiles impliciti,
equi in cruore lassantes, succi in poplites, perantia cada-
uera, morientium gemitus, insultantium clamores, atq;
inter hanc rerum faciem flumen ejundans sanguinis,
et adhuc ejundaturus immanis, nisi notisq; tene-
bz atrox proglum dixemisset.

XI. MODUS.

Amplificationis per particulares inductiones ad dictum uni-
uersalius propositum pertinens. Vg. illud: Nihil in terris sta-
bile qd facile dilatabitur per inductione Regnoz, qd olim flo-
ruerunt, et iam interiere. Item Verbum, Item homi-
nid, puta

CAPVT. VIII.

Octauum cultioris Eloquen- tie Fundamentum.

tum rerum, tum circumstantiarum com-
binatio.

Etiam hoc ad fundamenta mirabilis Eloquentie pertinet,
quia est ingenii melioris partus, imo vel maxime in-
genium, et accumen probat apta, et mixta rerum, et cir-
cumstantiarum aliqui diu parata ad conuersionem, atq. i-
donea combinatio. Operis pretium fuerit fundamentum
hoc bene collocare, quia recentium Orationes frequentes
sibi huic fundamento insidunt, et pulcherrime amuz-
gunt.

S. I.

Mira circumstantiarum ad v-
nam Propositionem accommodatio.

Hic eluceat Oratorum in dextera, dum qualibet circum-
stantia mixto contextu, ac federe conciliat, et proposito
accomodat

acomodat. Igitur vere accomodatio fiet primo ex affini-
tate proprietatum aduentium in circumstantiis, item ex
affinitate, si qua est, nominum, cum se in proportionem ca-
dente, vel a contrarietate curra eade. Debetur id primo
in Dedicatione Scientia Logicae nouae soli sine macula,
Sed hominis Matris in Anna, id est in gratia conceptus ex-
hibet, et Scientiam Dominum, ubi Propositio est: Merito se ti-
bi deuouet Logica, ac submittit. Ratio prima ducitur ex
combinatione, tum nominum Logica, quae per anagramma
caligo ducitur, tum lunae noctis, et tenebrarum amig: sicut
ergo supra notauimus Planeta, si hoc obscuram Scien-
tia merito illi se subdit. Deinde quia si obscura est Lo-
gica ab illuere Planeta et Sole Terrenabitur. Sed antea
Scientiam Logica habet aliquid ad Dominum Inculta,
et quae rationalis est Scientia conceptus, proxima, et huius
Conceptioni est amica, quae omnia sic complectitur:

**Dedicatio Logicae B.V.M. Immaculat.
Conceptionis.**

Et Logicae tuae subtexi pedibus patiens, postquam
id nobis

vel nocet? Primum si furem permittit, Augusta vniuersi Prin-
 cepti. Minus tenebris vixit q. nomen est, nec alibi pulchritudine
 quod a proximo tibi q. iucundus Sole serenatus. Si funa
 est, quidquid calcas, etiam affusis pedibus, loq. noua ac-
 cendit plenitudinem. Quod quid lucid non amittit, loq. ne
 nomen amittat, cui caliginem immittunt. fateat, sed sub
 tam illustri planta, et hoc illi datus est ad gloriam. Plau-
 det ad Augustos. Nullis pedes ancillans silentis facultas
 et ab offusa tibi spicatus umbra, suq. facies obturritate
 pretium. Quod tamen organum sui conceptus suo dedit
 conceptus. Rationalis est conceptus emet, eos si dixerit tu-
 o relictos non nouit: hic illi, vel maxime dignus, dixerit
 te Deo conceptus placet. Minus quia illa est, quod ut te
 expta sterum maioris, imo minima colat. Sed tantilla
 etiam, quid si submitteret tibi ingenia, que caput conte-
 xit. Primos ingenii fructus non abneq. et si malum idq.
 hoc est, primum mortis bellaria non libaris. Certe distinctio
 duo tunc ad te pertinet, cuius primum in stereo exortum
 a reliquis Praxia sic distinguit.

Secundo: Eadem mixta circumstantia ad acco-
 modatio

modalis ad propositionem fit dicendo proportionata. Allegoria a qualibet circumstantia, ita tamen, ut quilibet Allegoria ad eundem sensum detorqueatur, ad quod alio eamdem propositionem exprimens.

In primo ad illam propositionem: Vestra, Iudice, gloria perennabit: accommodantur Iudicium aucta iniquia: vestra nesciet unquam interire gloria, cui velle hoc tantum valeat expanditur. Oppugnatura Procerum nomen obliuio, vel in hoc signo vincetur. Nec Iura Ducalis vestro nomini vllas affundi tenebras patietur hoc Iura, Celite Superior, quod Elyonum ignara constanti serenitate Patrie affulget. Quamquam et Auspitiunorum affaltius prouectum, terrens metas gloriae effugiet vestrum nomen. Nec Olorinus candor vllas ei umbras inspergi sinet, et hoc flammens Zodiaci dignior pars Celestis melius pro vestra gloria exubabit quam pro auxo velle, vel Asperitudo hortis Draco inperlat. Iudicium insuper vobis contra obliuionis illos dabit Gentilitium anule Romanorum anilibus, vel Nutu Persei preparandum: Misit Solez iter vobis ad immortalitate

275
mortalitatem munient, et vestigia posteris impressa nun-
quam aboleri sument. Sapienter vota ad perpetuitatem nominis
collimabunt: Fœdus nobilitatis cœlesti vobis accendent. So-
licitudine: Cruces ante consecrari; Ros, et lilia vestri fa-
mam nominis effluere, tumulus nunquam emoxi, has-
te potiones Palladis, vel Alexandri hæretici ad immorta-
litatis meta vos nunquam aberrare volent: Denique nec
arvus sine præsidio, nec gradus pennæ instructi extra ad
fame perennitatem iter vos esse patientur.

De ite ad illam propositionem: In Augusto scho-
larum matris vacant, accommodantur Divorum festa, et in-
signia: Nec Orbis quondam, neque Mænarum domiciliis abri-
pina pace frui licet, nisi sub Augusto. Ibi Jani clausis
foribus, hic Scholarum: hinc non solum Augusti Petri
arborum vincula, sed et Rhetorum linguas, nec Apolli-
næ tunc laureas cum laurentis decerpere, neque ex Hy-
acinthi fragrantia melleam condire dictionem, nec Phi-
lostraphani ad Augustum, nec triumphalia coronata Dei
hominis Parenti sicut instaurare, sola tunc Inuentio-
ne concessa Stephano, adempta Rhetori, interclusa o-
ratoribus

276
zatoribus voce, ubi vocis clamantis in consilio ferax
Vox auferretur, et vita. prociat spe lauceandi tunc cu-
luraq; capiti, dum nec Verbi prodximo ad capite sine
quo tamen nemo illo maior] esse lixerit, volente id
Saluatricula, que egebat plane capite, ut pote cui omne
ingeniu] fluxerat in pedes. Orbi Saluatoris, qui orcus
pro centis se assuefactos.

S. II.

Mira circumstantiarum inter se combinatio.

Equius de mixta earum Combinatione in ordine ad ear-
dem Propositione, more agendū de combinatione ear-
rum inter se mixte connega, et si diuersas Propositiones
sele continue subsequantur. Nexus earū proueniet tu
ex lequ opportuno in Verby, tu ex affinitate vocū, et pro-
prietatū, tu ex coxessione Oratoria, tu ex quacūq; in-
geniosa earū ad rō propōitā detorione ac defluxu.

Paret id pmo in hac Saluatione Pucij exercitiū
Dominica prima Quadragesime dicta, ubi varias vi-
des circumstantias inter se combinari dicto modo.

Saluatio

Salutatio Ducis Exercituum.

Desertum Regi nos duxtor reddidit, Dux Multissime. In
 Abitudine hodie recessit verbum, sed adhuc nobis in vabe
 vabe in tua veneratione supersunt. Equidem famessente
 Regi uborum magis abstinentiam amamus quam verborum. In
 tua laudibus nunquam nobis diuina potest contingere ora-
 tio, quoad desideria tua conspexerit, usque ad satietatem im-
 plet. Circumplex teum populorum solatia, et post exacta ete-
 ra hilaria noua hilaritate animos perfundis, ac trophæ-
 is assuetus, etiam nubes animi triumphas, eademq. Imperi-
 ali claua, et hostes Patriæ, et improbe ab animis propulsi.
 Usque adeo Imperium et armoniam optines, et animosum. Exadit
 esse sacris cineribus nouum Phœnix, audistis nata detu-
 o aduentu animosum, vultumq. serenitas renascitur. Qu-
 iâni autem renascatur, te Sanguilla tua domus detura quorum
 in te compendium peris, in huius diuina adyta inferenda.

Patet idem in Salutatione Arcopapi Samacii fu-
 blini, ubi etiam circumstantes vixit, in medio in recidunt.

Etiam nobis huius ipsa intendit humanitas, et reos
 tarditatis

tarditatis pextrahit ad culpam Illustrissimi Iudicis.
 Salutantum officia, et bene hoc Urbanioris operum tox-
 mentum, distulimus ultra Civem, ac si gratia invenire ma-
 gis nequisset nisi ad Helena Civem reperit. vel dedinans
 in Evesperum dies, vel eo adventu quousvis Oriente factus il-
 lustris umbra, oratorum luminibus offundere potuis-
 set. Expectandum donec nos ipse propemum remus impelleret ve-
 gerent lancee Adalberti, ac emortua, et Quadragagesimo a-
 neribus insepulta excitaret saevitia cum Leonio Sta-
 nislau, sed nec tardius Stanislau propagine aduolare de-
 cuit, nec citius, ne temeritatis prostrum incurreret temeri-
 tas imparata. Expectandum fuerat, donec a Polono aliquo-
 rum audacis inaccessu, ab auita Stanislai Civis ali-
 quod felicioris saevitiae omen traheremus.

Corollarium ad Superiorem Paragraphos.

Mira combinatio temporum.
 Italis circumstantiis in ordine ad Propositionem unam,
 vel inter

279
vel inter se in ordine ad fluxus combinantur, ita et fluxus
temporū circumstantia, cui nempe consideratur, vel pars
anni currens, vel Solis tunc in aliquo ad hoc mora, vel even-
tus tunc obortus, aliq. huiusmodi.

Patet in Validatione Oratorū nūc delegatū Legnū
Solonū ludibū. Sed ecce adū in Zodiaci libra felicitatū nos-
trę pondus expendimus, tota repente debilitumua, tota exci-
dimus, vobis Iustitię libram alio transierentibus. Vix nuper
Celeste Michaelis bilancie intuitu humana illa tractare
manu renuisti, que Angelica mouisset. Dulces huiusq;
de possessionibus fuerat litigandū, quousq; non deuentum
ad iuratum Sacre episcopi Francisci nomen: adeoq; felici-
tas nobis esse non licuit, nisi ad Obobred, qui Solus obtinuit,
que Aprilis fortunę pauidiq; alia reserant. Ideo et
animos Mensis vulnerat, qui Zodiacū Scorpiū signo te-
merauit. Nec totū in celo affundit vixit, etiā in vrbis
animas idē inspirat, hinc neq; nos sine dolore, quā nec
sine cubreze. Naxet abcessu Vestro Feltis, cuius iudici-
ale genus, habemus, colluisti.

Sic Mensis Nouember dilaudatur, per eandem
temporum

280
serpoxu, se Poridg. combinatione: etiam Nouembex in-
fimia sese luce circumspicit, cui satis affulget luminis a
multiplici uniuersoru glittu luce qua suas illustraue-
runt Calendas. Satis illi gratig a suau' modulanti
Ceciliq. concertu, digna ipsius Celi auxibus harmonia. Et
Andree nomine maturuit ipsius felicitas, qua et Clemen-
tis fultit archoxa, et zota Chataxing in sublimis euehit, et
coronatoru quator insignia coronant, et Traumatuzzi
prodigia reddunt admirabile.

Mira Combinatio Conceptuum.

Eadem materia pluribus illustratur argutis conceptibus
vel argumentis, hęc inter se nequ imperioso, et exere, ac verbo-
ru experientia petito satis est coniungere, ne illud tibi cui-
piam e Romi familia obiciat, quod hęc tua videantur
esse arena sine calce, aut chypus Phidiace Minusq. di-
solutus. Sic combinantur illi conceptus de quoru schis-
mati Exorati inimico; eg; tu Latrion Religionis culta
ac propagator, illius amore in delictis, inxamenta in
votis reperueras, ita infensus schismati, et illud dictum
eue velles, inserendo illi nobile e. Exortionis annulo v-
nionem.

nione; ita eiusdem integritate providens, ut nulli e' Expi
capite imminuta velles; eos p'p'miis coronans, qui caput
se habere apparerent; alliciens, qui ratione adhuc in capi-
te recusatent, mixtus scilicet eorum, quibus Egli alia pa-
tere haud possent, eo quod Romae obiecissent claves &c.

Mira combinatio sternatum.

Non raro contingit maxime in Procerum concursu huius
combinatioms eius. Vana ergo ex illis sumpta Allegoria
ingenii ope nascenda, et principali sensui accomodata est.
Dedi exemplum, Super addo:

Hic accomodatus politurq; in hac sententia: Bene e-
rat tibi vobis: Cui o' Proceres, in luminu patriae lux huc
transiisse vna, quando in furpura vestrae lucis radia-
uit. Ipsa sub auro quorumda' labore militare felicitas
videbatur, abunde omnium, ubi hic p'p'etua manu pu-
lus: Vexare hic omnia, ubi raris et lilia p'p'etua Patriae
vex afflatura; micare, ubi iung; eminere, ubi acerui; su-
blimius evolare ad Accipere; dia candidos sumere ab ole-
ze, felicitatis meta attingere in sagittis; calcare ardua,
ad Solem; in gradibus auctis arripere, Famiis ambrosi

omnia cetera

282
omnia citra ambitum videbantur a Gentilibus curribus
munitionum; a Fluviis aurei Tany^g omnia; ab hostibus
propagata triumphorum; ab aureo gladio munita, Tanya
carnos victoribus, a capite boni consilii auguria deducere.

Posunt eadem Strenuata ad diuersas propositiones
accomodari; ita ut sicut vna quæq; ex Proceribus de-
predicas, ita est vniuersisq; ad Strenua, prout hoc et
eius laudes exigunt, alludas. Vide exemplum in arcu
paci, ubi auctor meminit Scorsim Sleg Koniecpolia
ne calcandi barbarorum ceruicibus fatalis Scorsim
Fluuii submersoriam, qui fluctuanti Patriæ fida
Semper et tranquilla Patria, barbaris myopaxonibus
inevitabile naufragium; Scorsim hastarum famosum,
que ad obopnata huius sanguini sapientia enaxe in
hoste residerint, Aquilæ potiores Heroas armaverunt.

Mira causarum combina:

Rationibus firmare Propositione, commune est; sed ratio-
nes ipsas speciosius inuolere, et singulari. Admiratio-
ne huius conciliant tui causæ sensu admirabili proposito
tum nequ

283

tum neque acutior, et a vulgarij transitionis modis remo-
tior. Unde id, et alterum declarabit exemplum. Primum habes
in oratione ad Attilam Romanam volentem subvertere, quod
dissuadetur multiplici ratione, et neque. Vide S. 4. cap. 1.

Aliud exemplum habes in Expositione Philosophica
dilecta contra distinctionem Scotistica: Subtile Scholam exeun-
te Januarius aggressus, etiam tunc reclusus in bella Dani-
foribus arma per, inducias semel tres posuerat. Perumo-
rum prolixas animos, et subtilium castis iterum novus Feu-
alis certamen litterarum indicis. Nec prolixas contra Mar-
co Scarpicum temeritas est, non sola sed deserunt, nec so-
la semper nomina laudem faciunt, aut infringunt. Nec
ratio prohibet intertextus arma capere Scarpinos. Con-
currunt hec, et cum Angelicis toties ingenium velitatus, quod il-
li Aquinaticus sol. ostendit: Unde q. id Angelicum nomen
est, quod semper actio colit, et si non sequitur semper. Im-
plexor Scoti ingenium, sed non ubiq. sententia. Citius mi-
hi quidvis aliud, quod distinctione formale ex natura
rei persuaserit. Primum arma, contra illa in clamo, et
prius in ea sic tale intorqueo, &

S. S. Aliud au-

Mirum Acumen ex varia rerum combinatione.

Ingeniosa res combinatio, et ipsa per se acumen est, et mi-
rum ipsius acumen parit. Quod ut fiat, videndum, an res ali-
qua affinitate cum eunditione quavis, aut facienda ha-
beat, vel an faciat iucunda aliqua. *Strophologia*, vel
equivocatione illud vocabulum, quo res enuntiatur, ex
emplis aliquot illustro.

Sic ad Hispanus Gallorum aliquot millia vexi an
falso nuntiaretur cecidisse nonnemo scripsit. Hispani
aliquot Gallorum millia cecidere, hic luxus. Maximus His-
pani est, ubi vides apta, et ingeniosa combinatione vic-
toris Hispanus de Gallis, cum luxu, ex allusione, ad nomen
equivocum Gallus, et apte luxum tribuit Marti.

Sic ite Collegii cuius insigne gentilitium est, ca-
put Scini, hinc nonnemo ingenioz res, et eunditione de
Pallade ex Jovis cerebro nata combinans: *Strophologia*
e cerebro, et quide Scini, non vni hinc Scinus Pollio,
magnum

Sic de primo Invenitore *Lyx*, Subal dicit: Innoxate
Pulchra selecta pecudum viscera innoxibus discreta numeris
estendit; sic in *Cythare* equales mortuos torques, et inter
tormenta canere iubes.

Sic alius de *Morte Ferdinandi 3.*, qui contigit *fer. 2.*
Pulchre mixe combinavit in aumen hec: Splendide obsonare
vix *Mors* *Agno* sibi nuper in *ferali Tolpothe* colle apposi-
to, post *Agnum* placuit Imperiale pomid. monstrum huius de-
libare. *Agri* sunt bellaria *Mortui* post illud opsonium. Sic
de abso *Luait* *Prætoris*: Vixit, inquit, magnæ continentię
ubi diversi sensus conlocuntur in aumen.

Sic et de *Prætoris Collegii* *Harthouiani* sub signo
Agri aliquis: hic se *Agri* numerorum cernitur equales
ordo, omnes huius equales vellei aucti.

S. IV.

Ex varia rerum combinati-
one eruuntur miræ Propositiones.

Inter alia, quibus gloriose insudat præsens *Agulid*, sunt
varie ingeniarum Propositiones, tam in oratione profana quam
Sacra. *cauz*

286
Saxa. Carum ingeniose evendaxum modis aliquot dedi
Supra, ubi epi de acuta eloquentia, hic addo ex varia re-
rum combinatione mixte acutus eum propositiones, et tanto
admirabiliores, quanto magis preter spem hinc eventur.
Sic nonnemo Rexim huius seculi a Romano Pontifi-
ce aliena stylo inuasurus argumentum sibi prefigit: Au-
dax sine capite. Nempe id monstrum hincq; multorum
capitum, et cui vno auctore aliud non deficit.

Sic alius die salutis V. Marci Saxa, ad assump-
tam tunc humanam carnem a verbo alludens orator, pro
argumento dicenti habuit: Ignis sepultus in cinere.
Alius eod. die id argumenti exiit: Persona promota
Sens Homo in Collegio, et universitate Mariana. Al-
lius vero vno in mari praxiatum reperit. Vbi allusio
ad unionem Hypotheticam, et unionem seu gemmam. Quae
omnes Propositiones, e' varia rerum combinatione, ut cu-
des, eventur.

Sic et in festo eiusdem V. M. sine principibus roge ma-
cula concepte exuta ex diversa rerum, et vocum combinatio-
ne Propositione illa: Metropolis Divina a communi tributo
exempta

exempta, et conceptus gratis. Et illa: Sol sine maculis. Sic
Mercurius ante ortu. Et Penultima in Nouilunio. 287

S. V.

Ex varia rerum combinatio-
ne mira sumuntur argumenta

probanda Propositioni accomoda.

Sic ut videri obtinet, ac expositis etatis ingenium, ubi semel
admirabilis videri ambigit, mixta meliora omnia, et Pro-
positioni non vulgaria sed imperata adinuenit argu-
menta, unde autem sepius, quod ex varia rerum, temporum,
locozum, Exuditionum consideratione, et conflato ex his
causis firmamento. Sic exemplo euadet illustratio.

Sic in Oratione, cuius argumentum, seu materia fu-
it: Magister hie in Parente impetratus, Stanislaus Kost-
ka, argumenta in laudem huius virtutis, ex varia vitæ,
circumstantiarum, Exuditionis combinatione, desumun-
tur hie in laudem tantæ doctæ, et Magisterii. Primum:
circumtulit per orationem deducit hanc celestem scientiam,
nec in Subbia sedã figit, cui nec fraternus liquor, nec
Imperialis

288,
Imperiali Aquila eius. Sole hunc ingenii ferre poterit, de
reli. septicolis Roma cathedra illi offerret, ne longe a-
beset a Petri cathedra ejusque facultatis professor, et
novo prodigio pulvis Aquile a filio Columbe; quasi con-
ta virtute, et ingenio, novas de se, novas de Parentibus
laureas decerpente minime deceret extra Capitolium tri-
umphare. Quidni se illi hospitale praeberet, etiam Araxes
domus, quae tota exceperat Roma Petrus? Id pulcherri-
me artis auctor sublevis, Francisco olim Gandis Duce
arte probante. Scilicet, qui Franciscum se peccatore scrip-
serat, facile hunc peccatorum filium in Parentes impium sociali
adlegit aemulo, verbo facile locum superavit apud
Sanctum peccatore pia crudelitas. Secundum argu-
mentum: Dedit illi pluvium triumphatum Roma, dedit
et Celi Regia. Secussum et dicitur, quo a Celi prodigii
coloratur. Affluere a Celi Gymnade psychobiles Cyphe-
bi datusi peccatorum sapientis, qua accidet ille animas e-
rudiret. Absolutum a noxa impietas, qua Celi pernicis
in dulce spectantulum suo cauit. Celi fabulo recreari
meruit quisquam illi dedit. Aliter ipse tota Divinita-
te alit tan-

289

et alit tantam virtute, et scientia Professorum. Adde il-
la Virginitas, quibusq; Principi, sudanti inter febricule,
et charitatis deliquia, et in pio favore decendo labo-
ranti. Kollige non aliud solati afferens, quia quod soli
pernitias bearetur. Inter Filios adscribit illa, qui sic
in terris Mater oderat &.

Sic et in oratione de Annunciatione, et Inca-
ratione Verbi, ubi Materia, et Propositio fuit: Metapho-
ra in Verbo. Argumenta constant raris combinatione
in laude illius Metaphorę Cęlestis. Primum: Didicit tan-
ad Cęlum grandibus uti metaphoris, ad Deum fecit meta-
phorę in se Verbo. Est ab orbe condito fluxerunt secu-
la, ad unum hunc Tropu Astris discesserunt, sed tandem
Deo Revertente profecerunt. Tum primum agnovi metapho-
ra agit in Verbo, ad Deum in carne, neq; prius ille potuit
nante concipi, quia Virgo conciperet. Secundum: Nec sua-
vitas Cęlestis dicit Metaphorę, quia conditę gratię plen-
tudo. Ergo illi Para dypus est: Et illo voluptatis hor-
to, molter huius Stortennus. Regulatid Adz enclid, tam
bona arte protulit, Sibi ex arbore scientię talis fructus,
id est huius meta

290
id est huius Metaphoræ necessitas bullulavit. Praudentia
eius in super commendat Nazareth, neq. enim in flori-
da Galilea Floris illius translatio contingere potest incau-
da. veniat et ipsius natalis loci nomen, ipsaq. citra novam
metaphorâ Florentis Nazareth videntur præta ad hanc
xixi, qui Nazareth translatione verbi.

Sic et in oratione de Cometis, quod hæc illustra-
Celi silentia, et cunctis in Cælo faces sine felicitatis præsa-
gia. Argumenta ex variorum combinatione sumuntur in
genio. Primum: quia ignis sepe letitias index, et augurio:
hinc ignes triumphales. Secundum: Quia in Cælo etiam na-
tura immanes fera mansuescunt, et sua feritate ibi des-
tituantur. Nemo timet Ursam Cælestem, vel Scor-
pionem, necno Leonem, vel Ophiuchi Sydas, nemo
Centaurum, vel Herculem, innocuo hæc splendent
Sexeno. Cunctas ergo, caudatasque fa-
ces in Cælo timeas, et fera
non times.

¶

Caput 9.

CAPVT. IX.

292

Nonum non vulgaris Eloqu³
entie Fundamentum.

Argumenti tractandi varia, nec ob-
uia ratio.

Etiã id in plausu theatra, et pœdia exorat, si ita lauda-
biliter vni modo insistas, ut pluribus cog. possis. In vna tra-
hete forma, non modoq. omnia, tedio vocat. Sic, hui magis
me satietas fastidio proxima. Ne eloquentia nostra se-
cunda est modoxã in argumentis, altera in conueni, et ob-
uia ratione tractandis. Deutilitate huiusmodi, et eudem
inopia odit. Profere nonnullos e. p. p. p. p. p.

S. I.

Modi complures, quibus Orator
admirabilis utitur in tractandis argu-
mentis, seu materia Orationis.

Nota primo Modi, qui hui recensentur, tum variis mate-
riis alienarum orationum, tum vni, eideq. materiæ diversi-
mode tractari

292
modo exaltandis seruiunt.

Nota Secundo: Vid eiuſmodi Modoruſque etiam in lon-
giori Oratione, et Panegyricis grandioribus, tum in minori-
bus, et officiis, ut sunt Exaltationes, Salutationes &c. non
nego tamen aliquos ex recensendis modo, esse etiam vul-
gari eloquentiæ vitata, sed tamen in noster Orator ita
utetur, ut in vulgari aliquo modo, non vulgariore se-
gerat, et communia non communiter vsurpet, sed modo
singulari, et sua admirabilitati congruenter.

Argumentuſque hic ite intellige, quod materia orationuſque

que
p. 6

Tractari I. sic potest.

Itaque solemnem exordii forma, et propositione expressa,
solicitatione, de quo sic dicturus ordire a sententia Pro-
positione Orationis ante inuenta includente, reliqua
ad ea spectantia contextu connaturali proseguendo.

Sic fit in Oratione illa in Annuntiatione, cuius materia
et propositio: Metaphora nova in verbo: Statim enim
incipit Orator: Didici tandem quod grandioribus uti
metaphoris, cum Deus fecit Metaphora in se verbo, et

utitur

293
Uterius contextu naturali pergit oratio exponendo qualis
per se metaphora, que eius necessitas, suauitas, utilitas?
Similis modus est in alia de eodem facto oratione, cuius ma-
teria est: Solemni Verbi ad corpus receptio. Scilicet enim
incipit: Tam mobile Mariani Sodality corpus est, ut Deus
etiam hoc in corpore carni velit. Præter id ambiit, hodie
tanquam in corpore et ille receptus est: quid enim Deus est in
carnis, quam Sodality in corpore? Deinde contextu natu-
rali pergitur, qua ratione id peractum, ubi de Angeli sepa-
tione Præsentis Materis a uenit, Sodality conditione ad propo-
situm. Sic et in 2.

Sic et in Paliberalibus orationibus, ut in illa Stan-
li, cui propositum est: Milites Romanorum contra facinosos ani-
mare. Ne ergo incipit: Bellum nobis, Quirites, gerendum
est, cuius habe, qui nec bellum, nec pacem pati sinit. Somnites
tam comperimus, adhuc nos facinororum arrogantia elicit
in certamen. Scilicet non satis ad Regillum laud facinori
haustum sanguinis, adhuc etiam non fuerunt sanguinis
missione opus est. Sed elicit tanquam, quod sibi turpiter con-
flavit mota facinororum hæc, nouisq; laus suorum testes
Præcipuum suo

294
Rapiū suo sanguine colorabit. Cimen belli nequezite,
in manu vestra est, quamquā omninū ad instar, mihi
est ipud fatiū nostrū amici. Semper oppressid. Memi-
nit Iouis Iugiter, ut illos Iuveniliū auctor ab aratro
(ne quid a rustici operis imitatione cessaret) victos more
pecuad, subiugū misit, rediitq; ad boues triumphaliū
Agricola f. Sic connaturaliter ultra pergit, et aliqua
refutat f.

Tractari potest. II.

Insigni Allegoria Propositionē exponendo, eadē pexte-
tum Orationis contextū continuando, observatū q; q;
Supra de Allegoria admirabili Cap. 4. Modus hic solen-
nis est, et vnitativus, sed ex aliis Supra admirabilitat
illiquēda concilianda est, et ipi Allegorie Paradoxiū
Subinde, vel oppositū communi sensui, et Proverbiū ad-
tuendū. Ut in Oratione de S. Borjia honorū contem-
tū gloriōsitate, patet, vbi materia dicendi est Allegori-
ca. Sol serenior ab occasu. Et ibidē sic incipit. Orien-
tē hactenus cū Pignicentibus adoratū, Solem, occi-
dente nunc adorabitū f.

Idem in ea

295

Sic in ea Propositione patet de Seraphico Poloni. *Kōstke*
in Deū amore: Tona torrida in Aquilone.

Pono ad Serama fit ingeniosa Allusio multiplex.
Allusio ad Stemma multiplex.

1. Vel enim alluditur ad colorem, ut ad Obis, et
Rois colore de quodā: Candore a Tenuitā alic in an-
imā, et more transmittit.

Et: Concolor est Domini moribus iste color.

2. Vel alluditur ad proprietates rei depictae in Stemma.
ut e quodā e familia Roerū: Sanguis odor eū obis, par-
sit, quod a Rosa expectasset.

3. Vel per Allusionē ad opposita proprietates stem-
matis: ut de Tenuitā Luna: Luna hęc dicit efficit, eque
noctē, ac tenebras illas nescit, quas autē sup̄noxibus et
illustri familia excludit.

4. Vel per Allegorias, quae possunt trahi ad Serama.
V. G. Tenuitā tuus amant, Latris potus, hosti semper
naufragiū, in quo toties hostilibus fluctuauit felicitas et Po-
lonie semper felicitatū glorie f. Sicite in obitu cuius-
dam, cuius insigne Luna: fletū extimāū familiā, tendiq.
lumen

296
lumen, nisi Glofuna debentur. Deditur Illustratio ha-
tenus tunc dies, noluerunt certe hic Planeta nocte, et te-
nebras non refugit, quas tumultus offundit. Et: mixta in
largientis celeritate e tuo flumine deriuasti.

5. Vel eruditio Stemmatis conuenienter adferenda.
Sic de flauio auito Domus eiusdem Latitiae: Candido de-
currit abueo, nisi quod hostili clade sepius exuberat, et
Sanguine, ne quid de laude Examinum non deceptat. Nisi
et si de Sardis fontibus non sit, tamen impari a latu-
nibus non bibitur.

6. Vel comparatio, aut perlatio Stemmatis ad a-
liam de similitudine inleuenda. Ut: Vno Celestis fit mirra
vna tuo.

Et de nauis Czanieuana: Iasonia tandem Glo de pellite nauis.
Significat hoc fuerit Czanieuana auct.

7. Vel ad campum Stemmatis alludit, puta rubrum, aut candidum.
Certe Stemma subinde dat impetum toti orationi, ut patet ex
alibi dictis.

Tractari potest. IV.

Sumpto non rursi impetu ad reliquid orationis totius contin-
tu, a com

tu a comparatione rei, vel personæ uel alia. Sic tot Regnum
gentiumq; illustrator Tullius a sacro oratore uel Alexandro
componitur, cui unus non suffecerat Orbis. Sic Ciceroni
eloquentia ad Pontarbæ lapide, qui semper ardet, et fulgore
suo uel in media nocte ardere efficit, aliosq; lapides ad se ex-
cana vi pertrahit, sed e captantium manibus facile effluit.

Tractari potest. v.

Sumpto ingenioso impetu dicendi ad totum orationis contextum
estitutus nomine, vel honore, honoriq; insignibus.

Et nomine illud Cicer. N.º adios uelut ex Typico Sole. sig-
nificat: Ne a tuo exeat limine, inuitus tui mentis, nominiq;
splendor facit. Cui tu semper animo, quod nomine uisum
fuit. Solem, nec ullas inuicem tenebras, quas non tui nomi-
nis luce expugnes. Quodq; immigras. Quid efficit, diemq;
non minus edibus, quam ingenio auendis. An eni aliun-
de magis orationis lumina deriuentur, quam a Sole? Ce-
lū deus, non posse pati Solem aueruit. Macedo, tu te ipso re-
futasti. &

Ex titulo etia ille impetus in salutatione Thersiza-
rii. Nunquam scimus inope uerborū se agnosuit eloquen-
tia, quā uel

298
tia, quæ ad æte perorandū est. Sic, quod oritur, et ante
Lacrima dicit, etiam verborū liberaliter illi suppeditat
ad orandū.

Tractari potest. VI.

Affectu vni potissimum, quæ tempus, et res exigat insiden-
do, eiq; seruientes figuras, sententias, exultationes acco-
modando; nunc scilicet gloriæ, vbi gloriamdū est, nunc
exultatiū, et animorū vbi erigendi animi, nunc ora-
tione in luctū attemperata, vbi tristitiā res, et euentus
imperat. Sic in Exultatione omnia læta, omnia
oratoria, et applausus. In funere leui lugubres, similes
illū cuiusdā sic orientis: quod nobis lacrymandū hauri-
dit, quæ verborū inspirat dolor, hoc inter parentales
lugubresq; pompe ceremonias eloquimur. Prauiores hili-
neas quæ lacrymas numerauerit, vbi non tā eloquentis,
quæ doloris ductu tota floratione, quæ orationi simili-
or in luctū derinuit, cadit in lacrymas oratio. Peroran-
dū nempe lacrymas, vbi cor, et lingua semel occupauit
orator dolor.

Tractari potest. VII.

Tota ora-

299

Tota oratio (quod potivimus convenit Epitaphio, vel Ora-
tioni Sacrae) per Exuperia. Sic illud Elogium Sabel: Via-
tor bene mihi progare, si malus es, ego Samelchi primigeni-
us, sed si tu peior de malis bone merui, nam ad Celi esse
viverent impii, ne vlla reteribus clauderetur latebra primus
tentoria protesi, que Celi conspectum raperent: debet igi-
tur impietas omni quod Celi oculos fugit &.

Tractari potest VIII.

Maxime oratio Laureticia, et Exhortatoria, Perulatioque
per idas Exuditione, ac exempla conitantiu conglobanda,
graviq; sententia. Sic videt Iuliu Jypsiu in moniti-
liu apere. Sic Tulliu in Pruce. De sua aut singulari
Exuditione et sententiaru dicitur sup. cap. 2.

Tractari potest IX.

Per Proas, et Agodosim iuxta Doctrina decimam cap. 2 ad-
ducto ad propositu simili, vel exemplo, vel Symbolo, vel
Synephrico. Sic in illa Exultatione Sachatis, ubi est hec
Proasis: Quod denu curat arrogans ambitio veteru, utiu
auxea sibi arrogare guala, gemmes somniauit imbes,
gemmea vtiq; sementu auxea non infecunda. Quali pro-
ducturo, nem-

diaburos: nempe se veterum vota extendant, eorumque fabulis
sunt progressi, ac evenisse crediderunt, quod evenire pro-
hibebant.

Sequitur Hippodis: eventus certe, utq; ipsa tibi, ac Reipub.
Aptianae servabatur, in qua hodie Quid cursea pene gaudis-
rud effudit procella. Fluunt tibi meliora auras, secula, et
beatiora xcellent, quae praedictus ille in fabulis timor vete-
res effecisset. Sic et ille Divi p'is clementia laudatus
trahit in Protas Symbolo Medici. Sic: qui qu' detu-
a inauditi lenitate (qui' autem non inaudisset, cum tante
virtutis carora obiq; sint premia.) A mente, et Geo-
ie virtutis tenera in Magna Aeternae Duc Ferdinan-
do Medico penitus approbavit. lenitatem illi Symbolo
Reip' app'orat, apud Satellitio circibus, et illatum tantum ar-
ros, non suis. Nulla illi asperitas, nullus amplexus, sola
Majestate anteit, quod illi Dux iate elogium inscripserat.
Sara Hippodis: tua hui' adumbratur gloria, qui non ter-
rore solius, sed armis benevolentis firmare. Alitius, Ma-
iestate tantum subditos, Prinipes, vntas lenitate.
Sed de Symbolorum visu lege Picturae Saecula.

Lex Oratorum Enthymemata, vel Syllogismum imminutum,
 vel integrum, ita tamen, ut antecedens, vel maior, vel minor,
 eorum rationibus, ac exemplis, sententiisq. illustratur. Porro
 Syllogismus Oratorius potest esse reclusus, dum primo expo-
 nitur oratoriae maior, deinde minor, demum conclusio: vel
 inversus, dum retro partes Syllogismi pertractantur: vel
 immutatus, dum quovis alio ordine eadem afferuntur.
 Hoc omnia ut sint digna Oratore admirabili Stylus, et modus
 tractandi tenere debet non vulgare, et sententis antece-
 denti, et consequenti comprehendens, non sine circuitu, et pul-
 chro verborum, et grandiorum sensuum ambitu afferenda.
 Latet id in Enthymemate illo Praefationis Philosophi-
 cae: et tempus, et persona, cui de his Theophrastus, non non Aristo-
 tes sine sententia fauente me ad disputandum excitant,
 ergo disputabo. Quod si Oratoris oppositum:

Prouscor in aenea, in qua non flexiliter Phi-
 losophus succurrit fauere. Post sollicitum hostis discepti,
 et trophaea, ut brevior libet citius terminaret dies. Som-
 pex in ea gloriae praesertim decepta momento, brevisq. ad-
 sultu laurea.

302
Sicut laucea. Quod quod a sollicitio evadit, loquens in
terrene postulat, nisi ea vel ratio contrahat, vel alij.
Sic nec infamata alie certamen in eo, cui felix auspiciis
preuenit Inzebidionum odor candidus. Sic nec Aristotelici
argenti sumo. legales horret, nec ambit, cui nec Senex old
Capitolinus in gratum obliuere inter fluxus Theopropius
Romae videbatur. Nimirum hoc exolucis amat flumi-
na, et lacus fontibus Aquinatis, qua Luxipo. Aristote-
lis peramnia. Plus mihi proinde hoc agere contulerit quod
Caterio Coruino virtutem contulerit Sacer ales. Neg. pro
liaturo acentes desunt inopriozud suggestes, quorum
sub armis ut antea Imperia, sic aduersa semper inpe-
ria gemere. Cadet quicquid. Precisiones obiectiuas illi
obiecxit. Multum quiddam eis in didit mens Subtilior,
qua ut ea crasse audeant persuadere, adeoq; formo-
sius trophæid sibi Maxs Hispanus statuit, ubi solus d.

Tractari potest. XI.

Lex expolitionis oratoriae, cuius sunt quinque partes: Pro-
positio, Ratio propositionis, ratio rationis, Confirma-
tio eiusdem ab exemplo, vel simili, et Complexio, seu
conclusio

Conclusio, in qua repetitur Propositio. Exemplum habet supra.
Tractari potest. XII.

Per modum Chrys, descripta laude, vel prima parte Chrys. si nimirum exposita quocumque. Propositio, tunc a causa, tunc a contrario, et simili, tunc ab exemplo, et testimonio, et robur desumat. Crescit in immensum oratio, vel restringitur, prout se in dictis partibus effuderit Eloquentia, liberaliter scilicet, vel perparce. Patet id in illustrata per partes Chrys illa dicitur Sententia: Si auro nempe dicitur, cui aulice ferax est. Si enim illustrata per partes dicitur:

Propositio: Armas virtutem Militum, o Princeps, etiam o hanc Coronam, et strenuum ferax in auro etiam regende.
Causa: Nunc nempe sanguis effusus pax proximo, et extendi auro postulat securus, sua virtute Patrie aureum perans sequitur. Equidem nisi Quod Magnificentia virtute hoc aureum addat calcar, cursum glorie intercipit. Quis enim arma pro Patria capessat, immo quis citra ullius probrum motum arma non deserat, si fatigatus auxibus nullam colligat Mercedem? Neberit Martia fortitudo, heberit et ferax

bene et ferre dicit, si illud aurum non auat, nec albo Mili-
 tum bene suum concenit nomen, nisi candore duxerit ab-
 argento in hyliares animas effuso, que tanto sepius
 argunt in hoste ferreus, quanto parcius aurum domi. In-
 sufficientis celis oppugnantur. Quam feliciter arma hec au-
 rea ignauia Militis, et ruituro deinde amicos oppug-
 nant? Quam vberius argentea hec sementes, dum par-
 gunt in cumento Mto Martii Patris gloria campo,
 pulcherrima gloria mensis, et sperantes laurearum ma-
 nignulos producit. Quam nempe in hostem animosius, re-
 deunte virtutis premio, et hostiles cogit manus expaues-
 cunt, quam premium vixit cornucopie, sanquet Agri-
 cola, ubi sterile solum exaritur, pigetq. illud excolere,
 inquis. Sole propemotum herbe, ne dicam laboris, cura-
 rumq. spem succurrunt. Meret ergo illius Agri-
 cola, et Militem virtus suo debitum munere non conc-
 dat, nec pariter elanguescat? Pleba gratis vertere pi-
 get, et hostiles iureos subvertere, venale q. animam gra-
 tis circumterere libeat? Neq. tuus credo tam alacris in
 hoste iurasset Miles, Sili Capax, nisi aurum grandioru-
 bus non im-

bus non impar decernere. hoc Rimentid. Inus vero, ³⁹⁸ ~~fra~~
 ne, quod fortiter et infligit hosti, et inflilla sibi subre-
 ra cepit exercitus, ad concidam in launias Regalem
 Lurpura obligandis, fovendisq. Militum vulneribus ad-
 hibere. Alcius fortasse progressa est Potestati libera-
 litas, quamvis non ultra equitatis terminos, ad vitio-
 rid exercitum reducendi a Morauis Felisao ad aurea
 manu occurreret, et reouid plane in illo Duce Aquola,
 in quouis tamen Prosera errare neciuu, manu Proven-
 E amissa inuignd, manu aurea illi oblata Salutaris.
 Dulcius Felisao postea fertur fuerat, ad nouo melio-
 rij Midy artificis in aurid extra fabula demigraet.
 Sapuit certe Roma vetus, qui honorate virtutis belli-
 q delibatur nauitate, in sacco suo maxu suu iden-
 tidem instillante, nihil non aggressuros Milites si-
 magna conantibus magna premia proponantur.

Inuicem solet et per partes in orationis Pheozi-
 q, puta Exordiu, Propositione, Narratione, Confirma-
 tionem, Confutatione, Perorationem, de quo magis fu-
 ris agetur.

Modus insignior, et facilior o-
rationis scribenda admirabili Oratori
vsitator.

Aduertendo singulariter ad seruis congruos, ac ingeni-
os, quos exiit e circumstantiis, et adiunctis temporum,
sæcæ, Mæniũ, Pæcæ, locorũ, Causarũ, Modorũ rei ge-
te, Personarũ, Nominũ, Titulorũ, insigniũ, Remma-
tum, honorũ, Nataliũ, Clientũ, Felicitũ, Dilectũ,
Prodigiũ, Casũ, virtutũ: rei bellicę, Sapientię, ac
Artem, Fortunę, ac opũ, vitę altę, Mortis insigniter
obitę, elopiorũ, et plausũ, trophæorũ &c.

Nota, non semper omnium horũ sponte aperienda,
sed ex vno subinde, vel paulo plurius deliberare suffici-
et. Exempla ab iis circumstantiis dubiarũ orationũ,
atq; Numinũ supra dedi aliqua, et alibi seorsim
dabo. Porro quia insignes inspectus ex diuisis circumstan-
tiis deduci possunt obiter adductis aliquot exemplis
inuenio.

Quam illud aptũ ex nomine Mi- Quid illud
15802 hæc

307
Michael in quadam Exultatione Michaeli N. Angeli
et in teatrum commorari e tuo didicimus nomine; nempe
extra quod etiam, nec in solo Tanageri colle Michaellem
intueri licet. Fortes hic est Michaeli apparitio, quoties
tuum admittimus in conspectum, nisi quod turribus,
combustis, te exhibeat, quod quibus Michael etiam in quibus, v-
bi pacis visio est solitus prolixari.

Et et ad hospitem quendam in Autumno veniente,
e circumstantia temporis apte ludibrix: Te in vrbem hanc
aitud Syderis inferente sua Autumni primordia, non
tad hoc decedere cepit hominibus, quod diebus?

Et ad aliud infra octavae Epiphaniae hospitem: e-
triam nunc Stella celestis Regis antea ambulo Quereid se
exhibet. Factum id huius Syderis est, alienis oris commo-
dis, et vel Regis deducere, vel Regnos. Nondum ingeni-
d equit Stella hoc, Reges antea deducit, nunc Retroce?

Quartus Modus orationis scribende, modus est
sententiarum, et Hypothesi crebra, et longius, ac venustus
exaggerata themis permisceri per rotundiores sententias,
id est, vel plana, vel exadita. Exemplum vide capite se-
cundo, §. 7 nota

S. III.

Ultimus modus orationis potissimum Panegyricæ non vulgariter pertractandæ.

Ut alibi, ita hic prius labor sit, xaza, et singulari inuenire Propositionem.

I. Modi Propositionis Panegyricæ Variandæ.

Primo potest esse comparatiua, vel sic e.g. Scythia in prærens affert Alexandræ, quæ Polonus olim Poloniam Orbis, barbarum ferocia semper exhorauit. Vlt. Vladislauus is est &c.

Vel sic problematice: Nonne Orbis apud se concludit, uter magis grande illud Magni commentum mereatur, Alexander, an Vladislauus. Nec mihi minus labori, sed id dubii desoluo, quem tanta horum magnitudo.

Vel sic: Unum halitus Macedonia, totaq. retro suscipit antiquitas Alexandræ, alterum Orbis dedit Polonia, et ergo in eruditissimo hoc concessu dare statui. Vladislauus is est, qui vnus ita omne Alexandri gloria exhoruit, ut merito

ut merito gratias agat. *Alexander credi, collig. posse. f.*

Secundo, *Propositio Panegyrica variabitur si per modum Problematis queratur, qua in re magis excelluerit, et quae laudatur. Vg. De forti aliquo, Nescio Inquireres: magis ne eam hostes timuerint, an tanta illius virtute amauerint?*

Tercio: *Propositio Panegyrica variabitur si virtutes alicuius pro norma, et Ideo statuas virtutis, vel fortitudinis. Vg. si laudandus sit Iudeus equissimus, illud statuas ut Iudei Iudicis patientiam?*

Quarto: *Propositio variabitur si Panegyri Allegoria eponeis idonea, ut in laud. p. *Franciscus Ravenn.*: novus occidentis, et orientis orientis.*

Quinto: *Ne triplicibus bonis animi, Corporis, Fortune, potissimum animi bonis seligas aliquod laudabile, alij obiter insinuat, vel gratibus aliis, puta pueritia, Stabilitas, & Omissis, merito potissimum gloriam extollas, qui modus eo magis tenendus, quo certius est, aliquid in eam tantum gratia parte, vel virtute laudabilem esse.*

Sexto: *per questionis, seu interpretationis potestatem*

intitulum Pro-

instaurat Propositio Paradoxica, inquirendo, *Ux. quo ho-
more affectuisset etas prior tanta virtute?*

Sextimo: Propositio iucunde variabilis per
Concordiam discordat, seu quendam oppositorum conflictum
in propositione; *Ux. de. N. Grego. de se Parentibus non pro-
dentē. Mulierij umbra, seu quod magis eo inclaruit.*

Octavo: Propositio Paradoxica gratis multum accipi-
et, si varietur per dictum quoddam ab hominum opinione pe-
renni iuxta ordinem alienam, ac pene incredibile. *Ux. de
abstinentia mira. N. Andree Toroardi dilectus, illud
enumeres: Fames virtutis cibus. Vel illud de Annun-
tiatione S. Marie: Virtute Regnatricis.*

Nono: Ad variationem Propositionis potest
assumi res difficilius effectui, vel impossibilis. *Ux. in
laude S. Xaverii Indiarum Apaloli: Metu per petuum
Inventor, et de Sancta, se per ignem, inquit se ultro in-
iecit, a libidine vindicante, eret Propositio: Prima hec
docuit extinguere ignibus ignes.*

Decimo: Novum Sydes, vel solus in aliquo in-
xo condit, aut ex se dicens: *Ux. ad imaginem virtutis
coloribus*

coloxibus adumbranda, meliorum imitares, vel condere
 Agellum.

Undecimo: Sicut vel identit' insignioris nomen ac-
 comoda subinde illi, quod est laudatum, e.g. Novus Geo-
 metra, Astrologus &c.

Duodecimo: Si res ferat omen, ex nomine laudan-
 di Verborum deducit, ut auguria, siue presagia ex aliquo e-
 ventu: e.g. in festo Somnularum Conceptionis: ex ortu S-
 uorum illius qualem Orbis diem sperare possit. Vel in
 Annuntiatione: ex illa significatione speret orbis parte.

Quod si laudandus sit, de quo nihil scitur, ferat
 tantum quod fuerit vir probus, et laudabilis; posterius inquire-
 re causas cur lateant eius acta, e.g. quia non satis ca-
 pax Orbis, vel quia ille studio admissionis non vacat
 ambis, ac theatrum. Glo, et conscientia teste contentus, expe-
 riri facta tunc occultavit. Vel certe poterit assumi qu-
 id Genesiu, e.g. quanta Viri, et si quorundam p'ba tace-
 tur, tamen optima semper sunt habita, generatio debeat
 tur. Vel certe exornatur in laudem eius Patri, Maiorum,
 si quid de illis scitur.

2. Intra conlu-

II. Idea concludendi Propositiones Paragy- ricas.

Primo quid non requiritur in oratione, si tamen id fa-
re velis, sic praestabis. Primum potest sic concludi: Illud me-
neo, ut non secus a tenui oratione tanti Rexis deora-
stimetis, quae ex umbra solis deprehendi possit.

Secundo sic: Illud appretor, ut digna ho-
nori quod sustinet, digna Principe, quae adoro pariter
et adorno; digna exuditis auribus ad fides regis contin-
gat oratio.

Tertio sic: Et quia non es nactus es oratore, Princeps
Maxime, cui laudationis tuae munus committas, illud
maximè, quibus ordo illustres prodigii non potest
sua adicies, ut ipsa etiam loquendi sua de te loqui
aliquid possit eloquentia.

Quarto sic: Atque utinam palmarum aliquod in-
genium id appredi tentasset, iam tu quidem eo fulcibus
ad praecipues lauream, quo minus a iacente tenuis
ingenio delibata. Sed cum id invidua amplitudini quae
ad nostra illi succumbant ingenia, omnes enim indu-
tia rerum

Quinto sic: Tu quidquid de tua humana pro-
 texerit, dicit gloria, minus dixerit gloriae, de Fortu-
 ne inexilibi suppare minus fortunabo: vel tuq. tuensea
 fortitudini, vel oratoris imputa tenuitati, non ad eam
 asequute gloria, ut res ex eorum merito extollere pos-
 sit.

Sexto sic: Quod si creditas Audientium aures, grandis-
 us a me aliquid procolantes spe excedere, votis labi con-
 tigent; non tam vitium oratoris credite, imbecillitate elo-
 quentis tante mole succumbere, quam Principis facinori-
 bus sua mole quemuis Atlantem, in quodamq. quod hoc deli-
 navit, appressurus.

III. Aliquot modi exordiendi in genere Panegyrico.

Ut alibi in genere Demonstrativo exordia nunc a-
 pud plerosq. ita finiunt, ut prima ferre statim Perio-
 do sit Proponitio, ut ex illa statim orationis materia digros-
 ci possit. Sic in festo S. Stephani Hexavarisij: Infantis
 Dei Regum caput coronari decet. Quae possit autem Stepha-
 no corona appi-

no Corona apertior inquiri, cuius vel ipsa nomen corona
est? Si coronariam eius virtutis magis, quam nomen cele-
doro. J.

Illas Primo exordia Panegyrica dum possunt à mo-
delis laudandi. Necesse, qui regere laudanda magis, quam
à laudari malit. Tale illud Exordium in funere Pucellae
Oronensis in Panegyrico inscripto: Gratias Parentibus.
Ergo vel hodiernam demum sustine laudatione, pluri-
mas olim merita, nullas audire passa Panegyres, Aera-
inam Maxima. Hodie tandem illa merita te aequi-
atur gloria, quae ad nihil non gloria faceret, una in
vita fugiebat. Discat ex te Orbis, vix laudis traxit, quae
rectissimis semper itineribus ad Immortalitatem inter-
diti. Pallet quidem nunc etiam, credo ad ipsum gloriae no-
men, erubescere olim assueta modestia, sed hic denique
Summa meritis elogia, ubi pro universis meritis vni-
cum oppositum silentium. Eorum dumtaxat funeribus ta-
cendi reliquae inferias, quibus ad dicendi materiam
satis est omnia reliquere. Nunciant mirari ita demum
se in seipso apparere, quod hoc vno stylo laudari de-
beant, quo

315
deant, quo cuncti possunt. At vero in dedicata tibi Laney-
u, namo suas virtutes expectaverit: nã a solis quærorum
preconio ipsa te gloriosè. Facorid. dicitur insolentia.

Mitex laudē à Modestia laudandā incipit Lu-
glazū, dū Moximū (ut habes supra) laudes aspernante
excomiatice. Nō reprehendit: Sed tua laudes Modestia res-
puit, tolerantia quæromonā admittat. Quod in nullo a-
cusari valeas, reus es &.

Secundo: Exordium duci potest à Modestia Orato-
ris ingenii sui viribus diffidentis. Vel à rei magnitu-
dine, ac timore oratoris. Sic Teodorū orator incipit: Si
quis unquã fuit Imperator Auguste, qui initio dicendi
crepidaucit, id profecto et me ipse sentio, et qui circum-
stant existerè possunt. Nam ad te semper ultra omnes re-
tro Principes laudari oportuerit in illa Urbe, cuius le-
bertate a sexvulbi armatus, et auxilli dignitate Rogatus,
quo tantò modo &.

Contra aliud abig. metus Oratoribus solemnè exhi-
ta: Eximū id tuis in laudibus beneficii genus, velut pro-
sens, exting. prosperitatis omen capimus, quod a solemnū
illa Oratoribus

346
illa oratoribus trepidatione tua nos absoluat celsitudo.
Neq; enim veremur, ne aut stultis difficultate officia-
mus virtutibus tuis humanis semel preteruectis fasti-
gium, aut non ex merito dignitatis tue videamus loqui
non ignari. Multum vixit facta, neq; a scriptoris mag-
nitudine grandiora fieri, neq; a tenuitate laudatoris
capere decrementum. In hoc potius elaboranda nobis
ne ita de te scribamus, ut idem de alio scribi possit.

Tertio: Exordium bene ducitur ab Illusione
ad Allegoriam in oratione tenenda. Sed Exordium pulchrum
est, siquid afferat, quod interpretato periclitat Auditor.
In die Pentecostes: Adsum incendii nuntius, que Ier-
osolima, et orbis conflaxerunt, comes enim flammæ,
validior luentus longe, latèq; spaxit incendium. Necta
men opè imploxo, sed ardore gratulor. Non enim Nero
trabeatus vltor fexat. Subditum hæc, at igne igne infe-
cū amor hominum Deus. Deo autem ardere beatum est.

Quarto: Exordium a festi et temporis circumstan-
tia: In Pentecoste Ferrariensis: Dicitur aqua de vire un-
da oratoris veneratio elingud me faceret, nisi Divinus
è celo ignis

317

et Gelo ignis in effluens linguas liberaliter pluuies infla-
maxet ad loquendum: nec enim in erudito cuiusdam deesse pa-
tetur oratione erudita celestium affluentia linguarum.
Equisd' ex eo linguarum numero, non centum mihi (quod
Cicerus dicitur) vocid est) id est.

Quinto: Ab effectu congruente tempore bene incho-
abitur exordium. Sic idem Ferrax: orditur in die Pararum
: Exumpe totum, exumpe, qualiter ex ore, ex oculis. Sine Rhe-
torum furo incompetis, sine partitionis ordine incomposi-
tus, Deo Moxiente, Parentalis dolor. Scilicet enim dolet, do-
lore quicquid suu potest ordinare. Atque vna tristissima
debet oritate eloquentia, confusa ad rem vniuersitate
flexibiliter tumultuari.

Sexto: Exordium potest derivari a circumstantia lo-
ci, vel Personae. Non insubite quispiam aqua quare oritur:
Qui aqua te audent, Quare, dicere magnitudinem tuam
videntur ignorare; qui non audent bonitate.

Septimo: Si Propositio est in re dubia, augeri
potest in exordio rei incredibilitas.

IV. Aliqua ad Confirmationem Panegyricam

Duplex est Confir-

Duplez est Confirmatio Panegyrica, alia, in qua virtutes, et facta aliorum oratorie recensentur, et hec Confirmatio est continua Narratio oratoria. Alia, in qua Propositiones probandas argumenta aliunde sumuntur.

Haec secunda Modum iuuabunt dicta de Combinatione argumentorum. Ad primum iuuabit 1. Virtutis uniusq; pulchritudine tractare in genere, antequam eam de in Negate tuo, ac de Primum de laudes.

Iuuabit 2. eum de Primum de confere, aut pretere alios, qui in hac virtute excellere. Et ille. Habet in laudis matris Caesar, habet et Pompeius, qui se, non. Pulo telate fluximum in celeritate esse momenti. Et ille. Quando patet saluere, necis an duobus contigerit, nisi tu alteris, Imperatoribus. diu vel in Augusto Sanguine quoniam Augustus.

Iuuabit 3. Omnes singularem ad eius laudem spectantes auxilium, et accitum de iure circumstantias.

Iuuabunt et ille Panegyricis transitiones in Confirmatione resurgende.

I. Naret hic admiranda oratio, sed tua. Netic

sent trophe

319.
sent trophaea, verum huius ex pinguis animo, qui prodigiis
facta maioribus continuo factis debet.

II. Non intra hos fines tuae gloriae amplitudo, nisi
enim in fluxa se ornamenta diffunderet, a te angusta
iudicaretur.

III. Viribus quidem tuis humanae simulantibus deesse
videbatur, quo tua virtutes ascenderet, nisi tu re, et factis
ultra cogitationes Mortalium prope verus iuvanda quo nos-
tro ignorantia obiectis.

IV. Fluxa huiusmodi memorare, sed oratione, ad-
mirandaeque ab arte tuaeque fauorae immensitas, vel
prodigium foret, si omnia per se referre.

V. Verum hoc tuis in factis admiratio nem habet precipu-
am, quod.

VI. Nisi utina tibi gemino huius qui Traiano
pari dicaxemus oratione.

VII. Credent ne possent, te nihil ut impetres apitas-
se, nisi quod merueris, et parueris?

VIII. Nihil ex alio mihi occurrit, quod eius speciaud est.

IX. Et ex regis, Imperator, actua, collapsa Exercitii
disciplina

320
Disciplinā reducere §.

V. *Aliqua ad Perorationem Panegyricam.*

Hæc aliquando desinit in appreciationē, et votū. Vellā:
Illud ad extremū appreciari libet, ut nobis extēsi quæ ori-
antur solā, vel tāle semper occidant §.

Aliquando consistat Exultatione tot decorū
quæ in confirmatione inmensati, vel laudato Prin-
cipis aut familiæ, ut Sullus: *Paude tuo tam excellēti
sono, quære hujus gloriæ invidiosus §.*

Aliquando continet adhortationē ad simi-
lia faciēda. Ut: habetis domesticū ad exemplū, Ulla-
tæ ad emulationē exemplar, virtute rebus ad im-
mortalitatem nominis iter et cū tantæ gloriæ vos amor
ceperit, parū faciendū studium vna potius animū q. in-
cendat §.

Aliquando equationē oratorij continet, quod id
non ex merito tractare dicit.

Aliquando laudatj virtutibus Principis, potest
trophæum, exigi, vel Columnas, vel Cedros in cæcis present
nunquam oblitiscendj.

Aliquando

321
Aliquando ex opportuna oblata circumstantia ad conti-
nendū concluditur Panegyricus. Ut in Annuntiatione:
Sed quia orator Angelus felici vius peroratione, textus
egressus loqui desinit. mea quoque oratio, tacente in utero
Virginis Verbo contulerit. Et alibi in eod. Felto. Lu-
xa in peroris discessit, nisi ad Verbum utero includitur,
michi pariter eret concludendū.

Et de Passione Dñi, ubi materia est: Pro sangui-
ne lacryme. Peroratio: Sed finis sit. Nihil enim lacry-
ma citius arevit. Vos tamen sic arevite dolosus lacry-
me, ut in amoris flammis transeat.

Modus rarior Orōis eruditæ

Qui in eis consistit, ut id quod mente coniungit oratorie
effertendū, tuo quādam sensu, ac rebus neque a te pro con-
cepto, sed absentia phrasium totū efferas, et variis aucto-
ritatibus sententiarum ad tuū sensū exprimendū accommodatis
ut per singula phrasium commata mixte concatenatis, quod
modū tenent phrasium in Politicis. Modus huius rarior, quia
verborum lectionem, ac orationis scripturam requirit. Exem-
plo hunc modū

glo hanc modum illudis. Sit illa sententia, vel potius,
 sacula Apollinis datus Philippo Macedoni dilator
 ad: Hastis pugna argenteis, et vinces. Sit illud dila-
 tor, ut appono, ubi primo ponitur auctor oraculi, de-
 inde expositio, tum causa oraculi, et exemplum, demum
 Peroratio.

Hastis pugna argenteis, et vinces.
 oraculum Apollinis.

Itaque Apollis tripodae movet funditis oracula. Inward
 auct' oracim, et Demosthenis argentangina redargu-
 it, dicit Philippo nova contra Troiam tota inopem de-
 quibus --- dixit auctus Cyropa movendo --- dicit
 citare Deum. Quid si eius oraculis Cyropus totum
 implevit volumen tum obreus, tum falsus, tamen
 haud Macedone --- Troi' coquina fessille, dicit illi
 daret non in arma consilium, sed extra aereis abeam
 novum Marti' adderet solentia. Tal non uno fuit
 Troia --- teneo collis a duello, sed adhuc movebat
 laertes ne quid Philippus et auct' vinceret. Del-
 phos navigat hic bellator, et equirit --- quid Del-
 phi' q' lau

phiz luxuriosus non erant; cum e' r'ipode emicat rabdo fra-
gore maior humano sonus, nec mortale sonans.

Argenteis, inquit, pugna telis, atq; omnia vinces.

Adaxma Philippe nec semper ferrus, sed aurea quan-
doq; vincat auro, qui nequit ferrus. Non semper cata-
pultis, aut ariete bellico pulsanda magna, melius illa
subiit onustus auro asellus. Canat palinodia, qui-
bus coarctat: Non auro neq; timulis pugnanda Phale-
us. Vix quod: Formosa fortes arma timeant viri-
frangi q; nolent. Na' hic vates Thebo, et exanulise
opponit. Amentate habet sort, qui argentei; ac Bale-
ares funde acies fundunt felicitas, si Mide contactus a-
ureas efficit. Sit nocens ferrus, sed opes --- ferrus q;
nocentius auro, bellusq; vincit, quod pugnat utroq;
Immo --- Solo melius omen in auro --- per medias ire
Satellites --- et perumpere amat. Saga potentius --- actu
fulmineo. Quam cui. qui nihil e' sumit arma formi-
do. Si formidine animet auro, quod hoste exanimat
oblatu eide, ceu auro Polosiano. Nempe si solo ful-
gore armorum hostes se quis terrentur, id quod locuit
Cimbrius

Cimbricus dominos, et Jugurthæ, diu acie conuersa in
 Orientem ex splendore Falcanid, ac reperiussa, quasi
 ardere flum videtur, quid non arma prelabunt
 aurea comminus illata, et oblata, si tantum ferunt e-
 minus intentata. Venit profecto hostis, ac in dedi-
 tionem. Mortalia pectora cogit auxi sauxa famel, ni-
 hilq. tan sanctum, quo dnon violari, nil tam munus
 quod non expugnari, nil tam firmum, quod non frangi,
 ac debilitate pecunia passit. Neq. si bene olet oc-
 casus hostis, non minus bonus odor luxu, nummorumq.
 qui cultores istos ceu patris cadaveris odor trahat,
 cuius gratia. Impipex extremos currit mercator
 ad Indes. Nimirum late imperat auaritia, et causa
 - Draucos ignibus. Perq. - feruens amor ardet haberi
 di, qui omnia post nummos habere persuadet, modo
 inexplentibus auaritia. Nil ex pleatur, quam tamen di-
 ficillius impleat, quam Polium Danaidum. Exempla. A
 auariti Philippus Appolline, profecto, plus clarido
 faber, quia delectando, in que etiam vulgo inbatum,
 Alced non Philippo, sed Philippi auarum Ergoia sube-
 gisse. Sa-

325
gine. Sane hic -- Collidit emptor Olynthi in eam
Urbe sic, et arte inexpressabilem auro avello Inuectus
appare paratus, ut Atticus vel moziens manu pro-
ciperet, que Tuzas insuevit undiq. captandis, atq. adeo
apud Atticos etia. -- Auro pulsa fides, auro venalia
iura. Videm postea ferit Craulo Roma vetus, in qua
non vano illius Numide, conuictio fere omnia vena-
lia, et vbi ipsa Venalis, si emptore haberet. Peroratio:
Ergo quantumvis Virtuti confidas tamen dolo hunc
Apollinis, et Philippi virtuti micesas. Nec audi, si
quis scadeat, non fraude, aut occultis, sed palam, et ax-
matu habet vltimi. non inquit audi, in doli fexta,
doluq. militaris, pulcherrima laud habet. Nunc pa-
te duces si rem dolo confecerent, post immolabant.
gallu si pigro. Maiore victimam pro victoria, que si-
ne sanguine, cuius etiam vltimum parsimonie docet
Principe. Sic et si pugnacissima digniora magis q. ho-
mini conquam vincendi ratione censebat. Nicha
natio ratione, ac mente instituta, quam illam per
vira, et robur.

Ergo licet in

*Ex quo licet in argento dolus sit, tamen hunc adhibere
saltem cum hoste eoque frangere potest ferrum.*

CAPVT. X.

Ultima laudatioris Elo- quentiæ Fundamenta.

Numerus Oratorius, et excellens Decorum.

*Duo hæc fundamenta mirabilis eloquentiæ vltimo quæ
iâ loco posui, sed Præcipue laudæ apud Oratores obti-
nent. In Oratore, Cicero, nil magis epigæ, ac commen-
dat, quæd gominid hoc Oratorij Stylus. Multi hæc lau-
de, ideo et eloquentiæ laude caruere. De illis nos hic a-
aliqua.*

S. I.

Numerus Oratorius.

*Est apta, concinna, et in pronuntiando quibusdâ tem-
porij spatij dimensia verborum collocatio, ac Sententi-
æ quodam auxilium non insuauis circuite comprehen-
sio. At huius fluxum iudicium time, si hæc eas leno-
nis non*

nis non delinij, quod ne incurras,

327

Obiexua primo: Numerosa oratione ex natura
sua facere quasdam figuras, et sunt: Antitheta, Com-
paria Similiter cadentibus permixta. Patet id in il-
lo Plini: tantuq; in ore sanguinis, quantum in animo
sudoris.

Et in illo de Falba: Duxus aliis, sibi molli, metu
exegit, odium exortit, tam omnium timore dignus, quam
satis, sed ad filij armij morte provocat, verum mex-
catux. Disce ferox: Morte non spernant, qui mori ti-
ment.

Et illud numerosum: Arbor Indica in numeris apta
vibus, dat truncum in latera, ramos commodat in
romas, coma in vela, in rudentes assamenta, clauos
prebet, fundit oleum, funditur in saccos, liquescit in
remedia, flebitur in umbracula, exprobat in trophaea,
assurgit in Colossos. Item illud hinc numerosum est:
Celo e virtutibus, Latius de trophaeis, hostis e secunda tra-
ge, et plus e pugnandi. Dicitur, semper notissimus.

Obiexua 2: Ad Numerosa oratione
fluximum

378.
fluximū conducere, non continuo brevibus versibus
ut tardioribus fluximū dictionibus sola, et incisa
instruere, sed si permiscantur pede longioribus breui-
ores, et e contra alternis sepe spatium.

Latet id in illo Ducis encomio: Obed non pe-
dibus magis, quā victoriis peragrali, ita ut ad Tri-
bunū aperis, aut interim Ducis prope, nihilq. dicendum
amplius haberes tempore docendi. Quanto magis
predicanda moderatio tua, quod in virtutibus belli-
cis claudibus patet cernes. victoria patet (nisi quod
pulcherrimū est triumphū omnibus) vincendi nemo
superfuerit.

Obserua G. clauditur Periodus numerosa
et suavissime Cretico, Diuoxeo, v. g. Bellū paci-
turbide proferebat. Vel Cretico, Diuoxeo, v. g.
aut esse immortalē, aut gloriose Principe decet
onari. Vel Cretico Diuoxeo, aut Epitritico quarto,
vel primo, secundo, v. g. Seta tribus permiscen-
tur. Vel Cretico dissilabij binij quibusq. diti-
onibus. v. g. Neque inuisus alio carnifex iustus
bi. vel

bi. Vel Dactylo, et Ionico minore, v.g. Minima ³²⁹ non
aspirabere, qui maxima inveniuntur.

Vel Pondero ad Dactylo. v.g. Pinguis
Mors malos terret, non corrigat. Vel Dictione dissimila-
ba ad Ionico minore: v.g. Locus, et Silva non luctet nisi
si flagrauerit. Vel Anapesto cum trisyllaba dictione
medie longa, v.g. Ebur Elephas ministrat &

Obserua 4: Ad numerosa oratione fa-
cere, si sententia succincte rotunde ad paulo ante-
dictis observantibus fuerit, ut sunt per dices, et he: Do-
nos novet, qui parci mali. Et: Prodigia largitionis
comes est penitentia. Et: Pona primordia, raro si-
mili epitu coronantur.

Obserua 5: Inquata teris auxiliis esse colli-
sione, et concursu frequentes sibilantes, aut canine lit-
terae: nec non frequentis vocalium concursu, quo simulca
redolitur oratio, et os hians perpetuo. Deniq. Viden-
dum hic, ne mancus quid sit in periodo, nequid superfluum.

ADMIRABILE DECORVM.

Decorum

Decorum Exce^{ptio} METUUM si observetur, admiratione pra^{est}abit. si non Iudicii defectum arguit, deservit omnium laude.

Ad quod videndum sedulo, quid loco quid tempore, quid Personis conveniat. Alia Duci Gratia, alia Deputato Præcipi accommodanda: alia furenti, alia pacato, alia populat temporis leti, et prosperi, alia rei afflictæ. Inq^{uis} Stylus brevis est, et concisus, et ipse ad furentem fuerit.

Item ad Decorum spectat maxime non congruam tantum orationem, et Sententias, de quo præceptis, sed etiam congruos accommodare affectus personis, et rebus.

Item Decorum servabitur facillius, si ad omnes circumstantias te accurate reflexeris, ne contra aliquem exorbites.

Statueris Admirabili Eloquentis fundamenta, quibus primo positis, facile tota mirabili Eloquentis moles assurgat.

Pax: altero

PARS ALTERA De speciebus cultioris Eloquentiae.

Ut non enim in Orbe Prodigium post Septem Orbis
Miracula, ita et multiplex Eloquentiae species, quod
propono.

CAPVT. I.

Prima Species cultioris Eloquentiae. Eloquentia

Extemporanea seu Subitaria.

S. I.

Laus Extemporalis Facundiae.

Subitae, et Extemporalis Eloquentia per se admira-
bilis est, sed iudicium animi celeres a natura inge-
nitum consequatur.

motus Quis quidem Fabricum hoc Eloquentiae genus ex-
temporalem

temporalem parvitate, et circumlocutione iactatione vocataste: Sicut Plutarchus orationes ex tempore prolatas imitatus, et fine delictus censuisse: Sicut quantum Sapiens Epictetus a subito fundenda oratione abhorruerit.

Magnam enim (inquiebat ille) periculum est, ne que non conquisieris, evomas. Id, quod etiam Aristides ab Imperatore adhibitu hoc dicendi genus invitatus, responderat: Hodie inquam, proponere, cras audire, neque enim espi sum, qui vomam, sed que accurate faciunt. Sicut quidam hec, sed tamen hec extemporales, fauoris censoribus altera appono aud. Equidem Atticus Nerosus subita oratione potius Consulatui desit, aut a Consulibus ducta origine. Et talis invidenda Vinicij eloquium, quod illi Augustus dederat. Inus (inquiebat ille) Vinicij ingenium in numero habet. Ille est Vinicius, quo teste Seneca, nemo in agendis causis ingenium habuit presentius et quidquid ex longa cogitatione perpetua erat, prima intentio dabat; extempore causas agebat.

Ne origo subita, ac fortuita huius dictionis est

tianis est ignobilis. Eam aliqui ad Anaximend³³³ refe-
 runt, Alexandri in eloquentia fragiturus et hoc huius
 eloquentie sufficiens ad gloriam. Nisi tamen Demos-
 thenis emulorem. Periclem uero Athenarum Ducem maluit
 a quo promissa orationis fontes permanarunt. Id ve-
 rius est, ut Princeps in ea reputetur Pericles, cuius rei
 impensid argumentum, quod ille primus Athenis in com-
 muni theatro dicere sic ausus. Proposite,
 testatus hoc unico verbo, se paratū de re quacumq;
 que suis libuisset dicere extempore. Creuit postea imen-
 sus ardor, et huiusmodi laudis cupiditas. Nunc in hoc
 genere excellunt inter Græcos Demetrius Scopelianus, Fa-
 uorinus. Apud Latinos Agrippa Declamator, qui sem-
 per dixit extempore, sed quasi alii premeditatus. Lau-
 dat cuiusdam Voluce, et extemporalis ingenium Strada,
 qui Cardinalis Medici iussu de mole horarum per
 sonū indice, seu horologio permatū imposito, subitū
 carmen dixit, magno exceptum plausu, et au-
 rea torque honoratū.

Est autem hoc:

Agrippa que meti-

Neque metibus vacalij tempora mole
 Cuius glo taciturn, credite, sedus habet.
 Nam glo Sol quidquid agit nocturne dieue
 Inscripta textu machina fronte perit.
 Arxij opus mixq. ad terra revolvibile plumbū
 Nitruū, et spirij exorbula versat onus.
 Tempore ad hoc motus, na didu uestitur Agis,
 Dentat as cogitur mordicus ire rotas.
 Moxu illo implicitas obversary, orbibus orbes
 Pendula suspensio examine libra movet.
 Aneus hinc monitor rursus onat, et simul horas
 Mobilis in scripto lingua in orbe notat.
 Quibale hie index vitam, totamq. minutim
 Concidit, Midu, dilaceratq. diē

S. II.

Specialia extemporalis Eloquentiæ
 comparande subsidia,
 et Preceptiones.

Equum extempore Oratore nequij impossibile qu
 tot, hie illud idoneij ad subitu facundis genus ins
 truan

I. Extemporalis facundie Subsidiium.

Est exercitatio tum priuata Domi, tum in vrbati-
li studij. peritorum conseru, et equitot Auditor Audiu,
et pudor ipse verba ministrat. Inuocata ergo premitte
publice exercitatiōe Demosthenis adinstar, qui an-
tequam Athenis causas ageret, delituit in spelunca, ibi
et vitia nature corrigens, et actione exercens. Et tu as-
sume priuatam Propositione, vel materia quadamq;
et de illa solus Orator, et simul Auditor, Declamator,
et Scribitex extempore age, ea tunc proloquens, que in
re apponit non premeditate occurrerit, idq; sepius. In-
uant ad hanc extraordinariam exercitacione aliquas
sumpto ad dicendum patio institumus, facilius enim
gladius vibrat, qui assueuit.

II. Extemporalis facundie Subsidiium.

Congruenda huiusmodi Oratorum Subitariū antea
antea per multa lectione Sylva reru, ac verboru, ac
vniuersę eruditionis, que collinat longis Studioru la-
bor, et evoluti tot authoris, et excerpta ex illis, seu ad-
uocata.

336
uexaria sepius bella, et memoris impressa, ex qua
velut ex cella peruaxia de proximo opportuno tempore
que congescerit. Instruenda ergo est lectio memoria
multis historiis, exemplis, sententiis, et omni gene-
ris exaltationibus. Tale fuisse et Topliar, indicat e-
ius solenne: Proposite, id est de quocumque.

III.

Communes dicendi locos, quod exploratissime habere
pax est. Quo refero non tantum locos oratorios intrin-
secos, et extrinsecos, sed locos suasionis, et dissuasionis,
nempe honestum, et inhonestum, possibile, et impossi-
bile, facile, et difficile, delectabile, et incundum, utile, et
incommodum. Ad etiam notitia eorum, que ad genera-
lia nomina virtutum, et vitiorum, affectuum, et even-
tuum, belli et pacis, vite, et mortis, actuum, et habituum
pertinent. Ita ut, per naturam, et proprietatem, et
de illis plexarum. Sententias, ac conditiones in promp-
tu habeas, et memoria retineas, quibus ubi uerum
colligendis non defuere deoza, sedulas, ingenio.
Que quidem notitia facile tractandae materis ra-
tionem

337
tione, amplius, suppleat: facilem, quia quae commu-
nia sunt facile tum rationibus, tum Sententiis, ac
exuditionibus variis dilatari possunt.

IV.

Et si locus exprimeat Exemplum, et testimonium sym-
bolicum, et Sententiam, et locus Similium, seu Similitu-
dinis ad rem accommodata frequentis exercitatione red-
datur facilis, et expeditus iuxta dicta Superius de usu
horum. Si enim sumpta ad rem extempore declaranda
oratorie Sententia, vel iustax Christi progrediatur et
ponendo illam Sententiam, eam ad tunc a causa occu-
rendo, roborando a contrario, simili, exemplo, et am-
plè, et non sine admixtione ingenii, facileq. inten-
tu perficiat. Vel si Sententia assumpta aliquibus
inductionibus in particulari illustrat. Sed exemplo,
historia, Symbolo, Syneglyphico Apodictum accommo-
dat, non sine aliquo Apodictum fulgente, quod tunc
occurrit argumento, nisi facilius, nisi laudabilius per-
tinetis.

Si nannemo e Proceribus Polonij Noui Regis elec-
tione Rege

338
tione Rege adhuc superstitie omittenda suavit, dis-
cursu et impetu sumpto ab illa sententia: Res est sol-
liciti plena timoris amor. Unde intulit: Ab electione
novi Principis supercedere scadet nobis in supersti-
tem Principe Amor. Amamus, quod semel elegimus, et
diu incolumem diu feliciter nobis imperare volumus,
quod meruit cuius in Patria Amor, meruere virgilia,
et trophaea.

V.

Opportune occurrens, et adhibita ad propositum Allego-
ria, deducta a re, cuius proprietates, et virtutes sint non
ignote, et proposito servientes. Item, Allegoria exudita
per Comparationem cum Camillo Cesare. Quo spectant
ea, quae sup. Cap. 4. de Allegoria usu tractata. Certe
hoc subsidium insigni, et evoluci ingenio et in-
signe, et quod aeternale eloquitionis genus exponere
possit.

VI.

Sunt quidem peculiare loci intrinseci nampe
Patrium enumeratione affectuum, et consequentium conge-
ria, similitudines, comparata, et contraria. Nemo

difficilem

defferebitur, hec per se ampla, et ingenio etiam mediocri
facile primo etiam intuitu, et brevissima reflectione men-
tis ad haec exhibitae offerre dicendi materia. Sic ingre-
sus hortae floridae nonnemo ex tempore in eius laudae a
partium enumeratione exiit.

Hodie tanquam mihi Hortensius, dum hortense mi-
hi proponitur argumentum; immo et theatrum, et denique
flos induant, videor mihi Rosius inter Rosas. Age, si
quid florum, si quid Nitri coloris, et gratiae secundum pe-
riam eloquentiam, totum in huius floris ritu, et enomia of-
funde. Quid huius non appetibile? Aereas vide: in il-
lis herbaceis viriditas intermicantium florum varietate
velut artificii naturae per nullo depingitur. Quis illa
Rosarum purpurea? Quae in Aereis deinceps candentium
florum serie via lactea? Quantus illis fulgor? quae
exalta species? et Maestrate circum caput? et aeger-
teorum foliorum. Rite ordine? et paulatim in ampli-
tudine se explicant angustis? et recurva per ambi-
tum labella, et delicatissima quaeq. interiorum emittant fi-
la? et filorum stantia aureolis croceis capita? et odor,
ut cardos

ut candor ejusmodi etiam me tacente florere hunc depre-
dicant: quid arborum inania celo capica? Quid pul-
chra in illis florum luxurie? Fuitne abundantia de-
quax? Sic malus Pearica, Sic Platanus diffusus
late ramis Solis orbem defendit, hic vitis diffusa
conyndonum luxurie mollicem insequuntur collibus: hic
mellei aucupantur cantus, et grata rivi decurrunt
murmura.

Sic etiam a simili gratiarum alborum Oratio-
nem extempore ducere, Siquemque beneficia ad rati-
is a Sole premicantibus conferens, vel certe mandu-
lius novum in textu Cornucopis, aut Nilid non vni Pro-
to salutarem affertens.

Sic item Persuasus, vel dissuasus aliquid Rhe-
tor subitaneus, primo mentis concellu comoda, et in-
comoda rei suadendae, vel dissuadendae occurrentia
adducet, Nig. subito a consequentiis, et affectum con-
gerit peroraret. S. III.

Specialissima Subsidia Extempora-
lis Eloquentiae

Primum

Primum est, si data quatuor, aut inuenta supra dictis ³⁴¹ mo-
di Propositione, subito occurrente tibi tum ratione ad
Propositionem, seu sententiam uniuersalem reduces, vel
ipsa ratio sit sententia uniuersalis, eamq; primo extempe-
ranie proferas, ac synonymis sensibus, et Comparatio-
ne, aut eiusditione occurrente illustras, vel etiam si o-
pus sit, descriptione rei, de qua sermo, ut est, in Idea 3.
dein ad rem in particulari devenias. Qui modus eo am-
plius reddet orationem extemporaneam, quo plures occur-
rent propositiones probandae rationes, quarum aliquas
praedicto modo tractas, alias breuiter exponas. Exemplis
id illustra.

Oratio Extemporanea.

Qua extempore quidam suauiter, aut dissuadere potuit Dis-
solutionem vinculi, seu conspirationis Millicianis regno per-
mitti. Occurrit ei primo mensis coniectura huiusmodi ad
suadendum id idonea: Quia nunc afflictus, et exhaustus
Patris, quid ego amplius afflictor, et exhaustior
per aues Patris? occurrit et alia: quia id labem eorum no-
mini imperat, eo quod Ducem excusserint impudens
Huiusmodi

342
Hæc rationes subito occurrentes ad uniuersalem senten-
tiam nos perduxit. Prima ad hanc: Ad Patriam cui in-
cumbit, a Patria propulsare incommode, certe in di-
crimen eam ad adducere nefas, sed si potius commo-
di quod boni publici parti dispendium.

Item non in hanc impendit, ut Patria periret.
Ad quod confirmandum facile occurrit paritas de
sumpta a filio, eorum pietate in parentes, cui sententia,
qualis illa: Publica priuatis anteferenda bonis. Secun-
da similiter ratione momento temporis redigit ad
hanc uniuersalem Propositionem: Nipendium famæ pul-
chrius est, quod pecuniis, et si ingrata est opes, militi
ingratior esse debet in spem nominis labes.

Tum deinde ad id propositum ab uniuersa-
libus hæc sententia illustratis descendit, siq. bene exem-
pore dixit: Arma tanquam ponite, aut si ponere non libet,
in hostile impetu conuertite. Redeat ad obsequium,
nec ultra Principi Ducibusq. data fide equat toties
victor hostium, nunc etiam sui victor exercitus. Exhaustum
victor exaruit, afflicta conuulsiuq. nobis omnia Pa-
rens Patria

rens Latrā: quā illi nouā luctus materiam offerat. Ex-
go hōij deest, qui Latrā extinguat, nisi ciues id faci-
ant? Non illū Latrā ciuem dixero tantū, qui se natū
in ea placeat, nisi ut eius amet commoda, si incommo-
da propulset: quā si eadē auget etiam, et Latrā huius
filij ferro rimetur viscera? Equā nec filij se
hic probat, nec ciue. Aneas non est, qui Troia in tantū
abest, ut e Troiano offerat incendio, quā etiam in gra-
uius coniciat §.

Oratio Extemporanea contra Iudicis a-
uaritiam.

Velle Iudicē Auaritibus inhāntē taxare extempore et
dissuadere mollitū illi vitij, occurreret tibi ratio, quā
hoc vitij non sine Iudicij huius dedecore, ubiq; circum-
fertur, hanc rationē deduceres ad vniuersalē Propositi-
onē illam: Opporet bonū virū a Magistratu gesto e-
uadere clariorē, non dicitōrē, quā Sententiā mox Ansi-
bus Synonimij egornare, sic: Seu Fortune, seu merito
ad caluē ad honorarij fasces euasit, qui quies ei de-
de, ut tuo nomini lucū non ab aua, cui perditō inhāat,
sed a falsū

Teila factis quibus in laevae afflictiōe mutuae, brevis, ac eu-
 nida lux ab auro, perennis a virtute. In affluentia sponte mu-
 nera, si inter hae, velut inter aquas, fontales, ex illis nil
 propter tui villosam delibes, si succidendo prope, Theba-
 rid in te iudicem et finge, nec ad spōgia Verpantiā as-
 pira. Cito effluat diuitis, quae iniquis affluere, et in
 auxer hos coxentes, spēs et statū ferax tempore indu-
 cit auxilia.

Idea III.

Velles extempore e studio militari aliquid retrahere, occur-
 reret tibi illud loco rationis. Dulce bellum inopertis, quod
 variè confirmari potest a simili, de nauigatore in mari
 tempestatū ignaro, de peregrinatoris inuisi vix difficul-
 tati. Si ex eo, orsus a belli diversione, sic:

Nunquid ille mihi comminus hoste, nunquid emi-
 nus prospicere, nunquid belli adire discrimina vide-
 tur, cui dulce ferre est. Vidisset ille confatas hostium legi-
 ones, commisos vexing, exercitus, consortes vexing, acci-
 tex manus, et clypeos clypeis, et pila minantia pila. Vidis-
 set circumuolitare tela, militares machinas fulmineate mi-
 cae au-

345

caere avarae, umbones, et arma obbreperere, fundi aures certe
poneret axmorio Stucid. Sic nempe et flumini se committit.
tunc, qui nullis fractatis procellis, nullis unquam crepatis tem-
pestatibus, vis eorum nomina audire. Sed sero tandem ad
litus aspiciant, et nauigandi Stucid, ac temeraria vota
clamant. Nec aliqui natalis auras portus Ulyssij in tra-
ibus peragere contenderent, si viam difficultat, asperi-
tate locorum, et immiti alicubi Celi inclementia in consilio
adhiberent. Ideo plerumque in votis, plerumque sunt dulcia ineq-
pextis. Sic neque te minus tantopere ad Maeris seculum as-
pirare: non tibi ex peccati contigit, quod hic fugeres: Ex-
periere, ac sero tandem Tullianum illud occiner: Cadant az-
ma roge.

Idea. IV.

Diuturna Celi, et aeris inclementia, quae ad in maeris Patris
omen trahens, est tempore a sensibus Symonim id ipsum in-
cultam, ad illa moralem sententiam desuperit: Celi, et aeris
praesentia sunt Caelae mirae, et Divinae vindictae iudicia
imminentis indicia. Dicit ergo: Timeat tibi orbis, Caelum
illi minatur: timeat sponte in proceps quae ruens, caecia,
ixatus hui

346
xatus hic Celi vultus (salus vna sim auar) secutus
moj xius index est. Cui quidē Astrologos, nec ipse Indi-
ciana profiteor, sed ta minas Celi facies, et verna huius
nescio, quid huic frigido Septentrioni omniū portenda
Atas in hoc Celi vultu velutin pagina lego caracte-
res ferreo pene stylo exaratos. Praeter ordinē omniū
a plaga minantur praeter ordinē. Naxo hanc sponde-
thes praetulit, quin texta ferret, supurbū Mundi calu-
Celi tribita antecedit; adeoq; mox hic Syderū intui-
tus humani quidē prodromus est, ac praenuntius. Celi et
aeris portenta, sepe in Celiis Satellites, aut prodromi fue-
re. Vidimus toties Linnūq; Reporūq; funebribus crimi-
ta Celi accendisse facie, quae Impetio, seu plene bonarum
meritū enerantē ultimū subitū naufragiū et noua
in Celo Pharus, sed fatalis perluxit. Atq; semper Celi
lites ming, et praerupta cladis portenta terrarū es-
tialū praeruptant. Quid ergo nunc?

S. IV.

Ostenditur in praxi quomodo per Senten-
tiam Vniuersalem extempore dilatari

possunt

possunt Orationes huic Saeculo vsitate. 347

Primo Salutare extempore velle Magnū hospite
occurrere tibi, vel illa sententiā. Paxi felicitatis est magnorū
hospitiū suū praesentia. Vel illa: Vix unquā Summi hospites
sine animorū serenitate transire possunt. Quae sententiā
si obiter confirmare vel simili ducto ab exitu Solis tenebras
depellentis, vel aliunde, iam tibi praesens esse ad laudan-
dum hospitem assensu, seu virtute, seu alia in eo decora alle-
udas. Vel certe illa tibi occurrat sententiā: Hospitiū magno-
rum praesentia, et animi hilaritas, et linguae inspirat foun-
dant, quae duo tanto melius capiunt, quanto maior est Hos-
pitiū amplitudo. Et mox descendere ad particularē Hospitiū
laudat. Vg: tua certe magnitudine etiam ipsa tuorū ma-
gnū gloria testatur, testantur et honorū insignia, quibus te
adornat, et coronat virtus emerita &c.

II. Cuckantia, seu gratiarū actio paxi felicitate.
hinc desumetur. Ad quidā nuper à Rege euocatus, et benefi-
ciis propter quod affectus nullū cogitandis gratiis nactus pa-
tium ad illud recurreret vniuersim dictū: Propriā Prin-
cipis dei est hostes, ferro, et armis, Cives beneficentia expug-
nare. qui

348
maxe. Sic loquitur se offerret, illi. Præto, se ipse si ex quo
naxi hodie dignetur, velut in meta Regali beneficentia
positus. Vel illud assumpserit: Sed in eum in dicitur
cipit manibus, mentibus elucet, qui sit soli quidam in som-
bolo adscribit non exoratus exoritur. Et illud arguit in
munificentis radis etiam in immerentes. Ne a longe
exempla petat me ipse mihi noua in dicitur felicitas, tuas
regali munificentia.

III. Etiam Gratulationes ex hoc fonte manant re-
berimi. Et tempore gratulaturus anni exordium, vel
festi aliusque celebritate reflectere te breuiter ad illud
Propositionem: Nullum flexile votorum, aut flauisiam
tempus est amico, vel dicenti. Sed neq. hoc. Vel illa
Stultitia occurrerit. Sed etiam tempus a temporale
subministrat fauandiam, propterea quod vel felicitatis
auguriam seculi trahit, vel ea contriuat.

Item gratulaturus natali, vel nomen haberes
in promptu loco illum: Cuius vita amamus, huius et
natalis, ipsa q. adeo illius nomen aures delinquit, ani-
mos demulcet. Vel illud locum: Clientem te alium si
libenter

libenter apponit eud esse cliente etiam qdlibet quid ne ex-
udeat. Ita vero tu qdlibet clientela &

IV. Etiam Nuptialij materia hic facile extempo-
re locupletabitur, si de amicitij et affinitatid commodij
de omnium perennij pretio aliquid in comuni proloqua-
rij. In oblatione texti, v.g. Illud adduceres: Propensij
animosid Studij sua proprio sunt ornamenta, quibus a-
missum sibi caput coronent. Vel illud: Pulchrum viciatq,
vixentiq, semper amicitij symbolid est, sextid vixent,
&. In oblatione etia anulari illud occurreret: Annulus
glemitatij symbolid etiam in perennij amicitij pignus
et archa merito assumitur. Vel illud annulo sponsa-
litio, velut aurea compece animi vincuntur.

V. In funexibus vel maxime locus reperat co-
muni, nempe vel de Mortij decreto inevitabili, vel
de Mortij in omne hominid genus suxe, ac dura, sed fe-
renda omnino tyxanni de, vel de fontibus consolacionij
que omnia passim habentur, et in Sexta Cili vidi.

VI. Saus etiam Subitaxia hinc facile exuetur, v.
&. Nostid aliquid Ingressus, eiuq, areolaj mille flexu ge-
neribus

veribus contra conspiratus, illud extempore passis inquirens.
 Quidam pulcherrum Belli in celo, an flores in vixidantia de
 quo argumentum, si quidam subitō:

Materia mihi dicendi obicit illustri, et florida.
 Quid enim aut illustrius celo, aut horis venarum? In-
 tud tamen abeci proferat, vel parvona anxia proeo.
 Si flores Belli pro habeo, in celo vixidantia non, si flori-
 bus Belli interea ingratum. Eligere tamen tunc vixi-
 riam, maxime ad florid, Bellarud, inficis tot tunc ad
 gemina vixidantia virtute operentur. Sed facile huius etiam
 herbosid, florid, virtute quod opponat, quod etiam
 subitior fundit remedia, et odor, ac fragrantia sensus
 reficit, ac restaurat. Quid ergo in ta amipiti argumen-
 to dicit? an vixid, potius effera, neutrum proferat? Sed
 nec flores potulant, quos in vixid depona vixid e suo
 gemis nec ovelli parit, nec effera, et tamen vixid,
 effera, vel illud me movet, quod nec celo abiq, vixid-
 ribus, nec horos abiq, floribus quipia velit. Quae
 vixidantia florid coloribus, ac celo Bellarud fulgoribus
 debitorum callet &.

*Aliud specialissimum extemporalis Eloqu-
entiae subsidium.*

Nimirum circumstantiis, et adjecta rerum, locorum, tem-
porum, Personarum, de quibus agitur orator. Dilucula ergo ex
tempore de quacumque materia, & reu mentis, coruclis, re
in oratione cadentis proprietate, et circumstanti-
as pulchritudines, et dilatatu facillimas, atq. acumini exuen-
do aptiores circumspicies, seu illas Allegoria inuestias,
seu non: seu a loco communi huc deuente ordinaris, seu
ab aliqua Ratione circumstantia.

Modus hic est optimus, facillimus, et amplifi-
candus, ac per acuminata educendae rei, non sine extempo-
ralis ingenii aduocatione perquam idoneus.

Exempla hunc Modum illustrentia supra at-
tuli, et nunc attineros. Sic Iudices Delegatos a circum-
stantia temporis, aliisq. salutauit ille: Radix Rupturae
ad redue Iustitia, Incolas tamen hic nos malim, quare
hospites; nec estates hic tantu deperere sed gtales. Spisus
incauam frigore perperam hyeme, Spisus lentas Sole, qui
huc redun-

1352
huius redemptio vobiscum diu negavit solatia, donec
Maurus quousq[ue] Augusto maior ea cumulata affun-
deret. Penare incipit hec Urbs pulcherrima, ubi vestra
illam afflauit fulgor Latinitas, et Rugenianæ rose
fragrantia.

Sit et Gratulatio nomini M. D. de Alberto N. ab
iisdem circumstantiis feliciter ex tempore deducra: Non
vix in tua veneratione hodie nos impellit stimulus, to-
tius alicui sentimus ingenii adiuuere, quot hastas
Adalberto. Sava illy torquere desunt Tutelate tuud Pcus-
ria, nos adhuc vixet litteraria vrbantia. Saa nempe
nominibus cogendi etiam vix inest, Maxime ubi sum-
mum (quale te summa in foro Sarmatico auctoritas tes-
tatur) inherere.

S. VI.

Aliud extemporaneæ Eloquentiæ e-
xercendiæ medium idq[ue] facile

Facillimum etiam ausim dicere, maxime si locus consue-
tus sit tibi dicendi argumentum. Tunc enim post elucida-
tâ occurrente Lexiphrasi sententiâ, adhibita si-
mul conge-

suul congrege, et exemplorū in eo argumento passim occur-
rentium res immodicē dilatabitur etiam ex tempore. Sit
nonnemo dilatavit pere ex tempore certe non p̄medita-
to sententiā illā: Multi ex humili emerere.

Emergunt subito, quę delituerē, sp̄runt hęc luden-
tū ingenio admirabili. Nec natales obstant tenebrę, quo
minus, quę Idem videt, nec inopiā, quo minus Balxa,
vel gazā Pericly inuadat. Minus ē quilla etiam
natura interdū Rosa, ē vili concha legitur Margariti-
tid, et incultę Moratū veng auad tegunt. I, per etates
singulas, per gentiū fasces memoriā cūsum fax, ubi-
q; occurret repente trabeata gellat. Reuē Roman
repentiū dicit documento offert Quincius Dillator
ab aratro taxographis Agnicola, qui

Saxo.   Lenos duxit heri boues
Dat magis hodie iuxa Furcibus
Et quę bobus ademerat
Imponit Labiis, et Auribus iuga.

Quid plura ē nuntia veteratū historia repetā? In cuna-
bula Tullii Nobiliti agreste tugurium accepit. Inquirat
Priscum ta-

354
Primum Taberna in steteria in solid effudit: Primum Tul-
lus e Primum Imperium tenuit. e Taberna Macellaria
Varro ad Consulatum ascendit: Reberis primo fuerant
Deorum animus: Septies Roma Consul ab aratro Man-
um vidit: ite simulatrix in arces, per sepe fluctitux in
trophæa, effingit Deorum simulacra e ligno Mercurius,
qui --- olim truncus erat: fuitnas, inutile lignum, ut ve-
nuste ceunt Venustus. Apothocid adhuc memora, et
fortunam in eo venerabent, cuius ille Rex e figulo me-
mor idem tade illud sibi exclamat: Rex ego Sicaniq-
figulo sed genitore satus.

Ad Poloniam factos Reges, et memoria pro-
moueo. Si alid hi reco lunt, quid a bobus ad Regni Re-
men Fortuna vocavit, eductu ex aqua mellifera, et hor-
ti cultura dulce laboris fructu, repale pomu colligere.
An et tu Exmislac in solid? No puit auxiliaber, quam
Princeps, tuq tamen fortunæ faber, qui aurum tibi domesti-
ca in incude spulid revididi. sibi saxes etia annales
consulere? Quoties Roma Pratorum annulo vult conig-
navit, et exulita fortuna? Sane sicut vidit e Coriano

Saxente

355

Parente Orbis Antistite coluitq. Et Moguntia villegiū
Abbatū Patre cūmratū, sed fortunę rota impellente ad
Septentrionalē Insulas erectū. Ideo ubiq. summa cū in-
firmos subita fortunę benevolentia epsequant.

S. VII.

Reliqua extemporales Eloquentię subsidia.

Tertium speciale Subiectū dictionis ad miniculum est, si de
quandā materia dicitur, eam ad breuē mentis ratiocinatio
in partes aliquot partiare, vel ad aliquot redigat argumen-
ta: seu si distributione oratoris oratoria, quæ ad fieri potest:
hęc enī diuisio id materię dilatandę amplitudinē prebe-
bit. Et si partes singulę possint suis extempore firmare ratio-
nibus nexu suę propositę ad extemporaneę verborū, ac sen-
tentiarū luminibus luculentū quimū oratoris dabitur argu-
mentū. Quare ad certa aliquot puncta dicendā orationem
redigat, et singula proseguere. Sic et concio, sic et votū in
comitiis, seu sententiā, sic et plerūq. subito dici possunt. Vg:
Propositio aliqua sic expenda, occurrit mihi breuē men-
tis coniectū ad eam dē probandā aliquot argumenta, et
ego illa proseguar.

Sicut d'parata

356
Item disparata facultas in puncta partiere, non distribu-
e per fluxus causas, plura motiva, fluxus rei faciendæ vel
consequendæ modos: plura exempla, effectus, plura in om-
nibus modis, vel plura emolumenta, vel fluxus rei faciendæ etc.
as. Aliud Subitaneis

Aliud Subitaneis ditionis sublativum est quod
etiam ampliore ditionis subministrat apparatus: si
res, quæ in materia ditionis cadit, problematice tracte-
tur. Certe tanto hinc amplius extempore dicitur, quan-
to plures pro utraq; Problematis parte, rationes su-
bito occurrentes adduxerit. Vide exemplum in S. 4.
ad finem de illo Problemate: Quid pulcherrimæ Stellæ in
Cælo, an flores &

Pertinet illud Insuper ditionis extemporalem
faucibus, maxime ubi respondendum est: si bene tene-
antur memoria ab alio dicta, cui respondendum, vel qui
refutandus est: Nam si primo singula ab eo allata refu-
tes, deinde occurrentibus insuper argumentis tua confix-
mes: quis non videat te hinc ample subito posse dicere?

Denique huc luvet, si rationes alicuius pro-
positionis

positionis occurreret ad Syllogismum redigas, et ³⁵⁷ singulas syl-
logismi Propositiones elegantius efferas, addidisti res pa-
rictibus rationibus Maiorū, et Minorū Propositionū. Sic
enim res effectus ample extempore, nec sine laude.

Et uero de p̄ne momento tunc p̄cisam
verba non inuicta, et insignia sequatur eloquū, huc col-
limant exortationes, huc lectio librorū, huc usus frequ-
ens latinitatis, huc usus figurarū, sententiarū vibran-
tium; huc deniq. Metaphorę, et Allegorię, quę exornati-
o, et volucri ingenio facillime occurrunt, omnino et rei
circumstantię illas obtudent.

CAPVT II.

Altera Eloquentiæ admi- rabilis Species.

Eloquentię Versatilis in omnes partes, et
in species styli varias circumacta.

S. I.

Ne illud admiratione vacat, seu extempore Versatilem
Eloquentię-

358
Eloquentiam præteferas, seu præmeditato, et sumpto ad cogi-
tandum, dicendamq; Spatio, si possis dicere. Porro ad præ-
meditantes Eloquentiæ species hæc spectant, quæ tota præ-
ma parte attulimus. Hæc nova species admirabilis fa-
cundis adhibetur bifartita: altera, quæ sponte, et præ-
vio, vel improvviso dicere potest, tum in altera parte q; q;
plausibiliter, tum in quacumq; circumstantia, et materi-
a multiplici. Altera, quæ potest optime de prædictis di-
cere hoc, vel illo modo, puta Stylo vel eudito, vel Alte-
porico, vel Sentencioso, vel acuto, leni, vehementi, con-
ciso, vel late lucido, Mitis, vel Aquatico: nunc ut loqui-
tur Tullius, nunc ut Sinius, nunc ut Seneca, vel Pluta-
nus, et alia eloquentiæ lumina. Hanc vero vicariamq;
partem complexa, nuncquid admirabilis eloquentia?
Certe tanto admirabilior, quanto rarior est, qui in v-
triusq; parte excellat. In prima parte excellit olim Pe-
trius, et Gorgias; id enim significat illud eorum, Pro-
ponite, id est de quacumq; materia; id enim indicabat
paratos fuisse dicere de quocumq; Excellit et Carnea-
des, qui hodie Justitiz mixta congestis encomia, postu-
dit mixta

die mira vituperia. Exelluit et Demosthenes, qui proinde bellum, et pacem in lingua perere videbatur, quod utrum vellet facile persuaderet. Potest in talij oratorij laude offendi, quod Poeta de quo dicitur.

Parte in quacumq; voles, verbe decorus erit.

S. II.

Leges, et Exempla in omnes partes Versatilis Eloquentiæ.

Triã ad illum spectant. **I.** posse dicere prompte, et laudabiliter in utraque parte. **II.** posse similiter dicere in quavis circumstantia. **III.** posse idem in quacumq; materia.

I. quoad primum.

Inuat ad hoc in primis exercitatio Problematice, quæ consistit in inventione rationum, pro utraque parte, et refutatione earumdem. Nihil apparet, ac proinde notitia verum, quæ de confutatione traduntur ab oratoribus, de qua infra, tum prout aliquo accessu ante sententiam, vel sententiæ rationes, in quo quæstionis aut peccata, vel minuatur difficultas, vel prout res exigat, tum in accommodatione styli, et affectuum rebus in orati-

one contin-

ore contentis iuxta dicta parte I.

In primo si velis in vna q. parte dicere de illa questione: Quisnam melius censuerit, an Casio delectanda Carthagine, an Scipio Nasica seruanda. Ex Scipionis sententia hę rationes occurrunt: Quę delecta Carthagine, timendum, ne virtus Romana concidat, ne metā hostis Maximi liberata, luxu, et otio enervetur; Nolim Carthagine ruinas cū Romanę fortitudinis extitio, ac interitū. At illa, ne hęc corruat. Adde, quod eo securior Roma imperabat, quo minus secuta. Ipe nimis ad periclitandi metus inter pericula eximitur, contraque avidus ferax usus dimicat. At otium armorum subigo est. Immo Tertuliano si credimus, plus Toge Romę legereunt, quod fortis, pauci enim tempore irruunt in Romę orania ad luxu vitia, cogimurq. tunc cū Iuvenali dicere:

Nunc patimur longę paci mala, quorū armis
Luxuria inuadit, vitęq. vitiumq. orbe.

Nec Paxta hic desipuit. Certe vrbē hostile, quę eorum
Dux evadere parabat, integrā esse voluere sacone, seu
cotē suę suavitatis. Nunc quoties oppidū infersum si
bi iudexant

bi viderant eversam, illa fortitudinis gloria dederit voce.
 Perit ludatio Iuventutis. Ad has rationes accessu per-
 seperet, qd: Amo Catonis animo, sed magis Scipionis sen-
 tentiam: censuit ille fortiter, hic prudenter. Equidem ma-
 lum salua Carthagine, si vivere nequeat, salua Roma. Et
 ita est &

Pro Catonis sententia hec offerrent rationes: Cato mi-
 hi, Catonisq; placet sententia, quia Romanis placuit, quia
 Scipioni. Non id ab illo desidia extoruit, sed, quia Catone
 desuit prudentia: si amamus virtutias, hec demum est pul-
 cherrima, non habere ultra quod vincas. Ad hec summa
 est gloria maximu hoste expugnare, ut in gloria, si a te
 nequeat fundi, vinciq; hui vexo gloria se Roma eruat.
 Et quantum malum est habere semper a quo tibi, tuisq; time-
 as. Cum potius dele, ut ipse ab alijs timeare. Nec exempla
 desunt, qd puy hec Roma dedit, nec dedisse penituit. Tu
 audita paulo ante Scipionis sententia refutare: si pe-
 nis sententia, Nilium probatur, non certe Romanis neq;
 Nihil. Pulchra illa quidem, sed in specie, preterit aliquid
 fortitudinis, sed non Romane. Nemo, si illa non magis

Romanum

362
Romanus, ita Ordo subigere, ut nullus habet super sit. Quia enim mihi obicitur Spartano, quasi id Romanus potest componi possit? Iuvenalis non auro, qui de paucis longis malis queritur, at eversa Carthagine, non ad partem sequitur, alii nobis arma intendent, aut inferrent. Nec Alexander ille contra Romanos, qui non unum hostem praeter Syros habuere, adeoque virtus exerceri poterit etiam in aliis. Et ut orator hic veritatis in rebus;

§ 1. Meliore esse electione Principis in Reipublica naturalis eorum Successione, et e contra suaderet. Pro electione occurrunt rationes hae: Etiam si me Iudice Imperatoris omnibus elegi debet et omnibus, nec genus tantum, sed et merita coronari. Virtus sicut, quae natura habetur. Mollis ad Principatum per cunas, mollis per favas ad favas Regis iter, peritiam etiam ad illud commune suffragium, nam Principem. Non tantum venerit coronae, ut Regis natalibus inter crepundia erant possint, si Principem. Si Principem eligi optimam, et aptissimum regno adhibere licebit iusta aetate et ad regendum idonea, at Successio quaedam obtinuit solus, modo in

modo in purpura gentis sit, prope obitu dei parum, vel
363
Infans immo femina. Electio certe etiam hereditaria
temporibus vitata, et Principatus Pace, ac bello virtu-
tis, aut roboris proprioque estimati. Nec aliter Summa
in orbis Imperia hucusque. In Roma Legatus, Sic Orbis ca-
pit electus. Adde nec inter regni tempus a competitori-
bus timentum magis, quam damna Successionis.

Pro Successione Principum naturali occurrunt
hæ rationes: Pericula inter regni a tali regno provent,
in quo nunquam possessore regni non habet. Ut pericu-
la illa maxima mala trahunt, quæ inbecilla in Im-
perio gta. Iustitia tunc et leges silent, licentia, et vis
valet fluximum. Hæc tunc præsumptio, et ambitio, per
quas fraudes, et artes? Germania vide, ubi est
Imperator, omnes in presenti metu. Ipsa Roma
in Saxorum Antisite est, ad hæc mala sentit. Adde qu-
od charitas utriusque maior et Subditorum ingenium, et
Sanguine Principe, et huius in Subditos veteri iure
Suis. Immo ubi regnandi convenit fortuna in una
stirpe, et prædicatione gentes continentur Imperio, a
deo unum

deo vult in posterum, ut vestrae precorum in purpura
 natorum ita confessione datus nolite nos tangant, nec
 illi parere dedignemur, quos priusquam lute subeant,
 nati nominamus ad Imperium. Tu Patrua n. d. d. d.
 Patrua, ne alibi quereere cogatur Principe. Incepta ca
 pellant, cui usq. nato ad regale solium prostermit viam
 purpura.

Resfutatio Succederet: Optimi possunt eligi: Sed
 etiam ne eliguntur? Si rem, et experimenta vides, se ge
 ra fallit. Rara electio sine privato cuiusq. affectu,
 nec Resp. viciu, sed sibi pleriq. eligunt, et multam
 corruptelas Suffragia sepe trahere, et id perii promi
 ssu, nonisq. que neq. meliori fortassis quilo equales.

II. Alius Modus Versatilis

Eloqueq. primo modo acceptę illustratr.
 Secundo. Inuat ad eandē Eloquentiā coarctuaxe
 simul in eadē oratione opposita in eandē et tu ab
 eruditione, tu aliunde petita. Patet id primo in lau
 de, et vituperatio ignis: Encomiū igni dicitur debet; sed
 necis

369
nemio an illum sepius inusurans elementum. Quot enim
ille urbium gloria in cinere sepeluit? Urbes antea fu-
ere, nunc pulvis exiguus, et ut ille ait, Cadaverum Civita-
tum. Fuit, fuit ingens Numi, fuere Pergama, sed cuius
aliunde magis inlaxuere, quod ab incendiis sibi fata-
li, et igne hinc

Balde ¶ Nunc fluctuant arbor
¶ Vbi Retere Pergama

Carthagini cetera, et Numantia, non tantum Roma, vel
Sesyo, non in fabulis urbi Phaeton, quantum nocuit fla-
ma: Lomae nec tantum Nexo impius, quantum ignis, qui
dum Troie refer incendia, non minus ibi - proximus
avisit Calcepon. Adhuc suum Ephesus lugeat, immo or-
bis prodigium, templum inquit Dianae, cuius fama
tanti illo tempore ignis extinguit. Nexo strato si vo-
lente, cuius nomen ne deleat posteritas, scelus effe-
cit, quo solo inlaxuit inter ignes. Nam appellat la-
bores si querat illud Rex illi, sed in igne illud Rex ef-
fulsere. Ideo ignis non una ubique Troia efficit!
Sed parvo vituperium, nam et salubre hoc elementum
sepius est bi-

Regius exsultat. Hæc illi exarata se exhibent Sphæras
 et post equatas Archimediæ artificiosæ Maxelli naves. Hæc
 hinc et Hercules, cuius rogi postea, et flamma illustrat.
 Phœnix eisdem referat vitæ bustum, cuius puritate, fer-
 rum, quod diversos in usus, et præmas emollesceret. At
 ignibus nocturnis quot ad lucernam Aristophis impal-
 lescentes animæ. Sapientiæ debent lumina. Quot in Pha-
 ro equitatis ignibus portum, cuiusq; felices Argosantes.
 In hæc supremum Numen placatur, sed quid hoc profi-
 cium absq; igne? Nec arge ullo pulcherris, quod ignibus
 collucet, nec festivos plausus quicquam illustrius a-
 doxnat, quod ignes triumphales?

Cæter. I. in vituperio aquæ, et laudæ. Trigel-
 ia. Aquæ gloria, ad quæ Orbi damnâ intulit, cuius im-
 refero. Dolet tuas, si mactas vices, qui rite urgente
 pro paucis aquæ servitute emere locutus, in cratere
 subit naufragium libertatis. Multis vituper, nullum
 gravius id tantalo supplicium, quod ab aqua. Icy-
 aunchi, et Naxin gloria aquæ prefocaverit. Pa-
 gure Kriloreto Cuiusq; abluat. Traxit vati eti-
 am ipsa

cum ipsa unda pollicuatur, Agypto sitiente defuit.
 Antonii copias, non tam hostiles cogit, quod dicitur e vene-
 natis aquis lues delinuit. Quid quod nullibi scopulos, et
 praecia, nullibi Syrtis reperias, quod in aquis, quae tot
 diuice gaze onustas haurere onerarias, et ad refici-
 unt, interficiunt? Sed tamen sit sua et aquae gloria,
 quae non comi nauale ut corona, sic gloria detulere.
 Fundunt hae inter tumidos fluctus sequi visiones, im-
 mo aureis fluctibus in Ptolemaeo, Lapog, intumescunt, or-
 bemq; dilatant. Tange ipse, et Ptolemaeus natale solura,
 quae ad litem non inuegit exhibet opes? Baiana lit-
 tora, quos non depleverunt Morbos, et cui aquae salubri-
 bus propinquare sanitate? Quinae animi labe non
 aliud eluit, quod aquae elementum? nosas nil citius de-
 let, quod lacrymae &

Paset. 3. In fluxu reru mixto laudi vituperio
 : Neq; somnos conciliat, sed fixos, et insidiis opportuna,
 sceleribus infans. Tenet huc Aegypti celebres, sed cineris
 odios. Dicitur de illis, sed regis illi Thyestes culi-
 na humera intercepit. Felca splendida, et culus vultu
 in fluxu

in furtiva celi ascent, sed non fastid ab animo propulsat.
 Somnium Penelope auxo nituit, sed latentibus incus telis ins-
 tructum Conneto nocuit. Curticia virtutis, vel talis nobi-
 trus, non tot annos, quot damna parturuit: non semper
 vicia propinquavit vides, forte hinc nomen dicitur, ut immo-
 dium eandem vici vitam ad nos. Neque hoc in poculum
 Cicer non raro degenerat, et campana vici non vni An-
 nibalem dissoluit. Quid plura? Igitur in votis est, que
 Sophocle examinavit, ut zelum Teuque, Inaureo nectem v-
 uy acinus &.

3. Iuxta ad hunc modum Eloquentis versatilibus fa-
 cultate reddenda lectio peritiam, Militoriarum, Sententia-
 rum, legum, consuetudinum. Sed vni similitudinum, seu pa-
 rium. Sic pro Rege eligendo alio adhuc superstitie ad
 apperetur in Polonia adduci poterat exemplum Boleslai
 novembris coronati a Polonis, Rege Parente tunc viven-
 te, et consentiente. Item Ferdinandi 3. Filium Ferdi-
 nandus 4. in Regem Romanorum coronatus.

4. Altera pars opposita priori orationi fa-
 cultas contempserunt, nam magna pars illius solum sibi
 vendicat

vendicat refutatione Superiorum, que facilius. Vbi nota
 posse interdu verby eludi priorē Sententiā. Vg: dice-
 batur supra per electionē posse optimū Regem eligi. Re-
 spondetur: Posse quidē. Sed eligitur ne semper optimus?
 Sed posse dici rationibus illis, subesse aliquid, et latere, qu-
 od non viderit auctor.

Sed ad versatiliū hec eloquentia in studijs, si expedi-
 ta, Confutationis loca, modosq; debet habere explorat-
 os. De hac in ppxens breuib; te in Praud.

I. In confutatione multa indignatione, multa
 urbanitate aliuūq; Interrogationū tela aduersariorū
 habebantur. Item proceres Sophistas sepe frangit ax-
 gitione interrogatis, vel argumentatio.

II. Haerent rationes sepe ad irritandū, elevan-
 dū, in ambigūm trahendū; aliquando secū suppone os-
 tendantur, nec conciliari posse, nec in re hanc, vel per-
 sonam cadere.

III. Signatur aliquando quim contra multas, et exiles
 rationes, aliquando didubius res repetit, et quo pler calorū,
 ac spiritū habeat Confutatio, Dialogicis permittetur, I-
 zonis, Sub-

370
xoniis, subiectionibus, Concessionibus, concisive vibratis, propo-
sitionibus, ac aliis quibusvis, ac ardor orationis magis in-
ualescit.

IV. Bene fit Confutatio per conglobatas rationes mag-
na vi, et celeritate vibratas. Ut Cic. pro C. C. ubi ait: In crimi-
ne ipso nulla suspitio est, et in re nihil argumenti; in ne-
gotio, quod alibi esse creditur, nullum vestigium sermo-
nis, loci, temporis: nemo testis, nemo convictus nominatus:
totum crimen profertur ex inimica, ex insana, ex favore sua
domo: domus autem illa, que tentata scelere tam nefario,
plena est integritatis, officii, Religionis? Cui illi vene-
rius daret C. C. ne auxilium redderet? num petiit? ne cri-
men haberet? num quis obicit?

V. Inlevisibus multis, refutandis non inamo reddidit
sed singula capta perstringenda. Vide Cic. pro Marc.

VI. Confutatio pulchre, solideq; miscetur sexus ra-
tionibus, et Ironiis aculeatis, ut in P. Bone Cicero. Ad per-
coactionem exemplorum, ut pro Mil. num. 7.

Vide hec sex omnia in uno Quintilianii exemplo,
ubi pro C. C. in iudicio parricidii, sic ait: Cecus ego parru-
cidium co-

371
dile cogitavit? cuius? cuius se commiserit oculis? iustus-
per totam domum? quid ducit elegit ille, qui erat in cubiculo
solus? Sed opinor, sed deliberat, sufficit sibi cum homine
expeditissimo loquitur. Cui enim sic consuetudine quae-
rat? Omnia potest scire, proximū non quando sit, deinde
prospicere sollicitē, an omni familia dormiat, quae
suspenso certa ponere vestigia, et in omni timorū sui par-
tem sollicitudine circumagere vultū. Quae parū est in
metu ipsos etiam oculos habere? Non ille sibi dixit, noc-
te solus excedit ex, sed quando perveniat? Putas non
solvit habere limenibus? Ad bonum inter Latrū, fi-
liūque media o quantum exorū, quantum morē? Spatiū
legens, et vigiliandū. Quis inconsulta, quid agit?
non ante deficiet. Quid si deinde senex vigilauit? -
Quid si noverca? Atque limen inveniā, cardine sine stre-
pitu movebo, qui ex corde fexlam Latrū, nec familia vi-
gilabit? Senex appropinquat, sicut nullo revertat: vota
sunt illa, sed oculorū, quos desperet etiam, si ad multa
non pollicetur?

Quinto: nota in iure in his que sunt reprehendenda
nec laudanda

372
neq̄ laudanda, si oppositū agere velis, propter exercitiū
huiusmodi, apparentes rationes, et aliquid tactū in car-
ce, et specie tenus concludentes, ac ex quadā Analogia
dubitas posse efferi. Et in laude civitatis, Aule piades ce-
cus dixit: quod illa hominū comitatio reddat, immo
si auguri Dixeris, si Somno simili evasisti: noq̄ il-
la frontis perinde est, ac nox die subsecuta. Et in laude
Benedicti alius: Ad senium aspirat, quisquis morte odit.
Ipsa etiam canities, quā non est orquet reuerentiā?
Certe non minore, quā olim Spartę, ubi ea cano capi-
ti veneratio habita, ut in pauperia abierit: non expe-
dit, nisi Spartę senescere. Deniq̄ neq̄. pauperisq̄ se-
nio deniq̄ etiam splendet in purpura, eminet in Qui-
ritium concessu, et --- Senio nomen enite Senatus habet.

Sic et in laude Morborū: Febriſ enecat, sed sequi
tantū noſios abrumit, et excoquit humores. Chixupra te
infestat? Modicū expendeſ usu manū deditutus. Sedi-
bus captus es? Fugę cupidudo haud tibi timenda. Morbi
te alii lecto affigere? habes unde tolexantię coronā de-
cepas. Sic et in laude tenebrarū: nec tenebrę laudis,
et commodi

et commo di' ex p'p'te: ille quidd' lucid' tibi auferunt, sed
hostibus te celant. Non tibi non ingrata, at tenebris inuol-
uitur, thesaurij inhiat, quos tamen in tenebras abscondit.

Non et in laude quorundam hominum: etiam hostilij ti-
bi conducat rabies, que glorijs tue reges, et auctores est. Nun-
quid tibi laurea triumphalis obtingeret, nisi hostij ea
tibi necderet; nunquid crux exentia tuop'ha, nisi hosti-
lij se tibi feritas opponeret: ab hoste seu cadas fortiter,
seu eum deo cadas, strenue laurid refer.

S. III.

Quoad Secundum.

Ad eloquentij speciem spectat posse optime dicere in
quavis circumstantia, et si aliter in iudicio, aliter in co-
muni plausu, aliter Principi, aliter Civij, aliter Prudi-
to, aliter iudi, aliter Romo, aliter exopij. Et quidd' huc
spectat etiam in id argumentum posse exaltare aliter, et a-
litem, variatis circumstantiis rerum, temporum, locorum, Perso-
narum. Sic v.g. Salutatio Regi, aliter ad ornandum foret
nomine universitatis, aliter nomine Cleri, aliter nomi-
ne Clericatus. Universitas enim diceret: Urbini nos
cultores

cultores ad tuæ serenitatis omnia Maiestatis pedes af-
 fundimus; siquid ultimum esse potest, in eo cultu, et lau-
 dibus, quibus nulla fine allatura est gratia. Scabat emi-
 nus Apollo N. neq; confectum tot populorum plaudenti-
 um coronam persumpere poterat; hoc uno desiderium
 solatus, quod vel oratoribus opus non esset, ubi gratias
 Principi perorarent. Sed persumpsit tandem, et ad soli-
 um tibi euadenti, vis aliud posse Procerum plausus re-
 liquid habuit, quod ut in uota esse effunderet. Appre-
 cari libet, sicutq; ut tecum tua felicitas sceptrum capiat, te-
 uum tua virtus coronetur. Imple factis factos gratia-
 ritatis &.

At Cæsi nomine aliter idem prebatur, & p. sic effusa
 in plausus Patria, etiam in tuæ Maiestatis cultum axase-
 lio, Repud fortunatissime. Cæsi quidam à tributario
 censu eximit immunitas, adhuc tamen ubi tui venera-
 tionis terrena indigere solia, coronato vertice affuit
 velle gabe. Numen si colimus, etiam terree Numina. V-
 num id tributum libenter soluimus, cum terree Maiesta-
 ti pro auri, et ferri purpuraque cultum imperat &.

Eundem

Cum ad post huc aliter salutaris quidem inau³⁷⁵ratu.
Etiam id Regium est, vel inter lugubres atrate Patris
ombras serenitatis radios late spargere. Nibi Probus
post nubila, hic uel inter nubila suauiter exidet. No-
uid id Solis ingenium est, in cuius natura Regnum
lumina transiit, serenare omnia, que natus syde-
re affauit. Id uobis ingenium, et equore anima luc-
et in animo, quod ullas in Imperio nubes patiamini.
Modicam dicto fidem adstruit huius uerbis felicitas,
ad quam non tam de uia, quam de Maiestate, deflexit. Re-
gum serenissime. Sed a pluribus exemplis abstinco,
toties enim dictas circumstantias alibi illustrauit, ex
quibus modum transumas ad quasuis circumstantias
alludendi.

Quoad tertium.

Etiam id uentili huius eloquentis gloriose posse de
quauisq. Materia concinne, et laudabiliter dicere: puta
de profana, uel sacra, historica, uel poetica, Philo-
sophica, uel Theologica. Sed quod te duo suauit ma-
xime. Immo notitia alienaria etiam d te quoq. Pu-
dio ma-

376
dō materialium, quas si non didicisti, conerj intelligere
ne salū audire ex eorū perito. Ut si de materia Phi-
losophica velj aut Praefatione, aut Dedicationse Theorū
aut euj laudem scribere, et sic de alijs. Secundo vide
exempla, quae passim extant, scribentū in huiusmodi
Materialibus, et sunt dedicationes Conclusionū Philosophi-
carū, Theologicarū, Praefationes &c.

Illud hī maxime observa. Ex verbis, quae in illis in-
centis, vel artibus vsui sunt, etiam non bene penetra-
tis, posse, et debere te sensus aliquos, et animosa exueri.
Ne enim aliquid etiam eorū Materialium, cuius ad
plausū dicere poteris, maxime accommodatis ad id e-
ruditionibus. Illustrabo id exemplo:

Erāt quidā probaturus omnes scientias sui Re-
ditiū esse laudabiles, et gloriosas. Sic de Philosophia,
Mathematica, Medica, Theologia id ostendit:

At nec Philosophica facultas absq; glorijs Propri-
dō, quae in Anonimo in illis elucata, in Platone a
Siculo Rege laureata manu, pompa regali deducta
in Praepatoricū Principe rex Alexandrū opulenta
etiam

etiam Regis fasces tenuit ad Imperatoris, fuit qui nullius
caput per ferendo Diademati censerit, nisi quod prius
legiscentia iniasset ad coronam. Quamvis et ipsi, de quib;
dissuade exorat, et licet, vel ipso utramque via Phi-
losopho aperiant, et exiles de anima liber vita insipiet
inmortale. Ipsa etiam non satis explorata continuu com-
positio continuas, Infiniti indagatio pene infinitas ei-
dem inscribit Panegyces. Quantitas Responsum, tem-
pus et eximitat nominis, focus amplitudine glorię pol-
licetur, deniq; ut eorum utraque vocabulo Eris nationis dig-
nitat hoc nomine laudat Philosopho transcribit. Mathe-
si vero, seu ex falsis regulis purissima, seu ex aurea tri-
um regula, aurea eliciat eximitat, an unquam paribus
causis dependit? Dicitur Syracus, quos illi honore.
Marcellus de Piræneis, Celeste Archimedis ingenium
veneratus in effusa, qua celo artificie, ante Dedala e-
laborauerat celo Irolem. Nec arati nomen nulla non equa-
bit posteritas, qui illud celo suu incipit nomen, quod
Pallas in terra etne transulit firmamentum. Non alios de-
prehensu in sole macule ombis, et seu obliuionis equment.
alii ing-

378
alii ingeniarum in quadrando circulo labor negativus
terris fraudem destinat: alii Machinæ perpetuo motus
inquieta Inola Orbem in perpetuum mouet oratore.

Quid de Medica facultate, que non minus opides
Hippocratis, corripit apositionis, quæque sunt alius
causo paxer. Pexidi inuidens hanc coluit, et Dionisi-
us in regno, et Constantius, ac Maximus in Imperio. Leo-
ne Imperator, ac Crulapius ob hanc fatalem Morbis scien-
tiam Divi invenit antiquitas, quod dâ alii herba por-
rigent, simul de luce corporis, de Morbis miratibus dis-
criminis exornaverunt. Nec sunt peritis, per se, qui per te
quod quod est in numero suone celo inscripserunt, etiam
extra celum regnant.

Quid Theologia? Cam suis nominibus consecraverit
Gluces, et Imperator aumen illi Augustinus addidit, Patres
argumenta, Thomas omnia. Obiq; illa reliquis divini-
on, seu gratia limites non ultra libertatis, ponat terminos,
Nec Deum in carne proponat, seu in seipso luculentus, et
Personis. Et eloquentia honores, quæ reliquis anteauxerunt.
Audimus cum solio donata Athenis, curam Imperatoris
in Diono

in Dione, lauceij in Nepote, Statuf auxej in Corpia,
Romani fasibus in Tullio, Regnij, et coroxij in Drog-
zerio &.

Huc spectant Regitationes Philosophicæ, quæ ad ali-
que Spectant.

S. IV.

Alterâ pars versatilis in omnes partes
Eloquentiæ.

posse quocumq; stylo laudabiliter dicere.

Nâ vero præcat hæc eloquentia dupliciter:

Primo ad loquens stylo Authorum laudabiliter imi-
tando; puta nunc Tulliano more, nunc Ciceroni, aut Plu-
tarchi, nunc Plinii, vel Senecæ &. Sic loqui nemo poterit
nisi legendis hos auctores, sibi eorum styli normam im-
prensit.

Exemplum tamen huius videre licet in Quintilianæ
libro 3. ubi stylo Ciceronis optime quædam historia
pertractat à auctore, ut et Familiæ in Probationibus
Academicis stylo variorum Poetarum feliciter imita-
tur, Academia Secunda.

Secundo: ad styli varietatem etiam in eadem

Sententiâ

Sententia, nunc ea conuise, et presso, nunc vberius, nunc
 aucto, nunc euulsiu, nunc leniter, nunc vehementer effe-
 rendo. Sic Vg: hęc Sententia vaxio Stylo effe renda:
 caue otium, nã est causa libidinis.

Agę Sententia Stylo vaxio sic effingetur ab huius-
 modi oratore, qui hic instruitur: Si in primis Stylo pres-
 so, et conuiso dices: Pax est omne odium vitium, Sed otium
 vel maxime: Pudor ludibrium timeat, qui quis hoc non
 formidat: Maxce ille, si quis otio amarecat. Unicus
 hic hostis virtutis robur enervat, nec exercordia in-
 tuto, vbi molle hoc deuidis telus excepisti.

At Stylo Allegorico sic iãd effe ret: vitia qui-
 que nauis, sepe dedit deuidia Magistra. Nullibi cer-
 tius pudori naufragium, qua vbi in otii vada impegi-
 ti: Mare hoc pacificum nunquam tuto exangas: gubnat
 illud, et sepe alios gubnat parit. Si pacificum dicitur ha-
 ud ille te commiserit: Venoz natalibus in fame est:
 in hęc Rapantibus vndis vanus nata, tu si odor vir-
 tutis, et farrę placet, hoc vada effuge: fctos sequis, qu-
 idquid Rapnat, et vitium capiunt, ni moueantur aque.

Stylo aute

Stylo autem ampliori sic idē effert: *vis quidquid fatalius virtuti, vis exitio pudoris opportunus, quā si quis a virtutis proposito tantisper ad desiderii confinia, et laboris cramine ad praesumpta ignorantiae sese arripit patiatur. Haec illa est virtutis nouerca, verecundiae scopulus, pudicitiae contagio, pudoris naufragium, formae libidinis, luxuriae incentiuum, castimoniae paucissima. Quisquis se in otio se permittit, non illud timor supplicii ad releuandam horrorem, non spes praemii ad honesti studium, non virtutis pulchritudo ad uitae purioris amorem incitabunt. Quis ex eo deinceps se inerti otio dedere, quis torpere desideria velit?*

Stylo erudito sic idē effert: *Otium quis non horreat? Infame vitium est: parit Sardanapalō. Legimus Veneris esse in hac Campania. Nullus Aegyptus postquam se desideris mancipauit, sua Pharaō caruit. Nec Annibales in liquid quicquid emoluerunt, nisi campana otia. Nunquid molle virtutis ius est, nec verecundia bene unquam inerti si- nu conquiescit. Ergo quisquis floret hunc est timas, Floreat hanc time.*

Stylo acuto sic

Stylo acuto sic aliter iad offeret: Peccat pudor, cui com-
 pus otio perit. Rosus nempe pudor est; at Rosa hec cura
 ad laborumq. spinas amat, nec citius, quam ad otii nomen
 exuberat. Quod si desideria cupidos ignes alit, etiam hec flo-
 ra non nocet; quia nimis aduuantur flores, et esmasce-
 runt.

De uero altera hanc uersatiliſſe eloquentie parte, lau-
 demq. aſequariſſe, ea tibi uis facillima primo reddet, quae
 de Stylo amplo, Allegorico, acuto, exudat in primis capiti-
 bus traduntur.

CAPVT III.

Textia Species Eloquentiae.

Eloquentia Scolastica Expolita.

Lex Eloquentia Scolastica potest esse extemporanea, uel
 uersatiliſſe, de quibus proſone acut: tamen hec non est
 ordinaria, nec ita tam frequenti usu potest quidem alii
 extraordinaria sed alio sensu, quod huius sumatur. Et
 ergo textiam hanc Eloquentie parte ab illis internotat,
 Adnotata

Nota 1. Eloquentia Solastica, hic contraponi Eloqu-
 entis Civili, de qua alibi. Eloquentia hec vel est ordinaria, se-
 u de materia, vel argumentis, quod communiter occurrunt, se-
 q. de text. festulabantiu, hoc enim si extraordinarie iuxta nos
 insinuanda tractetur, ad noua admirabilis Eloquentis spe-
 dem pertinet: vel Eloquentia Solastica est extraordi-
 naria, in qua videlicet, aut argumentum non ita obuium,
 puta inuentio, quod Propositione non vulgare ad argu-
 menta, aut Materia diuersa pater ordine, et veritate ordi-
 nari, et euentis communibus more occurrerit.

Nota 2. Ad id, ut hec Eloquentis ^{perpul} extraordinari-
 e sit perpolitia (quod etiam addit admirabile) non aliud re-
 gluxi, nisi ut insulat decem Fundamentis Eloquentis Admi-
 rabilis, quos in dno libelli huius sunt declarata. Huc ergo in-
 primis pertinet inuentio Propositionis non obuię de qua cap.
 7, et 8. Huc spectant dicta de mira argumentorum, et circum-
 stantiarum combinatione, de variis modis tractandi non
 obuię argumenti, huc sensus admirabiles, mixtum acumen
 mira. Suiq. locis adhibita exudicio, et alia, de quibus ibi
 egimus. Hęc extraordinarie perpolit Eloquentiam So-
 lasticam in

habita in argumentis tam extraordinariis, quàm ordinariis.

Notanda 3. Ideas talij Eloquentiæ te habere tum in Plinii panegyrico, tum in orationibus Joannis Baptiste Ferrarii, tum in panegyricis scriptis à P. Paulo Riccio, nempe arcu pacis, trophæo regali, gratiis immortalibus, tum in plerisque Panegyricis recentiorum. In uero in meij orationibus talis umbra huiusmodi Eloquentiæ deprehendi potest. Id oratore Mariam, seu Panegyricos S. V. Martini, cuiusq; diuisis cultibus te relicto, illud te promittit uolens, Me nec tantillum tibi de admirabili Anulo arrogare nec arrogantius id euanidè putidè laudibus ablectis uisus emendicare.

CAPVT. IV.

Insignioris quarta species.

Eloquentiæ.

Eloquentia Ciuilis, seu Politica Extraordinarie proposita.

Etiam Eloquentia Ciuilis, si non caret excellentia, si quibusda

385
bus ad insidiat legibus. Porro Eloquētia Ciuilem intellige, sume-
d, cuius usus in legibus, tū ea, cuius usus in Curia, et Senatu.
tū ea, quae dicitur concernit, cuius oratio sepe magis sollicitum
animos acuit, quam tubarum clangores, tū ea, cuius usus
est in officiorum orationibus, ut sunt Salutatoriae, Exultato-
riae, gratulariae, aduociae, funebres &c.

De his, quia proprius fuit agendi locus in Senatu Ci-
uili (id enim vel hoc ipsum nomen illi suadebat tradere)
illi toto libello egi, quare hic ex ambobus odiōsa n̄ recoquo,
aut resorbeo. Illud te monitū veli, admirabilitate, et pla-
uū Ciuili huic oratori parere non tā scolasticū plausi-
bilitate agendi modū, quā Ciuile, et iuxta Politicū leges o-
perorū confirmatū. quo conferet si non tantū Tacitū e-
iusq; arcana, si Politica signi, vel Chokienū, atq; huius-
modi tibi familiaria reddideris. si Regni tui historiam, a-
liq; pernoueris, sed si insuper Politicos oratores, ubi licebit,
audiui, legeris, et ex his ea in plausū parandū traxeris, quae
plausū illis conciliasse conuincit.

Lector hic siste et audi.

Haec tamen de Eloquētia n̄ vulgari. Nā em̄ vulgū, et fœdē ora-
torū n̄ uis

totid nemo quis aduertit. Romus, videri Proceres in hoc factio, ac
 optimates, vel ut vetus Latina vocat, Flore illibatum populi,
 sua d'q. Medulla. Ergo quisquis ad summum contendit, ac vul-
 go exime. Nam nec Tullio satis fuit. Quem Romanum fuisse,
 nisi inter Principes Imperii Magistratus, Consulibus hanc oc-
 cuparet. Sed tamen ita Romae Praetor Urbanus Consul electo,
 ut in Attica etiam pro consulare Imperium non detrectet. su-
 ra Romano em Tullio ad ipsam, et insipida videtur di-
 cendi ratio, que non Attica. Ceterum quisquis nostram hanc
 Methodum Theon, Simonem, aut quispiam e Catenis familia
 Censorinus laevius, non una Ceruice e Caligula uoto im-
 petit, quia nec unum caput. In statu nostrorum ingenia illud
 expedit, qui uel in me unum acie ingenii distinguit. Ex-
 ras si exudit mox seculi, et ad limen grati expolitum ora-
 tionis genus, eloquentis factum, vel probum putat. vetus si
 non desipit, nec nouitas, si que hic residet, aut reducet) sua
 caret illecebra, ut nec alia. Penam citius

merentur, ac theatrum, quod quibus
 inest raris plurimum no-
 uitati.

Sic Rosa

Sic Rosa vena quidē est propria, tamen olim veteris Romę
assensu, et hibernę pretiū commoerere Rose. Minle Egip-
tę manus, quia id tunc insolens, quia novū. Ne tamen
in me gratuito malignū Momi ingeniu, et murus exerce-
as, si te, seu exptians legib; disciplinę deo
ueo, et fuscum oratore Sibylla
nus vates: et si me alię

mus adhu tamen

Te fora marentur Regi q; Palatia laudent
Excolat et geminas fluxima palma fores.

Finis.

387 sup.

[Faint, illegible handwriting, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

[Faint, illegible handwriting, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

[Faint, illegible handwriting, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

[Faint, illegible handwriting, possibly a signature or date.]

INDEX CAPITVM

Partis I.

De Fundamentis Eloquentiæ Specialis.

Caput. I.

Primum non vulgariſ Eloquentiæ fundamentum, Sensus
Speciales.

S. I. Sensus Admirabiles à cœcis ingenioſe adhibitiſ ad-
adhibitiſ. pag. 1.

S. II. Sensus admirabiles à Paradoxiſ, et inſignioribus
hyperbolicis deductiſ. pag. 2.

S. III. Sensus Admirabiles à contrariis rerum, et Verborum
pugnans, seu oppositione deductiſ. pag. 6.

S. IV. Sensus Admirab. à grauib. Sententiis desumptiſ
desumptiſ à grauib. Sententiis. pag. 13.

S. V. Sensus Adm. à mixte adhibitiſo acumine. pag. 19.

S. VI. Sensus Adm. per sensus recordatiſ. pag. 22.

Corollarium.

Modus, tenor, et obuiſſus Sensus reddendi graues, et Ad-
mixabiles

mirabiles

- Modus 1. per aliquod ex pag. 23.
 Modus 2. per occultam arationis Comparationem. pag. 26.
 Modus 3. per Anus. Innotuit. pag. 27.
 Modus 4. per Exaltationem, seu propria nomina
 nomina appellatū subtitulā. pag. Ibid.
 Modus 5. per eludicā in verbis ingeniosā n' leud. pag. 30.
 Modus 6. per insignē Allegoriā duplicē. pag. 32.
 Modus 7. per aliam Tropum, vel figuram aut
 locum in ignorem pag. 35.
 Modus 8. per Capitiōnem aliquarum circums-
 tantiarū, et Additionem pag. 36.
 Modus 9. per Capitiōnem aliquarum circums-
 tantiarū, et Additionem pag. 39.

Caput. II.

Secundum non vulgariū Eloquentiū Fundamentū
 sicuti adhibita Caudis.

Sectio vnica.

- De usu Caudis non vulgariū. pag. 41.
 S. I. Modi exordium exordis exordis scilicet. pag. Ibid.
 S. II. De usu et formatione Sententiarū. pag. 69.

Caput. III.

Textus.

Textum Admirabili Eloquentiæ Fundamentum, Scu-
men Oratorium. **SECTIO. I.** pag. 83.

S. I. Reges Numinum Oratoriorum. pag. 84.

S. II. Fontes Numinum. pag. 86.

Fons. I. Concoctio quorundam de coacta. pag. 87.

Fons. II. Causa inopelata dicti, vel effata. pag. 89.

Fons. III. Destitutio ingeniosa sensus precedentis. pag. 92.

Fons. IV. Ingeniosa Traductio, l. Anominatio, vel nominis
equivo cati usus, aut conjugato rum, vel notatione no-
minis. pag. 93.

Fons. V. Cauditis in Numen delectata pag. 97.

Fons. VI. Seruus Despendi. pag. 98.

Fons. VII. Circumstantia nominis, Naturæ fortunæ, Re-
matis, Necessitatis, temporis, loci. pag. 99.

Ibidem affertur Fons Numinis ex modo rei tractandæ
quandam necessitate per se ferente. pag. 100.

SECTIO. II.

Quatuor species acutz Dictionis ad eloquentiam non
solum pertinentes. pag. 121.

S. I. Prima species acutz dictionis, oratio acuta non vel
parum

garij tu longior, ubi agituz de Dispositione acuta, cuius
inueniendae, Modi decem afferuntur; tu brevior, ubi affe-
runtur, Exatulationis natalis Ipsi, Salutatio Divij. pag. 121.

S. II. Secunda species acutae Dictionis, Copia, ubi affertur
triplex exhibendi Copiae Modus. pag. 144.

S. III. Tertia species acutae Dictionis, Insuperatio, tu sequit-
ur chrestis (ubi aliquot tales afferuntur) tu alij promittuntur. p. 151.

S. IV. Quarta species, Dialogismus, ubi duplex exemplum
in Manlio, et Lucetia Alexandri Macedonij. pag. 165.

Caput. IV.

Quartum fundamentum non videtur Eloquentiae specialiter
Allegoriae et insignitae figurarum usus. pag. 190.

S. I. Praiora quaedam de Allegorico caractere documenta. p. 191.

S. II. Idem speciales Allegoriae. pag. 201.

S. III. Mixta Scylli exornatio per quaedam figurata. pag. 204.

Caput. V.

Quintum fundamentum variorum Eloquentiae, Descrip-
tiones Admirabiles. pag. 208.

Sectionis I.

Primum genus Descriptivum pulcherrimum, ubi Descrip-
tiones ali-

times aliquot.

pag. 209.
8

SECTIO II.

Secundū genus Descriptivū non vulgariū, sed Ideę ali-
quot exhibentibus.

pag. 216.
8

Caput VI.

Sexta fundamentum Eloquentię non vulgarię, Affec-
tus Admirabiles.

pag. 224.

S. I. Affectuum ceterorum ratio.

pag. 226.

S. II. et III. Ideę affectuum Serium, et Pathetico-
rum.

pag. 230.

Caput VII.

Septimum fundamentum rationis Eloquentię, Simpli-
ficationis vix singularis.

pag. 239.

S. I. Simplificatio brevis & vulgarię 1. per Periphrasim
exultat. 2. per Periphrasim orationis ambitu circumduc-
tam. 3. per Periphrasim sensibus Admirabilibus exorna-
tam. 4. per brevem Comparationem a Simili. 5. per brevem
comparationem exultat. 6. per conplexionem plurimū simili-
on. 7. per conplexionem exultat. 8. per explicatōnem sub-
iecti, et predicati. 9. per explicatōnem quarumdam vocū
in Propositione

in Propositione inclusivum. 10. per exculca Definitiones
 corroboratas. 11. per opposita synonyma. 12. per ingeniose
 conceptus fluxus & . pag. 240.

S. II. Amplificatio longior per 6. modos in iudice deducta. pag. 255.

Caput. VIII.

Octavum Fundamentum Eloquentiæ; Mixta cum reorum, cir-
 cumstantiarum combinatio. pag. 271.

S. I. Mixta circumstantiarum ad unam Propositionem
 accommodatio. pag. Ibid.

S. II. Mixta circumstantiarum inter se combinatio. pag. 276.

Mixta combinatio temporum, Conceptuum. pag. 278.

Mixta combinatio Stemmatis, Causarum. pag. 281.

S. III. Mixta Numen ex varia reum combinatio. pag. 284.

S. IV. Mixta Poesis ex varia reum combinatio. pag. 285.

S. V. Mixta arguta phantasia Poesis apta ex eodem fonte. pag. 287.

Caput. IX.

Nonum Fundamentum non vulgaris Eloquentiæ; Argumen-
 ti tractandi varia, nec obvia ratio. pag. 292.

S. I. Modi duo docum. variandi argumenti. pag. Ibid.

S. II, et III. Primum tertium, et ultimum facillior orationis
 scribendæ

- scribendū Modus non vulgari Eloquentiæ orationū. pag. 306.
- I. Modi Eloquentiæ variandi Panegyricū. pag. 308.
- II. Sola concludendi Eloquentiæ Panegyricas. pag. 312.
- III. Aliquot Modi exordienti Panegyrici. pag. 313.
- IV. Aliqua ad confirmandū Panegyricū. pag. 317.
- V. Aliqua de Peroratione Panegyricas. pag. 320.

Caput. X.

Ultima Fundamenta Eloquentiæ laudatiuæ, Numerus orationū, et decorū duobus ss. contenta. pag. 326.

Pars. II.

De speciebus Admirabilioribus Eloquentiæ. pag. 331.

Caput. I.

Prima species huius Eloquentiæ. Extemporanea, seu Subitanea Eloquentia. pag. Ibid.

S. I. Saus Extemporalis Facundia. pag. Ibid.

S. II. Specialia extemporalis Eloquentiæ subiecta comparandū. pag. 334.

S. III. V. VI. VII. Specialissima eiusdem subiecta. pag. 340.

S. IV. Modus variæ orationis Facundia. pag. 346.

Caput. II.

Secunda admi-

Secunda Admirabilij Eloquentiæ species: Eloquæ versatili in oēs partes, et in varias Reipublicæ species. pag. 357.

S. I. Reges, et exempla versatili Eloquæ, et varii eiusdem Modi reliquis SS. contenti. pag. 357.

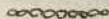
Caput. III.

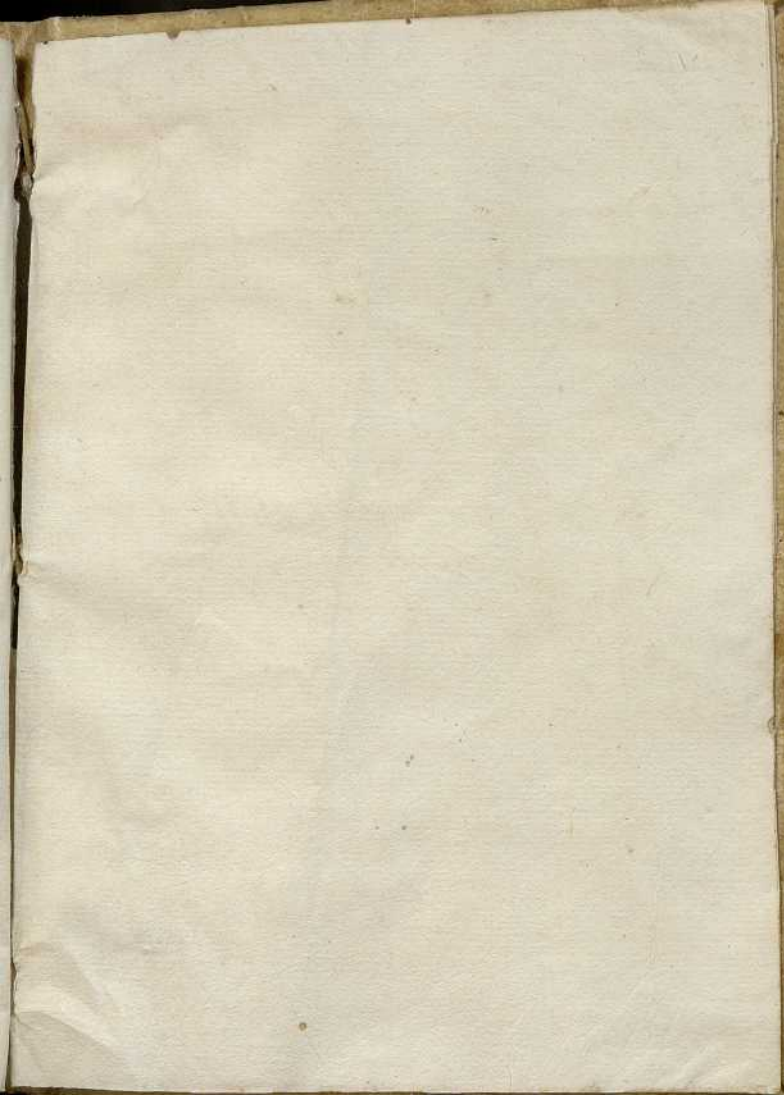
De admirabili Eloquentia Scholastica. pag. 382.

Caput. IV.

De civili, seu Politica Eloquentia n. vulgari. pag. 384.

Ad maiorem Dei, eiusq. Matris Mariae
Gloriam.

[Faint, illegible handwriting]

[Faint, illegible heading]

[Faint, illegible handwriting]

[Faint, illegible heading]

[Faint, illegible handwriting]

[Faint, illegible handwriting]

[Faint, illegible handwriting]

